

วารสารจีนวิทยา

Journal of Sinology

Vol. 9 August, 2015

ปีที่ 9 สิงหาคม 2558

ศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

Sirindhorn Chinese Language and Culture Center

Mae Fah Luang University

วารสารจีนวิทยา จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่บทความทางวิชาการและบทความวิจัยทางจีนวิทยาของอาจารย์ นักศึกษา และนักวิชาการ เป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนความรู้และการวิจัยในวงวิชาการจีนวิทยา บทความที่ได้รับการตีพิมพ์จะผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิทางจีนวิทยาเฉพาะทาง (Peer Review) และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ อย่างไรก็ตามความคิดเห็นและทัศนะในบทความนี้เป็นของผู้เขียนแต่ละคน ไม่ถือเป็นของกองบรรณาธิการวารสารจีนวิทยาแต่อย่างใด

ผู้สนใจส่งชื่อวารสารหรือส่งบทความ ติดต่อได้ที่

ศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

333 หมู่ 1 ตำบลท่าสุด อำเภอเมือง

จังหวัดเชียงราย 57100

โทรศัพท์ 0-5391-7093

หรือ

หน่วยประสานงานมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

127 อาคารปัญญาภูมิ 2 ชั้น 7 ถนนสาทรใต้

เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120

โทรศัพท์ 02-679-0038 ต่อ 5105

E-mail: journalofsinology.mfu@gmail.com

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

อธิการบดีมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ผู้อำนวยการศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร

บรรณาธิการประจำฉบับ

ดร.ประพิน มโนมัยวิบูลย์

กองบรรณาธิการ

ดร.สุรางค์ศรี ดันเสียงสม

ดร.นิศย์ บุญรัตน์เนตร

ดร.ปรางณี โชคขจิตสัมพันธ์

ดร.อัยมา มหาพสุธานนท์

ดร.ศศิพร เพชรภริรักษ์

ดร.ขัญญพร จาวะลา

ดร.กนกพร ศรีญาณลักษณ์

ดร.กรพนัช ตั้งเขื่อนขันธุ์

ดร.ธีรวัฒน์ ธีรพจน์

ดร.อภิสรรา พรรัตนานุกุล

นางสาวศันสนีย์ เอกอจรรย์ยา

นางสาวชญนัฐ ศรีเจริญเรือง

ศิลปกรรม

แผนกออกแบบ

โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โทร. 0-2218-3563

www.cuprint.chula.ac.th

บทบรรณาธิการ

ศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มีพันธกิจในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีน เสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือทางวิชาการและศิลปวัฒนธรรมระหว่าง ไทย-จีน ตลอดจนเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การจัดพิมพ์วารสารวิชาการเป็นวิธีการหนึ่งในการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและงานวิจัย อีกทั้งจะได้เป็นศูนย์กลาง แลกเปลี่ยนความรู้ความเห็นสำหรับนักวิชาการ และเป็นแหล่งรวบรวมวิทยาการซึ่งทันสมัย สามารถจุลประภาสให้มีการศึกษาค้นคว้าและการตั้งโจทย์ใหม่หรือโจทย์ที่อยู่ในกระแสปัจจุบันในสาขาวิชานั้นๆ

วารสารจีนวิทยา ซึ่งศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร จัดพิมพ์ขึ้นนี้ เป็นความพยายามที่จะดำเนินการตามพันธกิจของ ศูนย์ฯ คือ เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย และการศึกษาค้นคว้าของอาจารย์ นักศึกษา และนักวิชาการทั่วไป เพื่อให้ผู้ที่สนใจการศึกษาค้นคว้าด้านนี้สามารถติดตามความรู้ แนวทางการพัฒนา และงานค้นคว้าวิจัยในวงวิชาการจีนวิทยา

วารสารจีนวิทยา ฉบับปีที่ ๑ ได้รับเกียรติจากศาสตราจารย์ ไปได้ คุณ คณะภาษาเอเชียและแอฟริกัน มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศ

ประเทศปักกิ่ง ที่กรุณามอบบทความ “在传统与创新之间——中泰语文教育的回顾与展望” ให้แก่บรรณาธิการเพื่อนำมาตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ ในบทความนี้ศาสตราจารย์ไป่ ฉุน ได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์การสอนภาษาจีนในประเทศไทยและการสอนภาษาไทยในประเทศจีนโดยย่อ รวมทั้งนำเสนอสภาพการสอนทั้งสองภาษาในปัจจุบัน อีกทั้งยังวิเคราะห์ถึงปัจจัยเสี่ยงและวัตถุประสงค์ของการสอนภาษาทั้งสองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งเสนอแนะมุมมองที่เป็นประโยชน์ต่อการสอนภาษาทั้งสองอีกด้วย

บทความถัดมาได้แก่ “道家思想核心概念在泰国的翻译与接受” ซึ่งเป็นบทความของรองศาสตราจารย์เฉิน ลี แห่งคณะภาษาเอเชียและแอฟริกัน มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศปักกิ่ง ที่ได้วิเคราะห์งานแปลตำราเบื้องต้นฉบับภาษาไทยเพื่อศึกษาการเผยแพร่และการยอมรับหลักแนวคิดของลัทธิเต๋าในประเทศไทย

บทความที่ 3 และ 4 เป็นบทความทางด้านวรรณกรรม บทความที่ 3 คือ “จากประวัติศาสตร์สู่งานวรรณกรรม: ตำนานขุนศึกตระกูลหยาง” ได้วิเคราะห์พัฒนาการตำนานขุนศึกตระกูลหยางในบริบทพลวัตของประวัติศาสตร์สังคมจีนจากสามมิติ เพื่อแสดงให้เห็นถึงการประกอบสร้างของวรรณกรรมจากบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนโลกทัศน์ของผู้คนในสังคม

บทความที่ 4 คือ “《水浒传》泰文译本对比研究” ได้นำกรอบวรรณกรรมวิจารณ์และมุมมองการแปลตามอรรถศาสตร์และการแปลเพื่อการสื่อสารมาศึกษาเปรียบเทียบฉบับแปลภาษาไทยของวรรณกรรมเรื่อง “สุยหู่จ้วน” สองสำนวนได้แก่ “ซ้องกั๋ง” ของสมเด็จพระยาบรมมหารัชมังคลาจารย์ และ “ซ้องกั๋ง วีรบุรุษเขาเหลียงซาน” ของ จรัสชัย เชื้อยยุทธ

ในวารสารจีนวิทยานฉบับนี้ยังประกอบด้วยบทความด้านจีนศึกษา 2 บทความด้วยกัน ได้แก่ “คำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋วกรุงเทพฯ: ประเภทของคำยืมและการแปรของคำศัพท์ตามรุ่นอายุ” ผู้วิจัยได้วิเคราะห์คำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋วกรุงเทพฯและจำแนกออกเป็นประเภทต่างๆ ทั้งยังวิเคราะห์การแปรในการใช้คำศัพท์ตามรุ่นอายุของผู้พูดภาษาจีนแต้จิ๋ว นอกจากนี้ผู้วิจัยยังนำเสนอแนวโน้มการใช้คำศัพท์ภาษาจีนแต้จิ๋วในอนาคตอีกด้วย

บทความถัดมาคือ “关于五四运动前后蔡元培与北京大学的几个问题的研究——基于原始史料的再议” ผู้วิจัยนำคำถามสำคัญสามประการที่ยังถกเถียงกันเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง 蔡元培 (Cài Yuánpéi) และมหาวิทยาลัยปักกิ่งมาวิเคราะห์ใหม่อีกครั้ง โดยอ้างอิงจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นแหล่งข้อมูลชั้นปฐมภูมิ และได้ข้อสรุปใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเรื่องดังกล่าว

ถัดมาเป็นบทความด้านการเรียนการสอนภาษาจีน คือ “ความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มีต่อผู้สอนภาษาจีนชาวไทยและชาวจีน” ซึ่งวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มีต่อผู้สอนภาษาจีนชาวไทยและชาวจีนในด้านต่างๆ รวมทั้งจุดอ่อนและจุดแข็งของผู้สอน โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากนักศึกษาไทย สาขาวิชาภาษาจีน ชั้นปีที่ 4 จากมหาวิทยาลัยเขตภาคเหนือ 4 แห่งและวิเคราะห์ผลด้วยสถิติ

นอกจากบทความด้านวรรณคดี การแปล จีนศึกษาและการเรียนการสอนแล้ว ในวารสารจีนวิทยานับนี้ยังประกอบด้วยบทความด้านภาษาศาสตร์ 4 บทความ ดังนี้

บทความแรก “การศึกษาเปรียบเทียบความหมายโดยนัยของคำบอกทิศทาง “里” ในภาษาจีนกลาง กับ คำ “ใน” ในภาษาไทย” ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชานมาวิเคราะห์ความหมายของคำบอกทิศทาง “里” และคำบุพบท “ใน” จากนั้นนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาเปรียบเทียบความหมายที่เหมือนกันและความหมายที่แตกต่างกัน ทั้งยังวิเคราะห์ถึงสาเหตุของความแตกต่างอีกด้วย

บทความถัดมา คือ “การศึกษาเปรียบเทียบคำบุพบทในภาษาจีนกลางที่สื่อความหมายเทียบได้กับคำว่า “จาก” ในภาษาไทย” ในบทความนี้ผู้วิจัยเลือกคำบุพบทภาษาจีนมาศึกษาจำนวน 6 คำ ได้แก่ คำ “從”, “由”, “自”, “打”, “向” และ “於” โดย

มุ่งศึกษาขอบเขตความหมายของคำบุพบทดังกล่าว และวิเคราะห์
เปรียบเทียบความแตกต่างของแต่ละคำ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจลักษณะ
การใช้ได้ดียิ่งขึ้น

อีกบทความหนึ่ง คือ “การศึกษาส่วนเสริมกริยาบอกความ
เป็นได้ในนวนิยายจีนจินผิงเหมย” บทความนี้เน้นศึกษาโครงสร้าง
ส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในนวนิยายจีนจินผิงเหมยซึ่ง
เป็นภาษาจีนยุคใกล้ และนำมาเปรียบเทียบกับภาษาจีนปัจจุบัน
เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหานวนิยายจีนจินผิงเหมยได้ดียิ่งขึ้น

บทความสุดท้ายได้แก่ “การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่
ทางคติชนของสำนวนจีนทางพุทธศาสนากับสำนวนไทยที่มี
ความหมายใกล้เคียงกัน” ผู้วิจัยมุ่งศึกษาบทบาทหน้าที่ของสำนวน
ทางพุทธศาสนาในภาษาจีนและสำนวนในภาษาไทย เพื่อให้เข้าใจ
กลุ่มชนในสังคมนั้นๆ และทิศทางของคติชนในการรักษาความ
มั่นคงทางวัฒนธรรมและความเป็นไปในสังคม

ในวารสารจีนวิทยา ฉบับนี้ ยังมีบทวิจารณ์หนังสือเรื่อง “**The
Three Hundred Tang Poems**” ที่แปลกวีนิพนธ์สมัยราชวงศ์ถัง
300 บท จากภาษาจีนเป็นภาษาอังกฤษโดย Innes Herdan หนังสือ
เล่มนี้นอกจากจะมีเนื้อหาที่โดดเด่นแล้ว ภาพประกอบที่สวยงามยัง
ช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพและสามารถจินตนาการตามกวีนิพนธ์ได้ง่าย

ยิ่งขึ้น จึงเหมาะสำหรับผู้ที่สนใจศึกษางานวรรณศิลป์ของจีน ผู้ที่
สนใจเรื่องการแปล และผู้ที่ต้องการศึกษาวัฒนธรรมจีนอีกด้วย

คณะบรรณาธิการ

๑ สิงหาคม ๒๕๕๕

สารบัญ

บทบรรณาธิการ

在传统与创新之间——中泰语文教育的回顾与展望	1
白淳	
道家思想核心概念在泰国的翻译与接受	15
陈利	
จากประวัติศาสตร์สู่งานวรรณกรรม:ตำนานขุนศึกตระกูลหยาง	38
กรพนัช ตั้งเขื่อนขันธุ์	
《水浒传》泰文译本对比研究	65
Natthanya Anantachote , Chen Li	
คำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต่จิ๋วกรุงเทพฯ:	81
ประเภทของคำยืมและการแปรของคำศัพท์ตามรุ่นอายุ	
ชญญพร จาวะลา	
关于五四运动前后蔡元培与北京大学的	130
几个问题的研究——基于原始史料的再议	
Kampol Piyasirikul	
ความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มีต่อผู้สอนภาษาจีน	153
ชาวไทยและชาวจีน	
ธีรภาพ ปริดีพจน์ กัลยา ขาวบ้านแพ้ว	

การศึกษาเปรียบเทียบความหมายโดยนัยของคำบอกทิศทาง “里” ในภาษาจีนกลางกับคำ “ใน” ในภาษาไทย ญาณกร ชลานุสนธิ์	181
การศึกษาเปรียบเทียบคำบุพบทในภาษาจีนกลาง ที่สื่อความหมายเทียบได้กับคำว่า “จาก” ในภาษาไทย ภูวเมศฐ์ เลาบรรเสรฐจิ	209
การศึกษาโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ ในนวนิยายจีนจินผิงเหมย พิบูลย์ ลิมอารีย์สุข	231
การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ทางคติชนของสำนวนจีน ทางพุทธศาสนากับสำนวนไทยที่มีความหมายใกล้เคียงกัน ปริยา สุรขจร	260
บทวิจารณ์หนังสือ ภูริวรรณ วรรณุศาสน์	287

在传统与创新之间——中泰语文教育¹的回顾与展望

白淳²

摘要

本文简要回顾了中泰语文教育的历史与现状，分析文教繁荣与经贸、政治的关系，讨论了中泰语文教育在历史和现实中的风险因素以及教育目的，提出重视教育理念、传统和创新的观点。

关键词：中泰、语文教育、传统、创新

一、问题的提出

近年来，关于中泰语文教育合作与交流的报导时常见诸报端。例如，2013年4月22日《人民日报海外版》刊登了题为“泰国中文教育创多项第一”的文章，列举了泰国开设汉语课程的学校数量，汉语学习者的数量以及孔子学院和孔子课堂的数量等。“双十万”和“桥头堡”项目的实施也经常登在报刊的显要位置，云南和广西的地方媒体尤其如此。在中国，“小语种”³似乎越来越热，由于地缘优势和两国的友好传统，泰语理所当然地成为中国热门的“小语种”之一。

媒体展示的是数字上的增长，旨在营造蓬勃发展的环境氛围。

¹ 本文讨论的“中泰语文教育”特指泰国的汉语教育和中国的泰语教育。

² 白淳教授，北京外国语大学亚非学院。

³ “小语种”在中国有两种含义，一是指英语之外的其他所有外语，一是指英、法、德、俄、日、西、阿之外的外语。本文中的“小语种”意指后者。

泰国的汉语教育和中国的泰语教育就处在这增长的潮流之中。实际上，数字的增长有时会远远超出人们的预期。中国非通用语教学指导委员会 2008 年《外国非通用语类专业学科发展调研报告》提供的数据显示，“截止 2008 年 10 月，我国高等学校共有 46 种外语非通用语的本科教学，分布在 71 所高等院校，计 231 个专业点。我国地方院校现有从事外语非通用语种教学的教师近 450 人，在校学生 5000 余人。”其中泰语在校学生 300 余人。时至 2013 年，《云南日报》的数据显示仅在云南省“选学小语种的高校在校生逾 3.5 万人”⁴。估算下来，仅云南省高校的泰语学习者就不会低于 2008 年全国的统计数字了。

在这样一个增长的时代，能看到两国语文教育的发展是一件乐事。但作为教育工作者，因为关注的主体是学生的教育和成长，更需要对问题的诸多可能性进行思考。在泰国，“汉语热”已然成势；在中国，有人认为“小语种的春天到了”。但是，机遇总是伴随着挑战而来，学科建设、教学改革、人才市场的需求，都需要教育主管部门、学校乃至教师个体做出理性的判断与思考。毕竟，人文教育的目的在于开启智慧和引领创新，语文教育不能只侧重技能培训，只满足于外语人才市场的短期需求。

二、历史回顾与分析

实际上，中泰语文教育由来已久。对于今天中泰文教交流的

⁴ 2013 年 3 月 4 日《云南日报》第 4 版“为桥头堡建设储备语言人才——我省小语种教学规模不断扩大，选学小语种的高校在校生逾 3.5 万人”。

盛况应该如何解读，部分答案存在于对历史的梳理之中。透过对历史发展的回顾，我们或许能对今天的现状多一分深入的理解。

中国的泰语教学肇始于明代，经历了几番起落。1578 年明朝政府在四夷馆中增设暹罗馆。同时《华夷译语》中的《暹罗馆译语》也已完成编写，这是现存最早的汉泰词汇手册，也是当时用于泰语教学的教材之一。至明中后期，由于朝贡渐停，相关的泰语教育和译事也就随之衰落了。1644 年清顺治帝改“四夷馆”为“四译馆”，大体沿用了明朝的制度，“暹罗馆”即在八馆之列。1852 年，暹罗使节最后一次入贡北京。至 1903 年，会同四译馆被撤销了。1942 年，民国政府国立东方语专科学校成立，在抗战期间致力于培养包括泰语在内的东南亚、东亚、南亚诸语种的人才。1949 年，新中国成立，国立东方语专并入北京大学东语系。1960 年代，泰语教学从北京大学扩展至广西民族学院、北京外国语学院、广州外国语学院。1990 年代至今，云南、上海、四川等地院校也相继开设了泰国语专业。

泰国的汉语教学始于何时尚缺乏可信的考据，通常只是泛泛推测，早在素可泰至阿瑜陀耶时期，随着华人移民的增多，在华人群体内部就已开始组织汉语教育。近代史上泰国第一所华校创建于 1908 年。1921 年，泰国政府颁布《基础教育法》，华校地位合法化，被纳入泰国教育管理体系。1932 年，泰国民主革命完成，严格执行《初等教育法令》，规定汉语为外国语，加强了对华校的管制。自 1933 年起，大批华校被关闭，汉语教育进入低潮。1949

年后，本地区进入冷战时期。直至 1992 年，泰国政府才再度放宽对汉语教育的限制。随后，“汉语热”逐渐升温，尤其在 1997 年泰国金融危机后，汉语的地位得到了进一步巩固和发展。

简短回顾中泰语文教育的历史之后，以下几点值得我们关注：

1、文教繁荣与经济驱动间的关系

孔子认为，对于一个人口众多的国家（邦国），执政者要采取先“富之”后“教之”的政策⁵。管子也说“仓廩实而知礼节，衣食足而知荣辱”⁶。这大致体现了经济和文教之间的关系。19 世纪末到 20 世纪初的中国移民潮、21 世纪最初十年的经贸发展，这些都对文化教育提出了要求。当“新唐人”⁷在泰国安家、解决基本的生存问题后，他们要考虑中文和传统文化的承传，这就是华校诞生的基础。1990 年代以来，中泰间贸易与经济合作的增长需要懂得汉泰双语的人才。当“懂语言”这一基本要求满足后，对人才的标准也逐步提高：要求语言精通之外，还要具备专门的业务知识，还要了解两国的状况。尤其是对两国具有文化深度的了解，有助于从业者对彼此的政策、族群心理等进行解读和判断。所以，虽然经贸是先导，但最后让交流与合作持续下去的，却不仅仅是经济单方面的动力。政治和经济的合作与发展都需要在文化的层面上占据足够的高度。中国改革开放之初，两国领导人会见时常有“中泰一家亲”的表述。时至今日，很多官方和民间不同层面

⁵ 见《论语·子路第十三》。

⁶ 见《管子·牧民》。

⁷ 历史上移民泰国不久的华人被称作“新唐”。

的交往仍然不断重复这一说法，在某种程度上也显示双方并没有进而形成更深刻、更具建设性的交流理念。中泰友好关系的延续和发展还需要时人注入更新元素。这也许要从当下对青年一代的教育做起。

2、文教繁荣与国家政策导向间的关系

纵观中泰两国近现代文教历史，国家政策的导向都产生了相当重要甚至是最重要的影响。文教交流的低潮时期固然是受到意识形态冲突以及民族主义思潮的影响，而今日双方文教交流合作之热也仍然建立在国家导向的基础之上，主要体现在政策和资金支持两个方面。虽然早在 1950 年代，周恩来总理就提出中国的外交包括官方、半官方和民间三个层面，但直至今日，官方的主导色彩依旧鲜明，在教育交流上形成了“国强而民弱”之势。民间其实大可以在教育教学理念和资源共享等方面发挥更大的作用。而教育教学的多样化需求则决定了很难单纯依靠官方的政策推动就能大功告成。文教交流如果能够在非官方的层面上有重大的创新尝试，当是数字增长之外的另一个良好势头。

3、风险所在

意识形态的矛盾与冲突、政策的可持续性、文化民族主义、市场导向等因素都曾经或正在给中泰语文教育带来影响。例如冷战时期，泰国的汉语教育曾被符号化，与共产运动捆绑在一起，在泰国几乎成为一种禁忌。当下的教育工作者需要奉行教育教化的理念，其视域要比媒体反映出的量化增长更加深远，对未来的

发展进行全面思考和筹划。执著于教育理念才能不为时利所驱遣，才可能在未来中长期的发展中做出前瞻性的规划，才能面临艰难的环境也不忘坚守。不要忘记，中泰语文教育曾经历过低潮时期；而每一次文化教育的危机过后，出来重整局面的多是当年的文化守护者。

4、中泰语文教育的目的应在于文化融合。

当经济有了基础，也希望文化软实力能形成相应的影响，这种诉求应该得到理解。中国渴望“走出去”，于是有了“走出去”战略——文化走出去，学术走出去。但同时，文化交流又是双向的，中国也需要加强对别国的了解，这就涉及文化融合的思路。教育合作与交流并不仅指师生互派互访，合作开展学术项目或执行备忘录中其他的合作意向。交流的关键在于要愿意走入外部世界，以开放的心态理解他者。

虽然中泰语文教育的恢复和发展已经超过 20 年，仍然处在探索阶段。古往今来文化的传播自有其规律，并不以人的意愿为转移，尤其不能指望文教建设像经济那样在较短时间内就修成正果。单纯数量的增长很难作为文教传播与影响力评测的标准。例如，近年中国对外汉语推广方面推出了不少文化读本，翻译成包括泰文在内的多种文字。这些读本虽填补了一时的空白，但由于编撰时间较短，或者由于编写者对中外文化差异体会不深，目标读者定位不够明确，而显得还不够理想。只能做到使人“知之”，难以实现使人“好之”。懂得注入审美情趣，有知识含量，有思想智慧

的引导，有对人本的尊重与关怀，教材编撰的效果就会不同。实际上，汉语教育在泰国的推广只是 1990 年代以来的事，但文化典籍的传播则在整个冷战时期都没有中断过。只要我们认真整理爬梳，不难辨清其中的规律。

三、问题与建议

1、关于理念

通过对近几年泰国—东南亚汉语教学及中国泰语—非通用语教育研究的成果的研读，笔者发现许多研究者总结出的问题大致相仿：一是合格师资的匮乏；二是课程、教材的欠缺。例如，迄今没有哪一所中国高校能够编撰出涵盖语言技能、文化知识、导入国别研究意识的本科泰语教材。研究泰国汉语教学的研究者往往还提出泰国中小学和高校汉语教学缺乏连续性的问题。很显然，这是教育和学科发展环节的问题。当观察得出一致或接近的结论，建议也就应运而生了。那就是发展师资，开发教材，进行教育教学的改革。

但是，我们要处理的又不是单纯的外语教学问题，往往还涉及教育的理念。理念上的突破确实需要从国家层面到教育工作者个体进行反省和判断。例如，关于汉字繁简问题的再思考。我们有理由期待着能够确立一套适用于两岸三地乃至更广泛的汉文化圈的汉字标准。这里不是讨论是否恢复繁体字的问题，而是呼吁一种更加国际化的视角。“识繁写简”具备成为共识的基础，对繁

简两种极端意见进行了调和，具有对文化传统的关照，且具备在现实中的可操作性。但“识繁写简”却迟迟未能在中国进入基础教育的施行阶段。对一个来自中国大陆的汉语教师或志愿者来说，汉字的繁简可能是一个并未得到应有重视的话题，而他一旦置身于国际汉语推广的语境之下，就不难发现汉字繁简问题的重要性。至少在泰国，繁体字仍然为主要的华文报纸和相当一部分教材及工具书所采用。并且，不论在中国国内还是在国外，当语言文化的教学发展到一定深度，对文化经典的研究就成为必然。其实，问题并不复杂，先来厘清教育目的，答案也就豁然开朗了。当教育者秉承着教化为本的理念，很多问题的探讨和实践会顺利许多。

2、关于传统

在中国的泰语教学（也包括其他东盟语言的教学）面临着应用和学术之间的选择。越来越多的外语教师发现并相信语言只是工具，它需要与某种专业相结合。这种结合可能意味着对语文教学特有的文化价值、人文价值的舍弃或牺牲。例如，古典文化的传授无论从师资、教材还是学生的意愿都面临着较大问题，相关课时被不断压缩，转换为更加“实用”的课程。其实，强调“实用”未必意味着对人文价值的疏离或放弃。我们不能想象一个受过良好教育的中国人从未接触过《论语》、唐诗或是《红楼梦》；同样，我们也不能说，一个讲流利泰语，通晓进出口贸易，却对兰甘亨国王、顺通蒲、瑙瓦拉·蓬派文一无所知的中国人，能够建立对泰国社会和民众的深刻理解。

在汉语教材方面有一个值得注意的现象，自 2011 年起，包括商务印书馆、人民文学出版社、辽宁教育出版社等名社在内的 10 余家出版社重新影印出版了 70 多种民国老教材，从修身的公民课本到国文，林林总总，畅销之势至今不衰。这些几乎是百年前的老教材的重新出版，其实说明了一个很重要的问题——教材除了容纳知识，还涉及思想的教化，涉及对学习者的关照。和我们当代的教材相比，民国老教材最大的特色就是人文思想与中国传统文化优秀成分的结合，可视之为传统的现代化。

3、关于创新

目前，中国外语教学有两个值得重视的发展趋势，一是与某种专业范式——通常是跨学科研究和区域研究相结合；一是创新创业理念的提倡。

区域研究在中国虽然是近年的提法，但其实区域研究的开展在国际学术界已有半个多世纪了。而新的学术范式不一定和学术传统完全割裂开来。例如汉学和中国研究，传统的汉学方式也是力求打破学科间的壁垒，做中国文化研究的“通人”，和跨学科研究的治学方法有近似的地方，差别只是侧重古典还是侧重当下而已。理想中的语言结合专业的教学模式其实早就曾经实践过，无论抗战时期的国立东方语专还是英国伦敦大学亚非学院（SOAS）都曾创建过成功的模式。

2011 年，中国教育部出台了“大学生创新创业训练计划”，鼓励学生面向社会需求，发挥创造力、想象力，通过所学创造社会

价值。这既对人才培养在创新创业方面提出了要求，也对我们的教育教学改革带来了启示。至少在语文教育方面，我们还缺乏培养创新型、创业型人才的经验。

谈起中泰文化交流，许多人愿意举出泰剧或《泰囧》这样的例子，仿佛中泰文化交流最重要的成果就来自流行文化，只有流行文化才有吸引力、生命力。其实，泰国翻译界一直保持着对中国文化经典的关注。而中国 1980 年代至 1990 年代也曾翻译出版了许多泰国文学经典。非常遗憾的是，这个传统没能在中国保持下来。泰国的佛教文学、诗歌乃至宗教哲理和实修类的书籍、音像制品都是独具特色的文化产品，也蕴含着真正的市场价值，但却很少有人关注并提出优秀的策划。我们虽然培养了数以千计万计的外语人才，却鲜见他们在文化传播和文化创意领域发挥重大的作用。这是否因为，在我们的语文教育中还欠缺某些激发创造力、想象力的元素，以致让学习者看不到文化应具有的光彩？

文化的交流历来是公平的。就像佛教来自印度，禅宗却在中国得以开创；中国古代文化深深地影响过日本，而日本文化也在近世对中国有所反哺。关键恐怕在于谁真正掌握了从传统中创新的能力。

四、结语

中泰语文教育肇始于经济发展的刺激，并有着政府决策上的先导。这是文教发展的先声。当文化教育走过了发展的最初阶段，

我们有理由期待着文化创新和文化融合。1980—1990 年代，是中泰双方恢复和发展教育合作与交流的阶段。可以说，语文教育成果卓著，文教事业的基础已经铸就了。然而在这个过程中，无论是在官方政策层面上，还是在学校、院所的实践过程中，都形成了注重量化增长的趋势。教育合作与交流如果要实现可持续发展，培养真正的创新型人才，就必须超越量化增长的阶段，回归人本教育，回归经典教育，走向传统与创新的结合。而作为从教者，则面临着选择成为教育者还是培训师的理念问题。

中国政协委员、北京国际信息协会会长王宪鹏在论述“中国与东南亚的民间外交”时提及海外华人的影响力和作用，希望他们不仅成为中华文化的“守望者”，更成为最有效的“传播者”⁸。从文化的“守望者”到文化的“传播者”，这是一个有趣的视角，暗示了文化从传统到创新的可能途径。经历了漫长的冷战时期，经历了意识形态的冲突，当中泰文化教育进入恢复期，就以一种迅猛的势态发展起来。这后面是怎样的原因呢？因为文化并没有被意识形态完全阻隔，仍然以某种方式延续着。

2008 年，笔者在曼谷泰国国家图书馆架上看到过一部与众不同的“书”，那是一整套《三国演义》的泰译手稿，字迹工整，抄满了几厚册笔记本。这是一位不知名译者的“赠书”。他在留言中声明自己是中国语言文化的爱好者，并留下了联系方式，称如果有人能够资助出版，他愿意放弃译者的权益。看着一摞厚厚的十

⁸ 王宪鹏，“中国与东南亚的民间外交”，《公共外交季刊》2011 冬季号，第 6 页

六开笔记本，不难想见译者耗费的时间与精力，而译者自云愿意放弃他的译者权利。在所有泰国华人子弟只能在小学学习四年中文的时代，大概很少有人是为了将来的名与利来完成学业的，更多的坚守是出于对文化或有意或无意的护持。而一旦时机成熟，这些守望者也成为了最早的传播者，正像人们所认可的：机会只属于有所准备的人。这种准备不纯粹基于利益，更根植于理念。我们不妨扩大一下描述的范围，不仅是泰国华人，也不仅局限在汉语言文化教育，每一个从事文化教育的人都可能是文化的守望者和传播者，都可能在心中怀有护持的善念。超越量化增长，文化教育的交流才会更充分、更持久。这需要对传统的价值重新评估，需要关注创新人才的培养，需要具备文化融合的理念。

参考文献：

- 巴 萍. (2003). 泰国华文教育现状,《国外汉语教学动态》第4期。
- 刘红军. 孙伯君 (2008). 世存“华夷译语”及其研究,《民族研究》第2期。
- 穆凤良. (2004). 四夷馆与同文馆名称考,《清华大学学报(哲学社会科学版)》第1期,第19卷。
- 韦红萍. (2012). 明清时期的东南亚语种人才培养,《东南亚纵横》第7期。
- 张文德. (2009). 从暹罗馆的设立看明朝后期与暹罗的文化交流《东南亚纵横》第11期。

ประพิน มโนมัยวิบูลย์. 2550. “พัฒนาการของการเรียนการสอน
ภาษาจีนในประเทศไทย”. วารสารอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย ฉบับภาษาไทย-เทศ: การเรียนการสอน ปีที่ 36
ฉบับที่ 2. หน้า 64-81.

ABSTRACT

Tradition and Innovation: Review and Prospect of Chinese-Thai Language Teaching

Professor Bai Chun

This article briefly reviews the history and the current situation of Chinese-Thai language teaching, it analyses the relationship between the progressive teaching, trade and politics. It discusses the risk factor and the teaching objective of Chinese-Thai language teaching historically and currently, and also proposes the prospective that values the teaching concept, tradition and innovation.

Keywords: *Chinese-Thai, Language Teaching, Tradition, Innovation*

道家思想核心概念在泰国的翻译与接受

陈利¹

摘要

道家学说是中国古代主要哲学派别之一，也是中国传统文化代表，主要代表人物有老子、庄子等，主要著作有《道德经》、《庄子》等。随着全球化发展的脚步，各地区文化交流越来越频繁，中国的哲学思想逐步走向世界。《道德经》以其极具诗性的语言风格以及蕴含的博大精深的哲学理念成为中国典籍外译数量最多的作品，国外译介已达 40 多种语言文字，1000 多部。同样在泰国，自 20 世纪 60 年代，道家思想被引入泰国后陆续出现很多《道德经》泰译本，据初步统计《道德经》有 29 个译本，成为泰译本最多的中国典籍，反映出泰国学术界和读者对道家文化的关注度。本文通过对中国典籍泰译本的考察，对道家核心词汇“道”(เต๋า)的概念在泰国的翻译与接受过程进行了重点分析，以此探究道家学说在泰国的传播与接受。

关键词：道家思想、核心概念、泰国、翻译

一、道家思想及《道德经》在中国传统文化中的重要地位

《道德经》或称《老子》，成书于两千多年前，为春秋时期老子所作。关于老子其人其书，争论较多，目前学界基本采用司马迁《史记·老庄申韩列传》的记载，²即老子为春秋时期楚国人，

¹ 北京外国语大学亚非学院副教授

² 关于老子生平，自 20 世纪初梁启超撰文提出质疑开始，引出了激烈的关于老子其人其书的论战，以梁启超和胡适为代表的双方论战文字达 50 多万，都搜集在了《古史辨》一书中。

姓李，名耳，字伯阳，谥曰聃；老子久居周国，孔子曾问礼于老子，老子离开周国之前应关令尹喜之求写出《道德经》。全书五千余言，内容涵盖天地、宇宙、人生、政治、道德等多个方面，文字淡雅如行云流水，却蕴含深奥的道理。《道德经》共 81 章，前 37 章为卷上《道经》，后 44 章为卷下《德经》。³全书围绕“道”这一概念，阐述了世界万物的起源、存在、发展、矛盾与解决方法等，涵盖了人生论、政治论、认识论乃至人生哲学、自然哲学、宇宙哲学等层次的内容，是中国最古老的哲学典籍之一⁴，是中国道家思想的重要来源。

长期以来，人们喜欢将儒学视为中华文化的代表，自从 20 世纪 80 年代以来，中国学术界在对传统文化认识基础之上，又深入探讨了儒道两家的历史地位与作用，特别是 1990 年陈鼓应先生在《哲学研究》上发表了《论道家在中国哲学史上的主干地位》一文，引起了中国哲学史界、文化史界学者们的广泛兴趣。张智彦先生提出“从中国文化发展的全过程来看，从先秦到宋明，期间都贯穿着儒道互补的内涵，从而使中国文化不断得到丰富和发展。”⁵朱伯崑先生也曾说“不论讲儒道结合或儒道互补，总之，在中国悠久的历史，儒道两家可以说是双峰并峙，二水分流，这种矛盾的对立统一，形成了中国文化。”⁶因此儒道两家的思想主导了中国两千多年思想文化的发展已成为共识。

《道德经》对中国的哲学、政治、宗教等都产生了深刻的影

³ 1973 年长沙马王堆出土的帛书版《老子》甲乙本，《德经》在前，《道经》在后。

⁴ 张岱年，《帛书老子校注》序，中华书局，2007 年，第 1 页。

⁵ 张智彦，《老子与中国文化》，贵州人民出版社，1996 年，第 167 页。

⁶ 孙以楷，《道家与中国哲学先秦卷》，人民出版社，2004 年，第 4 页。

响，在儒家学说占据正统地位的封建社会，《道德经》中所体现出的政治、军事等理论也受到统治阶层的关注，几千年来无论是对中华民族性格的形成，还是对政权的统一与稳定，都起着不可忽视的作用。

道家经典《道德经》、《庄子》与儒家经典相比，较少说教成分，文体灵动，文辞优美，《道德经》虽只五千字，却留给后人无限丰富的想象和诠释空间，既是思想文化经典也是文学经典，因此成为中国古籍中“注家最多”的典籍。自战国时期法家学派代表人物韩非子所著《解老》、《喻老》开始，汉语体系的老学典籍达到三千余种，元朝《道德玄经原旨·序》中说道：“道德八十一章，注者三千余家。”⁷这个“三千余家”虽然是个虚数，但也说明了各朝各代对老子《道德经》的关注程度以及注释本之多，加之近现代注疏著作，数量是相当可观的。陈鼓应的《老子今注今译》中的参考书目便达到 272 种。⁸

二、《道德经》在世界范围内的翻译与译介研究

作为中国本土哲学思想的典范，《道德经》已成为全人类共有的文化财富，对世界的影响也日渐凸显，从古到今吸引着国内外学者不遗余力地进行翻译研究，探究其魅力。早在唐朝，唐高祖李渊派遣道家学者前往高丽国讲授《道德经》，高僧玄奘也受命将《道德经》翻译为梵文。美国著名汉学家维克多·梅尔(梅维恒)在其《道德经》译本的前言中就指出：“《道德经》是世界

⁷ 杜道坚，《道德玄经原旨》（《道藏》本），文物出版社、上海书店、天津古籍出版社，1988 年，第 12 册，第 725 页。

⁸ 陈鼓应，《老子今注今译》，商务印书馆，2003 年。

上仅次于《圣经》和《薄伽梵歌》被译介的经典。”⁹初大告《道德经》英译本序言中也写道,《道德经》就好比是哲学文献中的“白矮星”,形体虽小,但有极高的密度,散发着极为耀眼的智慧之光。¹⁰

根据丁巍的《老学典籍考》里考证,目前《道德经》的国外译介已达 40 多种语言文字,1000 多部,居外译汉籍之首。其中各语种的译介数量如下:

女真文(1 种)、满文(2 种);梵文(1 种)、日语(430 种)、高丽文(91 种)、印地语(1 种)、越南语(4 种)、土耳其语(1 种)、希伯来语(4 种)、马来语(1 种)、泰语(4 种)¹¹;拉丁语(5 种)、法语(109 种)、德语(241 种)、俄语(15 种)、英语(182 种)、捷克语(2 种)、西班牙语(5 种)、意大利语(11 种)、荷兰语(13 种)、瑞典语(4 种)、世界语(1 种)、保加利亚语(3 种)、奥地利(1 种)、芬兰语(1 种)、丹麦语(5 种)、挪威语(2 种)、葡萄牙语(3 种)、冰岛语(1 种)、匈牙利语(2 种)、拉脱维亚语(1 种)、克罗地亚语(2 种)、北日耳曼语(1 种)、泰米尔语(1 种)、斯洛伐克语(1 种)、希腊语(1 种)、阿拉伯语(2 种)、罗马尼亚语(3 种)、匈牙利语(2 种)、波兰语(2 种)。¹²

⁹“Next to the Bible and the Bhagavad Gita, the Tao Te Ching is the most translated book in the world. Well over a hundred different renditions of the Taoist classic have been made into English alone, not to mention the dozens in German, French, Italian, Dutch, Latin, and other European languages.”Victor H. Mair(trans.). *Tao Te Ching: The Classic Book of Integrity and the Way*, New York: Bantam Books, 1990, P. xi.

¹⁰ Ch'u Ta-ko. *Tao Te Ching*. London:Unwin Paperbacks. 1982.p.10.

¹¹ 据笔者考证,《道德经》泰语译介的数量现在约为 29 种,是泰译本最多的中国文化典籍。

¹² 丁巍,《老学典籍考》,国家图书馆古籍馆编著,第二届地方文献国际学术研讨会论文集,北京图书馆出版社,2009 年,第 442 页。

在亚洲，道家思想对外传播最广的国家应属日本。在隋唐时期，《道德经》一书就传到了日本，到了德川时代，日本已经形成了自己的老子道家学派。¹³如今日语《道德经》译本多达 400 多种。《韩国哲学史》（社会科学文献出版社，1996）书中也提到，早在明朝时期，朝鲜就已经出现了研究道家思想的哲学家。而在东南亚地区，除越南以外，对道家思想的认识和传播基本都开始于 20 世纪 50 年代左右。

在欧美国家，欧洲最早的《道德经》译本来自于拉丁文，分别是 17 世纪比利时传教士卫方济的译本《老子》、1729 年法国传教士傅圣泽的拉丁文法文翻译的《道德经评注》以及 18 世纪末德国神父格拉蒙特的译本。¹⁴随后，1868 年，湛约翰牧师（John Chalmers）的译本《老子玄学、政治与道德律之思辨》由伦敦图博纳出版社出版，揭开了英译《道德经》的序幕。¹⁵

让我们把目光回到泰国，根据笔者的资料搜集，《道德经》在泰国的译本大约有 29 种，是泰译本最多的中国文化典籍，反映出泰国学术界和读者对道家文化的关注度。在泰国学界，对老子思想和《道德经》的学术性文章数量众多，但重点基本侧重于对道家思想的阐述和在各领域运用的研究，涉及对《道德经》泰译本的描述研究力度较小，笔者所能见到的对泰文译本的描述散见于泰译本译者的序或者附录里，比如巴贡·林巴努颂 (ปกรณัมลิมนุสรณ์) 在他的译本《老子经典》(กัมภีร์เต๋าของเหลาจื๋อ) 的最后附

¹³ 冯晓黎，《帛书本〈老子〉四英译本的三维审视》，西南师范大学出版社，2011 年，第 29 页。

¹⁴ 辛红娟，《〈道德经〉在英语世界：文本行旅与世界想象》，上海译文出版社，2008 年，第 18 页。

¹⁵ 同上，第 15 页。

录里，对他所掌握的《道德经》泰译本进行了简单评述。笔者在对泰译本的研读中发现，这些译本风格迥异、译文上也有不少的差别，这些差异，有些源自译者对原文理解上的不同，有些是由于所依据的源语文本的不同，也有是因为译者的不同身份和教育背景导致翻译风格的迥异。

三、“道” (เต๋า) 的翻译变迁与接受

“道”是道家哲学思想的集中体现，也是中国传统文化的中心词之一，更是《道德经》五千字中的核心概念，因此在考察《道德经》的译介过程中，“道”这个概念的翻译和接受便是首先被关注到的问题。

中文的“道”、“道家思想”在泰语中如今翻译成“เต๋า”、“ลัทธิเต๋า”已是不争的事实，同样在和泰国民众提起“เต๋า”这个词，大部分人首先想到的也是中国的道家思想。在我们印象中，“道” (เต๋า) 的概念在泰国由来已久，应该和《三国演义》的“สามก๊ก”一样早就深入人心，然而笔者在研究中发现情况并非如此，“道”的概念正式翻译为“เต๋า”并被泰国官方承认且收入词典还是 20 世纪五六十年代的事。

泰国虽然是一个佛教国家，但长期以来也受到中国文化的影响。中国的潮州人自吞武里王朝开始便移居到泰国湄南河两岸，到了 1782 年曼谷王朝拉玛一世时期，将三棱寺河与三聘寺河之间的土地赐与华人建设家园，后来人们便将这个地区叫做“三聘”，这里也逐渐成为都城最大的商业区，随着华人数量的增大，中国的文化便开始从三聘向全泰国辐射。特别是从拉玛一世开始的对中国文学的几次翻译热潮，极大促进了中国文化在泰国的传

播，但是作为中国传统文化代表的道家思想，真正引起泰国学者的关注进而进入民众视野，却是到了 20 世纪五六十年代。在这一章将着重探讨“道”(เต๋า) 这个概念在泰国的传播和接受脉络，介绍道家思想在泰国真正广为熟知的路径。本章旨在探讨作为异域文化概念的道家思想在泰国的传播脉络。

1. 第一次中国文学泰译高潮未能促进道家思想的传播

1.1 属于通俗文学作品范畴的历史小说译本

从历史上看，中国文学的泰译过程经历了四次高潮。第一次为以《三国演义》为代表的“历史小说时期”，第二次是以鲁迅作品为代表的“现代小说时期”，第三次是以金庸古龙作品为代表的“新派武侠小说时期”，第四次是全面发展时期。¹⁶在这里我们主要讨论第一和第三时期。

中国文学第一次翻译高潮是 19 世纪至 20 世纪二战前，大致是从曼谷王朝拉玛一世至拉玛六世时期，主要是针对中国历史演义小说的翻译；第一次翻译浪潮从 1802 年完成的《三国演义》算起，持续了一个多世纪。泰国将《封神演义》、《西游记》等神魔志怪小说乃至《水浒传》等也归入历史演义小说的范畴。20 世纪初，报纸在泰国出现后，许多报纸都设有连载中国历史演义小说的专栏，以招揽读者，一时洛阳纸贵，甚至出现了泰国作者的仿写之作。这次翻译高潮可以说是中国文学的第一次经典化时期，其中有涉及到道家思想并有一定影响的文学作品有《三国演义》、《封神演义》和《西游记》。

虽然《三国演义》泰译本已成为泰国文学中的经典，自翻译

¹⁶ 栾文华，《泰国文学史》，社会科学文献出版社，1998 年，第 56 页。

之日起至今在泰国的影响可谓家喻户晓深入人心，却几乎是硕果仅存，《西游记》、《水浒传》、《封神演义》的读者群相比之下要小众得多。《三国演义》最初的翻译目的是执政者希望借此学习其中的谋略与战术，希望能够在列强的争端中找到生存之道，民众则更多是将之视为娱乐文学。至于武侠小说的翻译就更属于通俗作品的范畴。这些经典在泰国的影响多元而有趣，例如，泰国人对刘备、关羽、张飞、诸葛亮、曹操等人的性格和事迹津津乐道，但也通过俗语留下忠告——“读《三国》三遍者，不可结交”。即使是武侠小说的拥趸沉浸在英雄主义的渲染中，仍然会认为，“君子报仇十年不晚”、“无毒不丈夫”等观点很难认同与接受。也就是说，这些通俗文学作品在泰国确实形成了罕见的热潮，但这种热潮源自阅读的乐趣和快感，对其中带有的思想文化其实是持保留态度甚至批判态度的。这些文学作品中自然贯穿着道家、儒家等中国传统文化的因素，但译介的主旨并不在于输送中国传统文化观，而只是强调故事情节。虽然两次翻译高潮造就了大批历史演义小说和武侠小说的译本，我们必须看到这两类作品的娱乐功能属性以及泰国读者对文化观念有保留的接受，因此这些文学作品的翻译可以说并未促进中国传统文化在泰国的传播和接受。

1.2 《三国演义》、《封神演义》和《西游记》泰译本中对于道家思想的阐释

(1.2.1) 《三国演义》译介最早，影响也最大，但是《三国演义》里对于道家的描写本来就不多，现举例如下：

例 1：角得此书，晓夜攻习，能呼风唤雨，号为“太平道人”。（第一回 宴桃园豪杰三结义 斩黄巾英雄首立功）

泰译：ฝ่ายเดียวก็กลับมามัน จึงเรียนตำราทั้งกลางวันกลางคืน ก็เรียกกรมเรียกฝนได้สารพัดทุกประการ จึงตั้งตัวเป็นโด่หยิน แปลภาษาไทยว่า พราหมณ์มีความรู้ (ตอนที่ ๑)

例 2：策起身凭栏观之，见一道人，身披鹤氅，手携藜杖，立于当道，……于吉曰：“贫道乃琅琊宫道士，顺帝时曾入山采药，……未曾取人毫厘之物，安得煽惑人心？”……策不敢违母命，只得勉强乘轿至玉清观。（第二十九回 小霸王怒斩于吉 碧眼儿坐领江东）

泰译：ขุนเช็กได้ฟังดังนั้นจึงเยี่ยมออกไปดูตามหน้าต่างหอรบ เห็นอิกיעดแต่งตัวใส่เสื้องามเหมือนเทพดา มือถือไม้เท้าเดินไปตามทาง... อิกיעดจึงตอบว่า ข้าพเจ้าอยู่บ้านลงเสียบ ครั้งพระเจ้าขุนเค้เสวยราชย์นั้น ข้าพเจ้าไปที่เยวเก็บยาตำบเลาหยกหยง ... ข้าพเจ้าคิดเอาแต่บุญ ซึ่งจะได้ทำความรู้ล่อลวงให้คนทั้งปวงลุ่มหลงนั้นหามิได้ ... ขุนเช็กข้ดมารดา มิได้ก็กลับมา ครั้นเวลารุ่งเช้าขุนเช็กจึงออกไป ณ วัดยกเชียงก่วน (ตอนที่ ๒๖)

在《三国演义》的泰译本里，“道人”用了“โด่หยิน”这样的音译，与《封神演义》和《西游记》里“道人”的音译都不同。同时，以“神仙”或“天神”(เทพดา)来替代“道人”的概念，或与泰语中的“婆罗门”(พราหมณ์)进行比附。在提到“道观”这个词也只是用了“วัด”这个表示佛教寺庙的词来解释。

也就是说，《三国演义》虽然在泰国影响巨大且延续至今，但可以说在道家思想的传播方面却没有起到任何作用。这也不足为奇，因为对于当时的译者来说，翻译目的是为了介绍这部中国经典小说的整个故事情节，读者对于故事情节的追求远远大于其蕴含的文化概念的表达，加之当时中国儒家道家思想均未在泰国

得以传播，译者所处的社会背景又是以南传佛教为主的佛教国家，因此借用有关佛教的表达也就理所当然了。

(1.2.2) 《封神演义》翻译于拉玛二世时期，首次出版是在 1876 年，是较多体现道家思想的小说，在泰译本 ห้องสิน 里面，涉及到有关道家的基本都采取了音译，比如散落于各个章节里的“道人”都被译作“โตหยิน”。其他例句如下：

例 1：话说终南山有一气士，名曰云中子，乃是千年得道之仙。

泰译：ขณะนั้น มีผู้เฒ่าคนหนึ่งชื่อ หุนต้งจู้ อายุได้พันร้อยปีเศษ จินทั้งปวงนับถือเรียกว่า ฤๅษี มีความรู้วิชากรรมมาก อาศัยอยู่ในถ้ำริมเชิงเขาน้ำสารฝ่ายทิศใต้ (ห้องสิน เล่ม ๑ ตอน ๕)

例 2：午门官启奏：“终南山有一炼气士云中子见驾，有机密重情，未敢擅自朝见，请旨定夺。”……传旨：“宣！”云中子进午门，过九龙桥，走大道，宽袍大袖，手执拂尘，飘飘徐步而来。好齐整！但见：道人左手携定花篮，右手执着拂尘，近到滴水檐前，执拂尘打个稽首，口称：“陛下，贫道稽首了。”纣王看这道人如此行礼，心中不悦，……纣王曰：“那道者从何处来？”

泰译：พอขุนนางนายประตูเข้ามากราบทูลว่า จินแสคนหนึ่งจะขอเข้ามาเฝ้า พระเจ้าดิวอ่องจึงให้เชิญจินแสเข้ามาถึงหน้าที่นั่ง เห็นจินแสนั้นยืนอยู่มิได้คำนับ ก็เคืองพระทัย จึงตรัสว่า ท่านมาแต่ไหน มหาเราจะประสงคืสิ่งใด (ห้องสิน เล่ม ๑ ตอน ๕)

泰译本里以印度教“仙人”(ฤๅษี)或汉语“先生”(จินแส)来释译或称呼道教出家人。对文中“稽首”、“拂尘”等语汇做了简

化处理，或略去未译或修改了原文的表述。

(1.2.3) 《西游记》第一个泰译本翻译于 1898 年拉玛五世时期，这部小说大抵被认为是“扬佛抑道”的，但里面也不乏关于道家的描写，比如第二十五回“镇元仙赶捉取经僧 孙行者大闹五庄观”里的镇元大仙以及道观都是道家的体现，泰译本里将“镇元大仙”译作“ฤษีอาจารย์ใหญ่”，属于完全借用了泰语解释，“元始天尊”译作“หงวนซุขเทียนจุนพรหมใหญ่”，属于音译加上泰语翻译，“道观”译作了“สำนัก”，是纯泰语翻译；在第四十五回“三清观大圣留名 车迟国猴王显法”中三位道士都音译作了“เต้าหีน”。

这三部经典的翻译实践从 19 世纪初一直延续到 19 世纪末，这是中国经典译介的第一个高潮时期，这些译作翻印流传至今。通过对上述译例的检索分析，不难看出，在整个 19 世纪泰国尚未形成对“道”或“道家文化”的统一的、系统化的认知。文化词汇音译意译均未统一，在碰到代表中国传统文化的道家概念时，多采用了格义（借用佛教概念）或弱化的方式翻译，音译也和今天流行通用的“เต้า”不同，加之这些概念在这三部历史小说中可谓昙花一现，因此可以推断早期经典翻译没有对道家思想和观念在泰国的传播起到任何作用，可以说，直至 19 世纪晚期，“道”和道家文化的概念在泰语文本中的呈现是不固定、不成体系的，但同时我们也应该意识到这是对异域文化概念翻译的必经之路，就好比“道”在西方世界的翻译也经历了从“God”到“way”最后定格为“Tao”的历程。¹⁷陈壮（จ่าง แซ่ตั้ง）在他的《道德经》译本前言

¹⁷ 虽然汪榕培教授认为在 1880 年理雅各出版的《中国宗教》一书中将 Taoism 译

中也提到，起初有泰国译者用“มรรค”或者“ทาง”来解释“道”，他认为这表示了“道”其中很小的一个含义，无法表达“道”的深邃含义。¹⁸

2. “เต๋า”的出现以及接受——从《坛经》到武侠小说

2.1 《六祖坛经》里“เต๋า”的出现：

对于中国佛教经典的译介虽然没有被现代学者列入中国文学泰译高潮里面，但却是中国文化在泰国传播不可或缺的部分。在1953年，泰国佛使比丘(พุทธทาส อินทปัญโญ)根据黄茂林英译本转译了慧能撰写的禅宗经典《六祖坛经》，佛使比丘翻译了前七品，余品由巴维·拉达那琅西(ประวิทย์ รัตนเรืองศรี)翻译。这个《六祖坛经》的泰译本在泰国流传甚广，影响很大，并多次重印。尽管《坛经》在泰国也有其他译本，但由于佛使比丘是泰国著名比丘，地位甚高，因此这个译本的影响力和传播广度也是其他译本无法比拟的，对中国大乘佛教以及禅宗的介绍和推广起到了重要作用。在这本介绍中国佛教的泰语译本里，出现了“เต๋า”这个概念：“僧尼道俗一千余人”译为“ภิกษุ ภิกษุณี นักพรตแห่งลัทธิเต๋า และคฤหัสถ์ทั่วไป รวมเบ็ดเสร็จประมาณหนึ่งพันคน”。¹⁹这是笔者所能发现的第一次将“道”译作“เต๋า”的正式文本，可以说到了这个时期，“道”译介

作道家 and 道教，但 Tao 并未成为“道”英译的通行译法。十九世纪以前以亚历山大为代表的译者将“道”译作 God，二十世纪三十年代以亚瑟·韦利为代表的译者以 Way 来翻译“道”，直到二十世纪后期英语世界才基本统一将 Tao 作为“道”的翻译。

¹⁸ จ้าง แซ่ตั้ง. 2553. *คัมภีร์เต๋าคือจริง*. สำนักพิมพ์ลูกหลานจาง แซ่ตั้ง. หน้า 15

¹⁹ พุทธทาส อินทปัญโญ. *สูตรเวทย์หลวง*. 2496. หน้า 2

为“เต๋า”已被泰国学者接受。

2.2 新派武侠小说热潮推动了“道”（“เต๋า”）的传播

第三次对中国文学的翻译高潮是 20 世纪五十年代末开始的对金庸和古龙新派武侠小说的翻译，从 1957 年占隆·披萨纳卡将金庸的《射雕英雄传》译成泰文算起，一直持续到 20 世纪 90 年代，这本小说泰文译名为“มังกรหยก”（意为“玉龙”），出版后成为泰国当年畅销书，然后不断被改编，搬上电影银幕和电视荧屏，其影响深入泰国家庭，风靡大众。从此，金庸和古龙的其他武侠小说也陆续被翻译成泰文，各种文艺刊物和报刊纷纷刊登转载，深受泰国读者喜爱。1985 年 4 月 9 日泰国《民意报》文章说：“武侠小说成了书店里、书摊上不可缺少的书籍，武打题材充斥了文坛和影视界。”²⁰因此，人们称这一时期为中国武侠小说时期，又称为“金庸——古龙时期”，也是中国文学在泰国翻译和传播的第三次高潮。

就是在这个版本的《射雕英雄传》的泰译本里面，当丘处机出场的时候，运用了“นักพรตลัทธิเต๋า”（道士）这个词，²¹可以说是既《坛经》泰译本之后将“道”译成现在通用的“เต๋า”的又一个影响广泛的文学作品，或者我们可以推测，那个时期泰国译者们基本达成一致将“เต๋า”作为中国本土的道家思想的专用词。“มังกรหยก”里面很多关于道家、道家的描述，一定程度上再次推动了道家思想在泰国普通民众间的传播。就连颂吉雅·素可 (สมเกียรติ สุโข) 与纳瓦拉·蓬派布恩 (เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์) 合作的《道德经》译本

²⁰ 何芳川，《中外文化交流史》，国际文化出版公司，2008 年，第 338 页。

²¹ จำลอง พิศนาคะ. มังกรหยก เล่มที่ 1. สำนักพิมพ์เพลินจิตต์ พ.ศ. 2501 หน้า 31

前言中，都引用了“มังกรหยก”里面有关丘处机利用道家思想劝说成吉思汗体恤百姓解救苍生的一段来解释什么是道家思想，可见《射雕英雄传》译本在泰国的影响。颂吉雅与纳瓦拉合作的译本是泰国 29 个《道德经》译本中唯一由两人合作的译本，语言流畅富有诗歌体的韵味，在译本正文之前有三篇小文章，其中一篇名为“什么是长生不老药”，便是引用了“มังกรหยก”中的一段来介绍道家思想：“ในโลกนี้ไม่มียาอายุวัฒนะ แต่ลัทธิเต๋าเรามุ่งบำเพ็ญใจ รักษาคุณธรรม ขอท่านเอาใจราษฎรมาใส่ใจตนเองก็พอแล้ว แผ่นดินเรามี คัมภีร์เต๋าดั้งเดิม พวกเราถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์...” (จากอภิมหาดำนานยุทธจักร มังกรหยกภาคสาม)²²

在 20 世纪 50 年代之前，“道”无论是译成“โต”“เต๋า”还是“เต๋า”，都是由于译者籍贯决定的。拉玛一世、二世时期还没有双语兼具的上乘译者，因此《西游记》等是福建华人首译并由泰国文人加以润饰，带有明显的福建方言特点，而到了 20 世纪初华校的逐渐建立，双语人才的大规模培养才成为可能，因此《射雕》系列是由潮汕华人一手翻译的，并成为主流。

四、“道”——“เต๋า”在泰语词典的收录

让我们再来看一下“เต๋า”这个词条何时被泰国主流接受并收录泰语词典里的：

1. 泰华大辞典（1946 年）²³：“เต๋า”的解释是“骰子”；

²² สมเกียรติ สุขโขแปล นาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ร้อยถ้อย. 2533. คัมภีร์คุณธรรม. สำนักพิมพ์. ไก่

²³ 这个版本辞典未查到出版社信息。

2. พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2493 (泰语词典, 泰国皇家科学院版, 1950 年)²⁴: “เต๋า” 解释是 ลูกบาศก์สำหรับทอดนั้บแต้มเล่นการพนัน, 也就是“骰子”;

3. ปทานุกรมจีน-ไทย โดยชวน เชียวโชติ (汉泰词典, 萧元川主编, 南美出版社, 1962 年): “道” 的解释其中一个为 เต๋า, “道教” 的解释为 ศาสนาเต๋า;

4. พจนานุกรมไทยฉบับของแพร่พิทยา รวบรวมโดยมานิต มานิตเจริญ (泰语词典, 玛尼·玛尼伽楞主编, 普莱披特亚出版公司, 1964 年): “เต๋า” 解释有两个, 第一个是 ชื่อลัทธิหรือศาสนาหนึ่งของจีน ตั้งขึ้นโดยเล่าซือ (中国一种学说或教派名字, 由老子创立), 第二个解释是 ลูกบาศก์เล็กๆ... ใช้ทอดนั้บแต้มเล่นการพนัน (骰子);

5. พจนานุกรมไทยสมัยทศวรรษที่สาม โดยห้างหุ้นส่วนจำกัดรวมสาส์น (现代泰语大词典, 伦萨股份出版公司, 1974 年): “เต๋า” 解释有两个, 第一个是 ชื่อลัทธิหรือศาสนาหนึ่งของจีน ตั้งขึ้นโดยเล่าซือ (中国一种学说或教派名字, 由老子创立), 第二个解释是 ลูกบาศก์เล็กๆ (骰子);

6. พจนานุกรมไทยสมัยทศวรรษที่สาม โดยนายเปลื้อง ณ นคร (现代泰语词典, 布朗·纳那空主编, 泰瓦塔纳帕尼出版社, 1977 年): “เต๋า” 解释有两个, 第一个是 ลัทธิอันหนึ่ง ซึ่งเล่าซือเป็นศาสดา เต๋า หมายถึงสภาวะธรรมทั่วไป คือสิ่งทุกอย่าง ความเป็นไปทุกอย่างขึ้นอยู่กับสิ่งที่เรียกว่าเต๋า (一种学说, 老子是创始人, “道” 的意思是世间万物都按照“道”在运行), 这个词典里不仅解释了“道”, 还简

²⁴ 皇家科学院版本的《泰语词典》是泰国官方最权威的泰语词典。

要介绍了老子“道”的含义。第二个解释仍然是 ลูกบาศก์เล็กๆ (骰子)；

7. พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 (泰语词典, 泰国皇家科学院版, 1982 年): “เต๋า”的第一种解释是 ลูกบาศก์ สำหรับทอดนัยแต่ในการเล่นการพนัน (骰子), 第二种解释是 ชื่อศาสนา ศาสนาหนึ่งชื่อของจีน (中国一种教派名字)。具体见表一(1):

表(1)

序号	词典名称	出版年代	主编或出版社	เต๋า: ①骰子	เต๋า: ②道家思想
1	泰华大辞典	1946	-	√	
2	พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน (泰语词典)	1950	ราชบัณฑิตยสถาน (皇家科学院)	√	
3	ปทานุกรมจีน-ไทย (汉泰词典)	1962	ชวน เชียวโชติ (萧元川)	√	√
4	พจนานุกรมไทยฉบับของแพร่พิทยา (泰语词典)	1964	มานิต มานิตเจริญ (玛尼·玛尼伽楞)	√	√
5	พจนานุกรมไทยสมัยใหม่ทันสมัยที่สุด (现代泰语大词典)	1974	ห้างหุ้นส่วนจำกัดรวมสาส์น (伦萨股份出版公司)	√	√
6	พจนะ-สารานุกรมฉบับทันสมัย (现代泰语词典)	1977	นายเปลื้อง ณ นคร (布朗·纳那空)	√	√
7	พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน (泰语词典)	1982	ราชบัณฑิตยสถาน (皇家科学院)	√	√

总结以上对文本和词典的考察我们可以看到, 泰国最权威的皇家科学院版《泰语词典》第一版 1950 年版“เต๋า”解释只是“骰子”, 而在第二版 1982 年版本很明确的收录了“เต๋า”作为“道家思想”的解释。纵观 1940—1950 年代时期, 华人编著的各汉泰词典中也都没有收录“道”这个词条, 但却收录了“孔子”、

“仙”等中国传统文化词条，足见直至 20 世纪 50 年代，“道”作为一个异域文化的概念并未在泰国（包括华人社会）得以普及。我们发现的最早收录“道”（เต๋า）的泰文工具书是 1962 年萧元川主编的汉泰字典（ปทานุกรมจีน-ไทย โดยชวน เชียวโชติค）以及随后 1964 年出版的玛尼·玛尼伽楞（มานิต มานิตเจริญ）主编的《泰语词典》。同时根据文献考察，我们知道，1953 年佛使比丘翻译的《六祖坛经》是将“道”翻译为“เต๋า”的最早且影响广泛的文本，而 1957 年在泰国翻译出版的《射雕英雄传》进一步推动了“道”这个概念的传播，而 1963 年出版的沙田·菩提南塔的《东方哲人》一书又是泰国学术界最早全面介绍道家思想、且影响流传至今的学术书，并且有了《道德经》40 章的翻译，可以说对道家思想在泰国的传播具有里程碑式的意义。这也和我们对于泰文工具书的考察结果是相吻合的。因此，可以初步判定，现在泰国流行的“道”的概念是在 20 世纪 50 年代末随着《六祖坛经》的翻译和武侠小说的兴起而第一次在泰国大众中引起广泛关注，并且鉴于其在泰国社会的影响，在 20 世纪 50 年代末至 60 年代初，又被学术界和辞书学者所接受，纳入规范的泰语话语系统。另一个值得关注的现象是，道家经典和儒家经典的译介晚于中国大乘佛教经典的译介（从 1953 年佛使比丘翻译《坛经》算起），作为佛教国家的泰国从文化心理上先关注中国佛教，再转而延及其他，也是合情合理的。从客观上讲，中国佛教文化经典的泰译在一定程度上为道家思想的传播打造了基础。

因此，真正意义上的中国思想文化经典和文学经典的翻译始于 20 世纪下半叶。1953 年，佛使比丘翻译的《坛经》在泰国

出版，开始了该书长达半个多世纪的流传历史。几乎是同时期开始关注并译介汉传佛教经典的沙田·菩提南塔也开始把注意力移向道家、儒家等传统思想文化领域。因此 20 世纪 50 至 60 年代，才是中国本土思想文化中的经典真正被介绍并翻译成泰文的时期，这一时期，从 20 世纪 60 至 70 年代一直延续到 21 世纪。虽然在文化经典的翻译和传播过程当中，不会出现读者对通俗作品那样的趋之若鹜，但真正优质的译本，无论是《道德经》、《论语》或是《庄子》，都能够有机会不断重印再版。

五、小结

从翻译理论上来说，哲学诠释学中一个重要表述就是“翻译即解释”。对于泰国社会来说，中国的道家思想和概念是不同于本国的异域文化，泰国学者在翻译道家概念的时候，必然带有自己的“前见”，他们所处社会的南传佛教文化背景是他们最大的前见，因此在最初引入和翻译这个“道”的概念时，都不约而同用佛教的词汇来解释，这是可以理解的，也可以说是译者对自己文化的固守。一个国家独特的文化，体现了本国的思想风貌，也彰显着本国本民族的智慧和精神，而文学常常是这种精神风貌最全面和生动的体现。而翻译外国典籍的过程，便是在不同文化的接触中认同异域文化、同时寻求和彰显自我文化的过程。以《道德经》为代表的道家思想在外传过程中，无疑承载着传递中华文化精髓的重任，泰国学者在引入“道”的概念时，首先想要用自己本土的文化概念来解释，体现了不同文化间的碰撞和接受，这也不足为奇。

此后，随着社会的发展与文化的交流，泰国学者也意识到，

“道”之一词，涵盖中国传统文化的深厚底蕴，用泰语已无法完全表达出“道”这个中国独特的传统概念，于是开始用音译法，无论是“โดหยิน”还是“เต้าหยิน”，至少承认了这是中国文化的独特范畴，给与读者揣摩、想象的余地，但是依然没有形成统一的观点，只能根据当地华人的发音来定义这个“道”，而华人在泰国的社团既有潮汕一族，也有客家人，因此出现了根据当地华人不同方言发音而来的不同音译。通过一段时间的磨合与妥协，最终确定使用潮汕发音“เต้า”来解释“道”，并被主流接受纳入词典，体现了南传佛教文化背景下对中华文化的接受和融合，文化概念既被接受，文化典籍的翻译和传播便拉开了序幕。同时也让我们看到，中国传统文化典籍在泰国真正得以传播的历史并不如我们想的那么长，《道德经》在泰国译本虽多达到 29 个版本，但译本质量却参差不齐，中国国内的学者在传播中国传统文化方面依然有许多工作可做。

参考文献:

- 陈鼓应. 2003. 《老子今注今译》. 北京: 商务印书馆。
- 丁 巍. 2009. 老学典籍考, 国家图书馆古籍馆编著《第二届地方文献国际学术研讨会论文集》, 北京: 北京图书馆出版社。
- 冯晓黎 帛书本 2011. 《老子——四英译本的三维审视》. 重庆: 西南师范大学出版社。
- 高 明. 1996. 《帛书老子校注》. 北京: 中华书局。
- 刘笑敢. 2006. 《老子古今: 五种对勘与析评引论》. 北京: 中国社会科学出版社。
- 辛红娟. 2008. 《道德经——在英语世界——文本行旅与世界想象》. 上海: 上海译文出版社。
- 张岱年. 2007. 《帛书老子校注》. 北京: 中华书局。
- Monier, M.-W. 1899. *A Sanskrit-English Dictionary*. Oxford University Press.
- Chan W.-T. 1963. *The way of Lao Tzu*. New York: Books-Merrill Company.
- Ch'u T.-K. 1982. *Tao Te Ching*. London: Unwin Paperbacks.
- Lin Y. 2009. *The Wisdom of Laotse*. Beijing: Foreign Language Teaching and Research Press.
- Victor H. M. 1990. *Tao Te Ching: The Classic Book of Integrity and the Way*. New York: Bantam Books
- โชติช่วง นาคอน. 2553. คัมภีร์เต๋าเต็กเก็ง. กรุงเทพฯ: ชุมศิลป์
บรรณาคม.

- จ่าง แซ่ตั้ง. 2516. **เต้าเต๋อจิง**. กรุงเทพฯ: อักษรสยามการพิมพ์.
- จำลอง พิษนาคะ. 2501. **มังกรหยก เล่มที่ 1**. กรุงเทพฯ: เพลินจิตต์.
- ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์. 2545. **คัมภีร์เต๋าฉบับสมบูรณ์พร้อมมรรค**
กถา. กรุงเทพฯ: โอเอสพริ้นติ้งเฮ้าส์.
- ทองแถม นาถจำนง. 2530. **เหลาจื๋อสอนว่า**. กรุงเทพฯ: นานมี.
- ทองสด เมฆเมืองทอง. 2529. **เต้าคือเต้า**. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา. 2538. **ปรัชญาจีน**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ปกรณ์ ติมปญฺสรณ์. 2553. **คัมภีร์เต๋าของเหลาจื๋อ**. กรุงเทพฯ:
 สร้างสรรค์บุ๊คส์.
- ประยงค์ สุวรรณบุปผา. 2539. **คัมภีร์เต๋าเต๋จิง**. กรุงเทพฯ: ศิลป
 บรรณาการ.
- เปลื้อง ณ นคร. 2516. **พจนะ-สารานุกรม ฉบับทันสมัย**. กรุงเทพฯ:
 ไทยวัฒนาพานิช.
- พจนา จันทรสันติ. 2542. **วิธีแห่งเต้า**. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.
- พุทธทาส อินทปัญโญ. 2496. **สูตรเว่ยหล่าง**. พระนคร: มหามกุฏ
 ราชวิทยาลัย.
- ล.เสถียรสุด. 2517. **คัมภีร์เหลาจื๋อ**. กรุงเทพฯ: สยามการพิมพ์.
- สุรัต ปรีชาธรรม. 2556. **จวงจื๋อฉบับสมบูรณ์**. กรุงเทพฯ: โอ
 เพ้นบุ๊คส์.
- เสถียร โพธิ์นันทะ. 2506. **เมธีตะวันตก**. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์.

ABSTRACT

Translation and Acceptability of Taoism's Core Concept in Thailand

Associate Professor Chen Li

Taoism is one of the main ancient schools of philosophy in China. It represents a significant part of traditional Chinese culture with central figures like Laozi and Zhuangzi and major writings such as *Tao Te Ching*, *Zhuangzi*. As globalization deepens, cultural exchanges across different regions have been thriving and Chinese philosophical systems are gradually becoming known throughout the world. *Tao Te Ching*, with its poetic language and profound philosophical concepts, is the most translated Chinese classic outside China. So far, it has been translated into more than 40 languages and more than 1,000 versions. In Thailand, since Taoism was introduced to Thailand in the 1960s, there have been more and more Thai translations of *Tao Te Ching*. Preliminary estimates show that there are 29 Thai versions of *Tao Te Ching*, making it the most translated Chinese classic in Thailand, which reflects the keen interest of Thai scholars and readers in Taoism. This thesis reviews some of the Thai

translations of Chinese classic and focuses on analyzing the translations and acceptability of the core concept “Tao” in Thailand, as an attempt to examine the spread and acceptability of Taoism in Thailand.

Keywords: *Taoism, core concept, Thailand, Translation*

จากประวัติศาสตร์สู่งานวรรณกรรม:

ตำนานขุนศึกตระกูลหยาง¹

ดร.กรพนัช ตั้งเขื่อนขันธุ์²

บทคัดย่อ

ตำนานขุนศึกตระกูลหยางเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในจีนตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน แม้ว่าเอกสารทางประวัติศาสตร์สมัยราชวงศ์ซ่งจะบันทึกเรื่องราวของขุนศึกตระกูลหยางไว้ไม่มากนัก แต่ “เรื่องเล่า” ของตระกูลหยางมีการนำมาสร้างสรรค์ใหม่ในรูปแบบของตำนาน อุปรากร นิยาย กระทั่งละครโทรทัศน์และภาพยนตร์ที่คุ้นเคยกันดี บทความนี้จึงมุ่งนำเสนอตำนานขุนศึกตระกูลหยางในสามมิติ ได้แก่ มิติแรก ตำนานขุนศึกตระกูลหยางที่ปรากฏในบันทึกทางประวัติศาสตร์ มิติที่สอง ตัวอย่างตำนานขุนศึกตระกูลหยางที่ปรากฏในงานวรรณกรรม มิติที่สาม ความสัมพันธ์ระหว่างประวัติศาสตร์กับงานวรรณกรรม เพื่อวิเคราะห์พัฒนาการตำนานขุนศึกตระกูลหยางจากประวัติศาสตร์สู่วรรณกรรมในบริบทพลวัตของประวัติศาสตร์สังคมจีน และแสดงให้เห็นถึงการประกอบ

¹บทความนี้ปรับปรุงจากเอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการเรื่อง “เหตุเกิดในราชวงศ์ซ่ง” จัดโดยโครงการจีนศึกษา ร่วมกับศูนย์การเรียนรู้จีนศึกษาบรมราชกุมารี สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา และโครงการปริญญาโทวัฒนธรรมศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2556

²อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สร้างของวรรณกรรมจากบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจน
โลกทัศน์ของผู้คนในสังคม

คำสำคัญ ขุนศึกตระกูลหยาง ราชวงศ์ซ่ง วรรณกรรมจีน วัฒนธรรม
การพิมพ์

บทนำ

ย้อนกลับไปในศตวรรษที่สิบอันไกลโพ้น ชาวฮั่นในสมัย
ราชวงศ์ซ่งและชนต่างเผ่าของอาณาจักรเหลียวทำสงครามปะทะกัน
นานหลายปี ณ สมรภูมิตันเกี๋ยว้างไกลห่างออกไป ขุนศึกตระกูล
หยางพลีชีพไปที่ละคน หยางซื่อหลาง (หยางลี่) ถูกจับเป็นเชลยศึก
ระหว่างสงคราม ภายหลังแต่งงานกับองค์หญิงฝ้ายศัตรูในต่างแดน
ใช้ชีวิตผ่านไป 15 ปี องค์หญิงเถียงจึงทิ้งญาติหลักแหลมและโอบ
อ้อมอารี ลูกๆ เติบโตในดินแดนต่างถิ่น แต่ว่าต่างถิ่นกลายเป็นบ้าน
เกิดของรุ่นที่สอง ทว่าซื่อหลางไม่อาจหยุดยั้งความคิดถึงที่มีต่อ
มารดาได้ วันหนึ่งในยามค่ำคืน ซื่อหลางแอบหนีกลับไปยังค่าย
ทหารซ่งเพื่อเยี่ยมมารดาที่ไม่ได้พบกันมานานถึง 15 ปี (Long
Yingtai, 2009: 79-80)

การต่อสู้ทางการเมือง “ผู้ทรยศเลกนกสองหัว” ระหว่างความ
รักกับความผูกพันที่ไม่อาจสมหวังได้ทั้งสองประการ ระหว่างความ
ขัดแย้งอันรุนแรงด้วยเรื่องส่วนตัวกับผลประโยชน์ของบ้านเมือง
ซื่อหลางในวัยกลางคนเมื่อได้พบหน้ามารดาถึงกับคุกเข่าลงกับพื้น

ร่าให้ หัวใจแหลกสลาย ประโยคแรกที่ย่อออกมาจากปากของเขาคือ “คำนับพันครั้งหมื่นครั้งก็ไม่อาจชดเชยความผิดของลูกได้” (Long Yingtai, 2009: 80)

เรื่องราวที่กล่าวมาข้างต้นนี้เป็นตอนสำคัญในอุปรากรเรื่อง “ชื่อหลงท้นหมู่” (四郎探母) หรือ “หยางสี่เยี่ยมมารดา” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของตำนานขุนศึกตระกูลหยางที่แพร่หลายในจีนมาจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าเรื่องราวของขุนศึกตระกูลหยางจะถูกบันทึกในเอกสารทางประวัติศาสตร์สมัยราชวงศ์ซ่งไว้ไม่มากนัก แต่ “เรื่องเล่า” ของตระกูลหยางกลับถูกนำมา “เล่าใหม่” ในรูปแบบของตำนาน อุปรากร นิยาย กระทั่งละครโทรทัศน์และภาพยนตร์ที่คุ้นเคยกันดี ดังเช่นอุปรากรตอนหยางสี่เยี่ยมมารดานั้น เดิมไม่ได้ปรากฏอยู่ในบันทึกทางประวัติศาสตร์แต่อย่างใด แต่ได้รับการสร้างสรรค์ขึ้นในฐานะงานวรรณกรรมรูปแบบหนึ่ง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเรื่องราวของขุนศึกตระกูลหยางนั้นเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย จนกลายเป็นวรรณกรรมอิงประวัติศาสตร์จีนที่มีการดัดเสริมเติมแต่งเพื่อจุดประสงค์ต่างๆ กันไป³ ดังนั้น บทความนี้จึงมุ่งนำเสนอตำนานขุนศึกตระกูลหยางในสามมิติ ได้แก่ มิติแรก ตำนาน

³วรรณกรรมจีนอิงประวัติศาสตร์ที่คนไทยรู้จักกันดีก็คือ สามก๊ก เมื่อเปรียบเทียบกับพงศาวดารสามก๊กซึ่งเป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์แล้ว จะเห็นว่านิยายสามก๊กมีการดัดแปลงเสริมแต่งเพื่อให้ได้อรรถรสมากขึ้น จนมีผู้นิยามว่า “จริงเจ็ดเท็จสาม” แต่สำหรับขุนศึกตระกูลหยางแล้ว เป็นตำนานที่มักจะกล่าวอย่างติดตลกกันว่า “จริงสามเท็จเจ็ด”

ขุนศึกตระกูลหยางที่ปรากฏในบันทึกทางประวัติศาสตร์ มิติที่สอง ตัวอย่างตำนานขุนศึกตระกูลหยางที่ปรากฏในงานวรรณกรรม มิติที่สาม ความสัมพันธ์ระหว่างประวัติศาสตร์กับงานวรรณกรรม เพื่อวิเคราะห์พัฒนาการตำนานขุนศึกตระกูลหยางจากประวัติศาสตร์สู่วรรณกรรมในบริบทพลวัตของประวัติศาสตร์สังคมจีน และแสดงให้เห็นถึงการประกอบสร้างของวรรณกรรมจากบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนโลกทัศน์ของผู้คนในสังคม

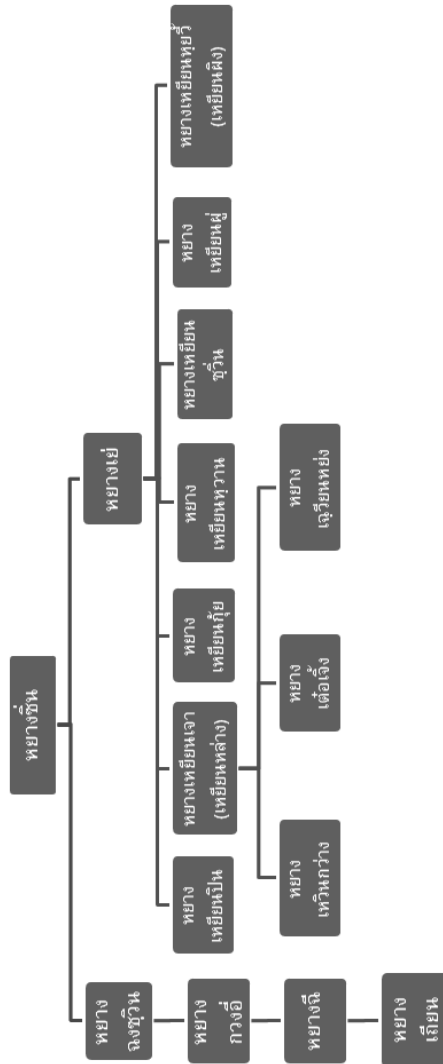
ขุนศึกตระกูลหยางในประวัติศาสตร์จีน

เรื่องราวของขุนศึกตระกูลหยางเกิดขึ้นในราชวงศ์ซ่งเหนือ (ค.ศ. 960-1127)⁴ ได้รับการบันทึกไว้ในพงสาวดารราชวงศ์ซ่ง 《宋史》 บทที่ 272 เรื่อง ชีวิตประวัติหยางเย่ 《杨业传》 (Song Shi, Yang Ye Zhuan, 2000: 7621-7623) ปรากฏชื่อของหยางเย่ (杨业) หยางเหยียนเจา (杨延昭) ผู้เป็นบุตร และหลานคือหยางเหวินกว้าง (杨文广) ว่าเป็นนักรบที่เข้มแข็ง กล้าหาญ รับใช้ราชสำนักอย่างสุดความสามารถ ได้รับการอวยยศให้เป็นขุนนางตำแหน่งต่างๆ นอกจากนี้ พงสาวดารราชวงศ์ซ่ง บทที่ 300 เรื่องชีวิตประวัติหยางเถียน 《杨旻传》 (Song Shi, Yang Tian Zhuan, 2000: 8072-8074) ได้กล่าวถึง หยางเถียน (杨旻) ในฐานะลูกหลานของตระกูลหยาง

⁴ ช่วงเวลาของราชวงศ์ต่างๆ ในประวัติศาสตร์จีนอ้างอิงตาม Wan Guoding (2014)

ผู้จงรักภักดีต่อราชวงศ์ซ่งด้วย เจิงก่ง (曾巩) และโอวหยางซิว (欧阳修) นักประวัติศาสตร์ราชวงศ์ซ่งเหนือได้กล่าวถึงชีวประวัติของหยางเย่และหยางเหยียนเจา โดยเฉพาะโอวหยางซิวได้ยกย่องวีรกรรมของหยางเย่และหยางเหยียนเจา ใน “คำจารึกบนหลุมศพของลูกหลานตระกูลหยาง” 〈供备库副使杨君墓志铭〉 ใน ค.ศ. 1051 (หลังจากที่หยางเย่เสียชีวิตมาแล้ว 65 ปี และหยางเหยียนเจาเสียชีวิตมา 37 ปี) (Ouyang Xiu, 2001: 443-445) เมื่อพิจารณาจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังกล่าว สามารถลำดับแผนผังตระกูล หยาง ได้ดังนี้

ภาพแผนผังตระกูลหยาง

กล่าวได้ว่าในบรรดาขุนศึกตระกูลหยาง ผู้ที่มีชื่อจารึกในบันทึกทางประวัติศาสตร์จริงๆ แล้วมีเพียงสี่คนเท่านั้น ได้แก่ หยางเย่ หยางเหยียนเจา หยางเหวินกว้าง และหยางเถียน กล่าวโดยมีรายละเอียดคือ (Li An, 1984: 72-73)

หยางเย่ (Yang Ye 杨业) นามเดิมคือ หยางจงกู่ยี่ (杨重贵) เป็นแม่ทัพของราชวงศ์ฮั่นเหนือ (北汉) (ค.ศ. 951-979) ในยุคห้าราชวงศ์สิบอาณาจักร (五代十国) (ค.ศ. 907-979) มีชื่อว่า หลิวจี้เย่ (刘继业) เมื่อราชวงศ์ฮั่นเหนือยอมสวามิภักดิ์ให้กับราชวงศ์ซ่ง หยางเย่จึงสวามิภักดิ์กับราชวงศ์ซ่งด้วยและกลับไปใช้แซ่หยางตามเดิม แล้วตัดคำว่าจี้ออกไป พงสาวดารซ่งจึงบันทึกชื่อเป็นหยางเย่ หยางเย่มีบุตรทั้งสิ้นเจ็ดคน ได้แก่ หยางเหยียนหุยวี (เหยียนผิง) หยางเหยียนผู่ หยางเหยียนชวี่น หยางเหยียนหฺวาน หยางเหยียนกู่ยี่ หยางเหยียนเจา (เหยียนหล่าง) และหยางเหยียนปิ่น ในบันทึกกล่าวว่าพระเจ้าซ่งไท่จง (宋太宗 ค.ศ. 976-997) ทรงได้ยินชื่อเสียงของหยางเย่มานาน เมื่อทรงทราบข่าวว่าหยางเย่ยอมสวามิภักดิ์ จึงดีพระทัยมาก ทั้งยังโปรดเกล้าฯ ให้เป็นแม่ทัพรักษาเมืองเจิ้งโจว (郑州) แปรปีต่อมา เมื่อพระเจ้าซ่งไท่จงต้องการบุกอาณาจักรเหลียวเป็นครั้งที่สอง หยางเย่เข้าร่วมทัพด้วยพร้อมกับแม่ทัพใหญ่ คือพานเหมย์ (潘美) และหวางเซี่ยน (王宪) อาณาจักรเหลียวในขณะนั้นมีกองกำลังทหารที่แข็งแกร่งมาก จึงยึดเมืองของราชวงศ์ซ่งได้หลาย

เมือง พระเจ้าชังไทจงทรงมีรับสั่งให้ทหารคุ้มครองราชฐาน ปกป้อง
ราชฐานจากการโจมตีของทหารอาณาจักรเหลียว

หยางเย่กล่าวกับพานเหมยว่า ขณะนี้กองทัพของพวกเขาเหลือ
แข็งแกร่งมาก หากปะทะกับกองทัพของชังต้องพ่ายแพ้แน่นอน
ดังนั้นทัพชังควรจะถอนทัพไปก่อนเพื่อปกป้องราชฐาน ไม่ควร
ออกไปทำศึกใหญ่กับทัพเหลียว แต่ทว่าหวางเซี่ยนกลับคัดค้านโดย
เห็นว่า ทัพชังควรจะเปิดฉากสู้รบกับกองทัพเหลียว ในขณะเดียวกัน
หวางเซี่ยนพูดจาเยาะเย้ยหยางเย่ว่าเป็นถึงขุนศึกผู้มีชื่อด้านการทำ
สงคราม ไยจึงใจเสาะไม่กล้าออกรบ หยางเย่นั้นทราบดีว่า ถ้ารบ
ตอนนี้ต้องพ่ายแพ้แน่นอน แต่เพื่อสนองพระมหากรุณาธิคุณของ
พระเจ้าชังไทจง หยางเย่จึงตัดสินใจนำทัพออกรบ โดยขอให้พาน
เหมยกับหวางเซี่ยนนำทัพไปซุ่มรอที่ช่องเขาเพื่อรอสมทบ แต่เมื่อ
หยางเย่นำทัพของตนออกทำศึก หวางเซี่ยนกลับบังคับให้พานเหมย
ถอนทัพกลับค่าย เมื่อหยางเย่รบแพ้ ถอยทัพไปยังช่องเขาที่นัดหมาย
ไว้ กลับไม่พบใครเลย จึงรู้ว่าตนเองต้องตายเป็นแน่ หยางเย่
รวบรวมพลกำลังฆ่าฟันศัตรูอย่างกล้าหาญไม่ยอมถอยจนกระทั่ง
ถูกทหารเหลียวจับไปเป็นเชลย หยางเย่ไม่ยอมสวามิภักดิ์ให้กับ
อาณาจักรเหลียว จึงยอมอดอาหารและคายภายในสามวัน ความกล้า
หาญในศึกสงครามของหยางเย่ได้กลายเป็นบ่อเกิดของตำนานหรือ
เรื่องเล่าขุนศึกตระกูลหยางในเวลาต่อมา

หยางเหยียนเจา (Yang Yanzhao 杨延昭) เป็นบุตรชายคนที่หกของหยางเย่ เดิมชื่อหยางเหยียนหล่าง (杨延郎) ชอบการสู้รบมาตั้งแต่เด็ก ทุกครั้งที่หยางเย่ออกศึกก็จะพาหยางเหยียนเจาไปด้วย ในศึกที่หยางเย่พลีชีพไปครั้งนั้น หยางเหยียนเจาได้รู้เห็นเป็นพยานเพราะตามทัพไปด้วย เมื่อหยางเย่เสียชีวิต หยางเหยียนเจานำทัพรักษาชายแดนจีนเป็นเวลา 20 ปี ชาวซีตันล้วนแต่ยำเกรงความเข้มแข็งและกล้าหาญของหยางเหยียนเจา จึงยกย่องเขาว่า “หยางหก” (杨六郎) ซึ่งหมายถึง บุตรชายคนที่หกแห่งตระกูลหยาง

หยางเหวินกว้าง (Yang Wenguang 杨文广) เป็นบุตรคนที่สามของหยางเหยียนเจา มีศักดิ์เป็นหลานของหยางเย่ ได้รับการยกย่องว่าเป็นนักรบที่ทำศึกอย่างกล้าหาญ ในละครโทรทัศน์ที่สร้างจากงานวรรณกรรม เช่น “ตำนานขุนศึกตระกูลหยาง” หยางเหวินกว้างกลายเป็นตัวละครนามว่า “หยางจงเป่า” (Yang Zhongbao 杨宗保) มีภรรยาคือมู่กุ้ยยিং (Mu Guiying 穆桂英) เป็นหนึ่งในแม่ทัพหญิงแห่งตำนานขุนศึกตระกูลหยางที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย

หยางเถียน (Yang Tian 杨旻) ลูกหลานรุ่นที่สี่ของตระกูลหยาง ปู่ทวดของหยางเถียนนามว่า หยางฉงชุนวิน (杨重勋) เป็นพี่ชายของหยางเย่

ในตำนานขุนศึกตระกูลหยางมักมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับแม่ทัพหญิงของสกุลหยาง เช่น มู่กุ้ยยিংยอดหญิงตระกูลหยาง แต่อันที่จริง

ในบันทึกทางประวัติศาสตร์กลับพบเพียงชื่อของภรรยาของเห่และภรรยาของหยางเหวินกว้างเท่านั้น ไม่ปรากฏชื่อแม่ทัพหญิงคนอื่นๆ แต่อย่างใด ในบันทึกกล่าวว่า ภรรยาของหยางเห่นามว่า เสือไ่สัว (余賽花) หรือเสือไท่จูวิน (余太君) มีแซ่เดิมว่า เจ้อ (折) เป็นบุตรสาวคนเล็กของเจ้อเต๋ออี (折德胤) ซึ่งปรากฏประวัติของเจ้อเต๋ออีในพงศาวดารราชวงศ์ซ่ง เรื่องที่ 253 เรื่องเสือไ่สัวเป็นภรรยาของหยางเห่ (Song Shi, Zhe De Yi, 2000: 7323) นางเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมหน้าที่การงานของหยางเห่ ส่วนภรรยาของหยางเหวินกว้างนั้นแซ่มู่หรง (慕容) ในบันทึกทางประวัติศาสตร์กล่าวถึงนางว่า มีความสามารถด้านการศึก ดังนั้น ดำเนินขุนศึกตระกูลหยางที่ว่ากันว่าหลานของหยางเห่ นามหยางจงเป่า (杨宗保) มีภรรยาชื่อมู่กุ้ยยิง (穆桂英) ล้วนแต่เป็นเรื่องแต่งทั้งสิ้น ทว่าการที่แซ่ของภรรยาของหยางเห่เปลี่ยนจาก เจ้อ เป็น เสือ หรือภรรยาของหยางเหวินกว้างจาก มู่หรง เป็น มู่ นั้นสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการความเปลี่ยนแปลงของเรื่องเล่าในประวัติศาสตร์จีน (ดู Li An, 2004; Yu Jiayi, 1945; Chang Zheng, 1980)

ขุนศึกตระกูลหยางในงานวรรณกรรม

จากการศึกษาของว่านเทียนเทียน (Wan Tiantian, 2007) เรื่อง “การศึกษาพัฒนาการของตำนานขุนศึกตระกูลหยาง” ปรากฏงาน

วรรณกรรมที่เกี่ยวกับขุนศึกตระกูลหยางในรูปแบบต่างๆ มากมาย สามารถสรุปอย่างคร่าวๆ ได้ดังนี้

ประเภทอุปรากร

ในค.ศ.1051 หลังจากหยางเย่และหยางเหยียนเจาเสียชีวิตมาแล้ว 65 ปีและ 37 ปีตามลำดับ ส่วนหยางเหวินกว้างยังมีชีวิตอยู่ โอวหยางชีว นักประวัติศาสตร์เลื่องชื่อแห่งราชวงศ์ซ่งเหนือ ได้เขียนคำจารึกบนหลุมศพ 〈供备库副使杨君墓志铭〉 ให้กับหยางฉีซึ่งเป็นลูกหลานของตระกูลหยาง ความว่า “เรื่องราวของพ่อลูกสกุลหยางนั้นเป็นที่รับรู้ของสังคม แม้แต่สตรีและคนชราก็ยังรู้จักเลย” ต่อมาในสมัยราชวงศ์ซ่งใต้ (ค.ศ. 1127-1279) มีการนำเรื่องราวของตระกูลไปเผยแพร่ในหมู่ชาวบ้านในรูปแบบของบทละครพื้นบ้านหรือ ฮว่าเปิ่น (话本) เช่น เรื่องหยางลิ่งกง 《杨令公》 และอุ๋หลางเหวยเซิง 《五郎为僧》 ในเรื่องหยางลิ่งกงได้สรรเสริญวีรกรรมความกล้าหาญของหยางเย่ ในฐานะแม่ทัพผู้ซื่อสัตย์จงรักภักดีต่อชาติ แต่ถูกขุนนางกังฉินทรยศหักหลัง ส่วนอุ๋หลางเหวยเซิงนั้นแต่งขึ้นมาใหม่ เป็นเรื่องราวของหยางอุ๋หลาง (杨五郎) หรือ หยางห้าออกบวช ภายหลังมีการเล่าต่อๆ กันมาจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของตำนานขุนศึกตระกูลหยาง (Mutsuura, 2011: 109)

นักวิชาการชาวญี่ปุ่นมัตสึอุระ โทโมโกะ (松浦智子) อธิบายว่าเรื่องเล่าของห้าออกบวชที่เขาส่งไปไถซาน (五台山) นั้นมาจากการที่ไถซานเป็นจุดยุทธศาสตร์ทางทหารที่สำคัญของดินแดนตอนเหนือ ในช่วงวิกฤตจิ้งคัง⁵ ปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ว่ามีพระสงฆ์แห่งไถซานต่อสู้กับกองทัพของอาณาจักรจิน ทำให้ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์แห่งไถซานมีลักษณะของความเป็นนักรบ ในสมัยราชวงศ์ซ่งได้ จึงมีตำนานเล่าขานความกล้าหาญของพระสงฆ์แห่งไถซาน ผสมผสานกลมกลืนไปกับเรื่องเล่าวีรบุรุษสงครามอย่างขุนศึกตระกูลหยาง จากเดิมที่เป็นคนละเรื่องจนกลายเป็นเรื่องเดียวกันในที่สุด (Mutsuura, 2011: 109)

อุปรากรจินเจริญรุ่งเรืองจนถึงขีดสุดในสมัยราชวงศ์หยวน (ค.ศ. 1206-1368) และยังได้รับความนิยมต่อมาจนถึงสมัยราชวงศ์หมิง (ค.ศ. 1368-1661) ทำให้เรื่องราวของตระกูลยังเป็นที่น่าสนใจมากขึ้น มีอุปรากรที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเล่าหรือตำนานขุนศึกตระกูลหยางมากมาย ตัวอย่างเช่น

ฮ่าวเทียนถ่า 《昊天塔》 (ราชวงศ์หยวน) กล่าวถึงเมื่อ หยางเย่พลีชีพ แม่ทัพเหลียวได้นำศพไปแขวนไว้ที่เจดีย์ฮ่าวเทียน แล้วสั่ง

⁵ วิกฤตจิ้งคัง (靖康之变) ในสมัยช่วงเหนือปรีชคจิ้งคัง หรือปี 1127 ขนต่างเผ่าพันธุ์จีนอาณาจักรจินยกกองทัพมารุกรานเมืองหลวงของราชวงศ์ซ่งเหนือ จับกุมจักรพรรดิและพระราชโอรสเป็นตัวประกัน แล้วสังหารพระญาติ ขุนนางตลอดจนชาวเมืองไปประมาณแสนคน

การให้ทหารร้อยนายยิงเกาทัณฑ์ไปที่ศพทุกวัน วันละสามครั้ง
หยางหกทนดูต่อไปไม่ได้จึงบุกไปชิงศพคืน ระหว่างทางได้ต่อสู้กับ
ทหารเลว หยางหกเกือบถูกจับตัวไป โชคดีที่พบหยางห้าที่อุไ
ซาน จึงร่วมมือกันฆ่าทหารเลว ล้างแค้นให้หยางเย่ผู้เป็นบิดาได้
สำเร็จ

เจี๋ยจินอู่ 《谢金吾》 (ราชวงศ์หยวน) เป็นเรื่องราวของ
อำมาตย์กังฉิน หวางชินร่ว (王钦若) ใส่ร้ายตระกูลหยางต่อหน้า
พระพักตร์ เพื่่อมุ่งทำลายตระกูลหยาง

ไคเจ้าจี้จง 《开诏救忠》 (ราชวงศ์หมิง) กล่าวถึงขุนนางพาน
เหรินเหมย์ (潘仁美) วางกับดักเพื่อทำร้ายหยางลิ่งกง หยางหกจึง
กลับเมืองหลวงกล่าวโทษพานเหรินเหมย์ อ้องแปดส่งคนไปสืบหา
ความจริงจึงจับพานเหรินเหมย์เข้าคุก แต่ไม่นานพานเหรินเหมย์ก็
ถูกปล่อยตัวออกมา หยางหกโกรธแค้นที่ไม่สามารถล้างแค้นให้กับ
บิดาได้ อ้องแปดจึงบอกเป็นนัยๆ ให้หยางหกลอบสังหารพานเหริน
เหมย์และขอพระราชทานอภัยโทษให้กับหยางหก พานเหรินเหมย์ก็
คือ พานเหมย์ (潘美) ในพงศาวดารซ่ง ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของ
หยางเย่ แต่ในอุปรากรถูกนำมาแต่งเติมให้กลายเป็นตัวร้ายที่มี
ความแค้นกับตระกูลหยาง

หัวหนาเซียวเทียนโย่ว 《活拿萧天佑》 (ราชวงศ์หมิง) ชน
ต่างเผ่าซี้ตันทำสงครามกับกองทัพซ่ง หยางหกออกศึกกับนายทหาร

คู่ใจนามว่าเจียวจ้าน (焦赞) แล้วจับตัวแม่ทัพของฝ่ายซี้ตันนามว่า
เซียวเทียนโย่ว (萧天佑)

พั้วเทียนเจิน 《破天阵》 (ราชวงศ์หมิง) เพราะแก้แค้นให้บิดา
หยางหกจึงถูกปลดออกจากตำแหน่ง อำมาตย์กั๊กจินหวางชินรื้อส่ง
คนมาลอบฆ่า หยางหกทำอุบายแกล้งตาย อาณาจักรเหลียวเมื่อ
ทราบข่าวว่าหยางหกตายแล้ว จึงเตรียมทัพบุกแผ่นดินซ่ง สร้างค่าย
เทียนเหมินขึ้นมา หยางหกและสหายคือเจียวจ้านกับเมิ่งเหลียง (孟
良) บุกทลายค่าย “หยางหกแกล้งตาย” และการทลายค่าย “เทียน
เหมิน” กลายมาเป็นเหตุการณ์สำคัญของเรื่องเล่าหรือตำนานขุนศึก
ตระกูลหยาง บางเรื่องก็นำเหตุการณ์ทลายค่ายเทียนเหมินมาแต่ง
เป็นเรื่องราวของมู่กู่ยิ๊ง

ประเภทนิยาย

ในสมัยราชวงศ์หมิงปรากฏวรรณกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องเล่าขุน
ศึกตระกูลหยางในรูปแบบนิยาย ทำให้เรื่องราวของตระกูลหยางเป็น
ที่รู้จักแพร่หลายมากยิ่งขึ้น นิยายที่มีชื่อเสียง คือเรื่องหยางเจียผู้
เหยียนอี่ 《杨家府演义》 และเป่ยซ่งจื่อจ้วน 《北宋志传》 ตัวละคร
หลักที่ปรากฏในนิยายเหล่านี้ ได้แก่ หยางเย่ หยางหก หรือ หยาง
เหยียนเจา หยางจงเป่า (ตัวละครที่แต่งขึ้น) และ หยางหวายหุยวี่ (ตัว
ละครที่แต่งขึ้น)

หยางเจี๋ยผู้เหี้ยมโหด เป็นนิยายขนาดยาว ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง ดำเนินเรื่องตั้งแต่สมัยพระเจ้าซ่งไท่จู (宋太祖 ค.ศ. 960-976) ไปจนถึงพระเจ้าซ่งเสินจง (宋神宗 ค.ศ. 1068-1085) เป็นเวลากว่าร้อยปี กล่าวถึงตระกูลหยางห้าชั่วอายุคนที่ทำศึกกับอาณาจักรเหลียว และอาณาจักรซีเซีย มีตอนสำคัญ ได้แก่ หยางเย่ยอมปลิดชีพตนเอง (杨令公撞死) หยางหกรักษา 3 ด้าน (杨六郎守三关) หยางจงเป่าทลายค่ายเทียนเหมิน (杨宗保破天门阵) หยางเหวินกว้างนำทัพบุกใต้ (杨文广征南蛮) ลิบสองยอดหญิงตระกูลหยางพิชิตตะวันตก (杨门女将十二寡妇征西) หยางหุ่ยหุ่ยวีตะลุยไท่สึงซาน (杨怀玉全家上太行山) เป็นต้น

เป่ย์ซ่งจื้อจ้วน เขียนโดยสุงด้ามู่ (熊太木) นักประพันธ์ชื่อดังในสมัยราชวงศ์หมิง เนื้อหาไม่ต่างกันกับหยางเจี๋ยผู้เหี้ยมโหดมากนัก มีการเพิ่มเรื่องราวเพื่อสรรเสริญยกย่องขุนศึกตระกูลหยางมากขึ้น ไม่มีตอนหยางเหวินกว้างนำทัพบุกใต้ มีตอนหยางจงเป่าถูกล้อม ลิบสองยอดหญิงตระกูลหยางพิชิตตะวันตก ในตอนจบของเรื่องเป่ย์ซ่งจื้อจ้วน หยางจงเป่าพิชิตอาณาจักรซีเซียได้ แต่ไม่ได้กล่าวถึงหยางหุ่ยหุ่ยวี (Zhang Qingfa, 2006: 184-191)

กล่าวได้ว่านิยายที่เขียนขึ้นในสมัยราชวงศ์หมิงได้กลายเป็นต้นแบบของตำนานขุนศึกตระกูลหยาง ดังจะเห็นได้จากบทละครพื้นบ้านในราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง (ค.ศ. 1644-1911) ที่ส่วน

ใหญ่แล้วมักนำมาจากบางตอนในนิยายเรื่องหยางเจียผู้เขียนชื่อ 《杨家府演义》 และเป่ย์ซ่งจื่อจ้วน 《北宋志传》 ซึ่งเค้าโครงของตำนานขุนศึกตระกูลหยางที่ปรากฏอยู่ในบทละครพื้นบ้านมักจะมีลักษณะคล้ายคลึงกันกับตัวนิยาย กล่าวคือเน้นวีรกรรมความกล้าหาญของขุนศึกตระกูลหยาง ความจงรักภักดีที่มีต่อราชสำนักช่ง และความแค้นระหว่างตระกูลหยางกับอำมาตย์กังฉิน (ดู Sun Xu & Zhang Pingren, 2011)

จากประวัติศาสตร์สู่งานวรรณกรรม: ข้อสังเกตบางประการ

ตำนานขุนศึกตระกูลหยางกับบริบททางประวัติศาสตร์

ช่วงเวลาจากราชวงศ์ถัง (ค.ศ. 618-907) สู่ราชวงศ์ซ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนครั้งใหญ่ในประวัติศาสตร์จีนที่เรียกกันว่าการเปลี่ยนแปลงจากถังสู่ซ่ง (唐宋变革) นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ จำนวนประชากร ภูมิภาคและโครงสร้างทางสังคม (ดู Miyakuwa, 1955) รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับดินแดนรอบนอก กล่าวคือ ในสมัยราชวงศ์ถัง จีนเป็นจักรวรรดิอันยิ่งใหญ่มีดินแดนครอบคลุมเอเชียตะวันออกเกือบทั้งหมด แม้ว่าจะมีสงครามกับพวกชนต่างเผ่าทางตอนเหนืออยู่บ้าง แต่ส่วนใหญ่แล้วราชวงศ์ถังมักเป็นฝ่ายมีชัยจักรวรรดิจีนภายใต้ราชวงศ์ถังจึงคงความยิ่งใหญ่และทรงอิทธิพลเหนือดินแดนโดยรอบ นครหลวงอานเมืองหลวงจึงเป็นศูนย์กลาง

ทางการค้าทั้งภายในและระหว่างภูมิภาค ผู้คนมากมายพากันหลั่งไหลเข้ามาตั้งถิ่นฐาน โลกทัศน์ (天下观) ของชาวจีนในสมัยราชวงศ์ถังจึงมีลักษณะเปิดกว้าง ยอมรับการผสมกลมกลืนกันระหว่างชาวจีนกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ทำให้จีนกลายเป็นจักรวรรดิที่เป็นสากล (Cosmopolitan Empire) (Ebrey, 2010: 108) ทว่า ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซ่งเป็นต้นมา การสูญเสียดินแดนตอนเหนือให้กับชนต่างเผ่า ทำให้จีนต้องหันเข้าหาตนเอง (转为内向) กลายเป็นเพียงอาณาจักรหนึ่งที่อยู่ท่ามกลางอาณาจักรอื่นๆ (ดู Rossabi, 1983) โลกทัศน์ของชาวจีนในสมัยราชวงศ์ซ่งจึงแตกต่างไปจากสมัยราชวงศ์ถัง เพราะต้องเผชิญหน้ากับปัญหาความสัมพันธ์กับดินแดนรอบนอกในความเป็นจริง ความอ่อนแอด้านการทหารทำให้ราชวงศ์ซ่งต้องดำเนินนโยบาย “มุ่งรักษาสันติภาพ” กับอาณาจักรอื่นๆ เช่น อาณาจักรเหลียว อาณาจักรซีเซีย โดยราชสำนักจะส่งข้าวของเงินทองเป็นบรรณาการให้กับอาณาจักรเหล่านี้เพื่อไม่ให้เข้ามารุกราน

ทว่าในเวลาไม่ถึงร้อยปี ความสงบสุขได้ถูกทำลายลงเมื่อชนเผ่าหนี่เจิน (女真) สถาปนาอาณาจักรจิน มีชัยเหนืออาณาจักรเหลียวแล้วก็เข้าโจมตีราชวงศ์ซ่งเหนือ จักรพรรดิซ่งสุยจง (宋徽宗 ค.ศ. 1101-1125) และพระราชโอรสเป็นตัวประกัน⁶ ชาวจีนที่เหลือได้รวมตัวกันในบริเวณภาคใต้และประกาศสถาปนาพระราช

⁶ ดูอ้างอิง 5 วิกิพีเดีย

โอรสองค์รองของจักรพรรดิซ่งซุยจึงเป็นจักรพรรดิแห่งราชวงศ์ซ่งได้ จะเห็นว่า ช่วงเวลาในประวัติศาสตร์สมัยราชวงศ์ซ่งได้จึงเต็มไปด้วยภัยคุกคามจากชนเผ่าทางเหนือและต้องรับศึกสงครามอยู่บ่อยครั้ง ดังนั้นเมื่อต้องเผชิญกับภัยสงครามเป็นเวลานาน จึงก่อให้เกิดเรื่องราวของ “วีรบุรุษสงคราม” เช่น ขุนศึกตระกูลหยาง เป็นจำนวนมากเพื่อปลุกปลอบใจชาวจีน เรื่องราวของสงครามจึงกลายเป็นวัตถุดิบในการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมในเวลาต่อมา (Yu Jiayi, 1945:3)

แม้กระนั้นก็มีการตั้งข้อสังเกตว่า ตำนานขุนศึกตระกูลหยาง ยังไม่เป็นที่แพร่หลายมากนักในสมัยราชวงศ์ซ่งเหนือแต่กลับเป็นที่นิยมในสมัยราชวงศ์ซ่งใต้ เหตุผลหนึ่งก็เพราะการที่ราชวงศ์ซ่งเหนือถูกทำลายโดยอาณาจักรจิน ราชวงศ์ซ่งได้ย้ายเมืองหลวงข้ามแม่น้ำแยงซีลงมาทางตอนใต้อยู่ที่เมืองหลินอัน (หรือเมืองหางโจว ในปัจจุบัน) ช่วงเวลาในประวัติศาสตร์ของราชวงศ์ซ่งใต้ต้องทำสงครามกับอาณาจักรจินอยู่ตลอดเวลา (ซึ่งงักซุยหรือเย่วเฟย (岳飞) ก็เป็นแม่ทัพของราชวงศ์ซ่งใต้ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในประวัติศาสตร์จีน) ฉะนั้นแล้ว ผู้คนในสมัยราชวงศ์ซ่งใต้จึงอดไม่ได้ที่จะหวนรำลึกถึงพร้อมกับยกย่องความกล้าหาญของทหารราชวงศ์ซ่งเหนือโดยเฉพาะขุนศึกตระกูลหยาง ทำให้ตำนานของขุนศึกตระกูลหยางเริ่มเป็นที่แพร่หลายไปในหมู่ประชาชนและถูกนำมา

ผลิตให้เป็น “เรื่องเล่า” ต่างๆ มากมายตามจินตนาการของผู้แต่งในที่สุด (Yu Jiayi, 1945: 3)

ตำนานขุนศึกตระกูลหยางกับวัฒนธรรมสมัยนิยม

ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซ่งเป็นต้นมา การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทำให้เมืองขยายตัวอย่างเห็นได้ชัดเจน ในช่วงศตวรรษที่ 11 จำนวนประชากรจีนขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (ประมาณ 100 ล้านคน) ก่อให้เกิดเมืองใหญ่ที่เป็นศูนย์กลางการค้าอยู่หลายเมือง ผู้คนที่อาศัยอยู่ในเขตที่ประชากรหนาแน่นจึงถูกดึงเข้าสู่ธุรกิจพาณิชย์กรรมมากขึ้น ทำให้กิจการการค้าเจริญรุ่งเรือง (Ebrey, 2010: 141-144) ในขณะเดียวกันก็นำมาซึ่งการเติบโตของวัฒนธรรมบันเทิงในเมือง ดังจะเห็นได้ว่าในเมืองมีแหล่งบันเทิงมากมายให้ประชาชนได้เข้ามาใช้บริการเพื่อพักผ่อนหย่อนใจและคลายความตึงเครียด เช่น โรงละคร โรงน้ำชา กัดดาการและช่องโสเภณี เป็นต้น ในสมัยราชวงศ์หมิง ธุรกิจการพิมพ์ยิ่งเฟื่องฟู ยิ่งทำให้การอ่านนิยายเป็นที่นิยมมากขึ้น การเสพลีหรือสิ่งบันเทิงเหล่านี้จึงเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายในหมู่ชาวเมือง สามารถกล่าวได้ว่า การชมอุปรากรหรือละคร การเที่ยวช่องโสเภณีหรือการอ่านนิยาย ล้วนแต่เป็นวัฒนธรรมสมัยนิยม (Popular Culture) ในสมัยราชวงศ์ซ่ง หยวนหมิงและชิง เรื่องเล่าหรือเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์จึงมักถูกหยิบยกมาเพื่อเป็นวัตถุดิบในการผลิตวัฒนธรรมสมัยนิยม (ดู Brook,

1999) ดังนั้น ชาวจีนจำนวนไม่น้อยรู้จักตำนานขุนศึกตระกูลหยางผ่านการผลิตและการเสพวัฒนธรรมสมัยนิยม เช่น จากการชมอุปรากรหรือการอ่านนิยาย เป็นต้น

นอกจากนี้ การขยายตัวของวัฒนธรรมสมัยนิยมในกลุ่มชาวเมืองยังปรากฏให้เห็นในความเจริญของธุรกิจการพิมพ์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ตำนานขุนศึกตระกูลหยางแพร่หลายมากขึ้น เนื่องจากต้นทุนการผลิตและการบริโภคมีราคาไม่แพง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยราชวงศ์หมิงและชิงในฐานะยุคทองของวรรณคดีจีนประเภทนิยาย (กนกพร, 2553:178) ปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนในการผลักดันให้นิยายในสมัยราชวงศ์หมิงก้าวหน้า คือ การเติบโตของธุรกิจการพิมพ์นั่นเอง ตำนานขุนศึกตระกูลหยางมีการนำมาผลิตในรูปแบบของนิยายหลายสำนวน หลายสำนักพิมพ์ ในสมัยราชวงศ์หมิง ศูนย์กลางการพิมพ์กระจายอยู่ในหลายภูมิภาค เช่น ในบริเวณมณฑลฝูเจี้ยน สำนักพิมพ์ส่วนใหญ่จะเน้นการพิมพ์ในราคาประหยัด สำหรับผู้อ่านที่ไม่ได้มีทุนทรัพย์มาก ในขณะที่บริเวณเจียงหนาน (ตอนใต้ของกลุ่มแม่น้ำฉางเจียง) สำนักพิมพ์ในหังโจวและซูโจวจะเน้นงานพิมพ์ที่ประณีตและมีราคาสูง นิยายที่จัดพิมพ์อย่างสวยงามมักจะมาจากโรงพิมพ์ส่วนตัวของชนชั้นสูง เช่น นิยายเรื่องหยางเจียฝูเหยียนอี้ 《杨家府演义》 ซึ่งเป็นเรื่องราวของขุนศึกตระกูลหยาง พิมพ์ที่เมืองซูโจว มีภาพประกอบงดงาม (Hegel, 2005:

247-248) แสดงให้เห็นว่า การอ่านนิยายเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายทั้งในหมู่บ้านทั่วไปและผู้มีอันจะกิน

ขุนศึกตระกูลหยางกับประวัติศาสตร์นิพนธ์จีน

ในภาษาจีนมีคำเรียกคนดี/คนชั่วที่รู้จักกันว่าตงจิน/กังจิน ตงจิน ในภาษาจีนกลาง คือ จงจิน 忠臣 (จง แปลว่า ซื่อสัตย์ จงรักภักดี จีน แปลว่า ขุนนาง) หากแปลตรงตามอักษรแล้วจะหมายถึง ขุนนางผู้จงรักภักดี ในขณะที่คำว่ากังจินหรือเจียนจิน 奸臣 ในภาษาจีนกลาง (เจียน แปลว่า ชั่วร้าย ทรยศ) หมายถึง ขุนนางที่ไม่จงรักภักดีหรือไม่ซื่อสัตย์ ซึ่งตรงกันข้ามกับตงจิน แนวคิดตงจิน/กังจินนี้สอดคล้องกับคติในเรื่องการจัดระเบียบสังคมตามคติขงจื๊อ กล่าวคือ สังคมจะดีงามได้เมื่อคนในสังคมตระหนักรู้ถึงสถานะและบทบาทของตนเอง รู้ว่าตนเองเป็นใครและต้องทำหน้าที่อะไร เช่น ในความสัมพันธ์ระหว่างขุนนางกับกษัตริย์ตามคติขงจื๊อ ขุนนางมีหน้าที่ต้องซื่อสัตย์และจงรักภักดีกับกษัตริย์ ดังนั้น ขุนนางที่ซื่อสัตย์จงรักภักดีจึงได้รับการยกย่องว่าเป็นคนดี ส่วนขุนนางที่ไม่จงรักภักดีจึงถูกประณามว่าเป็นคนชั่ว ด้วยความที่แนวคิดขงจื๊อกลายมาเป็นอุดมการณ์หลักในสังคมจีน แนวคิดตงจิน/กังจินจึงกลายเป็นวาทกรรมหลักและถูกนำมาใช้ในงานเขียนประวัติศาสตร์ด้วย แม้ว่าประวัติศาสตร์อาจถูกประกอบขึ้นจากเรื่องราวที่มีอยู่จริงในอดีต แต่เมื่อนำเรื่องราวเหล่านั้นมาเขียนประวัติศาสตร์แล้วไม่ได้

มีแค่เหตุการณ์ในอดีต หากแต่มีกรอบบางอย่างที่นำมาใช้กำกับเรื่องเล่าเหล่านั้น ซึ่งกรอบอันนั้นเป็นตัวกำหนดที่ทำให้บุคคลในประวัติศาสตร์อาจเป็นคนดีหรือกลายเป็นผู้ร้ายได้ (ดู นพพร 2552: 425) ดังนั้น วาทกรรมตงฉินกั๋งฉินจึงกลายเป็นกรอบสำคัญที่มีอิทธิพลต่อประวัติศาสตร์นิพนธ์จีนเป็นอย่างยิ่ง อาจกล่าวได้ว่าลักษณะสำคัญของประวัติศาสตร์นิพนธ์จีน (หรือการเขียนประวัติศาสตร์จีนแบบจาริต) ก็คือการมองแบบคู่ตรงข้าม เช่น ชรรมะ/อธรรม ดี/เลว หรือตงฉิน/กั๋งฉิน นั่นเอง ผู้ที่มีท่าทีประนีประนอมกับศัตรูมักถูกมองว่าเป็นกั๋งฉิน ส่วนผู้ที่ไม่ยอมประนีประนอมกับศัตรูมักถูกมองว่าเป็นตงฉิน (Mao Haijian, 2005: 19-22)

การผลิตซ้ำของตำนานขุนศึกตระกูลหยางก็อยู่ภายใต้กรอบความคิดแบบจาริตเช่นนี้ จะเห็นได้จากเรื่องเล่าในงานวรรณกรรมที่มักจะมีการสร้างตัวละครขึ้นมาซึ่งอาจจะเป็นบุคคลที่มีตัวตนจริงในประวัติศาสตร์หรือเป็นบุคคลที่แต่งขึ้นมาก็ได้ ทำให้เกิดคู่ตรงข้ามกับขุนศึกตระกูลหยาง เพื่อขบขันให้เห็นถึงความหนักแน่นจริงจังกึกกั๊ ไม่ยอมอ่อนข้อให้กับศัตรูของขุนศึกตระกูลหยางซึ่งได้รับการยกย่องให้เป็นวีรบุรุษในประวัติศาสตร์ ในขณะที่ตัวละครคู่ตรงข้าม เช่น พานเหรินเหมย์ อำมาตย์หวางชินร่วในนิยายและบทละครพื้นบ้านจะถูกสร้างภาพให้เป็นตัวร้ายหรือกั๋งฉิน มีนิสัยคดคด

ทรยศต่อแผ่นดิน ไม่จงรักภักดีต่อจักรพรรดิ ทั้งยังว่ากล่าวให้ร้ายตระกูลหยาง ทั้งนี้โครงเรื่องในงานวรรณกรรม ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องสอดคล้องกับข้อเท็จจริงตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในพงสาวดารช่ง อาจกล่าวได้ว่า การผลิตซ้ำของตำนานขุนศึกตระกูลหยางในวรรณกรรมแสดงให้เห็นถึงแนวคิดการเขียนประวัติศาสตร์จีนหรือประวัติศาสตร์นิพนธ์แบบจารีตที่เป็นองค์ประกอบสร้างทางวัฒนธรรม ซึ่งมีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมนั่นเอง

สรุป

เรื่องราวของขุนศึกตระกูลหยางมีการบันทึกในเอกสารทางประวัติศาสตร์คือพงสาวดารราชวงศ์ซ่ง ขุนศึกตระกูลหยางได้รับการยกย่องให้เป็นนักรบผู้เข้มแข็ง เด็ดเดี่ยว ห้าวหาญและจงรักภักดีต่อราชสำนัก เรื่องราวของขุนศึกตระกูลหยางกลายเป็นบ่อเกิดสำคัญในการผลิตงานวรรณกรรมรูปแบบต่างๆ เช่น บทละครพื้นบ้าน นิยาย ซึ่งมีทั้งเรื่องที่ยังอิงตามพงสาวดารเดิม เรื่องที่แต่งขึ้นใหม่ มีการสร้างตัวละครสมมุติขึ้นมาใหม่ เป็นต้น การศึกษาด้านานขุนศึกตระกูลหยางในมิติจากประวัติศาสตร์สู่งานวรรณกรรมสะท้อนให้เห็นลักษณะบางประการในประวัติศาสตร์สังคมจีนดังนี้

ประการแรก ความเปลี่ยนแปลงด้านโลกทัศน์ของชาวจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยราชวงศ์ซ่งใต้ที่ต้องเผชิญกับความไม่มั่นคงอยู่ตลอดเวลา ทำให้ต้องการแสวงหาวิธีบูรุษเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ

ประการต่อมา ความเจริญของธุรกิจการพิมพ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยราชวงศ์หมิง ทำให้ตำนานขุนศึกตระกูลหยางปรากฏอยู่ในรูปแบบนิยายที่แพร่กระจายไปได้ในวงกว้างมากขึ้นและสร้างความนิยมมากขึ้น

ประการสุดท้าย แนวคิดประวัติศาสตร์นิพนธ์จีนแบบจารีตมีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์งานวรรณกรรม โดยมุ่งสร้างโครงเรื่องที่มีคู่ตรงข้าม เพื่อเสริมสร้างคุณงามความดีของตระกูลหยางให้เด่นชัดมากขึ้น

บรรณานุกรม

กนกพร นุ่มทอง. “นิยายกับธุรกิจการพิมพ์ในสมัยราชวงศ์หมิง”.

ใน เหตุเกิดในราชวงศ์หมิง. กรุงเทพฯ: ชวนอ่าน, 2553, น.176-206.

นพพร ประชากุล. **ยอกอักษร ย้อนความคิด เล่มสอง** (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อ่าน, 2552).

Brook, Timothy. **The Confusions of Pleasure: Commerce and Culture in Ming China**. New edition. Berkeley:

University of California Press, 1999.

Ebrey, Patricia B. **Cambridge Illustrated History: China**.

Cambridge: Cambridge University Press, 2010.

Hegel, Robert E. "Niche Marketing for Late Imperial Fiction,"

Printing and Book Culture in Late Imperial China.

London: University of California Press, 2005: 235-266.

Miyakuwa, Hisayuki. "An Outline of the Naito Konan Hypothesis and its Effects on Japanese Studies of China". **The Far**

Eastern Quarterly 14, 4 (May 1955): 533-5 52.

Rossabi, Morris, (ed.). **China among Equals: The Middle**

Kingdom and Its Neighbor, 10th -14th. Berkeley:

University of California Press, 1983.

Chang Zheng 常征。《杨家将史事考》。天津：天津人民出版社，1980 年。

Li An 李安。〈宋代「杨家将」五世史事之研究〉。《中国历史学会史学集刊》16(1984)：71-82。

Long Yingtai 龙应台。《大江大海》。香港：天地图书，2009 年。

Mao Haijian 毛海建。《天朝的崩溃：鸦片战争再研究》，三联书店，2005 年。

- 【日】Matsuura Tomoko 松浦智子。〈关于杨家将五郎为僧故事的考察〉。《日本亚细亚研究》 8(2011): 95-109。
- 【宋】Ouyang Xiu 欧阳修著，李逸安点校。〈供备库副使杨君墓志铭〉，《欧阳修全集》卷二十九，中华书局，2001年，页443-445。
- 【宋】Song Shi, Yang Tian Zhuan 《宋史·杨旼传》。《宋史》卷300，列传第五十九，中华书局，2000年，页8072-8074。
- 【宋】Song Shi, Yang Ye Zhuan 《宋史·杨业传》。《宋史》卷272，列传第三十一，中华书局，2000年，页7621-7623。
- 【宋】Song Shi, Zhe De Yi Zhuan 《宋史·折德宸传》。《宋史》卷253，列传第十二，中华书局，2000年，页7323。
- Sun Xu 孙旭 Zhang Pingren 张平仁。〈《杨家府演义》与《北宋志传》考论〉。《明清小说研究》1(2011): 211-218。
- Wan Guoding 万国鼎。《中国历史纪年表》。中华书局，2014年。
- Wan Tiantian 万甜甜。《杨家将故事演变研究》。上海师范大学硕士学位论文，2007年。
- Yu Jiayi 余嘉锡。〈杨家将故事考信录〉。《辅仁学志》第十三卷第一第二合期(1945): 1-60。
- Zhang Qingfa 张清发。〈杨家将故事的演化与流传探析〉。《国立新竹教育大学语文学报》13(2006): 184-191。

ABSTRACT

From History to Literature:

The Legend of Warriors of the Yang Family

Kornphanat Tungkeunkunt, Ph.D.

The legend of Warriors of the Yang Family has been widely circulated in China since the past. Although poorly documented in documents of Song dynasty, the stories of Warriors of the Yang Family are re-narrated in various forms of literature and entertainment, such as legend, opera, fiction, TV series and film. This article explores the legend of Warriors of the Yang Family in three perspectives. First, it presents the stories in recorded historical documents. Second, it provides examples of the stories of Warriors of the Yang Family in various genres of literature. Finally, it examines the relation between history and literature to demonstrate the development of the stories in historical contexts, as such how literature was constructed by social/cultural contexts and world view of the Chinese.

Keywords: *The Warriors of the Yang Family, Song dynasty, Chinese literature, Print culture*

《水浒传》泰文译本对比研究

Natthanya Anantachote ¹

Chen Li ²

摘要

《水浒传》作为中国古典文学四大名著之一，隐含着中国古代深厚的民族文化、历史背景和社会思想。笔者以中国翻译理论家王宏印所提出的翻译批评六个步骤为框架，从彼得·纽马克 (Peter Newmark) 所提出的语义翻译和交际翻译的角度，针对《水浒传》两版泰文译本，即由 Somdet Chao Phraya Borom Maha Si Suriyawongse (สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์) 主持翻译的 **ซ้องกั๋ง** 与第二译本由 Charatchai Chiaoyut (จรตชัย เชื้อบุญชู) 翻译的 **ซ้องกั๋ง วีรบุรุษเขาเหลียงซาน**，进行了描述性对比分析。透视两版泰文译本的译者在翻译中如何对译文进行诠释和处理。

关键词：《水浒传》、文化词语、语义翻译、交际翻译

¹ Lecturer of the School of Sinology, Mae Fah Luang University.

² Associate Professor Chen Li, Department of Thai Language, School of Asian and African Studies, Beijing Foreign Studies University.

一、绪论

《水浒传》是中国历史上第一部用白话文写成的章回小说，是中国古典文学名著之一。全书描写北宋末年以宋江为首的一百零八人在梁山泊聚义以及聚义之后接受招安、四处征战的故事。书中出现的人物多达数百人。《水浒传》分为 70 回、100 回和 120 回等几个主要版本。《水浒传》很早就流传到国外，据泰国学者考证，《水浒传》大约在 19 世纪传入泰国，并成为泰国著名的中国文学泰译作品之一，在泰国读者中广为流传。³《水浒传》传入泰国以后，出现了许多泰文译本。因此，笔者认为这部小说值得从翻译史与翻译技巧等方面进行研究。泰国学术界对于中国古典文学泰译本的研究大多局限于诸子散文或者著名章回小说《三国演义》，很少有泰国学者关注《水浒传》在泰国的翻译情况，无论是译品的翻译质量、翻译策略还是译作在目的语文化中的影响，都甚少有人论及。本论文希望通过对《水浒传》泰文译本的研究弥补上述缺憾，为其他中国文学泰译作品的翻译研究提供借鉴。

二、研究目的

本论文将《水浒传》泰文译本按时间顺序排列，并且以科学的方法，对译作在语言和风格上是否以及如何再现了原作做出评析。通过系统性分析，揭示译者在翻译过程中所遇到的困难与

³ 王晓新. (2002). 中国古典小说的翻译对泰国文学发展的影响. 文学硕士学位论文
比较文学与世界文学专业. 北京语言文化大学, 北京.

解决方法。同时，指出在今后翻译《水浒传》时应注意的翻译问题，为今后对《水浒传》泰文译本翻译研究者以及其他中翻泰文学的翻译研究提供参考与借鉴。

三、研究方法

本论文以彼得·纽马克在《翻译教程》一书中提出的“语义翻译与交际翻译”翻译模式为中心，结合中国与西方学者的翻译理论与原则，对《水浒传》泰文译本进行翻译批评。具体研究范围如下：

1. 1879 年至今所出版的《水浒传》泰文译本，对其按时间顺序排列。

2. 探讨《水浒传》在泰国的传播与影响。

3. 选取《水浒传》具有代表性的泰译本——首部译本由 Somdet Chao Phraya Borom Maha Si Suriyawongse 为翻译署长的 *ซ้องกั๋ง* 与第二译本由 Charatchai Chiawyt 翻译的 *ซ้องกั๋ง วีรบุรุษเขาเหลียงซาน*，对其中关于“武松”的章节进行对比分析。

4. 运用描述性的定性研究方法，以六种文化词语翻译——专有名词、人物绰号、自我称谓词、中国古代官史称呼语、粗俗语、成语，以及对白翻译为分析语料，通过各位译者对文字层面的细节处理，透视各译者采取的翻译风格与技巧，找出对译文采取不同处理方式产生影响的翻译原则和翻译目的。以文化词语来进行分析的原因是因为其含有文化负载信息，所以译者在翻译

时一定会选择某种翻译策略对其翻译，将文字中所隐藏的内涵表达出来，以便达到文化交际的目标并做出优秀的翻译作品。

四、理论依据

本文的主要理论依据分为两个部分，即关于翻译批评模式的理论与翻译方法的理论，具体内容如下：

（一）关于翻译批评模式的理论

王宏印的研究方法六个步骤

王宏印借鉴纽马克的翻译批评程序五个步骤，在《文学翻译批评稿》一书中提出一个新的操作程序和实施过程，包括六个步骤即：1) 研读原作 (reading of the original); 2) 研读译作 (reading of the translation); 3) 对比研究 (comparative study); 4) 效果评价 (effect evaluation); 5) 价值判断 (value judgement); 6) 评论角度 (angel of commentary)，评估译文在目的语文化或学科中的可能发展方向以地位。

本论文将按照王宏印提出的上述六个步骤，对《水浒传》及其泰文译本——首部译本由 Somdet Chao Phraya Borom Maha Si Suriyawongse 为翻译署长的 ^๕ซ้องกั๋ง 与第二译本由 Charatchai Chiawyt 翻译的 ^๕ซ้องกั๋ง วีรบุรุษเขาเหลียงซาน，展开较全面的分析与研究，具体翻译批评的研究步骤如下：

1) 研读原作：仔细阅读原作，对源语文本《水浒传》关于“武松”的章节进行分析，并且看其语言与风格，即原作的语言风格和可以辨识的表现特征，可以操作的语言审美特征；

2) 研读译作：仔细阅读译作，然后做出两个步骤分析，第一做出语言分析，看译本的语言流畅、风格的体语，以及作品整体的感受；第二对手法透视进行分析，看译者在整部章节所采用的翻译手法；

3) 对比研究：在阅读阶段挑出来的可疑的，或精美的“文域”与原文相应之处的比照，以进一步确证译文是否有不完美之处，观察译者如何解决源语文本中的特殊问题的，对所发现的翻译问题进行归类，然后加以分析评论，指出译文的优点与缺点；

4) 价值判断：对译本分析看其有没有误译问题、翻译腔问题还是创造性悖谬问题；

5) 评论角度：先借鉴纽马克的“语义翻译与交际翻译”对译本进行评价译本，后从笔者个人的角度评估译作的价值。

（二） 关于翻译方法的理论

彼得·纽马克的“语义翻译”与“交际翻译”

英国语言学派翻译理论家纽马克在《翻译问题探讨》一书中提出关于“语义翻译”(Semantic Translation) 和“交际翻译”(Communicative Translation) 的定义：

“交际翻译试图使读者阅读译文所产生的效果尽可能地接近原语读者阅读原文所产生的效果。语义翻译则试图在合乎第二语言的意义和句法结构下，将原文的准确语境意义尽可能贴切的译出。”(Newmark, 2001:第 39 页)

上述的定义指出，交际翻译的重点是根据目的语的语言、文化和语用方式传递信息，而不是尽量忠实地复制原文的文字。译者在交际翻译中有较在的自由度去解释原文，调整文体、排除歧义，甚至是修正原作者的错误。而语义翻译重视的是原语的形式和原作者的原意，而不是目的语语境及其表达方式，更不是要把译文变为目的语文化情境中之物。

本论文用纽马克的“语义翻译”与“交际翻译”对《水浒传》泰文译本中文化词语及对白翻译进行分析，看各位译者采取“语义翻译”还是“交际翻译”的翻译技巧。

五、研究成果

笔者对《水浒传》在泰国翻译历史、传播与影响及其翻译质量三个方面进行研究。研究成果如下：

(一) 《水浒传》在泰国的翻译历史

中国古典文学的翻译始于曼谷王朝拉玛一世时期，据统计，从拉玛一世至拉玛六世，被翻译或改写成泰语的中国古典文学已达 36 部，特别是曼谷王朝初期《三国演义》翻译的成功，引起

了泰国读者的“三国热”，引发翻译了中国古典文学的热潮，从而出现了持续不断的中国文学热。因此，该时期造就了《水浒传》泰文译本的诞生。《水浒传》在 1867 年曼谷王朝拉玛四世时期被翻译成泰语，由 Somdet Chao Phraya Borom Maha Si Suriyawongse 主持翻译，并成为泰国著名的中国文学泰译作品之一。⁴

笔者将《水浒传》所有的泰文译本进行排列，从 1867 年至今所出版的《水浒传》泰文译本按时间排列如下：

1. 1867 由 Somdet Chao Phraya Borom Maha Si Suriyawongse 主持翻译的 *พงษาวดารจีน ช้องกั๋ง*。《水浒传》第一版泰文译本。这版译本是手抄本，共有 82 本。

2. 1879 年 Bradley 印刷厂 (โรงพิมพ์บริดเล) 出版的 *พงษาวดารจีน ช้องกั๋ง*，由 Somdet Chao Phraya Borom Maha Si Suriyawongse 主持翻译，全书共分五册。

3. 1879 年 Phanitsuphaphon 印刷厂 (โรงพิมพ์พานิชกุลผล) 将由 Somdet Chao Phraya Borom Maha Si Suriyawongse 主持翻译的 *พงษาวดารจีน เรื่อง ช้องกั๋ง* 再次出版。这次是

⁴ บรมมหาศรีสุริยวงศ์, สมเด็จพระเจ้าพระยา. (2422). *พงษาวดารจีน ช้องกั๋ง* เล่ม 1. พระนคร: โรงพิมพ์บริดเล.

Phanitsuphaphon 印刷厂 (โรงพิมพ์พานิชกุลผล) 第一次出版, 出版量总计为 1000 本。

4. 1922 年由 Somdet Chao Phraya Borom Maha Si Suriyawongse 主持翻译的译本重新出版。这次改名为 **ซ้องกั๋ง** (**เรื่องฟ่ายพงสาวดาร**), 未注明出版社名称。

5. 1946 年第一次刊登于《恩卡冲杂志》的 **ซ้องกั๋ง**, Nian Kurmarohita (เนียน คุรมะโรหิต) 翻译。

6. 1960 年 Kasembannakit 出版社 (สำนักพิมพ์เกษมบรรณกิจ) 出版的 **ซ้องกั๋ง**, 由 Phikun Thongnoi (พิกุล ทองน้อย) 编译, 全书共分两册。

7. 1962 年 Khlangwitthaya 出版社 (สำนักพิมพ์คลังวิทยา) 将由 Somdet Chao Phraya Borom Maha Si Suriyawongse 主持翻译的 **พงสาวดารจีน เรื่อง ซ้องกั๋ง** 再次出版, 名为 **ซ้องกั๋ง ฉบับสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์**, 全书共分两册。

8. 1971 年 Kurusapa Business Organization (องค์การค้าของคุรุสภา) 将由 Somdet Chao Phraya Borom Maha Si Suriyawongse 主持翻译的 **พงสาวดารจีน เรื่อง ซ้องกั๋ง** 再次出版, 名为 **ซ้องกั๋ง**, 全书共分九册。

9. 1977 年 Sinlapabannakhan 出版社 (สำนักพิมพ์ศิลปบรรณาการ) 将由 Somdet Chao Phraya Borom Maha Si

Suriyawongse 主持翻译的 พงษ์าวดารจีน เรื่อง ช้องกั๋ง 再次出版，名为 ช้องกั๋ง，全书共分两册。

10. 2001 年 Praphansan 出版社 (สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น) 出版的 ช้องกั๋ง วีรบุรุษแห่งเขาเหลิ้งซาน. Laosiangchun (เล่าเซียงซุน) 编译。

11. 2003 年 Sukhapapchai 出版社 (สำนักพิมพ์สุขภาพใจ) 出版的 108 ผู้กล้าเหลิ้งชันป้อ. Ratthaya Saratham (รัตยา สารธรรม) 翻译。

12. 2004 年 Sripanya 出版社 (สำนักพิมพ์ศรีปัญญา) 出版社将由 Somdet Chao Phraya Borom Maha Si Suriyawongse 主持翻译的 พงษ์าวดารจีน เรื่อง ช้องกั๋ง 再次出版，名为 ช้องกั๋ง。

13. 2010 年 Saengdao 出版社 (สำนักพิมพ์แสงดาว) 出版的 ช้องกั๋ง วีรบุรุษเขาเหลิ้งซาน. Charatchai Chiaoyut 翻译。全书共分四册。

14. Nanmee 出版社 (สำนักพิมพ์น่านมี) 出版的 ช้องกั๋ง. S. Wirawut (ศ.วีราวุธ) 翻译。全书共分八册。但是出版时间不确定，并且有的有损失，未能进行完整的搜查。

总之，《水浒传》五版有代表性的泰文译本都反映了《水浒传》泰文译本在泰国文学界占有重要地位。由于拥有大批泰国读者，所以多数《水浒传》泰文译本被重译或者再版，使《水浒

传》泰文译本得到了不断的改进和发展，深受广大泰国人民的喜爱。这些足以证明《水浒传》在泰国文坛生生不息的活力。

（二） 《水浒传》在泰国传播与影响

《水浒传》第一版泰文译本最初流传到泰国的是手抄本，共有 82 册（黄汉坤，2007：37）。到 1879 年这部小说在泰国才首次出现铅印本，从此泰国人就把《水浒传》视为一部文学作品。

《水浒传》泰文译本问世之后，深受泰国读者的喜欢并广为流传，出现了众多的改写本和重译本。它是在中泰文交流历史上占有极重要地位的一部文学作品之一。通过笔者的探究，总之，由于王室和官员的重视及鼓励、泰国作家和老百姓的喜爱、印刷业的盛行与影视剧与漫画的兴起四种社会因素，使得泰国人对中国古典文学尤其是《水浒传》的喜爱日益增加，《水浒传》的故事至今仍社会广泛流传。

关于《水浒传》在泰国影响的探究，笔者发现，由于《水浒传》对泰国文学没有直接的影响，因此，笔者只能将《水浒传》视为影响泰国文学作品的中国一系列古典文学泰译作品中的一员，探讨其对泰国文学产生的影响，即推动后来中国古典文学的翻译以及仿造中国古代小说的出现。《水浒传》除了对泰国文学方面产生影响之外，其还对泰国表演艺术造成影响，体现在泰国华侨表演艺术的“英歌舞”。这足以证明《水浒传》能够融入到泰国文化，成为泰国人表演艺术中的不可忽视的一个部分。

(三) 《水浒传》泰文译本对比分析

原本与译本的对比是翻译批评过程中的关键环节。本文将《水浒传》、**ซ้องกั๋ง** 与 **ซ้องกั๋ง วีรบุรุษเขาเหลียงซาน** 中关于“武十回”片段的特殊翻译现象进行对比分析，包括：文化词语和对白翻译，以从中看出比较两位译者所采取的不同的翻译策略。从纽马克语义翻译和交际翻译两种翻译方法的角度，笔者发现《水浒传》第一版泰文译本 **ซ้องกั๋ง** 的翻译方法是语义翻译和交际翻译相结合，较倾向于交际翻译。而 **ซ้องกั๋ง วีรบุรุษเขาเหลียงซาน** 的翻译方法以语义翻译为主。

对两位译者所采取翻译方法进行研究，笔者发现，《水浒传》两版泰文译本所采取的翻译方法与策略不尽相同，第一版译本中具有代表性的翻译策略是，删除原文所有的章回小说的语言特征，将整个故事压缩在一起，并且对原文较敏感词语作了修改。而新版译本采取的翻译策略是，竭力把原文的所有字面意思和内涵意义翻译出来，并且保留原文的叙事方法，让泰国读者在阅读中国古代小说泰译本时，不仅能了解到中国古代的文化内容和气息，也能体会其独特的写作特色。

例句：好事不出门，恶事传千里（施耐庵、罗贯中，2011，第223页）

ความนั้นแพร่พรายไป (สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์, 2514, หน้า 169)

ข่าวดี ๆ ไม่เคยหลุดออกนอกรั้วประตู แต่ข่าวชั่ว ๆ ดังไกลไปพันลี้
(จรัสชัย เชื้อยวทูท, 2553, หน้า 570)

“好事不出门，恶事传千里”或者“好事不出门，恶事行千里”的意思是：好事不易被外人了解，但坏事、丑事却传播得很快很广。⁵ 在翻译这句成语，两版泰译本有所不同。因为在泰语之中没有这种表达方式，首部泰文译本只采取了解释方法，并且没按照原文字面意思进行翻译，译成“ความนั้นแพร่กระจายไป”。反而，在新版泰文译本中，译者能够保留着原文的字面意思和内涵意义，将这句话译成“ข่าวดี ๆ ไม่เคยหลุดออกนอกรั้วประตู แต่ข่าวชั่ว ๆ ดังไกลไปพันลี้”。该翻译方法除了能够保留原文的真实意义之外，还保留着原文的汉语意味。

关于译文价值判断，按照王宏印所提出的翻译价值判断来分析，关于误译问题，《水浒传》第一版译本大部分的误译问题属于数字翻译，而新版译本的误译问题属于对原文理解错误；关于翻译腔问题，第一版译本的问题出现于平庸译文的问题，而新版译本大部分的翻译腔问题是不自然语言的翻译腔问题；关于创造性悖谬问题，大部分出现在《水浒传》第一版译本中。

例句：有眼不识泰山（施耐庵、罗贯中，2011，第194页）

ข้าพเจ้ามีตาก็จริงแต่ไม่รู้จัก (สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์, 2514, หน้า 141)

⁵ 毛雪河，倪文杰，现代成语巨点，（大连：大连出版社，1993），477.

คำนี้ ‘มีตาเสียเปล่า แต่หารู้จักเขาได้ชานไม’ (จรัสชัย เขียวยุทธ, 2553, หน้า 514)

“有眼不识泰山”是汉语的一种比较恭敬的说法，意思是：长着眼睛却认不出泰山来，比喻浅陋无知、孤陋寡闻，不认识名气大、地位高、本领强的人来。⁶因为在泰语中没有这种比喻法，所以在 ช้องกั้ง 版本中，只把比喻的意思一出来为“มีตาก็จริงแต่ไม่รู้จัก”，笔者认为这样翻译失去了原语中所内涵的文化意义。而 ช้องกั้ง วีรบุรุษเขาเหลียงชาน 却采取直译的翻译方法译出来，译成

“มีตาเสียเปล่า แต่หารู้จักเขาได้ชานไม”，但是其实这里的泰山并不是位于山东省的泰山，却是指一个人名，即鲁班的徒弟泰山。因此，译文也跟 ช้องกั้ง 版本同样，未能译出来其中的内涵意义。从该点分析可看出，首部译本以交际翻译为翻译目的，而新版译本以语义翻译为目的。

六、结论

《水浒传》两版泰文译本都能够把原文大体故事表达出来，让泰国读者能够同样跟原文读者了解到其故事内容和所包含的文化意义。尽管在两版译本中所采用的语言风格不尽相同，可是这两版译本都具有一定的文学价值。除了迎合泰国读者的阅读乐趣

⁶ 毛雪河，倪文杰，现代成语巨点，（大连：大连出版社，1993），1291.

之外，还能够反映中国古代的文化、社会思想和历史背景等方面。因此，《水浒传》两版泰文译本都是泰国文坛中最有文学价值的中国古典小说泰译作品之一。

致谢

非常感谢我的论文指导老师陈利副教授。本论文是在陈利老师的悉心指导之下完成的。感谢老师拿出宝贵的时间，对我论文进行细心的指导、修改和改进。同时也要感谢北京外国语大学泰语专业各位老师包括、葛潘老师 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เกื้อพันธุ์ นาคบุปผา)、邱苏伦老师、白涓老师在论文开题期间提出的宝贵意见。

参考文献：

- จรัสชัย เขียวยุทธ. (2553). *ซ้องกั๋ง วีรบุรุษเขาเหลียงซาน*. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- บรมมหาศรีสุริยวงศ์, สมเด็จพระเจ้าพระยา. (2514). *ซ้องกั๋ง เล่ม 2*. กรุงเทพมหานคร: องค์การค้าของคุรุสภา.
- อารยา พนมไพบร์รัตน์. (2542). *การเปรียบเทียบสยู่หัวจวนกับซ้องกั๋ง*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

- Jia, J. (2012). *Two english translations of Chinese cultural loaded words in Shui Hu Zhuan from the semantic and communicative perspective*, Southwest Jiaotong University, Sichuan, China.
- Munday, J. (2010). *Introducing translation studies theories and applications*. Shanghai, Shanghai Foreign Language Education Press.
- Newmark, P. (2001a). *Approaches to translation*. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press.
- Newmark, P. (2001b). *A textbook of translation*. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press.
- 黄汉坤. (2007). 《中国古代小说在泰国的传播与影响》. 文学博士论文. 浙江大学, 杭州.
- 杰里米·芒迪. (2010). 《翻译学导论》. 北京: 商务印书馆.
- 施耐庵, 罗贯中. (2011). 《水浒传》. 北京: 中华书局.
- 王宏印. (2008). 《文学翻译批评概论》. 北京: 中国人民大学出版社.
- 王晓新. (2002). 《中国古典小说的翻译对泰国文学发展的影响》. 文学硕士论文 比较文学与世界文学专业. 北京语言文化大学, 北京.

ABSTRACT

A Comparative Study of Thai Translations of “Shui Hu Zhuan”

Natthanya Anantachote

Associate Professor Chen Li

Shui Hu Zhuan is one of the four most famous works of Chinese classical literature. It contains profound Chinese ethnic culture, historical background and social thinking. This thesis follows the pattern of six-step translation criticism proposed by Wang Hongyin, a Chinese translation theorist. From Peter Newmark's semantic and communicative translation perspectives, this thesis performs a comparative and descriptive analysis of cultural terms. These words are selected from the two Thai translated versions --- Somdet Chao Phraya Borom Maha Si Suriyawongse's ช้องกั้ง and Charatchai Chiaoyut's ช้องกั้งวีรบุรุษเขาเหลียงซาน. This thesis also examines how the translators of these two versions made their own adjustment and adaptation in translation.

Keywords: *Shui Hu Zhuan, Chinese cultural words, Semantic translation, Communicative translation*

คำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต่จิ๋วกรุงเทพฯ: ประเภทของ คำยืมและการแปรของคำศัพท์ตามรุ่นอายุ¹

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยยุทธ จาวะลา²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต่จิ๋วกรุงเทพฯ โดยมุ่งจำแนกประเภทของคำยืมและวิเคราะห์การแปรในการใช้คำของผู้พูดภาษาจีนแต่จิ๋วตามรุ่นอายุ ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยนี้เก็บรวบรวมจากวรรณกรรม เรื่องสั้น หนังสือพิมพ์จีนที่ตีพิมพ์ในประเทศไทยและจากผู้วิจัยเองในฐานะที่เป็นผู้พูดทวิภาษาไทยและจีนแต่จิ๋ว ผลการวิจัยพบว่าคำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต่จิ๋วส่วนใหญ่เป็นการยืมทับศัพท์ ไม่ใช่การยืมแปลหรือการยืมปน ส่วนใหญ่เป็นคำนาม รองลงมาเป็นคำกริยา และคำลักษณนาม ความหมายของคำยืมส่วนใหญ่เกี่ยวกับอาหาร อาชีพ และคำเรียกขาน สำหรับการแปรในการใช้คำศัพท์ตามรุ่นอายุ

¹ งานวิจัยชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาเรื่อง คำยืมภาษาไทยในชุมชนแต่จิ๋ว กรุงเทพมหานคร ได้รับการสนับสนุนจากทุนพัฒนาอาจารย์ใหม่ กองทุนรัชดาภิเษก สมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ประพิน มโนมัยวิบูลย์ ที่ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์กับทางวิจัยชิ้นนี้ และขอขอบคุณอาจารย์สันสนีย์ เอกอัจฉริยา ที่ช่วยรวบรวมข้อมูลคำยืมบางส่วนจากหนังสือพิมพ์จีน

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาภาษาจีน คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ของผู้พูดภาษาจีนแต้จิ๋ว พบว่าอายุของผู้พูดเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเลือกใช้คำที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มผู้บอกภาษารุ่นที่ 1 มีแนวโน้มจะใช้คำจีน การยืมแปล และการยืมปนมากกว่ากลุ่มผู้บอกภาษารุ่นที่ 2 หรือรุ่นลูกที่มีวงศัพท์ภาษาจีนแต้จิ๋วที่ค่อนข้างจำกัดและได้รับอิทธิพลของภาษาไทย นอกจากนี้ ผู้บอกภาษารุ่นที่ 1 รายงานว่าคำบางคำสามารถใช้คำจีนและคำทับศัพท์ภาษาไทยแทนได้ ซึ่งมีแนวโน้มว่าในอนาคตคำเหล่านี้จะสูญไปและถูกแทนที่ด้วยคำทับศัพท์

คำสำคัญ คำยืม ภาษาไทย ภาษาจีนแต้จิ๋ว การแปร อายุ

1. บทนำ

ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าผู้พูดภาษาจีนแต้จิ๋วที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครใช้คำภาษาจีนแต้จิ๋วจำนวนหนึ่งอย่างแพร่หลายในภาษาพูดและภาษาเขียน ทว่าคำเหล่านี้กลับไม่ใช่กันในภาษาจีนแต้จิ๋วที่ประเทศจีน จึงเป็นไปได้ว่าคำเหล่านี้อาจเป็นคำที่ยืมจากภาษาไทย อย่างไรก็ดี คำยืมเหล่านี้มีแนวโน้มจะลดน้อยลงตามอัตราการลดลงของชาวจีนแต้จิ๋วสูงอายุและความนิยมในการเรียนภาษาจีนกลางของคนรุ่นหลัง ผู้วิจัยจึงเห็นว่าคำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋วเป็นเรื่องที่ต้องศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ลักษณะเด่นทางภาษาดังกล่าว

ในการรวบรวมข้อมูลคำยืมนั้น ผู้วิจัยเก็บข้อมูล 2 ส่วน คือ

ส่วนแรกมาจากหนังสือพิมพ์จีนที่ตีพิมพ์ในประเทศไทย โดยสุ่มเลือกจากหนังสือพิมพ์จีนที่มีชื่อเสียงในประเทศไทยทั้ง 6 ฉบับ ระหว่างพ.ศ.2530-2552 ได้แก่ หนังสือพิมพ์ชิงเจียนเยอะเป้า หนังสือพิมพ์ชิงเจียน หนังสือพิมพ์เอเชียนิวส์ไทม์ หนังสือพิมพ์ตงฮัวเป้า หนังสือพิมพ์เกียฮัวตงจวันรายวัน และหนังสือพิมพ์ซือเจียฮัวเป้าจำนวน 223 ฉบับ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเก็บข้อมูลจากหนังสือบทความและเรื่องสั้นที่เขียนโดยชาวจีนในประเทศไทยที่ตีพิมพ์ตั้งแต่ค.ศ.1987-2009 (พ.ศ. 2530-2552) ดังนี้คือ 泰华文学 (นิยายสารวรรณกรรมจีน) ตั้งแต่ปีค.ศ.1999-2009 จำนวน 39 เรื่อง (เข้าถึงได้จาก <http://www.thaisinoliterature.com>) 《泰华文学五人作品选》, 《泰华作协禧年文叢》, 《泰华散文集》, 《泰国短篇小说选》, 《泰国当代短文》, 《泰国新诗选》, 《禄洲》, 《春的漫笔》, 《腊梅》, 《踏影集》, 《司马攻散文选》, 《夏煌》 สำหรับส่วนที่สองเป็นการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้บอกภาษาจีนแต่จิวจำนวน 8 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มผู้บอกภาษารุ่นที่ 1 ซึ่งเป็นผู้ที่ถือกำเนิดที่มณฑลกว่างตุง ประเทศจีน ก่อนที่จะอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย จำนวน 4 คน และกลุ่มผู้บอกภาษารุ่นที่ 2 หรือผู้ที่มิบิดามารดาเกิดที่มณฑลกว่างตุง ประเทศจีน จำนวน 4 คน เพื่อให้ง่ายแก่การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยเลือกสำเนียงเต๋ยเอ๊ยเป็นเกณฑ์ ในการบันทึกคำยืม ผู้วิจัยใช้ระบบสัทอักษรสากล IPA

2. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยคำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋ว ก่อนอื่นต้องเข้าใจแนวคิดต่างๆเกี่ยวกับการยืมเพื่อเป็นพื้นฐานความรู้ในเรื่องการยืมคำจากภาษาหนึ่งไปยังอีกภาษาหนึ่ง และในการวิเคราะห์และจำแนกประเภทของคำยืม ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะนำเสนองานเขียนที่เกี่ยวข้องกับคำยืม การสัมผัสภาษาและระบบเสียงของภาษาไทยและภาษาจีนแต้จิ๋ว

2.1 เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับคำยืม

ผู้วิจัยทบทวนงานเขียนทั้งคำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋วและคำยืมภาษาจีนแต้จิ๋วในภาษาไทยเพื่อให้เห็นถึงประเด็นปัญหาและนำมาประยุกต์กับงานวิจัยโดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 เอกสารเกี่ยวกับคำยืมภาษาไทยในภาษาจีน

ผลงานที่เกี่ยวกับคำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋ว ได้แก่ ผลงานของอคุลย์ รัตนมันเฑยม (2551) จาง ฉี (张启, 1996) และหลิน หลุนหลุน (林伦伦, 2006)

หนังสือของอคุลย์ รัตนมันเฑยม (2551: 211-220) เรื่อง *กำเนิดและวิวัฒนาการของคนแต้จิ๋วอดีตถึงปัจจุบัน* กล่าวถึงภาษาจีนแต้จิ๋วในประเทศไทยว่ามีอิทธิพลต่อภาษาไทยเป็นอย่างมาก คำจีนแต้จิ๋วจำนวนหนึ่งกลายเป็นส่วนหนึ่งของคำในภาษาไทยอย่างไรก็ดี ไม่เพียงแต่ภาษาไทยรับเอาคำในภาษาแต้จิ๋วมาใช้เท่านั้น

หากแต่ภาษาจีนแต้จิ๋วที่ใช้ในประเทศไทยเองก็ค่อยๆ กลายเป็นภาษาแต้จิ๋วแบบไทยๆ ดังตัวอย่าง

1. คำจีนบางคำใช้กันเฉพาะในหมู่ชาวจีนแต้จิ๋วในประเทศไทย คำเหล่านี้มีปรากฏในวรรณกรรมหรืองานเขียนภาษาจีนในไทยเสมอ เช่น เต้าแก (เต้าแก่) เซ้ง (รับโอนสิทธิ์จากผู้อื่น) เซียอู่ (อยู่ซ่อมรถ) กาเซีย (ขับรถ) เป็นต้น

2. คำจีนแต้จิ๋วบางคำยืมเอาเสียงและความหมายจากคำในภาษาไทยหรือภาษาอื่นมาใช้ เช่น คำที่ใช้ในแวดวงกฎหมาย ได้แก่ โรงพัก (ปอลิบโล่ง) ภาษี (พะซี่) เป็นต้น คำเกี่ยวกับการชั่งตวงวัด เช่น โกวต้า (คอตะ) กิโลกรัม (กิลอ ลอ) เป็นต้น

3. คำที่ใช้เรียกคนหรือบอกเล่าเรื่องราวบางอย่าง ซึ่งมิใช่เฉพาะในภาษาจีนแต้จิ๋วที่ใช้ในประเทศไทยเท่านั้น เช่น โต้ยจี (เงินบริจาคเพื่อการกุศล) ซิงคู้ (ตู้เย็น)

จาง จี้ (张启, 1996: 39-40) กล่าวถึงภาษาจีนในหนังสือพิมพ์จีนที่ตีพิมพ์ในประเทศไทยว่าใช้คำศัพท์ที่ต่างจากภาษาจีนกลางมาตรฐาน เช่น ใช้คำว่า 菲林 fēilín เมื่อต้องการพูดถึง “ฟิล์มถ่ายรูป” ในภาษาจีนกลางจะใช้คำว่า 胶卷 jiāojiǎn แทน ตัวอย่างอื่น เช่น ใช้คำว่า 波生 bōshēng เมื่อพูดถึง “อัตราส่วนร้อยละ” ในขณะที่ภาษาจีนกลางใช้ว่า 百分之 bǎi fēn zhī นอกจากนี้ จาง

ที่ ยังพบการสร้างคำใหม่ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะ เช่น ใช้คำว่า 宴迎 yànyíng เมื่อต้องการพูดถึง “งานเลี้ยงต้อนรับ” เป็นต้น

บทความของหลิน หลุนหลุน (林伦伦, 2006: 24-30) เกี่ยวกับ การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาของคำยืมภาษาจีนแต้จิ๋วในภาษาไทยและคำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋ว ชี้ให้เห็นว่าการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยและชาวจีนก่อให้เกิดการยืมคำแบบสองทิศทาง กล่าวคือ ชาวไทยยืมคำจากภาษาจีนแต้จิ๋ว ในทางกลับกันชาวจีนแต้จิ๋วที่อพยพมาอยู่ที่ประเทศไทยก็ยืมคำไทยมาใช้เช่นกัน หลิน หลุนหลุน ยังกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางความหมายที่เกิดขึ้นเมื่อกาลเวลาผ่านไป เช่น เมื่อพูดถึง ‘ก๋วยเตี๋ยว’ เดิมจะใช้คำว่า 江西 jiāngxī แต่ปัจจุบันเปลี่ยนไปใช้คำว่า 器物 qìwù แทน นอกจากนี้ ในบางครั้งเพื่อให้สื่อความหมายได้ชัดเจนยิ่งขึ้นก็จะเติมคำไทยเพื่อช่วยบอกประเภทของสิ่งๆนั้นเข้าไป เช่น เดิมคำว่า ‘ดอก’ หน้าคำยืม ‘เก็กฮวย’ เพื่อบอกว่า “เก็กฮวยเป็นดอกไม้ชนิดหนึ่ง”

2.1.2 เอกสารเกี่ยวกับคำยืมภาษาจีนในภาษาไทย

ผลงานที่ศึกษาเกี่ยวกับคำยืมภาษาจีนในภาษาไทย ได้แก่ ผลงานของหลี่ ไท่เจิ้ง (李泰盛, 2004) บรรจบ พันธุเมธา (2502) ทองสุข เกตุโรจน์ (2532) และวิไลศักดิ์ กิ่งคำ (2550)

บทความของหลี่ ไท่เจี๊ยะ เรื่อง *สาระสังเขปของคำยืมภาษาแต้จิ๋วในภาษาไทยและการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย* กล่าวถึงคำยืมในหมวดอาหารและเครื่องดื่มว่าพบมากที่สุด นอกจากนี้ ประเภทของคำยืมภาษาจีนแต้จิ๋วในภาษาไทยมีทั้งการยืมเสียง (เช่น 豆腐 ภาษาไทยออกเสียงว่า tau⁴¹-hu⁴¹) การยืมเสียงและความหมาย (เช่น 菊花 ภาษาไทยออกเสียงว่า dok³³-kek⁵⁵-huai³³ คำว่า dok³³ มาจากคำว่า ‘ดอกไม้’) และการยืมความหมาย (เช่น 三犁 เดิมภาษาไทยออกเสียงว่า sa³³-len⁵⁵ ต่อมาคนไทยเห็นรูปลักษณะภายนอกของรถว่ามีล้อสามล้อ จึงตั้งชื่อว่า sam³³-lo³³) ผู้เขียนยังตั้งข้อสังเกตว่า เมื่อกาลเวลาผ่านไป คำยืมภาษาจีนแต้จิ๋วบางคำเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย เช่น คำว่า 炖 ออกเสียงภาษาไทยว่า tun²⁴ หมายถึง “หลอกลวง” แต่ในภาษาแต้จิ๋ว คำดังกล่าวมีความหมายว่า “ต้มอาหารจนอาหารสุกจนเปื่อย” ต่อมาภาษาไทยใช้คำว่า tom⁴¹-tun²⁴ เมื่อพูดถึงการถูกหลอกลวง (หลี่ ไท่เจี๊ยะ, 2004: 72-76)

บรรจบ พันธุเมธา (2532: 13-17) ยกตัวอย่างลักษณะของการรับเอาคำจีนมาใช้ รวมทั้งให้ตัวอย่างคำต่างๆ ในภาษาไทยในหนังสือ *ภาษาต่างประเทศในภาษาไทย* บรรจบ พันธุเมธา จำแนกประเภทของคำยืมออกเป็น 8 ลักษณะดังนี้

1. ทับศัพท์ เช่น คำว่า ตัว ตุน ถ่าน โฉ่ ต่วน

2. ทับศัพท์แต่เปลี่ยนเสียง เช่น คำว่า โต๊ะ ใต้
3. ใช้คำไทยแปลคำจีน เช่น ไชเท้า เป็น ‘หัว
ผักกาด’ ไชโป๊ เป็น ‘ผักกาดคอง’
4. ใช้คำไทยประสมหรือซ้อนกับคำจีน เช่น คำว่า
ร้านชำ ขนมเปี๊ยะ หมูบะล่อ น้ำชา
5. สร้างคำใหม่หรือความหมายใหม่ เช่น โอวเล้ง
แป๊ะเจี๊ยะ
6. ความหมายกลายไปจากความหมายเดิม เช่น ก๊วย
เดิมมีความหมายว่า “ผี” ต่อมานำมาใช้กล่าวถึง “คนเลว”
7. เสียงกลายไป เช่น คำว่า ไป ออกเสียงเป็น ‘ปาย’
และ ฮั้ง ออกเสียงเป็น ‘ห้าง’
8. สำนวน โดยนำเอาคำจีนบางคำมาใช้เป็น
สำนวน และบางคำก็สร้างขึ้นใช้ใหม่ในภาษาไทย เช่น จี๊ซ้า จี๊ซัว
เจ้าโล่

ทองสุก เกตุโรจน์(2532:40-43)อ้างอิงงานของบรรจบ
พันธุ์เมธา และแบ่งประเภทของการยืมคำภาษาจีนที่นำมาใช้
ในภาษาไทยว่าแบ่งได้เป็น 8 ลักษณะเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ทองสุก
เกตุโรจน์ ได้ให้ตัวอักษรจีนเพิ่มเติมหลังคำยืม พร้อมทั้งระบุ
แหล่งที่มาว่ามาจากถิ่นใด ในที่นี้ขอยกตัวอย่างคำยืมทับศัพท์
ในงานเขียนดังกล่าว เช่น 冲 ‘ชง’ (จิ้นกลางและแต่จิ๋ว) แปลว่า

“เทน้ำร้อนลงใบชาหรือยาเป็นต้นเพื่อให้รสออก” ไทยใช้ ‘ซง’, 公司 ‘กงซือ’ (จีนกลาง) ‘กงสี’ (แต้จิ๋ว) แปลว่า “บริษัท” ไทยใช้ ‘กงสี’ แปลว่า “กองกลาง ของกลาง บริษัท”

วิลสัน คี กังคำ (2550: 68-70) เกริ่นถึงลักษณะเฉพาะของคำยืมภาษาจีนในภาษาไทย รวมทั้งวิเคราะห์คำศัพท์ที่นำมาใช้ในภาษาไทย และสรุปว่าวงการโฆษณาการมีคำศัพท์ที่ไทยยืมมาใช้มากที่สุดเพราะชาวจีนให้ความสำคัญกับการบริโภค รองลงมาคือศัพท์ในวงการธุรกิจการค้า ทั้งนี้เพราะคนจีนที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยโดยมากจะประกอบอาชีพค้าขาย นอกจากนี้ ผู้เขียนยังพบว่าคำศัพท์ในวงการเกษตรกรรมก็มีใช้มากเช่นกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวงศัพท์ดังกล่าวเกี่ยวข้องกับวงศัพท์ในวงการโฆษณาการในทางตรงกันข้ามคำศัพท์ในวงการศาสนาและการแพทย์พบการใช้ค่อนข้างต่ำ

2.2 การสัมผัสภาษา

การสัมผัสภาษา (language contact) คือ การที่ผู้พูด 2 ภาษา หรือผู้พูดหลายภาษาใช้ภาษา 2 ภาษาหรือมากกว่า 2 ภาษาสลับกันไปมา การสัมผัสภาษาส่วนใหญ่เกิดบริเวณชายแดน เช่น ชายแดนไทย-เขมร เป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2553: 240-241) นอกจากเขตชายแดนแล้ว อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2548: 92-93) ยกตัวอย่างว่าในประเทศไทยมีผู้รู้ภาษาหลายภาษาและใช้สลับกันได้ เช่น

ภาษาจีนในประเทศไทยก็สัมผัสกับภาษาไทย ภาษาเขมรในประเทศ
ไทยก็สัมผัสกับภาษาไทย เป็นต้น การสัมผัสภาษาทำให้ภาษาเกิด
การเปลี่ยนแปลง นานวันเข้าก็อาจยืมลักษณะซึ่งกันและกัน
กลายเป็นภาษาที่คล้ายคลึงกันได้ ในที่สุด (linguistic
convergence) การสัมผัสภาษาก่อให้เกิดปรากฏการณ์ต่างๆ
ตามมา ไม่ว่าจะเป็นการยืมภาษา (linguistic borrowing) การปน
ภาษา (language mixing) การแทรกแซงภาษา (linguistic
interference) หรือการสลับภาษา (code switching)

Crystal (2006:102) นิยามการสัมผัสภาษาว่าเป็นสถานการณ์
ความต่อเนื่องทางภูมิศาสตร์หรือความใกล้ชิดทางสังคมระหว่าง
ภาษาหรือภาษาถิ่น ยังผลให้ภาษาเกิดอิทธิพลต่อกัน ผลที่เกิดขึ้นจาก
การสัมผัสภาษาอาจสังเกตได้จากการเพิ่มมากขึ้นของคำยืม การ
เปลี่ยนแปลงทางรูปแบบของเสียงและวากยสัมพันธ์ การผสมปน
กันระหว่างภาษา (เช่น ภาษาครีโอลและภาษาพิดจิน) รวมทั้งการ
เพิ่มขึ้นของรูปแบบภาวะสองภาษา

จะเห็นได้ว่า การสัมผัสภาษาเกิดขึ้นจากสถานการณ์ความ
ต่อเนื่องทางสภาพภูมิศาสตร์และความใกล้ชิดทางสังคม ทำให้ผู้รู้
สองภาษาหรือหลายภาษาพูดภาษาสลับไปมา ภาษาเหล่านี้จึงเกิด
อิทธิพลซึ่งกันและกัน ผลพวงประการหนึ่งของการสัมผัสภาษาก็คือ

การยืมเอาภาษาของผู้ให้เข้าไปในระบบภาษาของผู้รับ ส่งผลให้ภาษาของผู้รับเกิดการเปลี่ยนแปลง

2.3 ความแตกต่างของภาษากับรุ่นอายุ

ปราณี กุลละวณิชย์, กัลยา ดิงศกัทธิย์, สุดาพร ลักษณะินาวิน และอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2544: 20) กล่าวว่าปัจจัยที่เป็นกำหนดตัวผู้พูดภาษาให้มีความแตกต่างกันทางสังคมและก่อให้เกิดการแปรของภาษา ได้แก่ อายุ เพศ การศึกษา อาชีพ ชาติพันธุ์ ชั้นทางสังคม และถิ่นที่อยู่อาศัย เป็นต้น

ในที่นี้ผู้เขียนขอยกงานเขียนที่เกี่ยวข้องกับความแตกต่างในการใช้ภาษาอันเป็นผลจากการแปรทางอายุซึ่งเกี่ยวข้องกับงานวิจัยชิ้นนี้มากว่า เช่น งานวิจัยของนฤมล จันทรสุขวงศ์ (2528) และงานวิจัยของจิราณัฐ งามพัฒนกุล (2534)

นฤมล จันทรสุขวงศ์ (2528) ใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Componential analysis) เพื่อศึกษาการใช้คำลักษณนามภาษาไทยโคราชที่ใช้ในหมู่บ้านบึงทับปร่างค์ ตำบลกระโทก อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา เพื่อดูว่าอายุและอาชีพของผู้พูดส่งผลต่อการใช้คำลักษณนามในหมู่บ้านผู้พูดคนไทยในหมู่บ้านดังกล่าวหรือไม่ โดยเก็บข้อมูลจากผู้พูดภาษา 3 ช่วงอายุ คือ ช่วงอายุ 12-19 ปี ช่วงอายุ 30-39 ปี และช่วงอายุ 50-59 ปี และเลือกศึกษาจากกลุ่มอาชีพเกษตรกร

และคำขาย ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มอายุ 30-39 มีการแปรในการใช้คำ
ลักษณะนามมากที่สุด

จิราณัฐ งามพัฒนกุล (2534) ศึกษาการใช้คำลักษณะนาม
/kaj⁵⁵/ ของชาวจีนแต้จิ๋วในประเทศไทย งานวิจัยดังกล่าวใช้ภาพ
ประกอบการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาจีนแต้จิ๋ว 2 ช่วงอายุที่อาศัยใน
กรุงเทพมหานครจำนวน 60 คน ผลการศึกษาพบว่าอายุเป็นตัวแปร
ที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในการใช้คำลักษณะนามใน
ภาษาจีนแต้จิ๋วที่กำลังดำเนินอยู่ โดยพบว่าผู้พูดอายุน้อยเป็นกลุ่มที่
ใช้คำลักษณะนาม /kaj⁵⁵/ ถึ่กว่าผู้พูดอายุมาก ทำให้คาดเดาได้ว่าใน
อนาคตคำลักษณะนาม /kaj⁵⁵/ อาจเป็นรูปแปรของคำลักษณะนามที่
นิยมใช้แทนรูปอื่น

2.4 ระบบเสียงของภาษาไทยและภาษาจีนแต้จิ๋ว*

2.4.1 ระบบเสียงของภาษาไทย

สำหรับภาษาไทยที่ใช้ในการศึกษานั้น ผู้วิจัยเลือก
ภาษาไทยถิ่นกลาง กรุงเทพฯ ระบบเสียงภาษาไทยที่จะนำเสนอใน
ที่นี้ ผู้วิจัยได้ดัดแปลงมาจากปราณี กาษอรุณสุทธิ (2526) และ
กาญจนา นาคสกุล (2541)

2.4.1.1 หน่วยเสียงพยัญชนะต้น ภาษาไทยมี

หน่วยเสียงพยัญชนะต้นที่เป็นพยัญชนะเดียว 21 หน่วยเสียง คือ

เสียงระเบิด ก้อง ได้แก่ [b] บ และ [d] ฎ, ฅ

เสียงระเบิด ไม่ก้องไม่มีลม ได้แก่ [p] ป, [t] ถ, ต, [k] ก
และ [ʔ] อ

เสียงระเบิด ไม่ก้องมีลม ได้แก่ [ph] ผ, พ, ภ, [th] ฐ, ท,
ฒ, ถ, ท, ฑ และ [kh] ข, ช, ค, ศ, ฌ

เสียงกัก-เสียดแทรก ไม่ก้องไม่มีลม ได้แก่ [tɕ] จ

เสียงกัก-เสียดแทรก ไม่ก้องมีลม ได้แก่ [tɕh] ฉ, ช, ฌ

เสียงเสียดแทรก ได้แก่ [f] ฟ, พ, [s] ซ, ศ, ษ, ส, ھر, ทร,
ศร, สร และ [h] ห, ฮ

เสียงนาสิก ได้แก่ [m] ม, หม, [n] ณ, น, หน และ [ŋ] ง, หง

เสียงข้างลิ้น ได้แก่ [w] ว, [l] ล, หล, พ และ [j] ญ, ย, หย, หญ

เสียงกึ่งสระ ได้แก่ [r] ร

นอกจากพยัญชนะต้นที่เป็นพยัญชนะเดี่ยวแล้ว ยังมี
พยัญชนะควบกล้ำและพยัญชนะท้าย ดังนี้

พยัญชนะควบกล้ำ ได้แก่ [pr-] ปร, [tr-] ตร, [kr-]
กร, [phr-] พร, [khr-] คร, [pl-] ปล, [kl-] กล, [phl-] พล, [khl-]
ขล, คล [kw-] กว และ [khw-] คว

พยัญชนะท้าย ได้แก่ [-p]บ, [-t]ด, [-k] ก, [-ʔ] ใ้
ตามหลังคำที่มีสระสั้น [-m] ม, [-n] น, [-ŋ] ง, [-w] ว และ [-j] ย

2.4.1.2 หน่วยเสียงสระ มี 21 หน่วยเสียง แบ่งเป็น

หน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียงและหน่วยเสียงสระประสม 3 หน่วยเสียง

หน่วยเสียงสระเดี่ยว ได้แก่ [i] อี, [i:] อี้, [u] อู, [u:] อู๋, [e] เอะ, [e:] เออ, [ə] เออะ, [ə:] เออ, [o] โอะ, [o:] โอ, [ɛ] แอะ, [ɛ:] แอ, [a] อะ, [a:] อา, [ɔ] เอาะ และ [ɔ:] ออ

หน่วยเสียงสระประสม ได้แก่ [ia] เอีย, [ua] เอือ และ [ua] อัว

2.4.1.3 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ มี 5 หน่วยเสียง ได้แก่ วรรณยุกต์สามัญ (ระดับเสียง 33) วรรณยุกต์เอก (ระดับเสียง 22) วรรณยุกต์โท (ระดับเสียง 41) วรรณยุกต์ตรี (ระดับเสียง 55 เกิดในพยางค์ตายและพยางค์ที่ไม่ลงเสียงหนัก และระดับเสียง 453 เกิดในพยางค์เป็นที่ลงเสียงหนัก) และวรรณยุกต์จัตวา (ระดับเสียง 24)

2.4.2 ระบบเสียงของภาษาจีนแต้จิ๋ว³

ภาษาจีนแต้จิ๋วเป็นหนึ่งในภาษาหมิ่นใต้ พูดในบริเวณตะวันตกของมณฑลกวางตุ้ง มี 10 ตำบล คือ เก็กเอีย (揭陽 Jiēyáng) เก็กไซ 揭西 Jiēxī ฮุ่ยไล (惠來 Huìlái) ช่วเถา (汕頭 Shàntóu) โผวเล้ง (普寧 Pǔníng) น้าโอ (南澳 Nán' ào) เหี่ยวเป้ง (饶平 Ràopíng) เถ่งไห้ (澄海 Chénghǎi) เตี้ยเอีย (潮陽 Cháoyáng) เตี้ยฮัง

³ ระบบเสียงของภาษาจีนแต้จิ๋ว รวมทั้งคำอธิบายหน่วยเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ของภาษาจีนแต้จิ๋วในส่วนเชิงอรรถของบทความนี้อ้างอิงจากปราณี กาษอรุณสุทธิ์ (2526:230-240)

(潮安 Cháo' ān) (ชัย วรรณโชติ, 2524:4) ภาษาจีนและภาษาไทยมีลักษณะที่คล้ายกันคือมีเสียงวรรณยุกต์ สำหรับระบบเสียงภาษาจีนแต่จื๋วนั้น มีความแตกต่างกันไปตามถิ่นต่างๆ ในที่นี้ผู้วิจัยเลือกเอาระบบเสียงของภาษาถิ่นเฉียวเพียงระบบเดียว โดยอ้างอิงจากงานวิจัยของปราณี ภายอรุณสุทธิ์ (2526) เพราะการอิงเกณฑ์เดียวสะดวกและง่ายต่อการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์

2.4.2.1 หน่วยเสียงพยัญชนะ

ภาษาจีนแต่จื๋อมีหน่วยเสียงพยัญชนะทั้งหมด 19 หน่วยเสียง ได้แก่ เสียงระเบิด ก้อง ได้แก่ [b] และ [g] เสียงระเบิดไม่ก้องไม่มีลม ได้แก่ [p], [t], [k] และ [ʔ] เสียงระเบิดไม่ก้องมีลม ได้แก่ [ph], [th] และ [kh] เสียงกัก-เสียดแทรก ไม่ก้องไม่มีลม ได้แก่ [ts] เสียงกัก-เสียดแทรก ไม่ก้องมีลม ได้แก่ [tsh] เสียงเสียดแทรก ได้แก่ [s], [h] เสียงนาสิก ได้แก่ [m], [n], [ŋ] และเสียงข้างลิ้น [w], [l]⁴ → [dl]/ [l], [j]⁵ → [z]/ [j]

นอกจากพยัญชนะต้นที่เป็นพยัญชนะเดี่ยวแล้ว ยังมีพยัญชนะท้าย 7 เสียงดังนี้คือ [-p], [-k], [-ʔ], [-ŋ], [-w], [-j] และ [-m]

⁴ [l] ประกอบด้วยหน่วยเสียงย่อย 2 เสียง คือ [d'] เป็นเสียงย่อยที่เกิดเมื่อ l- อยู่หน้าสระ i เท่านั้น ส่วน [l] เป็นเสียงย่อยที่เกิดในสิ่งแวดล้อมอื่นๆ

⁵ [j] ประกอบด้วยหน่วยเสียงย่อย 2 เสียงคือ [z] และ [j] หน่วยเสียง [z] เกิดเมื่อ j- อยู่หน้าสระ i เท่านั้น ส่วน [j] เป็นเสียงย่อยที่เกิดในสิ่งแวดล้อมอื่นๆ

2.4.2.2 หน่วยเสียงสระ มี 11 หน่วยเสียง แบ่งเป็น

หน่วยเสียงสระธรรมดาและหน่วยเสียงนาสิก

หน่วยเสียงธรรมดา 6 หน่วยเสียง ได้แก่ [i]⁶, [i̯]⁷, [u]⁸, [e]⁹, [o]¹⁰

⁶ หน่วยเสียง [i] มีเสียงย่อย 2 เสียง คือ [i] และ [i:] หน่วยเสียง [i] เป็นเสียงย่อยที่จะเกิดเฉพาะในพยางค์ปิดหรือพยางค์ที่มีเสียงพยัญชนะท้ายเท่านั้น เช่น piŋ⁵¹ [piŋ⁵¹] “นีสย” ส่วน [i:] จะเกิดเฉพาะในพยางค์เปิดที่ไม่มีเสียงพยัญชนะท้าย เช่น pi³³ [pi:³³] “ปี้จิ้น”

⁷ หน่วยเสียงนี้มีเสียงย่อย 2 เสียง คือ [i̯] และ [i̯:] หน่วยเสียง [i̯] เป็นเสียงย่อยที่จะเกิดเฉพาะในพยางค์ปิดที่มีเสียงพยัญชนะท้าย เช่น ɦŋ⁵¹ [ɦŋ⁵¹] “กั๊บ” ส่วน [i̯:] เป็นเสียงย่อยที่เกิดเฉพาะในพยางค์เปิด เช่น ɦ³³ [ɦ:³³] “หุมู”

⁸ หน่วยเสียงนี้มีเสียงย่อย 2 เสียง คือ [u] และ [u:] หน่วยเสียง [u] เป็นเสียงย่อยที่จะเกิดเฉพาะในพยางค์ปิด เช่น puŋ³³ [puŋ³³] “แบ่งป็น” ส่วนหน่วยเสียง [u:] เป็นเสียงย่อยที่จะเกิดในพยางค์เปิด เช่น ku⁵¹ [ku:⁵¹] “นาน”

⁹ หน่วยเสียงนี้มีเสียงย่อย 3 เสียง คือ [e], [e̯] และ [e:] หน่วยเสียง [e] เป็นเสียงย่อยที่จะเกิดเฉพาะในพยางค์ปิดที่มี -p -k -m -ŋ เป็นเสียงพยัญชนะท้าย เช่น teŋ⁵¹ [teŋ⁵¹] “ข้างบน” สำหรับหน่วยเสียง [e̯] เป็นเสียงย่อยที่จะเกิดเฉพาะในพยางค์ปิดที่มี -ʔ เป็นพยัญชนะท้าย เช่น peʔ¹¹ [peʔ²²] “ร้อย (จำนวนนับ)” ส่วนหน่วยเสียง [e:] เป็นเสียงย่อยที่จะเกิดในพยางค์เปิด เช่น pe⁵⁵ [pe:⁵⁵] “เกา”

¹⁰ หน่วยเสียงนี้มีเสียงย่อย 3 เสียง คือ [o], [o̯] และ [o:] หน่วยเสียง [o] เป็นเสียงย่อยที่จะเกิดเฉพาะในพยางค์ปิดที่มี -p -k -m -ŋ เป็นเสียงพยัญชนะท้าย เช่น poŋ³³ [poŋ³³] “ตบหน้า” สำหรับหน่วยเสียง [o̯] เป็นเสียงย่อยที่จะเกิดเฉพาะในพยางค์ปิดที่มี -ʔ เป็นพยัญชนะท้าย เช่น poʔ¹¹ [poʔ²²] “รบกวน” ส่วนหน่วยเสียง [o:] เป็นเสียงย่อยที่จะเกิดในพยางค์เปิด เช่น po⁵¹ [po:⁵¹] “ของศักดิ์สิทธิ์”

และ [a]¹¹ และหน่วยเสียงนาสิก 5 หน่วยเสียง ได้แก่ [ɿ]¹², [ũ]¹³, [ɛ]¹⁴, [o]¹⁵ และ [ã]¹⁶

นอกจากนี้หน่วยเสียงสระสามารถประสมกันเป็นหน่วยเสียงสระประสม ดังนี้ [ia¹⁷], [ɪa¹⁸], [io¹⁹], [ĩo²⁰], [ue²¹], [ũe²²], [ua²³], [ũa²⁴]

¹¹ หน่วยเสียงนี้มีเสียงย่อย 2 เสียง คือ [a] และ [a:] หน่วยเสียง [a] เป็นเสียงที่จะเกิดเฉพาะในพยางค์ปิด เช่น kan³³ [kan³³] “การงาน” ส่วน [a:] เป็นเสียงย่อยที่เกิดในพยางค์เปิด เช่น ka⁵¹ [ka:⁵¹] “หมุน”

¹² หน่วยเสียงนี้จะเกิดเฉพาะในพยางค์เปิดเท่านั้น เช่น pi³³ [pi:³³] “ผมเปีย”

¹³ เป็นเสียงย่อยที่จะเกิดเฉพาะในพยางค์ปิด เช่น kũj⁵⁵ [kũj⁵⁵] “สูง”

¹⁴ หน่วยเสียง [ɛ] จะเกิดในพยางค์เปิด เช่น sɛ³³ [sɛ:³³] “เกิด”

¹⁵ เป็นเสียงย่อยที่จะเกิดเฉพาะในพยางค์ปิด เช่น thɔj⁵¹ [thɔj⁵¹] “ดู”

¹⁶ [ã] เป็นเสียงย่อยที่เกิดในพยางค์เปิด เช่น kã⁵¹ [kã:⁵¹] “กล้า”

¹⁷ หน่วยเสียงนี้มีเสียงย่อย 2 เสียง คือ [ia] และ [ia:] หน่วยเสียง [ia] เกิดเฉพาะในพยางค์ปิดเท่านั้น เช่น tsiap¹¹ [tsiap²²] “ต่อ” ส่วน หน่วยเสียง [ia:] เกิดเฉพาะในพยางค์เปิด เช่น hia²⁴ [hia:²⁴] “มด”

¹⁸ หน่วยเสียงนี้เกิดเฉพาะในพยางค์เปิดเท่านั้น เช่น tsia⁵¹ [tsia:⁵¹] “จี๊ด”

¹⁹ หน่วยเสียงนี้มีเสียงย่อย 2 เสียง คือ [io] และ [io:] หน่วยเสียง [io] เกิดเฉพาะในพยางค์ปิดเท่านั้น เช่น khion⁵⁵ [khion⁵⁵] “ยากจน” ส่วน หน่วยเสียง [io:] เกิดเฉพาะในพยางค์เปิด เช่น sio³³ [sio:³³] “ไหม้เกรียม”

²⁰ หน่วยเสียงนี้เกิดเฉพาะในพยางค์เปิดเท่านั้น เช่น tsio⁵¹ [tsio:⁵¹] “ไม่พ่าย”

2.4.2.3 หน่วยเสียงวรรณยุกต์มีทั้งหมด 6 หน่วยเสียง คือ วรรณยุกต์กลาง (ระดับเสียง 33 เกิดเฉพาะในพยางค์เป็น) วรรณยุกต์ต่ำระดับ (ระดับเสียง 11 เกิดเฉพาะในพยางค์เป็น / 22 เกิดเฉพาะในพยางค์ตาย) วรรณยุกต์ต่ำตก (ระดับเสียง 21 เกิดเฉพาะในพยางค์เป็น) วรรณยุกต์สูงตก (ระดับเสียง 51 เกิดเฉพาะในพยางค์เป็น) วรรณยุกต์สูงระดับ (ระดับเสียง 55 เกิดได้ในพยางค์เป็นและพยางค์ตาย) วรรณยุกต์ต่ำขึ้น (ระดับเสียง 24 เกิดเฉพาะในพยางค์เป็น)

เมื่อพยางค์ 2 พยางค์เกิดร่วมกันจะเกิดการสนธิเสียงทำให้เสียงของพยางค์หน้าเปลี่ยนไป

²¹ หน่วยเสียงนี้มีเสียงย่อย 2 เสียง คือ [ue] และ [ue:] หน่วยเสียง [ue] เกิดเฉพาะในพยางค์ปิดเท่านั้น เช่น hueʔ²² [hueʔ²²] “เลือก” ส่วน หน่วยเสียง [ue:] เกิดเฉพาะในพยางค์เปิด เช่น kue³³ [kue:³³] “แดง”

²² หน่วยเสียงนี้เกิดเฉพาะในพยางค์ปิดเท่านั้น เช่น kũe³³ [kũe:³³] “ปิด”

²³ หน่วยเสียงนี้มีเสียงย่อย 2 เสียง คือ [ua] และ [ua:] หน่วยเสียง [ua] เกิดเฉพาะในพยางค์ปิดเท่านั้น เช่น huaʔ⁵⁵ [huaʔ⁵⁵] “ก้าว” ส่วน หน่วยเสียง [ua:] เกิดเฉพาะในพยางค์เปิด เช่น sua³³ [sua:³³] “ทราย”

²⁴ หน่วยเสียงนี้เกิดเฉพาะในพยางค์เปิดเท่านั้น เช่น thũa³³ [thũa:³³] “ตัว (การพนันชนิดหนึ่ง)”

วรรณยุกต์เดิม	วรรณยุกต์หลังการสนธิ	ตัวอย่าง
วรรณยุกต์ต่ำระดับ	วรรณยุกต์สูงระดับ	to ¹¹ “เท” > to ⁵⁵ tiaw ²¹ “เททิ้ง”
วรรณยุกต์สูงตก	วรรณยุกต์ต่ำขึ้น	man ⁵¹ “ยุ่ง” > man ²⁴ ta ¹¹ “มุ้ง”
วรรณยุกต์สูงระดับใน พยางค์เป็น	วรรณยุกต์ต่ำตก	law ⁵⁵ “ขึ้น” > law ²¹ ten ⁵¹ “ขึ้นบน”
วรรณยุกต์สูงระดับใน พยางค์ตาย	วรรณยุกต์ต่ำระดับ	tsap ⁵⁵ “ลึบ” > tsap ¹¹ ɲow ²⁴ “ลึบห้า”
วรรณยุกต์ต่ำขึ้น	วรรณยุกต์พิเศษ 32 ²⁵	law ²⁴ “แก่” > law ³² naŋ ⁵⁵ “คนแก่”

ตาราง 1 กฎการสนธิเสียงในภาษาจีนแต้จิ๋ว (ปราณี กายอรุณสุทธิ์ 2526:239-240)

จากการทบทวนงานเขียนที่เกี่ยวข้อง ทำให้สรุปได้ว่ากลไกการสัมผัสภาษาทำให้ภาษาเกิดการเปลี่ยนแปลง เกิดปรากฏการณ์การยืมภาษา อันเป็นกระบวนการที่ภาษาใดภาษาหนึ่งรับเอาลักษณะบางประการของอีกภาษาหนึ่งมาใช้ในภาษาของตน แม้ว่าการยืมจะสามารถเกิดขึ้นได้กับเสียง คำ และไวยากรณ์ประโยค แต่การยืมที่ปรากฏมากที่สุดก็คือการยืมคำศัพท์ ส่วนวิธีการยิมนั้นสามารถ

²⁵ เสียงวรรณยุกต์พิเศษ คือ เสียงวรรณยุกต์ที่ไม่สามารถปรากฏตามลำพัง แต่ต้องอาศัยการสนธิเสียงวรรณยุกต์ของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำขึ้น เช่น law²⁴ “แก่” > law³² naŋ⁵⁵ “คนแก่” หรือ ʔam²⁴ “คอ” > ʔam³² mua³³ “ผ้าพันคอ” (ปราณี กายอรุณสุทธิ์ 2526: 240)

จำแนกตามที่มาของคำได้เป็น การยืมทางวัฒนธรรม การยืมภายใน²⁶ และการยืมภาษาถิ่น(บลูมฟิลด์, Bloomfield, 1979:444-495) สำหรับประเภทของคำยืมสามารถจำแนกได้เป็น 4 วิธี คือ การทับศัพท์เดิม การยืมปน การยืมแปล และการบัญญัติศัพท์ สำหรับสาเหตุการรับเอาคำในภาษาอื่นมาใช้ในภาษาของตนเกิดจากความสัมพันธ์ทางเชื้อชาติ ความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ ความสัมพันธ์ทางการค้า และการติดต่อซื้อขาย ความสัมพันธ์ทางศาสนาและวัฒนธรรม ความเจริญทางการศึกษาและเทคโนโลยี และธุรกิจส่วนตัวของบุคคลากระหว่างชาติ เป็นต้น ในเรื่องการเปลี่ยนแปลงของคำยืมมีทั้งการเปลี่ยนแปลงทางเสียง และการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของศัพท์ โดยการเปลี่ยนแปลงทางความหมายสามารถจำแนกได้กว้างๆ 3 ลักษณะคือ ความหมายแคบเข้า ความหมายกว้างออก และความหมายย้ายที่

งานเขียนและงานวิจัยเกี่ยวกับคำยืมอันได้แก่ เอกสารเกี่ยวกับคำยืมภาษาไทยในภาษาจีน และเอกสารเกี่ยวกับคำยืมภาษาจีนในภาษาไทย ช่วยให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงประเด็นปัญหาและนำมาประยุกต์กับงานวิจัยได้ อีกทั้งยังเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่เอื้อต่อการวิเคราะห์

²⁶ การยืมภายใน (intimate borrowing) คือ การยืมภาษาอื่นเข้ามาใช้ในชุมชนของผู้พูด ตัวอย่างเช่น ผู้อพยพในสหรัฐอเมริกาืมเอาภาษาอังกฤษมาใช้ในการติดต่อสื่อสาร (บลูมฟิลด์, Bloomfield, 1979: 461-462)

และตัดคำที่ไม่ใช่คำยืมภาษาไทยในภาษาแต้จิ๋วออกจากรายการได้
อย่างมีหลักการ

3. ประเภทของคำยืม

ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์และจำแนกประเภทของคำยืม
โดยใช้เกณฑ์ต่างๆดังนี้ คือ แบ่งประเภทตามชนิดของคำยืม แบ่ง
ประเภทตามความหมายของคำยืม และแบ่งประเภทตามวิธีการยืม
ซึ่งจะนำเสนอรายละเอียดดังนี้

3.1 การจำแนกตามชนิดของคำยืม

จากการศึกษาจากคำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋วในภาษา
พูดจำนวน 288 คำ²⁷ พบว่าคำยืมส่วนใหญ่เป็นคำนาม ตามด้วย
คำกริยา และคำลักษณนาม คำวิเศษณ์ คำบุพบท คำอุทาน สำนวน
ตามลำดับ ดังนี้

3.1.1 คำนาม

คำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋วที่เป็นคำนามมีทั้งสิ้น
236 คำ คิดเป็นร้อยละ 81.94 ของคำยืมทั้งหมด ตัวอย่างเช่น กะปิ

²⁷ คำยืมที่รวบรวมได้จากสิ่งพิมพ์มีจำนวน 211 คำ ส่วนคำยืมที่รวบรวมได้จากภาษาพูดมี
จำนวน 288 คำ จากการศึกษาพบว่าคำยืมจำนวน 128 คำในสิ่งพิมพ์ที่ใช้ตรงกับภาษาพูด
อย่างไรก็ดี ในบทความนี้จะยึดเอาคำยืมที่ได้จากภาษาพูดเป็นเกณฑ์ในการศึกษา

/kap⁵⁵-piʔ⁵⁵/ ขนมน /nom²⁴/ สังขยา /saŋ²⁴-khaʔ²²-ja.²⁴/ ลูกจ้าง
/lok²²-tsiaŋ²²/ ตลาด /tak⁵⁵-lak⁵⁵/

3.1.2 คำกริยา

คำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋วที่เป็นคำกริยามีทั้งสิ้น
24 คำ คิดเป็นร้อยละ 8.33 ของคำยืมทั้งหมด ดังตัวอย่างต่อไปนี้ ต้ม
/tom²²/ ทำบุญ /thiam²¹-bun²¹/ รับประทาน /lap²²/ เสียดาย /sia²⁴-
pha.⁵⁵-si.³³/, /sia¹¹-pha.⁵⁵-si.³³/ ดีเช็ด /phaʔ⁵⁵-tshek⁵⁵/

3.1.3 คำลักษณนาม

คำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋วที่เป็นคำลักษณนามมี
ทั้งสิ้น 24 คำ คิดเป็นร้อยละ 8.33 ของคำยืมทั้งหมด ดังตัวอย่าง
ต่อไปนี้ ถ้วย /thue²¹/, /pue³³/ เมตร /mek⁵⁵/ ไร่ /laj²²/ ลิตร
/lit⁵⁵/, /lik⁵⁵/ หลัง /ho:ŋ⁵⁵/ โหล /lo:⁵⁵/ กระรัต /ka.³³-rat²²/,
/ka.³³-rak²²/

3.1.4 คำวิเศษณ์

คำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋วที่เป็นคำคุณศัพท์มี
ทั้งสิ้น 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.35 ของคำยืมทั้งหมด คือ หูเบา /hi.²⁴-
kiŋ³³/

3.1.5 คำบุพบท

คำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋วที่เป็นคำบุพบทมี
ทั้งสิ้น 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.35 ของคำยืมทั้งหมด คือ ณ /na³³/

3.1.6 คำอุทาน

คำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋วที่เป็นคำอุทานมี
ทั้งสิ้น 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.35 ของคำยืมทั้งหมด คือ ไชโย
/tshaj³³-jo:³³/

3.1.7 สำนวน

คำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋วที่เป็นสำนวนมีทั้งสิ้น
1 สำนวน คิดเป็นร้อยละ 0.35 ของคำยืมทั้งหมด คือ หนูดกถึงข้าว
สาร/ɲiaw²⁴-tshu⁵¹-pua²²-loʔ²²-bi:²¹-ʔaŋ³³/, /ɲiaw²⁴-tshu⁵¹-
pua²²-loʔ²²-tshoi⁵⁵-ʔou⁵⁵/, /ɲiaw²⁴-tshu⁵¹-pua²²-loʔ²²-
tshek⁵⁵-kiŋ³³/, /ɲiaw²⁴-tshu⁵¹-pua²²-loʔ²²-tsha:³³-bou⁵¹-
baj⁵⁵-to:³³-taŋ²⁴-bi:⁵¹/ เป็นต้น²⁸

3.2 การจำแนกตามความหมายของคำยืม

จากการรวบรวมคำยืมภาษาไทยในภาษาจีน ผู้วิจัยพบว่าคำยืม
ส่วนใหญ่เป็นคำที่อยู่ในหมวดอาหารและเครื่องดื่ม รองลงมาคือ
หมวดอาชีพ ตำแหน่งและคำเรียกขาน ถัดไปคือหมวดสถานที่ ส่วน
คำที่ไม่สามารถจัดรวมอยู่ในหมวดใดได้ ผู้วิจัยจะจัดไว้ในหมวด

²⁸ ผู้บอกภาษาสื่อความหมายของสำนวน “หนูดกถึงข้าวสาร” ที่แตกต่างกันไป เช่น ใช้
ว่า/ɲiaw²⁴-tshu⁵¹-pua²²-loʔ²²-bi:²¹-ʔaŋ³³/ แปลตามตัวได้ว่า “หนูดกถึงข้าวสาร” , /ɲiaw²⁴-
tshu⁵¹-pua²²-loʔ²²-tshoi⁵⁵-ʔou⁵⁵/ แปลตามตัวได้ว่า “หนูดกลงในกระจาด” , /ɲiaw²⁴-tshu⁵¹-
pua²²-loʔ²²-tshek⁵⁵-kiŋ³³/ แปลตามตัวได้ว่า “หนูดกลงในถังข้าว”, /ɲiaw²⁴-tshu⁵¹-pua²²-
loʔ²²-tsha:³³-bou⁵¹-baj⁵⁵-to:³³-taŋ²⁴-bi:⁵¹/ แปลตามตัวได้ว่า “หนูดกอยู่ในถังข้าวสารของ
ฝ่ายหญิง” เป็นต้น

เบ็ดเตล็ดซึ่งเป็นหมวดสุดท้าย หมวดหมู่ของคำยืมทั้ง 16 หมวด สามารถเรียงลำดับจากมากที่สุดจนถึงน้อยที่สุดได้ดังนี้

3.2.1 อาหารและเครื่องคั่ว คำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋วที่เกี่ยวกับอาหาร เครื่องคั่ว การปรุงอาหารมีจำนวน 76 คำ คิดเป็นร้อยละ 26.39 ของจำนวนคำยืมทั้งหมดที่พบในภาษาพูด ตัวอย่างคำยืมประเภทนี้ได้แก่ กะปิ /kap⁵⁵-pi⁵⁵/ ซะเอม /tshaʔ²²-ʔe:m³³/ ปลาทุ /pa³³-thuʔ⁵⁵/ ส้มตำ /som⁵¹-tam³³/ สุกี้ /suʔ²²-ki:⁵¹/

3.2.2 อาชีพ ตำแหน่ง และคำเรียกขาน คำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋วที่เกี่ยวกับอาชีพ ตำแหน่งมีจำนวน 43 คำ คิดเป็นร้อยละ 14.93 ของจำนวนคำยืมทั้งหมดที่พบในภาษาพูด ตัวอย่างของคำยืมประเภทนี้ได้แก่ เสมียน /sim³³-hian⁵⁵/ กรมพระยา /kom³³-phaʔ⁵⁵-ja³³/ ค็อกเตอร์ /dok⁵⁵-ta:⁵¹/ คุณหลวง /khun³³-luang²⁴/ ลูกศิษย์ /luk⁵⁵-sik²²/, /lu:k⁵⁵-sit²²/

3.2.3 ลักษณะนาม จำนวน และมาตรา คำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋วที่เกี่ยวกับลักษณะนาม จำนวน มาตรา มีจำนวน 24 คำ คิดเป็นร้อยละ 8.33 ของจำนวนคำยืมทั้งหมดที่พบในภาษาพูด ตัวอย่างของคำยืมประเภทนี้ได้แก่ กระรัต /ka:³³-rat²²/, /ka:³³-rak²²/ ชุด /tshut⁵⁵/ ตังค์ /tan³³/ ลิตร /lit⁵⁵/, /lik⁵⁵/ วา /wa:³³/

3.2.4 สถานที่ คำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋วที่เกี่ยวกับสถานที่ที่มีจำนวน 22 คำ คิดเป็นร้อยละ 7.64 ของจำนวนคำ

ยืมทั้งหมดที่พบในภาษาพูด ตัวอย่างของคำยืมประเภทนี้ได้แก่
ตลาด /tak⁵⁵-lak⁵⁵/ บาซาร์ /ba:³³-sa:⁵¹/ ทาวน์เฮาส์ /thaw³³-
haw⁵⁵/ โรงพัก /bo³³-lip²²-lon⁵¹/ วัด /ʔuak²²/

3.2.5 สิ่งของเครื่องใช้และเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย คำยืม
ภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋วที่เกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ เสื้อผ้าเครื่อง
แต่งกายมีจำนวน 21 คำ คิดเป็นร้อยละ 7.29 ของจำนวนคำยืม
ทั้งหมดที่พบในภาษาพูด ตัวอย่างของคำยืมประเภทนี้ได้แก่ กระเป๋า
/kap⁵⁵-paw²⁴/ ทิชชู /tshik⁵⁵-tshu:⁵¹/, /tshək⁵⁵-tshu:⁵¹/, /kik⁵⁵-
tshu:⁵¹/ สบู่ /saʔ⁵⁵-bu:¹¹/, /sak⁵⁵-bu:¹¹/, /so⁵⁵-bu:¹¹/ แอร์
/ʔɛ:³³/ ผ้าถุง /pha:⁵¹-thun²⁴/

3.2.6 วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการแพทย์ คำยืม
ภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋วที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และ
การแพทย์มีจำนวน 20 คำ คิดเป็นร้อยละ 6.94 ของจำนวนคำยืม
ทั้งหมดที่พบในภาษาพูด ตัวอย่างของคำยืมประเภทนี้ได้แก่ คลอรีน
/kho:³³-li:n³³/, /kho:³³-li:ŋ³³/ แคลเซียม /khe:n³³-siam⁵¹/ คีวีดี
/di:³³-wi:³³-di:³³/, /li:³³-wi:³³-di:³³/ ฟิลิออน /ni:³³-ʔon³³-
hue⁵¹/, /ni:³³-ʔon³³-hue⁵¹/, /li:³³-ʔon³³-hue⁵¹/ สปริง /saʔ²²-
pin³³/, /sak⁵⁵-pin³³/

3.2.7 วรรณคดี บันเทิง และสันทนาการ คำยืม
ภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋วที่เกี่ยวกับวรรณคดี บันเทิงและสันทนา
การ มีจำนวน 18 คำ คิดเป็นร้อยละ 6.25 ของจำนวนคำยืมทั้งหมดที่

พบในสิ่งพิมพ์ ตัวอย่างของคำยืมประเภทนี้ได้แก่ รามเกียรติ์
/ra:m³³-ma³³-kian³³/, /ra:m³³-ma³³-kian³³/ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
/thaj³³-rat⁵⁵-bo: ⁵⁵-tsua⁵¹/, /bo: ⁵⁵-tsua⁵¹-thaj³³ rat⁵⁵/ เกมส์
/kem³³/ช่อง /tshoŋ⁵¹/ ละคร /la:³³-kho:n³³/

3.2.8 ประเพณีวัฒนธรรม และการละเล่น คำยืม
ภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋วที่เกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม มีจำนวน
15 คำ คิดเป็นร้อยละ 5.21 ของจำนวนคำยืมทั้งหมดที่พบในภาษาพูด
ตัวอย่างของคำยืมประเภทนี้ได้แก่ ทำบุญ/thiam²¹-bug²¹/ ธรรมเนียม
/thiam²¹-niam⁵¹/ สงกรานต์ /soŋ²⁴-kra:n³³/, /soŋ⁵⁵-
kra:ŋ³³/ ลีเก /liʔ⁵⁵-ke³³/ หมอลำ /mɔ:²⁴-lam³³/

3.2.9 ยานพาหนะ คำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋วที่
เกี่ยวกับยานพาหนะมีจำนวน 13 คำ คิดเป็นร้อยละ 4.51 ของจำนวน
คำยืมทั้งหมดที่พบในภาษาพูด ตัวอย่างของคำยืมประเภทนี้ได้แก่
แท็กซี่ /the:k⁵⁵-si:⁵¹/, /the:k⁵⁵-si:⁴¹/ มอเตอร์ไซด์ /mɔ:³³-tə:³³-
saj³³/ รถอีแต๋น /rot⁵⁵-ʔi:³³-te:n²⁴/ รถบีเอ็ม /bi:³³-ʔem³³-
tshia³³/ รถโตโยต้า /to:³³-jo:³³-ta:⁴¹-tshia³³/

3.2.10 การกระทำการเคลื่อนไหว ความรู้สึกและ
อารมณ์ คำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋วที่เกี่ยวกับการกระทำการ
เคลื่อนไหว ความรู้สึกและอารมณ์มีจำนวน 7 คำ คิดเป็นร้อยละ
2.43 ของจำนวนคำยืมทั้งหมดที่พบในภาษาพูด ตัวอย่างของคำยืม

ประเภทนี้ได้แก่ ต้ม /tom²²/ ทอน /thun³³/, /tho:⁵⁵/ รับประทาน /lap²²/
ไชโย /tshaj³³-jo:³³/

3.2.11 กฎหมาย คำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋วที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย มีจำนวนทั้งหมด 7 คำ คิดเป็นร้อยละ 2.43 ของจำนวนคำยืมทั้งหมดที่พบในภาษาพูด ตัวอย่างของคำยืมประเภทนี้ได้แก่ ฎีกา /di:³³-ka:³³/, /li:³³-ka:³³/ ภาษี /pha:⁵⁵-si:³³/ โรงพัก /po:³³-lip⁵⁵-loŋ⁵¹/ ศาลสถิตยุติธรรม /saŋ⁵⁵-deŋ⁵¹/ อุทธรณ์ /ʔuʔ²²-tho:³³/, /ʔ u ʔ²²-tho:n³³/

3.2.12 การเงิน คำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋วที่เกี่ยวข้องกับการเงินมีจำนวน 5 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.74 ของจำนวนคำยืมทั้งหมดที่พบในภาษาพูด ได้แก่ บัตรเครดิต /bat²²-khe³³-dit²²/ การ์ดทอง /ka:t⁵⁵-tho:³³/, /kim³³-ka:t⁵⁵/, /ka:t⁵⁵-kim³³/ ตีเช็ค /phaʔ⁵⁵-tshek⁵⁵/ บัตรวิซ่า /bat²²-wi:³³-sa:⁴¹/, /wi:³³-sa:⁴¹-ka:t⁵⁵/ เอทีเอ็ม /ʔe³³-thi:³³-ʔem³³/

3.2.13 การศึกษา คำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋วที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา มีจำนวน 5 คำ²⁹ คิดเป็นร้อยละ 1.74 ของจำนวน

²⁹ ผู้บอกภาษารายงานว่าคำว่า “กวดวิชา” อาจพูดเป็นภาษาจีนแต้จิ๋วในลักษณะการยืมปนกับภาษาไทยว่า /thak²²-phiʔ⁵⁵-sek²²/ หรือ /thak²²-phiʔ⁵⁵-set²²/ (thak²² “เรียน” + phiʔ⁵⁵-sek²²/set²² “พิเศษ [คำไทย]” แปลตามตัวได้ว่า “เรียนพิเศษ”) หรือใช้คำจีนว่า /pou²⁴-sip⁵⁵/ แปลตามตัวได้ว่า “เรียนเพิ่ม เรียนเสริม” ส่วนคำว่า “เรียน ม.3” ก็อาจพูดเป็นภาษาจีนแต้จิ๋วในลักษณะการยืมปนกับภาษาไทยได้เช่นกันว่า /thak²²-mo:³³-sa:m²⁴/ (thak²² “เรียน” +

คำยืมทั้งหมดที่พบในภาษาพูด เช่น กวดวิชา/thak²²-phi⁵⁵-sek²²/,
/thak²²-phi⁵⁵-set²²/, /pou²⁴-sip⁵⁵/ เรียน ม.3 /thak²²-mo:³³-
sa:m²⁴/ โรงเรียนฝึกलि /law¹¹-kaw⁵⁵-hak²²-haw²⁴/, /hak²²-haw²⁴-
ka⁵⁵-law¹¹-kaw⁵⁵/, /ka⁵⁵-law¹¹-kaw⁵⁵-tsi³³-tse:³³/

3.2.14 การเมือง คำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋วที่
เกี่ยวกับการเมือง มีจำนวน 3 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.04 ของจำนวนคำ
ยืมทั้งหมดที่พบในภาษาพูด ได้แก่ ขุบสภา /jup⁵⁵-sa³³-pha:³³/ เสื่อ
แดง /ʔaŋ²²-sa:³³/ เสื่อเหลือง /ʔiŋ²²-sa:³³/

3.2.15 สำนวน คำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋วที่
เกี่ยวกับสำนวนมี 1 สำนวน คิดเป็นร้อยละ 0.35 ของจำนวนคำยืม
ทั้งหมดที่พบในภาษาพูด ได้แก่ หนุดกถึงข้าวสาร /ŋiaw²⁴-tshu⁵¹-
pua²²-loʔ²²-bi:²¹-ʔaŋ³³/, /ŋiaw²⁴-tshu⁵¹-pua²²-loʔ²²-tshoi:⁵⁵-

mo:³³-sa:m²⁴ “ม.3 [คำไทย]” แปลตามตัวได้ว่า “เรียน ม.3”) และคำว่า “โรงเรียนฝึกलि”
อาจพูดเป็นภาษาจีนแต้จิ๋วในลักษณะการยืมแปลได้ว่า /law¹¹-kaw⁵⁵-hak²²-haw²⁴/ (law¹¹-
kaw⁵⁵ “लि” + hak²²-haw²⁴ “โรงเรียน” แปลตามตัวได้ว่า “โรงเรียนलि”) หรือ /hak²²-haw²⁴-
ka⁵⁵-law¹¹-kaw⁵⁵/ (hak²²-haw²⁴ “โรงเรียน” + ka⁵⁵ “สอน” + law¹¹-kaw⁵⁵ “लि” แปลตามตัว
ได้ว่า “โรงเรียนสอนलि”) และ/ ka⁵⁵-law¹¹-kaw⁵⁵-tsi³³-tse:³³/ (ka⁵⁵ “สอน” + law¹¹-kaw⁵⁵
“लि” + tsi³³-tse:³³ “โรงเรียน” แปลตามตัวได้ว่า “โรงเรียนสอนलि”) ผู้บอกภาษาอธิบายว่า
ทั้งคำว่า tsi³³-tse:³³ และ hak²²-haw²⁴ ต่างมีความหมายว่า “โรงเรียน” แต่คำว่า tsi³³-tse:³³ จะ
ใช้ในภาษาพูด

ʔou⁵⁵/,ŋiaw²⁴-tshu⁵¹-pua²²-loʔ²²-tshek⁵⁵-kiŋ³/,ŋiaw²⁴-
tshu⁵¹-pua²²-loʔ²²-tsha:³³-bou⁵¹-baɿ⁵⁵-kw:³³-taŋ²⁴-bi:⁵¹/

3.2.16 เบ็ดเตล็ด คำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋วที่
จัดอยู่ในหมวดนี้ เป็นคำที่ไม่สามารถจัดรวมให้อยู่ในหมวดที่ 1-15
ข้างต้นได้ มีจำนวนทั้งสิ้น 8 คำ คิดเป็นร้อยละ 2.78 ของจำนวนคำ
ยืมทั้งหมดที่พบในภาษาพูด ตัวอย่างของคำยืมประเภทนี้ได้แก่
โปสการ์ด /po:t⁵⁵-sa²²-ka:t⁵⁵/, /po:t⁵⁵-ka:t⁵⁵/, /po:k⁵⁵-ka:k⁵⁵/
แฟ้ม เกจ /phɛ:k⁵⁵-ke:t²²/ ดอกทอง /lok²²-thoŋ⁵¹/ สวัสดิ์ /saɿ³³-
wat²²-di:³³/, /saɿ²²-wat²²-li:³³/ ฮัลโหล /han³³-lo:²⁴/

3.3 การจำแนกตามวิธีการยืม

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การแบ่งประเภทของคำยืม
ตามวิธีการยิมนั้นสามารถจำแนกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้เป็น 3
ประเภทคือ การทับศัพท์ การยืมแปล และการยืมปน ต่อไปผู้เขียน
จะนำเสนอผลการวิเคราะห์ที่ได้ดังนี้

3.3.1 การทับศัพท์

คำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋วกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่
เป็นคำยืมทับศัพท์ โดยมีการปรับเสียงพยัญชนะและสระเพื่อให้เข้า
กับระบบเสียงในภาษาจีนแต้จิ๋ว ในจำนวนคำยืมทั้งหมด 288 คำ พบ
คำยืมทับศัพท์ 250 คำ คิดเป็นร้อยละ 86.81 ของจำนวนคำยืมทั้งหมด
ดังตัวอย่างต่อไปนี้ ต้ม /tom²²/ รับ /lap²²/ เอทีเอ็ม /ʔe³³-thi:³³-
ʔem³³/ ฎีกา /di:³³-ka:³³/, /li:³³-ka:³³/ ไชโย /tshaj³³-jo:³³/

อุทรณ์ /ʔuʔ²²-tho:ŋ³³/, /ʔuʔ²²-tho:n³³/ เปอร์เซนต์ /pə:³³-sen³³/,
/pə:³³-sen³³/ ทำบุญ /thiam²¹-buŋ²¹/ ธรรมเนียม /thiam²¹-
niam⁵¹/ เกมส์ /kem³³/ สงกรานต์ /soŋ²⁴-kra:n³³/, /soŋ⁵⁵-kra:ŋ³³/
กรัม /kam³³/ โคต้า /kho:³³-ta:⁵¹/, /ko:³³-ta:⁵¹/ ดังก์ /taŋ³³/

3.3.2 การยืมแปล

คำยืมแปล คือ คำที่สร้างขึ้นมาโดยการแปลจากภาษา
อื่นในจำนวนคำยืมทั้งหมด 288 คำ พบคำยืมแปลจำนวน 20 คำ คิด
เป็นร้อยละ 6.94 ของจำนวนคำยืมทั้งหมด ดังตัวอย่าง

บ้านเรือนไทย /kuaj²¹-kha³³-tshu¹¹/ (kuaj⁵⁵
“สูง”³⁰ + kha³³ “ขา” + tshu¹¹ “บ้าน” แปลตรงตาม
ตัวได้ว่า “บ้านที่มีขาสูง” ใช้บรรยายลักษณะของ
บ้านเรือนไทยว่าเป็นสิ่งปลูกสร้างที่ยกพื้นขึ้นสูง,
/huan³³-nan²²-tshu¹¹/ (huan³³-nan⁵⁵ “คนไทย” +
tshu¹¹ “บ้าน” แปลตรงตามตัวได้ว่า “บ้านคนไทย”)
/siam²²-lo¹¹-tshu¹¹/ (siam²²-lo⁵⁵ “ประเทศไทย” +
tshu¹¹ “บ้าน” แปลตรงตามตัวได้ว่า “บ้านแบบไทย”)

³⁰ เมื่อพยางค์ 2 พยางค์เกิดร่วมกันทำให้เกิดการสนธิ เสียงของพยางค์หน้าจึงเปลี่ยนไป ดู
หัวข้อ การสนธิวรรณยุกต์ประกอบ

กาแฟเย็น /ko:³³-pi:²¹-liən⁵⁵/ (ko:³³-pi:⁵⁵
“ กาแฟ” + liən⁵⁵ “เย็น”)

กาแฟร้อน /ko:³³-pi:²¹-juaɿ⁵⁵/ (ko:³³-pi:⁵⁵
“ กาแฟ” + juaɿ⁵⁵ “ร้อน”)

ถนนตัดใหม่ /siŋ³³-pha⁵⁵-lou²¹/ (siŋ³³
“ใหม่” + pha²² “สร้าง” + lou²¹ “ถนน” แปลตรงตาม
ตัวได้ว่า “ถนนสร้างใหม่”)

ห้อง VIP /tek⁵⁵-biak²²-baŋ⁵⁵/ (tek⁵⁵-biak²²
“พิเศษ” + baŋ⁵⁵ “ห้อง” แปลตรงตามตัวได้ว่า “ห้อง
พิเศษ”)

เช่าพระ/sue⁵⁵-huk⁵⁵/(sue¹¹ “เช่า” + huk⁵⁵
“พระ” แปลตรงตามตัวได้ว่า “เช่าพระ”)

รถไฟฟ้าใต้ดิน /huaj²¹-tshia³³-ti:²¹-ɿɛ:⁵⁵/
(huaj²¹-tshia³³ “รถไฟฟ้า” + ti:²¹ ɿɛ:⁵⁵ “ใต้ดิน” /-ti:²¹-
ɿɛ:⁵⁵-tshia³³/ แปลตรงตามตัวได้ว่า “รถไฟฟ้าใต้ดิน”)
(ti:²¹ ɿɛ:⁵⁵ “ใต้ดิน” + tshia³³ “รถ” แปลตรงตามตัว
ได้ว่า “รถไฟฟ้าใต้ดิน”)

รถไฟฟ้า /huaj²¹-tshia³³-teŋ⁵¹/ (huaj²¹-
tshia³³ “รถไฟฟ้า” + teŋ⁵¹ “บน” แปลตรงตามตัวได้ว่า
“รถไฟฟ้าบน”)

ยาม้า /be²⁴-ʔiaʔ⁵⁵/ (be⁵¹ “ม้า” + ʔiaʔ⁵⁵ “ยา”

แปลตรงตามตัวได้ว่า “ยาม้า”)

หุเบา /hi:²⁴-kin³³/ (hi:²⁴ “หุ” + kin³³ “เบา”

แปลตรงตามตัวได้ว่า “หุเบา”)

เสื่อแดง /ʔaŋ²¹-sa:³³/ (ʔaŋ⁵⁵ “เสื่อแดง” + sa:³³

“เสื่อ” แปลตรงตามตัวได้ว่า “เสื่อแดง” ในที่นี้
หมายถึงกลุ่มสนับสนุนรัฐบาล)

เสื่อเหลือง /ʔiŋ²¹-sa:³³/ (ʔiŋ⁵⁵ “เสื่อเหลือง” +

sa:³³ “เสื่อ” แปลตรงตามตัวได้ว่า “เสื่อเหลือง” ในที่นี้
หมายถึงกลุ่มต่อต้านรัฐบาล)

ก่อเจดีย์ทราย /khi:⁵⁵-sua³³/ (khi:¹¹ “สร้าง”

มักใช้กับสิ่งปลูกสร้าง เช่น สร้างบ้าน” + sua³³
“ทราย” แปลตรงตามตัวได้ว่า “สร้างหรือปั้นทราย
ขึ้นมาเป็นรูปร่าง”)

ข้าวหมูแดง /ʔaŋ²¹-piŋ²²/ (ʔaŋ⁵⁵ “เสื่อแดง” +

piŋ²² “แดง” แปลตรงตามตัวได้ว่า “ข้าวที่มีสีแดง”
เป็นการแปลความรวมโดยนำเอาสีของน้ำที่ราดบน
ข้าวมาบรรยาย)

ตัวอย่างคำยืมแปลอื่นๆ เช่น โรงเรียนฝึกलि กวดวิชา

เรือสุพรรณหงส์ ภูมิ ฝึกไทย และโรงแรมม่านรูด

3.3.3 การยืมปน

คำยืมปน คือ คำที่ยืมเข้าจากภาษาผู้ให้แล้วนำมาผสมกับคำที่อยู่ในระบบภาษาของผู้รับ ในจำนวนคำยืมทั้งหมด 288 คำ พบคำยืมปนจำนวน 18 คำ คิดเป็นร้อยละ 6.25 ของจำนวนคำยืมทั้งหมด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

กระเป๋าสเงิน /kap⁵⁵-paw²⁴-tsho:³³-tsi:⁵⁵/ (kap⁵⁵-paw²⁴ “กระเป๋าส” (คำไทย) + tsho:³³-tsi:⁵⁵ “ใส่เงิน” (คำจีน))

กระเป๋านักเรียน /kap⁵⁵-paw²⁴-hak²²-sen³³/, (kap⁵⁵-paw²⁴ “กระเป๋าส” (คำไทย) + /hak²²-sen³³-kap⁵⁵-paw²⁴/ hak²²-sen³³ “นักเรียน” (คำจีน))

ข้าวราดแกง /piŋ²²-lam²²-keŋ³³/, (piŋ²² “ข้าว” (คำจีน) + lam²² “ราด” /keŋ³³-piŋ²²/ (คำไทย) + keŋ³³ “แกง” (คำจีน))

น้ำกระเจี๊ยบ /kaʔ²²-tsiap²²-tsui⁵¹/ (kaʔ²²-tsiap²² “กระเจี๊ยบ” (คำไทย) + tsui⁵¹ “น้ำ” (คำจีน))

ไฟนีออน /ni:³³-ʔon³³-hue⁵¹/, /ni:³³-ʔon³³ (ni:³³-ʔon³³ “นีออน” (คำไทย) + hue⁵¹/, /li:³³-ʔon³³-hue⁵¹/ hue⁵¹ “ไฟ” (คำจีน))

ทำบุญต่ออายุ /thiam²¹-siu²¹/ (thiam²¹ “ทำบุญ”

(คำไทย) + siu²¹ “อายุ” (คำจีน) คำนี้ยืมมาจากคำว่า
/thiam²¹-bung²¹-tshian²¹-siu²¹/ แปลว่า “ทำบุญให้อายุ
ยืนยาว”)

เรียน ป.3 /thak²²-pɔ:³³-sa:m²⁴/(thak⁵⁵ “เรียน”
(คำจีน) + pɔ:³³-sa:m²⁴ “ประถมศึกษาปีที่ 3” (คำไทย))

เรียน ม.3 /thak²²-mɔ:³³-sa:m²⁴/ (thak⁵⁵ “เรียน”
(คำจีน) + mɔ:³³-sa:m²⁴ “มัธยมศึกษาปีที่ 3” (คำไทย))

เรียนอินเตอร์/thak²²-ʔin³³-tɔ:³³/(thak⁵⁵ เรียน”
(คำจีน) + ʔin³³-tɔ:³³ “อินเตอร์” (คำไทย))

หนังการ์ตูน /ka:³³-tu:n³³-hi:²¹/ (ka:³³-tu:n³³
“การ์ตูน” (คำไทย) + hi:²¹ “หนัง” (คำจีน))

สาธุ /sok⁵⁵-khu:³³-ʔi:⁵⁵/ (sok⁵⁵-khu:³³ “สาธุ”
(คำไทย) + ʔi:⁵⁵ “กลม” (คำจีน))

เหล้าแม่โจง /mɛ:²¹-khon²⁴-tsiu⁵¹/, /mɛ:⁵¹-
khon²⁴-tsiu⁵¹/, /tsiu⁵¹-mɛ:⁵¹-khon²⁴/ (mɛ:²¹-khon²⁴
“แม่โจง” (คำไทย) + tsiu⁵¹ “เหล้า” (คำจีน))

ดีกอล์ฟ /phaʔ⁵⁵-ko:p⁵⁵/ (phaʔ¹¹ - “ดี” (คำจีน) +
ko:p⁵⁵ “กอล์ฟ” (คำไทย))

ดีเช็ก /phaʔ⁵⁵-tshek⁵⁵/ (phaʔ¹¹ - “ดี” (คำจีน) +
tshek⁵⁵ “เช็ก” (คำไทย))

ตัวอย่างคำยืมปนอื่นๆ เช่น แกงส้ม ยิงเลเซอร์ เลีย
ภาณี ตลาดลอยน้ำ

4. การแปรของภาษากับความแตกต่างของรุ่นอายุ

รุ่นอายุนับเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลทำให้เกิดการแปรของภาษาจากการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้บอกภาษารุ่นที่หนึ่งใช้คำจำนวนหนึ่งต่างจากกลุ่มผู้บอกภาษารุ่นที่ 2 กล่าวคือ ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 มีแนวโน้มที่จะนิยมใช้คำไทย ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งรัตน์ ทองสกุล (2554) เรื่อง การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้คำยืมภาษาจีนสกเกี้ยนของชาวไทยเชื้อสายจีนสามระดับอายุในจังหวัดภูเก็ต และการวิจัยเรื่อง การใช้คำลักษณนาม /KAJ55/ ของชาวจีนแต่จิ๋วในประเทศไทย ของจิราณัฐ งามพัฒนะกุล (2509) ผู้วิจัยขอยกตัวอย่าง โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็นกลุ่มดังนี้คือ

กลุ่มที่ 1 คำศัพท์ที่สามารถใช้คำจีนหรือคำทับศัพท์แทนได้

คำไทย	คำศัพท์จีน	คำทับศัพท์	จำนวนผู้บอก ภาษารุ่นที่ 1	จำนวนผู้บอก ภาษารุ่นที่ 2
ลูกจ้าง /lu:k ⁴¹ - teaŋ ⁴¹ /		/lok ²² -tsiaŋ ²² /	4	4
	/hwaŋ ³³ - ki ²¹ /		4	1
นักเลง /nak ⁵⁵ - le:ŋ ³³ /		/lak ²² -leŋ ³³ /	4	4
	/kiaŋ ²⁴ - kui ⁵¹ /		4	1
องค์ /ʔoŋ ³³ /		/ʔoŋ ³³ /	3	3
	/ʔui ²¹ /		2	1
	/kaŋ ⁵⁵ /		2	0
ชุด /tehut ⁵⁵ /		/tshuk ⁵⁵ /	4	4
	/hu: ²¹ /		4	3

ตาราง 2 การใช้คำศัพท์และคำยืมของผู้บอกภาษารุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2

ตาราง 2 เปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างของการใช้คำศัพท์และคำยืมทับศัพท์ของผู้บอกภาษารุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2 ส่วนที่แรเงาแสดงถึงผู้พูดภาษาทั้งสองรุ่นได้รับอิทธิพลของภาษาไทยจึงรับเอาคำไทยมาใช้โดยปรับเปลี่ยนให้เข้ากับระบบเสียงในภาษาจีนแต้จิ๋ว เช่น คำว่า ‘ลูกจ้าง’ ‘นักเลง’ และ ‘ชุด’ ผู้บอกภาษาทั้งหมดรายงานว่าสามารถใช้ทับศัพท์ว่า /lok²²-tsiaŋ²²/, /lak²²-leŋ³³/ และ /tshuk⁵⁵/ ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม คำว่า ‘องค์’ นั้น มีผู้บอกภาษากว่าร้อยละ 80 (จำนวน 7 คนจากจำนวนทั้งหมด 8 คน) เห็นว่าสามารถใช้คำว่า /ʔoŋ³³/ ในขณะที่ผู้บอกภาษาในรุ่นที่ 2 เพียง 1 คนรายงาน

ว่าไม่สามารถใช้คำดังกล่าวได้ ในส่วนคำศัพท์จีนที่ไม่ได้เรเงา แสดงให้เห็นว่าผู้บอกภาษาในกลุ่มแรกยังคงรักษาการใช้คำจีนไว้ในระบบภาษาของตน ในขณะที่ผู้บอกภาษาในรุ่นที่ 2 ส่วนใหญ่ไม่ค่อยใช้กัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะไม่เคยใช้คำศัพท์ดังกล่าวมาก่อน ดังจะเห็นได้จากคำว่า ‘ลูกจ้าง’ ‘นักเลง’ และ ‘องค์’ ผู้บอกภาษาทั้งหมดในรุ่นที่ 1 รายงานว่านอกจากคำยืมทับศัพท์แล้ว ยังสามารถใช้คำจีนว่า /huaj³³-ki²¹/, /kiaw²⁴-kui⁵¹/ และ /ʔui²¹/ ตามลำดับ ในขณะที่มีผู้บอกภาษาในรุ่นที่ 2 จำนวน เพียง 1 คนเท่านั้นที่ใช้คำจีนดังกล่าวแทน

กลุ่มที่ 2 การใช้คำศัพท์เฉพาะ

คำไทย	คำศัพท์จีน	คำทับศัพท์	จำนวนผู้บอก ภาษารุ่นที่ 1	จำนวนผู้บอก ภาษารุ่นที่ 2
ดีดิดี /di: ³³ -di: ³³ - thi: ³³ /		/di: ³³ -di: ³³ - thi: ³³ /, /li: ³³ - li: ³³ -thi: ³³ /	1	4
	/sua ⁵⁵ -thaŋ ³³ - ʔiu ⁵⁵ /		3	0
นิวเคลียร์ /niu ³³ - klian ³³ /		/niu ³³ -kia ³³ /	1	4
	/ŋuaŋ ²² -tsu ²¹ - thaŋ ⁵⁵ /		3	0

ตาราง 3 การใช้คำศัพท์เฉพาะของผู้บอกภาษารุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2

ตาราง 3 แสดงการใช้คำศัพท์เฉพาะของผู้บอกภาษารุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2 จากตารางจะสังเกตได้ว่าผู้บอกภาษารุ่นที่ 1 ส่วนใหญ่

เลือกใช้คำจีนมากกว่าคำทับศัพท์ ในทางกลับกันผู้บอกภาษารุ่นที่ 2 ทั้งหมดใช้คำทับศัพท์กับทั้งสองคำ ดังจะเห็นได้จากคำว่า ‘คิฉีตี’ มีผู้บอกภาษารุ่นที่ 1 เพียงคนเดียวที่เลือกใช้คำทับศัพท์ ในขณะที่ผู้บอกภาษาที่เหลือใช้คำจีนว่า /sua⁵⁵-than³³-ʔiu⁵⁵/

กลุ่มที่ 3 การใช้คำยืมแปล

คำไทย	คำยืมแปล	คำทับศัพท์	จำนวนผู้บอกภาษารุ่นที่ 1	จำนวนผู้บอกภาษารุ่นที่ 2
รถแทรกเตอร์ /rot ⁵⁵ -the:k ⁵⁵ -to: ⁴¹ /		/rot ⁵⁵ -the:k ⁵⁵ -to: ⁵¹ /	1	4
	/thiʔ ⁵⁵ -ŋu ¹¹ -shia ³³ /		2	0
	/tsho ⁵⁵ -tsaŋ ²¹ -tshia ³³ /		3	0
กุมารทอง /kuʔ ²² -ma:n ³³ -thoŋ ³³ /		/kuʔ ²² -man ³³ -thoŋ ³³ /	2	4
	/nou ³³ -kia ²⁴ -sin ⁵⁵ /		2	0

ตาราง 4 การใช้คำยืมแปลของผู้บอกภาษารุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2

จากตาราง 4 จะพบว่าผู้บอกภาษารุ่นที่ 1 เลือกใช้วิธีการยืมแปลมากกว่าวิธีการยืมทับศัพท์ เช่น ในคำว่า ‘รถแทรกเตอร์’ ผู้บอกภาษารุ่นที่ 1 จำนวน 2 คนเลือกใช้คำจีนว่า /thiʔ⁵⁵-ŋu¹¹-tshia³³/ แปลตามตัวได้ว่า “รถวัวเหล็ก” และผู้บอกภาษาจำนวน 3 คนใช้คำว่า /tsho⁵⁵-tsaŋ²¹-tshia³³/ แปลตามตัวได้ว่า “รถทำนา” (ผู้บอกภาษาจำนวน 2 ใน 3 คนรายงานว่าสามารถใช้ได้ทั้งคำว่า /thiʔ⁵⁵-ŋu¹¹-tshia³³/ และ /tsho⁵⁵-tsaŋ²¹-tshia³³/) หรือคำว่า ‘กุมารทอง’

/kuʔ²²-ma:n³³-thoŋ³³/ ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 1 จำนวน 2 ใน 4 คน
 เลือกใช้คำว่า /nou³³-kia²⁴-siŋ⁵⁵/ แปลตามตัวได้ว่า “พระเด็ก”
 แทน

กลุ่มที่ 4 การใช้คำยืมปน

คำไทย	คำยืมปน	คำทับศัพท์	คำยืมแปล	จำนวนผู้ บอกภาษา รุ่นที่ 1	จำนวนผู้ บอกภาษา รุ่นที่ 2
หนังการ์ตูน /naŋ ²⁴ -ka: ³³ - tu:n ³³ /		/ka: ³³ - tu:n ³³ /		1	3
	/ka: ³³ - tu:n ³³ -hi: ²¹ /			3	1
เสียวายี /sia ²⁴ -pha: ³³ - si: ²⁴ /		/sia ²⁴ - pha: ⁵⁵ -si: ³³ /		3	4
	/sia ³³ -sue ²¹ /			1	0
เรือสุพรรณหงส์ /ru: ³³ -suʔ ²² - phan ³³ -naʔ ⁵⁵ - hoŋ ²⁴ /	/suʔ ³³ - phan ³³ - na ³³ -hoŋ ²⁴ - tsuŋ ⁵⁵ /			1	2
			/leŋ ²² - tsuŋ ⁵⁵ /	2	0
	/hoŋ ²¹ - tsuŋ ⁵⁵ /			1	0
			/ʔuan ²² - ke: ³³ - tsuŋ ⁵⁵ /	0	2

ตาราง 5 การใช้คำยืมปนของผู้บอกภาษารุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2

จากตาราง 5 พบว่าในบางคำผู้ออกภาษารุ่นที่ 1 จะเลือกใช้วิธีการยืมปนมากกว่าวิธีการยืมทับศัพท์ เช่น ในคำว่า ‘หนังการ์ตูน’ ผู้ออกภาษารุ่นที่ 1 จำนวน 3 คนเลือกใช้คำจีน ว่า /ka:³³-tu:n³³-hi:²¹/ คำดังกล่าวมาจากคำว่า ‘การ์ตูน’ (คำไทย) + /hi:²¹/ (คำจีน แปลว่า “ภาพยนตร์”) อีกตัวอย่างหนึ่งคือคำว่า ‘เสียภาษี’ ผู้วิจัยพบว่าผู้ออกภาษารุ่นที่ 1 ที่อายุมากที่สุดในกลุ่มเลือกใช้คำว่า /sia³³-sue²¹/ คำดังกล่าวนี้มาจากคำว่า ‘เสีย’ (คำไทย) + /sue²¹/ (คำจีน แปลว่า “ภาษี”) มีความหมายตรงตามตัวว่า “เสียภาษี” อย่างไรก็ดี เป็นที่น่าสังเกตว่าคำว่า ‘เรือสุพรรณหงส์’ /rw:³³-su?²²-phan³³-na?⁵⁵-hog²⁴/ ผู้ออกภาษารุ่นที่ 1 เลือกใช้คำยืมปน /su?³³-phan³³-na³³-hog²⁴-tsun⁵⁵/ แปลตามตัวได้ว่า “เรือสุพรรณ หงส์” และ/hog²¹-tsun⁵⁵/ แปลตามตัวได้ว่า “เรือหงส์ (หงส์เป็นมงคลของชาวจีน)” คำละ 1 คน ในขณะที่ผู้ออกภาษารุ่นที่ 2 จำนวน 2 คน เลือกใช้คำยืมปนคำแรก ผู้ออกภาษารุ่นที่ 1 จำนวน 2 คนที่เหลือเลือกใช้ในลักษณะยืมแปล โดยใช้ว่า /len²²-tsun⁵⁵/ แปลตามตัวได้ว่า “เรือมังกร (มังกรเป็นสัตว์มงคล เป็นสัญลักษณ์ของจักรพรรดิ)” ต่างจากผู้ออกภาษากลุ่มที่ 1 ผู้ออกภาษากลุ่มที่ 2 ที่เหลืออีก 2 คนใช้ในลักษณะการยืมแปล โดยใช้ว่า /?uan²²-ke:³³-tsun⁵⁵/ แปลตามตัวได้ว่า “เรือกษัตริย์”

5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

ในการวิจัยเรื่องคำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต่จีวครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเภทของคำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต่จีวและการแปรทางรุ่นอายุ คำยืมที่รวบรวมมาจากสิ่งพิมพ์มีจำนวน 211 คำ ส่วนคำยืมที่รวบรวมได้จากภาษาพูดมีจำนวน 288 คำ เนื่องจากคำยืมที่ใช้ในภาษาเขียนบางคำไม่ปรากฏใช้ในภาษาพูด และคำยืมบางคำที่ใช้ในภาษาพูดก็ไม่ปรากฏใช้ในสิ่งพิมพ์ ผู้วิจัยจึงเลือกคำยืมในภาษาพูดเป็นเกณฑ์ จากนั้นนำมาวิเคราะห์และแยกประเภทตามชนิดของคำยืม แบ่งประเภทตามความหมายของคำยืม และแบ่งประเภทตามวิธีการยืม สำหรับการการจำแนกประเภทตามชนิดของคำพบว่าคำนามมีจำนวนมากที่สุด คือ 236 คำ คิดเป็นร้อยละ 81.94 รองลงมาคือคำกริยา คิดเป็นร้อยละ 8.33 ส่วนการจำแนกประเภทตามความหมายของคำพบว่าหมวดหมู่อาหารและเครื่องดื่มนี้นับว่ามีจำนวนมากที่สุด คือ 76 คำ คิดเป็นร้อยละ 26.39 รองลงมาคืออาชีพ ตำแหน่ง และคำเรียกขาน 43 คำ คิดเป็นร้อยละ 14.93 และถัดมาคือลักษณะนาม จำนวน และมาตรา 24 คำ คิดเป็นร้อยละ 8.33 ของคำยืมทั้งหมด

การศึกษารุ่นอายุของผู้พูดภาษาจีนแต่จีว 2 รุ่นพบว่าอายุเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อการใช้ภาษาที่แตกต่างกัน โดยผู้บอกภาษารุ่นที่ 1

หรือกลุ่มผู้ที่ถือกำเนิดที่ประเทศจีนและอพยพมาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยมีแนวโน้มจะใช้คำจีน คำยืมแปล และการยืมปน มากกว่ากลุ่มผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 หรือกลุ่มรุ่นลูก นอกจากนี้กลุ่มผู้บอกภาษารุ่นที่ 1 รายงานว่าคำไทยบางคำสามารถใช้คำจีนและคำทับศัพท์แทนได้ ซึ่งมีแนวโน้มว่าในอนาคตคำจีนเหล่านี้น่าจะสูญไปและถูกแทนที่ด้วยคำทับศัพท์ การศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องการใช้คำลักษณะนาม /kaj⁵⁵/ ของชาวจีนแต้จิ๋วในประเทศไทย ของ จิราณัฐ งามพัฒนะกุล (2509) ที่แสดงให้เห็นถึงภาพการเปลี่ยนแปลงของการใช้ภาษาจีนแต้จิ๋วในกรุงเทพฯ

ผู้วิจัยขอเสนอข้อสังเกตบางประการ รวมทั้งข้อจำกัดและอุปสรรคในการวิจัยครั้งนี้ดังนี้ ในเรื่องคำยืมที่เป็นชื่อเฉพาะ เท่าที่ได้ลองรวบรวมดู ผู้วิจัยพบว่าคำยืมเรียกชื่อสถานที่ที่มีเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้วิธีการที่ชาวแต้จิ๋วในประเทศไทยเรียกชื่อเฉพาะมีทั้งวิธีทับศัพท์ การยืมแปล และการยืมปน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่าชื่อเฉพาะเหล่านี้ค่อนข้างแตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นในด้านรูปเขียนที่ได้บันทึกหรือแม้แต่การออกเสียง ผู้วิจัยจึงไม่ได้รวบรวมคำเรียกชื่อสถานที่เหล่านั้นไว้ในงานวิจัยนี้

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการทำวิจัยเรื่องคำยืมภาษาไทยในภาษาจีนแต้จิ๋ว ผู้วิจัยเห็นว่าประเด็นที่น่าสนใจควรทำการศึกษาต่อไปคือ การศึกษาการ

ใช้ภาษาจีนแต้จิ๋วของชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีปัจจัยทางสังคมต่างๆ เป็นตัวแปร เช่น เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ เป็นต้น ทั้งนี้ผู้วิจัย สังเกตว่าผู้บอกภาษาที่เข้ารับการศึกษที่โรงเรียนไทยหรือทำอาชีพค้าขายจะออกเสียงคำไทยได้ใกล้เคียงกับผู้พูดชาวไทยมากกว่าผู้บอกภาษาที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษที่โรงเรียนไทยหรือผู้บอกภาษาที่เป็นแม่บ้าน นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังสังเกตเห็นว่าผู้พูดภาษาต่างรุ่นกัน จะใช้คำศัพท์แตกต่างกันหรือสนธิเสียงวรรณยุกต์ต่างกัน โดยผู้พูดภาษาที่ถือกำเนิดที่ประเทศจีนจะใช้คำจีนและสนธิเสียงวรรณยุกต์ได้ใกล้เคียงกับชาวจีนแต้จิ๋วในประเทศจีน ในขณะที่ผู้พูดภาษาชาวไทยเชื้อสายจีนแต้จิ๋วจะใช้คำไทยหรือบางครั้งอาจใช้คำจีนแต่เป็นไปในลักษณะการให้นิยามอย่างกว้างๆ อีกทั้งยังไม่มีกรสนธิเสียงวรรณยุกต์ในคำบางคำ เนื่องจากการสนธิเสียงไม่ปรากฏในระบบเสียงของภาษาไทย ทั้งนี้ผู้พูดภาษาที่เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนแต้จิ๋วนี้อาจไม่รู้สึกรู้ว่าการไม่สนธิเสียงนั้นผิดจากบรรทัดฐานแต่อย่างใด ดังนั้น การศึกษาการใช้ภาษาจากรุ่นอายุหรือการใช้ภาษาที่มีอายุเป็นตัวแปรก็นับเป็นประเด็นที่ควรศึกษาในเชิงลึก โดยควรเปรียบเทียบสามถึงสี่รุ่นอายุเพื่อสะท้อนให้เห็นภาพการแปรของภาษาจากอดีตจนถึงอนาคตอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กาญจนา นาคสกุล. (2541). ระบบเสียงภาษาไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิราณัฐ งามพัฒนะกุล. (2534). การใช้คำลักษณนาม /kaj⁵⁵/ ของชาว
จีนแต้จิ๋วในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์
มหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทองสุข เกตุโรจน์. (2532). ภาษาต่างประเทศในภาษาไทย.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นฤมล จันทรศุภวงศ์. (2528). คำลักษณนามภาษาไทยโคราชที่ใช้ใน
หมู่บ้านบึงทับปร่างค์ ตำบลกระโทก อำเภอโชคชัย จังหวัด
นครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชา
ภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บรรจบ พันธุเมธา. (2532). ภาษาต่างประเทศในภาษาไทย.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปราณี กาษอรุณสุทธิ. (2526). คำยืมภาษาจีนในภาษาไทยปัจจุบัน.
วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราณี กุลละวณิชย์, กัลยา ดิงศักดิ์ย์, สุดาพร ลักษณินาวิน และ
ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2544). ภาษาทัศนา. กรุงเทพฯ: โครงการ

เผยแพร่งานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน.(2553).พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์.

รุ่งรัตน์ ทองสกุล. (2554). วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้คำยืมภาษาจีนสกเกี้ยน ของชาวไทยเชื้อสายจีน ตามระดับอายุในจังหวัดภูเก็ต. ปริญญาโท (ศศ.ม.(ภาษาไทย)) มหาวิทยาลัยทักษิณ.

วิไลศักดิ์ กิ่งคำ. (2550). ภาษาต่างประเทศในภาษาไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2548). ภาษาในสังคมไทย ความหลากหลาย การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อดุลย์ รัตนมันเกษม. (2551). กำเนิดและวิวัฒนาการของคนแต่จิ๋วอดีตถึงปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ขุนเขา.

Bloomfield, L. (1979). **Language**. New York: Holt, Rineheart & Winston, Inc.

Crystal, D. (2006). **A Dictionary of Linguistics and Phonetics**. Great Britain: Basil Blackwell.

- 白翎. (2000). 《泰华作协禧年文叢 (这里的夜景悄悄)》. 曼谷: 泰华文学出版社.
- 曾心. (2000). 《泰华作协禧年文叢 (一鑊老菜脯)》. 曼谷: 泰华文学出版社.
- 方思若. (1989). 《泰华散文集》. 曼谷: 泰华写作人协会出版社.
- 洪林. (2000). 《泰华作协禧年文叢 (故乡水情悠悠长)》. 曼谷: 泰华文学出版社.
- 洪林, 黎道纲, 方刚. (2005). 《腊梅》. 曼谷: 泰华文学研会出版.
- 剑曹. (1990). 《踏影集》. 曼谷: 八音出版社.
- 蓝铤. (2000). 《泰华作协禧年文叢 (小木船的传说)》. 曼谷: 泰华文学出版社.
- 老将军, 洪林, 修朝, 曾心, 饶公桥. (1994). 《泰华文学五人作品选》. 曼谷: 晨耕文艺出版社.
- 李泰盛. (2004). 《泰语中潮州话借词及其词义嬗变说略》. 汕头大学学报 (人文社会科学版), 20 (3), 72-76.
- 刘扬. (2000). 《泰华作协禧年文叢 (岔道口)》. 曼谷: 泰华文学出版社.
- 刘助桥. (2000). 《泰华作协禧年文叢 (情系故土)》. 曼谷: 泰华文学出版社.
- 林光辉. (2000). 《泰华作协禧年文叢 (嬖根苦果)》. 曼谷: 泰华文学出版社.

林伦伦. (2006). 《潮汕方言和泰语的双向借词及其演变发展》.

民族语文, 2, 24-30.

栾文华, 顾庆斗译. (1987). 《泰国当代短文》. 外国文学出版社.

北京: 中国.

马凡. (2000). 《泰华作协禧年文丛 (奇石)》. 曼谷: 泰华文学

出版社.

沈牧译. (1989). 《泰国短篇小说选 (央老头绝食 (王马纳. 曾

荣)》. 香港: 上海书局.

沈逸文. (2000). 《泰国新诗选》. 曼谷: 泰华文学出版社出版.

律派莲. (1971). 《泰国新诗选》. 曼谷: 泰华文学出版社出版.

司马攻. (1992). 《司马攻散文选》. 百花文艺出版社. 天津, 中

国

司马攻. (2000). 《泰华作协禧年文丛 (荔枝奴)》. 曼谷: 泰华文

学出版社.

泰华文学研究会会员. (2006). 《禄洲》. 曼谷: 泰国文学研究会出版.

泰国华文作家协会. (1996). 《春的漫笔》. 曼谷: 泰华文学出版社.

泰国华文作家协会理事. 《泰华文学》. (1999-2009). ฉบับที่ 10-53.

เข้าถึงได้จาก <http://www.thaisinoliterature.com>

夏煌. (2000). 《泰华作协禧年文丛 (红木棉)》. 曼谷: 泰华文学出

版社.

张启. (1996). 《泰国的“洋泾浜”汉语. 语文建设, 1 (39-40).

ABSTRACT

Thai Loanwords in Bangkok Chaozhou: Types of Loans and Lexical Variation by Age Groups

Asisst.Prof.Chanyaporn Chawla, Ph.D.

The objective of this research is to study Thai loanwords in Bangkok Chaozhou, focusing on types of loanwords and to analyze the variation of those words, according to ages of Chaozhou speakers. The data were collected from literature, short stories, Chinese newspapers printed in Thailand, and the researcher herself who is a bilingual Thai-Chaozhou. The result reveals that most of the Thai loanwords in Bangkok Chaozhou are loanwords (outright transfer), not loan translations nor loan blends, and most of them are nouns, verbs, and classifiers, respectively. A large number of loanwords are relevant to food, occupation and forms of addressing others. As for the variation of the words according to ages of Chaozhou speakers, this paper reveals that the speakers' age has some influence on the variation in word choice. The first generation group tends to use Chaozhou words, loan translations or loan blends more frequently than the

second generation group. This is because the second group possesses a limited Chaozhou vocabulary and has Thai language influence. Moreover, the first generation group also reported that some words can use either Chaozhou or Thai loanwords interchangeably. It is likely that in the future these Chaozhou words will disappear and be replaced by the Thai ones.

Keywords: *loanwords, Thai, Chaozhou, variation, age groups*

关于五四运动前后蔡元培与北京大学的 几个问题的研究——基于原始史料的再议¹

Kampol Piyasirikul²

摘要

近几十年来，关于五四运动前后蔡元培与北京大学的相关研究成果颇丰。可是对于蔡出任北大校长、蔡对五四学生爱国运动的态度以及关于五四后蔡的辞职等三个问题，学术界至今仍存在着分歧与争论。作者之前曾经对以上几个问题进行过梳理与综述，并发表过文章³，但尚未用到原始史料分析问题。为了使得蔡元培的这些相关问题研究得更加完善，作者在本文中尽量从原始史料的角度进行探讨分析与解答，并在前人研究的基础上提出自己的新观点，力求填补以往研究的缺欠与不足，有所创新。

关键词：蔡元培、北京大学、五四运动、原始史料

¹ 本文章是作者在 2014 年 11 月 26-27 日泰国朱拉隆功大学亚洲研究中心、国际中国文化研究学会，以及北京外国语大学联合举办的“传承与展望：东南亚的中国文化研究”国际学术研讨会上所发表的同名学术报告的基础上修改而成的。作者在研究本课题的过程中，有幸参加了中华人民共和国文化部与中国社会科学院联合举办的 2014 年青年汉学家研修计划（第二期）（2014 年 9 月 4-20 日）。在此期间，作者有机会与世界各国的汉学家交谈，9 月 9 日-17 日还到北京外国语大学中国海外汉学研究中心进行了研修，与该中心的诸位汉学专家学者进行了学术交流。这让作者开阔视野，受益匪浅，在此向他们表示衷心的感谢！并且，作者还有机会到北京大学图书馆去收集相关材料，以及到蔡元培的北京故居和北京新文化运动纪念馆去参观，这一切对本研究都有很大的帮助。

² 蔡炎通，泰国法政大学（Thammasat University）比里·帕依荣国际学院中国研究专业教师。作者在上述会议上发表同名学术报告时为泰国皇太后大学（Mae Fah Luang University）汉学院教师。

³ 参阅蔡炎通. 2013. 《关于五四运动前后蔡元培与北京大学的几个问题的研究》. 汉学研究，（7），第 172-193 页。

一、前言

从中国近代史的角度，蔡元培是中国近代史上的重要人物。蔡元培的研究确实能够使得中国近代史的研究更加全面、更加完整，破有意义。而从泰国汉学研究的角度，中国学者对蔡元培的研究非常之多，几乎面面俱到，但在泰国却寥寥无几，很少人知道他。因此作者认为本文的研究意义主要在于向泰国人，尤其是泰国汉学家，介绍中国近代史上的这位伟大人物——蔡元培，从而增进泰国人对中国历史的了解，甚至能够引起泰国汉学家对蔡元培研究的关注，以便开拓泰国汉学界的新研究领域。

本文研究范围是五四运动发生前后蔡元培与北京大学的下列三个问题：一、关于蔡元培出任北大校长的问题；二、关于蔡元培对五四学生爱国运动的态度；三、关于蔡元培的辞职。

在前人研究成果的基础上，作者尽可能挖掘更多的新原始史料，以此分析与解答上述几个问题，试图使得蔡元培的这些相关问题研究得更加完善，力求填补以往研究的缺欠与不足，有所创新。

本文主要采用历史学研究方法，即首先必须设定研究目标与研究范围，然后再收集资料，尤其是原始材料。再者是对收集到的每份材料进行价值的评定与可靠性的分析。最后是谨慎而理性地将它们运用到本研究上，以解答问题。

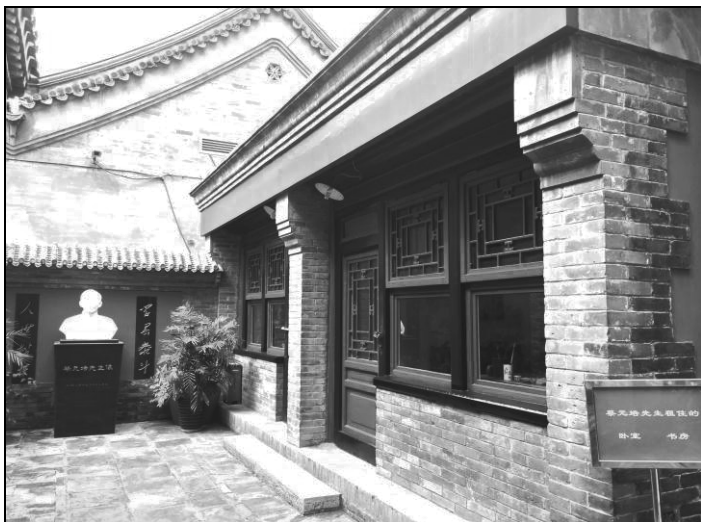

图 1：蔡元培北京故居

（图片来源：作者于 2014 年 9 月 17 日在蔡元培北京故居拍摄）

二、就任北大校长之前的蔡元培的简介

蔡元培（1868-1940），字鹤卿，号子民，中国近代史上著名的民主革命家、教育家和思想家。清同治丁卯年十二月十七日（1868 年 1 月 11 日）生于浙江绍兴府山阴县。他出身于翰林院编修。戊戌维新失败后，蔡元培对维新派持同情态度。他认为想要救国，首先必须培养人才。于是，他退出翰林，从事教育改革与革命救国活动。在 1902 到 1904 年的两年期间，他先后担任了中国教育会会长、爱国学社总理、上海爱国女学总理和编译所所长等教育界职位。此时他还担任他与朋友们一起组织的《俄事警闻日报》（后改为《警钟日报》）的主编。1904 年冬，光复会成立，蔡元培被选举为会长。1905 年加入同盟会。1907 年 5 月赴

德国进莱比锡大学攻读哲学、心理学、美术史等。1911 年底武昌起义后回国。1912 年初蔡元培先后出任南京临时政府和北京政府教育总长。在任职教育总长期间，蔡元培对全国教育进行了若干重要改革，如改订教育宗旨、改革学制、修订课程及在小学中实行男女同校等等。但由于蔡元培对袁世凯独裁政权感到十分不满，他于是年 7 月与同盟会其他三位总长一同辞职，退出内阁，不与袁世凯合作。在来自政治界的压力下，他被迫于是年冬再度赴德国学习和考察。1913 年蔡元培受孙中山之召回国。是年 7 月办《公论晚报》呼吁讨袁，8 月反袁军事失败。于是，9 月他赴法国从事著译。1916 年 9 月，蔡元培在法国收到中国驻法使馆转来的北京政府教育总长范源廉的电报，催他回国担任北京大学校长一职。1917 年 1 月 4 日蔡元培到北大正式就任北大校长。

图 2：任北大校长期间的蔡元培

（图片来源：王世儒. 2010. 《蔡元培日记》（上）. 北京大学 出版社.）

三、关于蔡元培出任北大校长的问题

关于蔡元培出任北大校长的问题，学术界处于两种不同的看法，即一蔡做出决定的动机在于得到孙中山的支持或授意，及二他自己所做决定，与孙中山毫无关系。持有第一种观点的学者有萧超然、高平叔和梁柱等人。他们认为，孙中山的支持对蔡决定出任北大校长的影响重大。孙主张蔡北上就任北大校长的主要原因是因为这样有利于向北方传播革命思想。⁴ 而持有第二种观点的有杨琥和崔志海等人。他们认为，蔡出长北大的原因是因为他想革新北大、改革教育、普及教育。在蔡元培身上，学者的气质远过于革命家和政治家的气质。再说，那时蔡元培与孙中山对于许多问题都有不同的立场和主张。因此蔡出任北大校长应该是由他本人做出决定的，而并非出于孙中山的授意。另，杨琥还表示，之所以许多人认为蔡出长北大是得到孙中山的支持或授意，是因为采用了罗家伦回忆录的说法。⁵

对于这个问题，作者查阅了五四运动方面两本权威专著，即周策纵《五四运动史》和彭明《五四运动史》（修订本），发现它们并未提到蔡元培决定担任北大校长是否与孙中山有关。从史

⁴ 参阅萧超然等编.1988.《北京大学校史》（1898-1949）（增订本）.北京大学出版社.，萧超然.1995.《北京大学与五四运动》.北京大学出版社.，高平叔.1986.《蔡元培与五四运动》（上）.民国档案，（2）.，高平叔.1986.《蔡元培与五四运动》（下）.民国档案，（3）.，梁柱、王世儒.1995.《蔡元培与北京大学》.山西教育出版社.

⁵ 参阅杨琥.2004.《蔡元培出长北京大学的前前后后》.北京社会科学，（4）.，崔志海.2006.《蔡元培在五四新文化运动中的角色再探讨》.史学月刊，（1）.

料考察，《蔡元培日记》⁶、《蔡元培书信集》⁷和《孙中山全集》⁸等几份重要材料中亦未提到此事。

而《蔡元培年谱》1916年12月其中的内容却有一段话表示：“孙中山先生竭力主张往就此职，认为有利于向北方传播革命思想。蔡元培先生也认为任大学校长并非做官，故决定北上。”（高平叔，1980:36）高平叔先生在后面标注此条信息的资料来

⁶ 《蔡元培日记》分上、下两册，王世儒编，2010年北京大学出版社出版。日记始自1894年止于1940年，在时间跨度上历经四十七年。在这四十七年之中，实际记有日记的仅有三十一个年份，而且期间有的年份中，还有时断时续的情况。蔡元培就任北大校长之前，日记记录的年份有1894年（6月至11月）、1895年（3月至4月）、1896年（正月至10月）、1897年（正月至12月）、1898年（正月至12月）、1899年（正月至12月）、1900年（正月至5月、8月至12月）、1901年（正月至12月）、1902年（正月至3月）、1906年（正月至12月）、1911年（1月至12月）、1913年（2月至12月）。之后，1914年至1917年6月都没有记录，到1917年7月以后才有记录。因此我们缺乏的是从1916年9月蔡元培收到北京政府教育总长范源廉的电报至1917年初蔡刚就任北大校长这段十分重要的日记。

⁷ 《蔡元培书信集》分上、下两册，高平叔、王世儒编注，2000年浙江教育出版社出版。在1917年蔡元培担任校长之前，共有十份蔡致孙中山的电报，即1912年2月28日致孙中山电、1912年3月1日致孙中山等电（两份同名）、1912年3月4日致孙中山等电、1912年3月6日致孙中山电、1912年3月7日复孙中山电、1912年3月9日致孙中山电、1912年3月9日复孙中山电、1912年3月13日致孙中山等电、1912年3月15日致孙中山等电。所有电报中商谈的都是关于袁世凯就任中华民国大总统的事宜。而1917年1月18日蔡元培复吴稚晖的信函中有提到蔡担任校长的决定。蔡在信中指出：“……弟前以北京大学问题，商于先生，先生谓中国事，云不可办，则几无一事可办；云可办，则其实亦无不可办云云。弟到京后，与静生，步洲等讨论数次，觉北京大学虽声名狼藉，然改良之策，亦未尝不可一试，故允为担任，业于一月四日到校，九日开学。……”可见，蔡元培就担任校长一职曾与友人讨论过多次，但从未提到是出于孙中山的授意或指派，更没有与孙中山商讨过此事。

⁸ 《孙中山全集》共有十一卷，中国社会科学院近代史研究所中华民国史研究室、中山大学历史系孙中山研究室、广东省社会科学院历史研究室合编，1982年中华书局出版。在1917年蔡元培担任校长之前，仅有第二卷中的1912年3月7日孙复蔡元培等电是孙、蔡二人之间来往的信函。其内容也是关于袁世凯在北京就任中华民国大总统的事宜。

源为罗家伦《蔡元培先生与北京大学》。罗家伦对蔡元培的回忆录原文如下：

“1916 年底，蔡元培先生自己被任为北京大学校长。蔡先生本来在清季就不顾他翰林院编修清高的地位和很好的出路，而从事革命，加入同盟会。当时党内同志有两种意见，一种赞成他北上就职，一种不赞成。国父孙中山先生认为北方当有革命思想的传播，像蔡元培先生这样的老同志应当去那历代帝王和官僚气氛笼罩下的北京，主持全国性的教育，所以主张他去。蔡先生自己又不承认做大学校长是做官，于是决定前往。”（罗家伦，1997:133-134）

杨琥（2004）表示，罗家伦是国民党史家，罗这样表述的主要目的是想为孙中山争夺五四新文化运动的领导权。因为如果能把蔡进北大论证为受孙支持或指派，孙中山领导了或指导了五四运动就成为顺理成章的结论。可是，作者发现不仅是罗家伦，连共产党名人许德珩也陈述过类似的回忆。

许指出：“1916 年 9 月初，蔡元培先生正在法国，接到黎元洪政府教育总长范源廉电，促归国任北大校长。蔡于当年 12 月回到上海，多数友人均劝他不可就职，说北大腐败，恐怕整顿不了；也有少数劝驾的，说腐败总要有人去整顿，不妨试一试。孙中山先生则竭力主张往就此职，认为有利于向北方传播革命思想。蔡先生本人也认为任北大校长并非做官，故决定北上就职。”（许德珩，1987:19）

由此可见，杨琰的这种说法只是一家之言，有待进一步讨论。关于这段经历，蔡元培也曾经做过这样的回忆，但与罗和许的有点不同。他回忆说：“民国五年冬，我在法国，接教育部电，促回国，任北大校长。我回来，初到上海，友人中劝不必就职的颇多，说北大太腐败，进去了，若不能整顿，反于自己的声明有碍，这当然是出于爱我的意思。但也有少数的说，既然知道他腐败，更应进去整顿，就是失败，也算尽了心；这也是爱人以德的说法。我到底服从后说，进北京。”（蔡元培，2003:147）

综上所述，因为至今无任何一条史料能够论证蔡元培就职北大校长是得到孙中山支持或授意，所以蔡出任北大应该是出于他本人的意愿，尤其是他想以教育家的身份对腐败的北大进行彻底的改革。即使当时孙中山支持蔡去，影响也不会很大，甚至起不到什么作用。再说，当时蔡与孙的思想已经开始分歧，对许多问题都持有不同的看法和态度。这更能证明这一决定主要是由蔡元培本人做出的。

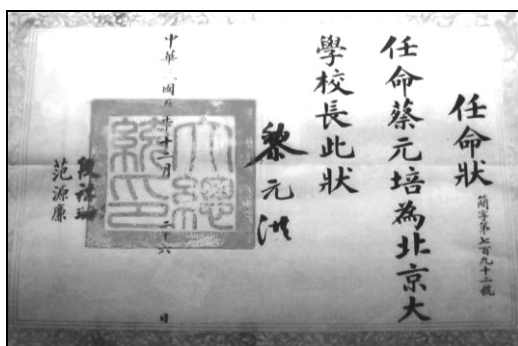

图 3：蔡元培北大校长任命状

（图片来源：作者于 2014 年 9 月 17 日在蔡元培北京故居拍摄）

四、关于蔡元培对五四学生爱国运动的态度

关于蔡元培对五四学生爱国运动的态度，学术界颇有不同的看法与争论。大体可分为认为蔡对五四持支持态度、反对态度以及既支持又反对态度等三派。认为蔡元培支持五四学生爱国运动的有未君、梁柱、李德明等人。⁹他们将蔡把巴黎和会中国代表将在合约上签字的消息转告北大学生、蔡对 1919 年 5 月 3 日晚上北大全体学生大会表示赞同并对学生给予鼓励¹⁰，以及五四后蔡营救被捕学生等行为看做蔡元培支持此运动。而认为蔡反对五四的有张寄谦和高山。他们将五四那天蔡元培出来劝阻学生，以及事后蔡表示不赞同学生示威游行等行为理解为蔡反对五四。¹¹同时，也有一些研究者认为蔡既支持又反对此运动。他们是黄崇法、魏授章和崔志海等人。他们指出，五四前后蔡元培对学生爱国运动的态度有变化，即事前支持，而事后却反对。¹²

⁹ 参阅未君. 1988. 《简论蔡元培对“五四”运动的贡献》. 绍兴师专学报（社会科学版），（1）.，梁柱. 《一代宗师铸名校》，收入梁柱 王世儒. 1995. 《蔡元培与北京大学》. 山西 教育出版社.，李德明. 1998. 《蔡元培对“五四”的积极贡献》. 天府新论，（5）.

¹⁰ 关于蔡元培对 5 月 3 日晚北大全体学生大会的态度，周策纵（1999）另有看法，他指出那天晚上蔡对学生表示过“很同情”。原文如下：“5 月 3 日学生决定提前举行游行示威这件事显然早已为北大行政当局所预料到。学生集会以前蔡元培曾召开教授会议，讨论学生活动问题。因为军阀对大学采取敌对的态度，加上教授本身对政府在中日问题方面的懦弱立场感到愤怒不满，所以教授不愿意阻碍学生活动。‘五四’前夕蔡氏召见过领头的学生狄福鼎，据说他向狄表示，他对学生们很同情。”（周策纵，1999:149）

¹¹ 张寄谦. 1979. 《五四运动前后的蔡元培》. 北京大学学报，（3）.，高山. 1999. 《从北大改造看蔡元培的教育思想》. 天山论坛，（1-2）.

¹² 黄崇法. 1985. 《蔡元培与五四运动》. 历史教学问题，（2）.，魏授章. 1989. 《试论五四运动前后的蔡元培》. 苏州大学学报（哲学社会科学版），（2、3）.，崔志海. 2006. 《蔡元培在五四新文化运动中的角色再探讨》. 史学月刊，（1）.

据作者收集到的史料，蔡元培把巴黎和会的消息转告北大学生这件事确实是真的。下面几条回忆录可以证明此事。叶景莘（1948）在《五四运动何以爆发于民八之五月四日》一文中指出：“徐世昌政府设有外交委员会汪大燮任委员长，林长民任事务长，叶景莘任事务员。外交委员会已开会决议，拒绝在巴黎合约上签字，报徐世昌核夺。但五月三日，林长民获悉：国务院已发出密电，令代表团签字。汪大燮焦急，叶景莘建议速告蔡校长。汪大燮即坐马车到东堂子胡同蔡子民先生家。当晚，蔡先生召北大学生代表罗家伦、傅斯年、康白情、段锡朋等，告此消息，于是爆发五四运动。”¹³

郑天挺（1948）在北京大学纪念五四会上表示：“运动原定五月七日举行，后因知道事不宜迟，国际压力已来，于是提前了。这消息是蔡先生传来的。”¹⁴

另一个当事人许德珩（1979）也曾经回忆说：“五月二日，我从蔡校长那里听到了这个晴天霹雳的消息，便约集参加在《国民杂志》社的各校学生代表，当天下午在北大西斋饭厅召开了一个紧急会议，讨论办法。高工的一位学生代表夏秀峰当场咬破手指，写血书，大家激动得眼里要冒出火来。于是发出通知，决定五月三日（星期六）晚七时在北河沿北大法科（后来的北大三院）大礼堂召开全体学生大会，并约北京十三个中等以上学校代表参加。”¹⁵

¹³ 转引自高平叔. 1980. 《蔡元培年谱》. 中华书局，第 48 页.

¹⁴ 转引自高平叔. 1980. 《蔡元培年谱》. 中华书局，第 48 页.

¹⁵ 转引自彭明. 1998. 《五四运动史》（修订本）. 人民出版社，第 265 页.

尽管具体情节略有出入，但蔡元培把巴黎和会的消息转告北大学生这件事是可以肯定的（需要注意的是蔡元培本人的回忆录和书信集中都没有提到这件事）。不管是此事，还是众所周知的五四后蔡为被捕学生而奔走，作者认为蔡的这些行为都表示了他对五四学生爱国运动的支持态度。五四运动是爱国运动，蔡元培也是爱国主义者，因此他支持此运动是毫无疑问、理所当然的。否则，他不会主动告诉学生巴黎和会的消息，更不会奋不顾身地营救被捕学生。在 1919 年 5 月 10 日致北大同学函中，蔡元培表达了他对学生爱国热情的赞成。他在信中说：“……仆深信诸君本月四日之举，纯出于爱国之热诚。仆亦国民之一，岂有不满于诸君之理？”（高平叔、王世儒，2000：414）

至于有些研究者提到的五四当天蔡元培出来劝阻学生，当事人张国焘与蔡元培二人的回忆录讲的完全相反。

张国焘指出：“五月四日上午十一时左右，当北大同学在马神庙第一院集合，准备向天安门出发时，蔡元培校长出来劝止。他沉痛的向我们说，示威游行并不能扭转时局。北大因提倡学术自由，颇为守旧人物和政府所厌恶，被视为鼓吹异端邪说的洪水猛兽。现在同学们再出校游行，如果闹出事来，予人以口实，这个惨淡经营，植根未固的北大，将要首先受到摧残了。”（张国焘，2004：48-49）

而蔡元培表示：“到八年 5 月 4 日，学生又有不签字于巴黎和约与罢免亲日派曹、陆、章的主张，仍以结队游行表示，我也就不去阻止他们了。”（蔡元培，2003：153）

可见，张国焘说蔡元培五四当天出来劝阻学生了，但蔡本人却说没有。因此，作者认为这个问题确实有待进一步讨论。下一个问题是有些研究者说蔡元培在五四运动发生后对学生示威游行表示不赞同，甚至反对。作者查阅相关史料后发现这种说法也是对的。五四后蔡元培的许多讲话和回忆录中都能反映他的这种态度。最具有代表性的讲话是 1920 年 5 月所发表的《去年五月四日以来的回顾与今后的希望》。

“……依我看来，学生对于政治的运动，只是唤醒国民注意；他们运动所能收的效果，不过如此，不能再有所增加了，他们的责任，已经尽了。现在一般社会也都知道政治问题的重要，到了必要的时候他们也会对付的，不必要学生独担其任。现在学生方面最要紧的是专心研究学问。……打定主意，无论何等问题，决不再用自杀的罢课政策。专心增进学识，修养道德，锻炼身体。”（蔡元培，2009:144）

由此可见，虽然五四前蔡元培对此运动的态度是支持的，但事后却完全相反，他很多时候表示不赞同，甚至反对学生示威游行活动。这看起来有点矛盾，可是其实是很正常的。一个人对某件事的态度有时会随着时间的推移、事件的发展而变化。蔡元培对五四学生爱国运动的态度也如此，不断地变化，即事前支持，事后反对。支持五四是因为蔡元培是爱国主义者，他当然要支持它。而反对五四是因为他同时也是教育家和校长。他当然要提醒学生要专心学习、研究学问，把全部精力放在学业上，不要让政治活动影响自己的学习。

图4：1919年5月4日北大学生游行队伍向天安门进发
（图片来源：周策纵. 1999. 《五四运动史》. 岳麓书社.）

五、关于蔡元培的辞职

关于蔡元培的辞职，研究者们大多数认为蔡元培在营救被捕学生成功后的第二天就向徐世昌政府递送辞去北大校长职务的呈文，主要是在受到北洋政府的压力的背景之下，蔡以自己的去职来换取保全北大学生和学校免遭当局的迫害。研究者们对蔡此举给予了肯定。同时也有一些研究者对此问题进行过不同的分析。如张寄谦（1979）指出，蔡元培辞职是他不对恶势力（即北洋政府）妥协的一种表现。尹小未（1996）表示，蔡辞职出京是他对当局的一种消极抵抗。而王昊（2001）分析指出，蔡元培的辞职有警告学生的意味。

在已有研究与史料结合的基础上，作者认为蔡元培在五四运动爆发后几天决定辞职是出于多方面原因造成的。为了保护北大和学生的安全应该他的最主要原因。1919 年 5 月 17 日天津《益世报》登载的蔡元培在天津车站与友人谈话的记述和他后来的回忆录是可以论证此事的重要材料。¹⁶ 至于蔡元培借此举动表达他对北洋政府的不满，甚至是一种象征性的反抗的表现，以及警告学生不要参与政治活动，作者认为这两个是有可能的，但应该是次要的原因。

在以辞职作为反抗政府的表现上，五四运动前蔡元培曾经做过两次。1912 年 7 月 14 日，因不满于袁世凯独裁专制，蔡元培决定辞去教育总长职务。接着，1917 年 7 月 2 日，蔡辞去北大校长一职，以表示他对张勋复辟的抵抗。在以辞职为警告学生的手段方面，1918 年夏天，北大学生踊跃参加反日运动。他们结队游行，反对对日的参战借款和中日密约，向总统府去请愿。当学生

¹⁶ 1919 年 5 月 17 日天津《益世报》登载的蔡元培在天津车站与友人谈话的记述，摘录如下：“蔡子民南下等车时，遇一天津友人，询以辞职何以如此坚决？蔡曰：‘八日午后，有一平日甚有交谊而与政府接近之人又致一警告谓：君何以尚不出京？岂不闻焚烧大学、暗杀校长等消息乎？我曰：；诚闻之，然我以为此等不过反对党恫吓之词，可置不理也。其人曰：不然，君不去，将大不利于学生。在政府方面，一位君一去，则学生实无能力，故此时以去君为第一义。君不闻此案已送检察厅，明日即将传讯乎？彼等决定，如君不去，则将严办此等学生，以陷君于极痛心之境，终不能不去。如君早去，则彼等料学生当无能为，将表示宽大之意敷衍之，或者不复追究也。我闻此语大有理。好在辞呈早已预备，故即于是晚分头送去，而明晨速即离校，以保全此等无辜之学生。”转引自高平叔. 1980. 《蔡元培年谱》，中华书局，第 49 页。另，蔡元培本人的回忆录也说明了他决定辞职是为了不要增加学生对政府的纠纷。“……但被拘的虽已保释，而学生尚抱再接再厉的决心，政府亦且持不做不休的态度。都中喧传政府将明令免我职而以马其昶君任北大校长，我恐若因此增加学生对于政府的纠纷，我个人且将有运动学生保持地位的嫌疑，不可以不速去。乃一面呈政府，引咎辞职，一面秘密出京，时为 5 月 9 日。”（蔡元培，2003：153）

正要出发时，蔡校长已出来劝阻他们，可是他们不听。蔡因此引咎辞职。¹⁷

图 5：北大校长蔡元培办公室

（图片来源：作者于 2014 年 9 月 21 日在北京新文化运动纪念馆拍摄）

¹⁷ 关于此事，蔡元培做过这样的回忆记述：“我对于学生运动，素有一种成见，以为学生在学校里面，应以求学为最大目的，不应有何等政治的组织。其有年在二十岁以上，对于政治有特殊兴趣者，可以个人资格参加政治团体，不必牵涉学校。所以民国七年夏间，北京各校学生，曾为外交问题，结队游行，向总统府请愿；当北大学生出发时，我曾力阻他们，他们一定要参与；我因此引咎辞职。”

（蔡元培，2003：153）罗家伦对当时的经过陈述如下：“我记得有一天晚上，两个留日学生的代表，其中一个叫阮湘，在北大西斋饭厅慷慨激昂的在演说，大家莫不义愤填膺，但终觉束手无策。最后我跑上讲堂对着大家说，这个事体，徒然气愤也没有用处，我们如果是有胆量的，明天便结队到新华门围总统府去，逼迫冯国璋取消成约，若是他用军警来干涉，我们要抱有流血之决心。这句话出来以后，大家受了一个极大的刺激，当场表决，第二天去闯新华门。到了那时候，果然北大学生还同其他几校的学生，集合在新华门口，一直围到下午五点多钟大家才散。哪知道回来以后，蔡先生提出辞呈。”（罗家伦，1990）

六、结语

总的来说，近几十年来的蔡元培与五四运动时期的北京大学的研究已取得了很大的成就。研究的面几乎无不涉及。同时，研究者们也注意挖掘新的有关蔡元培的原始史料。就学术界尚存在着的一些争议，尤其是蔡出任北大校长、蔡对五四学生爱国运动的态度以及关于五四后蔡的辞职等三个问题，不少研究者试图从别的角度对其进行分析讨论，并提出与众不同的看法。作者在本文中也尽可能运用更多的史料，实事求是地解答问题。但因为作者本人能力有限，本文难以避免存在不足之处，希望它能够起到抛砖引玉的作用，欢迎各位同仁批评指教。

众所周知，中国近代史的史料非常之多，浩如烟海。这对中国近代史的研究者们来说既是无穷的财富也是很大的挑战。虽然现在有关蔡元培的原始史料已经大量出版，为研究者们提供了不少的便利，但是我们还要继续挖掘更多的新史料，以为学术界创造新意。另，蔡元培是中国近代史上的著名革命家、教育家和思想家。他周围的友人大多数是中国当时各界的名人。他们之间的关系也值得研究。若能从蔡元培友人的角度来研究蔡元培本人，就可能为学术界打开蔡元培研究的新视野。再者，以往的研究方法有的比较单一。想创新，有时要大胆试用新方法。比较研究方法也是一种选择。有比较，才有鉴别。将蔡元培与时人进行比较研究，可能会发现出新问题来。因此，“新史料”、“新视野”和“新方法”才是使该研究不断向前迈进，成果更加完善的主要前提。

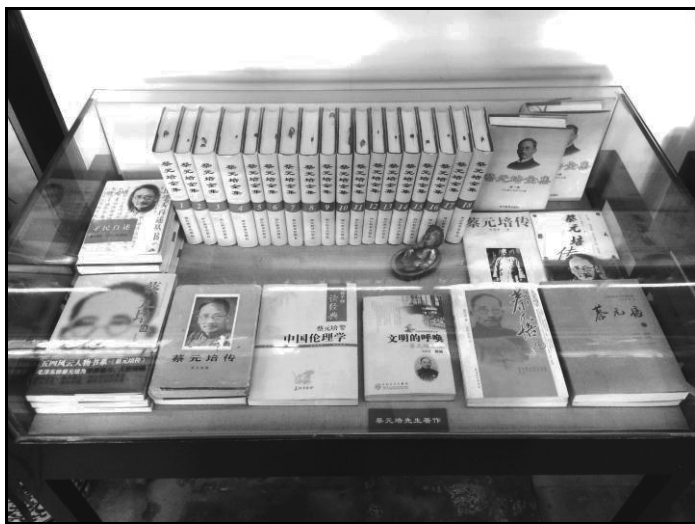

图 6：有关蔡元培研究的部分著作与史料

（图片来源：作者于 2014 年 9 月 17 日在蔡元培北京故居拍摄）

参考文献：

史料

- 蔡元培. 2003. 《我在北京大学的经历》. 湖北人民出版社.
- 蔡元培. 2009. 《蔡子民先生言行录》. 岳麓书社.
- 曹汝霖. 2009. 《一生之回忆》. 中国大百科全书出版社.
- 高平叔. 1980. 《蔡元培年谱》. 中华书局.
- 高平叔. 1984. 《蔡元培全集》（第三卷）. 中华书局.
- 高平叔. 1999. 《蔡元培年谱长编》（第二卷）. 人民教育出版社.
- 高平叔、王世儒. 2000. 《蔡元培书信集》（上）. 浙江教育出版社.
- 刘维开. 1996. 《罗家伦先生年谱》. 国民党党史会出版.
- 罗家伦. 1997. 《历史的先见——罗家伦文化随笔》. 学林出版社.
- 罗家伦先生文存编辑委员会. 1976 . 《罗家伦先生文存》（第一册）. 国史馆、中国国民党中央委员会党史委员会出版.
- 罗家伦先生文存编辑委员会. 1988 . 《罗家伦先生文存》（第五册上）. 国史馆、中国国民党中央委员会党史委员会出版.
- 王世儒. 2010. 《蔡元培日记》（上）. 北京大学出版社.
- 许德珩. 1987. 《为了民主与科学：许德珩回忆录》. 中国青年出版社.
- 张国焘. 2004. 《我的回忆》（上）. 东方出版社.
- 中国社会科学院近代史研究所《近代史资料》编译室. 2013. 《五四运动回忆录》. 知识产权出版社.

著作

- 丁石孙、萧超然、梁柱等. 1999. 《蔡元培研究集：纪念蔡元培先生诞辰 130 周年国际学术讨论会文集》. 北京大学出版社.

- 梁柱、王世儒. 1995. 《蔡元培与北京大学》. 山西教育出版社.
- 彭明. 1998. 《五四运动史》（修订本）. 人民出版社.
- 汤一介. 2010. 《北大校长与中国文化》. 北京大学出版社.
- 萧超然. 1995. 《北京大学与五四运动》. 北京大学出版社.
- 萧超然. 2005. 《北京大学与近现代中国》. 中国社会科学出版社.
- 萧超然等. 1988. 《北京大学校史》（1898-1949）（增订本）. 北京大学出版社.

杨扬. 1997. 《蔡元培》. 上海三联书店.

周策纵. 1999. 《五四运动史》. 岳麓书社.

期刊论文

- 蔡慧琴. 1999. 《试论蔡元培在北大的教育改革》. 江西教育学院学报（社会科学），20（2）.
- 陈平原. 2004. 《蔡元培与老北大》. 领导文萃，（2）.
- 楚保玲. 1997. 《“五四”时期蔡元培在北大的教育改革》. 南都学坛（哲学社会科学版），（5）.
- 崔志海. 2006. 《蔡元培在五四新文化运动中的角色再探讨》. 史学月刊，（1）.
- 董宝良. 2005. 《蔡元培整顿与改革北京大学的历史经验》. 青岛科技大学学报（社会科学版），21（3）.
- 杜瑛. 2002. 《试论大学校长宽容角色的现实意义——蔡元培成功领导北京大学的启示》. 现代教育科学，（9）.
- 傅斯年. 2013. 《我所景仰的蔡先生之风格》. 博览群书，（6）.
- 高平叔. 1986. 《蔡元培与五四运动》（上）. 民国档案，（2）.
- 高平叔. 1986. 《蔡元培与五四运动》（下）. 民国档案，（3）.
- 高平叔. 1998. 《北京大学的蔡元培时代》. 北京大学学报（哲学

- 社会科学版），（2）。
- 高山. 1999. 《从北大改造看蔡元培的教育思想》. 天山论坛（1-2）。
- 胡志坚. 2006. 《蔡元培北大改革的心理史学研究》. 大学教育科学，（5）。
- 黄崇法. 1985. 《蔡元培与五四运动》. 历史教学问题，（2）。
- 李德明. 1998. 《蔡元培对“五四”的积极贡献》. 天府新论，（5）。
- 梁柱. 1998. 《蔡元培革新北京大学》. 文史精华，（2）。
- 刘锋. 2003. 《蔡元培北大改革成功原因剖析》. 湖南第一师范学报，3（2）。
- 陆米强. 1999. 《蔡元培在五四运动前后的重要作用和影响》. 上海党史研究，（2）。
- 罗家伦. 1990. 《蔡元培时代的北京大学与五四运动》（选刊）。鲁迅研究月刊，（5）。
- 马句. 1999. 《缅怀五四运动的奠基人蔡元培先生》. 新视野，（3）。
- 苗体君. 1999. 《蔡元培在五四新文化运动中的地位新探》. 广东社会科学，（3）。
- 欧阳哲生. 1996. 《傅斯年与北京大学》. 北京大学学报，（5）。
- 彭明. 1989. 《五四时期的陈独秀和蔡元培》. 高校社会科学，（2）。
- 苏爱荣. 2001. 《蔡元培的教育改革与五四新文化运动》. 广东党史，（3）。
- 孙颖. 2006. 《论蔡元培的“兼容并包”思想与大学人事改革》。

- 市场周刊·理论研究, (8) .
- 屠文淑. 1989. 《五四运动的先导蔡元培先生》. 兰州大学学报 (社会科学版) .
- 王冬燕. 1995. 《蔡元培北京大学改革成功经验之启迪》. 黑龙江高教研究, (6) .
- 王昊. 2001. 《蔡元培“五四辞职”探微》. 广播电视大学学报. (哲学社会科学版), (4) .
- 王志彦、徐焕文. 2006. 《探析蔡元培在北京大学改革成功的原因》. 内蒙古师范大学学报 (教育科学版), 19 (9) .
- 未君. 1988. 《简论蔡元培对“五四”运动的贡献》. 绍兴师专学报 (社会科学版), (1) .
- 魏授章. 1989. 《试论五四运动前后的蔡元培》. 苏州大学学报 (哲学社会科学版), (2、3) .
- 文庠. 1999. 《蔡元培与五四运动》. 党史纵览, (2) .
- 杨琥. 2004. 《蔡元培出长北京大学的前前后后》. 北京社会科学, (4) .
- 殷小未. 1996. 《五四运动蔡元培辞职出京》. 历史教学, (6) .
- 张寄谦. 1979. 《五四运动前后的蔡元培》. 北京大学学报, (3) .
- 张晓唯. 2005. 《蔡元培辞离北大以后》. 书屋, (6) .
- 周天度. 1986. 《关于五四运动中北京学界的一项决议案——兼评蔡元培思想研究中的一个问题》. 近代史研究, (1) .

ABSTRACT

Questions about the Study of Cai Yuanpei and Peking University Before and After the May Fourth Movement —— A Revision Based on Primary Historical Materials

Kampol Piyasirikul

During the past several decades, there have been a number of research works relating to Cai Yuanpei and Peking University, before and after the May Fourth Movement. However, the academic world has different perspectives towards these works and divides them into the three following issues: 1) Cai Yuanpei's service as the President of Peking University, 2) Cai Yuanpei's attitudes towards the May Fourth Movement, and 3) Cai Yuanpei's resignation. In the past, the writer studied, summarized the mentioned three issues, and published an article without using any primary historical materials to analyze them. In order to improve the study of Cai Yuanpei and to clarify those three issues, the writer has re-analyzed them based on relevant primary historical materials. Consequently, basing on the study of the related research papers, the writer has raised some new viewpoints to make this

current research ahead of others and as close as possible to the perfection.

Keywords: *Cai Yuanpei, Peking University, the May Fourth Movement, Primary Historical Materials*

ความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มีต่อผู้สอนภาษาจีน ชาวไทยและชาวจีน¹

ธีรภาพ ปรีดีพจน์²

ดร.กัลยา ขาวบ้านแพ้ว³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1.เพื่อศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มีต่อผู้สอนภาษาจีนชาวไทยและชาวจีนในด้านกลุ่มวิชาที่สอน วิธีการสอน ชั้นปีที่สอน ภาษาที่ใช้ในการถ่ายทอด 2.เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนต่อจุดแข็งและจุดอ่อนของผู้สอนภาษาจีนชาวไทยและชาวจีนประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาไทย ระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาภาษาจีน ในจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และพะเยา ประกอบด้วยมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และมหาวิทยาลัยพะเยา จำนวน 180 ตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการสำรวจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ

¹งานวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มีต่อผู้สอนภาษาจีนชาวไทยและชาวจีน” ได้รับเงินอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงประจำปีงบประมาณพ.ศ. 2557

²อาจารย์ประจำสำนักวิชาจีนวิทยา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

³อาจารย์ประจำสำนักวิชาจีนวิทยา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

(Percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน (Standard Deviation)

คำสำคัญ ความพึงพอใจ ผู้เรียนภาษาจีน ผู้สอนภาษาจีน

1. บทนำ

ด้วยอาจารย์ผู้สอนภาษาจีนในระดับอุดมศึกษาของสถาบัน
ต่างๆ ในประเทศไทยมีทั้งอาจารย์ชาวไทยและชาวจีน ซึ่งบุคลากร
ทั้งสองกลุ่มนี้มีจุดแข็งและจุดอ่อนในการสอนนักศึกษาไทยที่
แตกต่างกัน ผู้เรียนภาษาจีนเองก็มีความพึงพอใจต่อผู้สอนทั้งสอง
กลุ่มในด้านต่างๆ ไม่เหมือนกันนั้น การบริหารผู้สอนให้เหมาะสม
หรือตรงกับความต้องการของผู้เรียน เพื่อดำเนินการเรียนการสอน
ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดจึงเป็นสิ่งสำคัญไม่น้อยไปกว่า
องค์ประกอบอื่น จากการศึกษาเบื้องต้นทราบว่าสภาพการณ์ใน
ปัจจุบันที่เป็นอยู่นั้น ทางสถาบันหรือสาขาวิชาที่ดูแลเป็นผู้จัดวางตัว
อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาและในระดับชั้นต่างๆ ตามความคิดของผู้ที่
ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการเพียงผู้ใดผู้หนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง
เป็นการบริหารจัดการในลักษณะทางเดียว ซึ่งบ่อยครั้งที่ทำให้
กระทบต่อผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินการเรียนการสอนไม่น้อย ผู้วิจัย
เห็นว่าหากการบริหารจัดการดังกล่าวสามารถนำข้อมูลจากผู้เรียน
ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลโดยตรงมาประกอบในการดำเนินการ จะทำให้
ประสิทธิภาพในการดำเนินการเรียนการสอนดียิ่งขึ้นได้

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มีต่อผู้สอนชาวไทยและชาวจีนในด้านกลุ่มวิชาที่สอน วิธีการสอน ชั้นปีที่สอน และภาษาที่ใช้ในการถ่ายทอด

2.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนต่อจุดแข็งและจุดอ่อนของผู้สอนภาษาจีนชาวไทยและชาวจีน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยคือนักศึกษาปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาภาษาจีน ใน 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ได้แก่ จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และพะเยา โดยแบ่งเป็นมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง 192 คน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย 63 คน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 25 คน และมหาวิทยาลัยพะเยา 47 คน รวม 327 คนเนื่องจากจำนวนกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวเป็นตัวเลขที่แน่นอน ผู้วิจัยจึงใช้สูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane (1973: 125) ที่ระดับความมีนัยสำคัญ 0.05 ขนาดความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ และสัมประสิทธิ์ความผันแปรเท่ากับ 0.05 โดยกำหนดความเชื่อมั่น 95% ความผิดพลาดไม่เกิน 5%

จากการคำนวณประชากรที่ใช้ในการวิจัย 327 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่าง คือ 180 คน ผู้วิจัยหาจำนวนตัวอย่างของแต่ละมหาวิทยาลัย

โดยการเปรียบเทียบสัดส่วนจากจำนวนประชากรของแต่ละมหาวิทยาลัย ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันกรณีที่แบบสอบถามไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยได้สำรองจำนวนกลุ่มตัวอย่างไว้ 20 คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 200 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มีต่อผู้สอนภาษาจีนชาวไทยและชาวจีน เป็นแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลในเชิงปริมาณ มี 3 ตอน ดังนี้

- 1) ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบ ได้แก่ 1. เพศ 2. ภูมิลำเนา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Checklist) และกรอกข้อมูล
- 2) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มีต่อผู้สอนภาษาจีนชาวไทยและชาวจีน เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert)
- 3) ตอนที่ 3 เป็นแบบสำรวจความพึงพอใจต่อจุดแข็งและจุดอ่อนของผู้สอนภาษาจีนชาวไทยและชาวจีน

4. ผลการวิจัย

4.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
วิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละความต้องการ

4.2 ข้อมูลความพึงพอใจที่มีต่อผู้สอนภาษาจีนชาวไทยและชาวจีนกับจุดแข็งและจุดอ่อนของผู้สอนภาษาจีนชาวไทยและชาวจีนวิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและอันดับความพึงพอใจ

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย เพศ และภูมิลำเนา โดยวิเคราะห์ค่าร้อยละ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงดังตารางที่ 4.1-4.2

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม (n=180) จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	30	16.67
หญิง	150	83.33
รวม	180	100.00

จากตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 180 คน เป็นเพศชาย 30 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 และเพศหญิง 150 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม
จำแนกตามภูมิภาค (n=180)

ภูมิภาค	จำนวน	ร้อยละ
ภาคกลาง	39	21.67
ภาคเหนือ	116	64.45
ภาคใต้	17	9.44
ภาคตะวันออกและ ตะวันออกเฉียงเหนือ	8	4.44
รวม	180	100.00

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามภูมิภาคพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 180 คน มีภูมิภาคอยู่ภาคกลาง 39 คน ภาคเหนือ 116 คน ภาคใต้ 17 คน และภาคตะวันออกและตะวันออกเฉียงเหนือ 8 คน

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มีต่อผู้สอนภาษาจีนชาวไทยและชาวจีนในด้านกลุ่มวิชาที่สอน ด้านวิธีการสอน ด้านชั้นปีที่สอน และด้านภาษาที่ใช้ในการถ่ายทอด โดยวิเคราะห์ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงดังตารางที่ 4.3-4.9

ตารางที่ 4.3 แสดงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ
อันดับความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มีต่อผู้สอนภาษาจีนชาว
ไทยในด้านกลุ่มวิชาที่สอน

กลุ่มวิชา	ผู้สอนชาวไทย					X	S.D.	อันดับ ความพึง พอใจ
	มาก	ปาน	น้อย	น้อย				
	ที่สุด	กลาง	น้อย	ที่สุด				
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน			
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ			
1. ภาษาจีนพื้นฐาน	22.22	62.78	14.44	0.56	0.00	4.07	0.62	1
2. ทักษะภาษาจีน	17.78	54.44	27.22	0.00	0.56	3.95	0.66	4
3. องค์ความรู้จีน	20.55	57.78	20.00	1.11	0.56	3.97	0.70	3
4. หลักภาษาหรือไวยากรณ์	27.78	50.00	21.66	0.56	0.00	4.05	0.71	2

จากตารางที่ 4.3 พบว่าความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มี
ต่อผู้สอนภาษาจีนชาวไทยในด้านกลุ่มวิชาที่สอน ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ
กลุ่มวิชาภาษาจีนพื้นฐาน ($\bar{X} = 4.07$) รองลงมาคือกลุ่มวิชาหลัก
ภาษาหรือไวยากรณ์ ($\bar{X} = 4.05$) กลุ่มวิชาองค์ความรู้จีน (\bar{X}
 $= 3.97$) และกลุ่มวิชาทักษะภาษาจีน ($\bar{X} = 3.95$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ
อันดับความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มีต่อผู้สอนภาษาจีนชาว
จีนในด้านกลุ่มวิชาที่สอน

กลุ่มวิชา	ผู้สอนชาวจีน					\bar{X}	S.D.	อันดับ ความพึง พอใจ
	มาก	มาก	ปาน	น้อย	น้อย			
	ที่สุด		กลาง		ที่สุด			
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน			
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ			
1. ภาษาจีนพื้นฐาน	37.22	38.33	20.56	3.33	0.56	4.08	0.87	4
2. ทักษะภาษาจีน	47.77	37.78	12.78	1.11	0.56	4.31	0.77	1
3. องค์ความรู้จีน	45.56	38.89	14.44	1.11	0.00	4.29	0.75	2
4. หลักภาษาหรือไวยากรณ์	38.89	38.33	20.00	1.67	1.11	4.12	0.86	3

จากตารางที่ 4.4 พบว่าความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มี
ต่อผู้สอนภาษาจีนชาวจีนในด้านกลุ่มวิชาที่สอน ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ
กลุ่มวิชาทักษะภาษาจีน ($\bar{X} = 4.31$) รองลงมาคือกลุ่มวิชาองค์
ความรู้จีน ($\bar{X} = 4.29$) กลุ่มวิชาหลักภาษาหรือไวยากรณ์ (\bar{X}
 $= 4.12$) และกลุ่มวิชาภาษาจีนพื้นฐาน ($\bar{X} = 4.08$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ
อันดับความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มีต่อผู้สอนภาษาจีนชาว
ไทยและชาวจีนในด้านวิธีการสอน

ผู้สอน	มาก	มาก	ปาน	น้อย	น้อย	\bar{X}	S.D.	อันดับ
	ที่สุด		กลาง		ที่สุด			ความพึง
								พอใจ
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน			
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ			
1. ชาวไทย	30.55	58.33	11.11	0.00	0.00	4.19	0.61	1
2. ชาวจีน	26.11	53.88	19.44	0.56	0.00	4.06	0.69	2

จากตารางที่ 4.5 พบว่าความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มี
ต่อผู้สอนภาษาจีนชาวไทยและชาวจีนในด้านวิธีการสอน ค่าเฉลี่ย
สูงสุดคือผู้สอนภาษาจีนชาวไทย ($\bar{X} = 4.19$) รองลงมาคือผู้สอน
ชาวจีน ($\bar{X} = 4.06$)

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ
อันดับความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มีต่อผู้สอนภาษาจีนชาว
ไทยในด้านชั้นปีที่สอน

ชั้นปี	ผู้สอนชาวไทย					\bar{X}	S.D.	อันดับ ความพึง พอใจ
	มาก	มาก	ปาน	น้อย	น้อย			
	ที่สุด		กลาง		ที่สุด			
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน			
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ			
1. ปี 1	44.45	36.11	17.22	1.11	1.11	4.22	0.85	1
2. ปี 2	21.67	56.11	21.11	0.00	1.11	3.98	0.72	2
3. ปี 3	17.22	55.00	25.00	2.22	0.56	3.86	0.74	3
4. ปี 4	20.00	51.11	22.78	6.11	0.00	3.85	0.81	4

จากตารางที่ 4.6 พบว่าความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มี
ต่อผู้สอนภาษาจีนชาวไทยในด้านชั้นปีที่สอน ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือชั้น
ปี 1 ($\bar{X} = 4.22$) รองลงมาคือชั้นปี 2 ($\bar{X} = 3.98$) ชั้นปี 3 ($\bar{X} =$
3.86) และชั้นปี 4 ($\bar{X} = 3.85$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และอันดับความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มีต่อผู้สอนภาษาจีนชาว
จีนในด้านชั้นปีที่สอน

ชั้นปี	ผู้สอนชาวจีน					X	S.D.	อันดับความ พึงพอใจ
	มาก	มาก	ปาน	น้อย	น้อย			
	ที่สุด		กลาง		ที่สุด			
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน			
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ			
1. ปี 1	19.44	40.56	27.78	6.67	5.55	3.62	1.04	4
2. ปี 2	22.78	51.67	21.11	2.22	2.22	3.87	0.86	3
3. ปี 3	32.22	47.78	15.56	2.78	1.66	3.99	0.90	2
4. ปี 4	43.33	35.00	16.67	5.00	0.00	4.09	0.93	1

จากตารางที่ 4.7 พบว่าความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มี
ต่อผู้สอนภาษาจีนชาวจีนในด้านชั้นปีที่สอน ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือชั้นปี
4 ($\bar{X} = 4.09$) รองลงมาคือชั้นปี 3 ($\bar{X} = 3.99$) ชั้นปี 2 ($\bar{X} =$
3.87) และชั้นปี 1 ($\bar{X} = 3.62$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.8 แสดงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ
อันดับความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มีต่อผู้สอนภาษาจีนชาว
ไทยในด้านภาษาที่ใช้ในการถ่ายทอด

ภาษาที่ใช้ใน การถ่ายทอด	ผู้สอนชาวไทย					X	S.D.	อันดับความ พึงพอใจ
	มาก	มาก	ปาน	น้อย	น้อย			
	ที่สุด		กลาง		ที่สุด			
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน			
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ			
1. ภาษาไทย	34.44	47.22	17.77	0.56	0.00	4.16	0.72	1
2. ภาษาจีน	21.11	57.22	21.11	0.56	0.00	3.99	0.66	2
3. ภาษาอังกฤษ	5.55	30.00	41.66	16.11	6.66	3.12	0.97	3

จากตารางที่ 4.8 พบว่าความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มี
ต่อผู้สอนภาษาจีนชาวไทยในด้านภาษาที่ใช้ในการถ่ายทอด ค่าเฉลี่ย
สูงสุดคือภาษาไทย ($X = 4.16$) รองลงมาคือภาษาจีน ($X =$
3.99) และภาษาอังกฤษ ($X = 3.12$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9 แสดงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ
 อันดับความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มีต่อผู้สอนภาษาจีนชาว
 จีนในด้านภาษาที่ใช้ในการถ่ายทอด

ภาษาที่ใช้ในการ ถ่ายทอด	ผู้สอนชาวจีน					X	S.D.	อันดับความ พึงพอใจ
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
	จำนวน ร้อยละ	จำนวน ร้อยละ	จำนวน ร้อยละ	จำนวน ร้อยละ	จำนวน ร้อยละ			
1. ภาษาไทย	12.78	20.56	28.89	24.44	13.33	3.02	1.19	3
2. ภาษาจีน	55.00	33.89	10.55	0.56	0.00	4.36	0.78	1
3. ภาษาอังกฤษ	8.33	30.00	40.00	16.11	5.55	3.09	1.00	2

จากตารางที่ 4.9 พบว่าความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มี
 ต่อผู้สอนภาษาจีนชาวจีนในด้านภาษาที่ใช้ในการถ่ายทอด ค่าเฉลี่ย
 สูงสุดคือภาษาจีน ($\bar{X} = 4.36$) รองลงมาคือภาษาอังกฤษ ($\bar{X} =$
 3.09) และภาษาไทย ($\bar{X} = 3.02$) ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของผู้เรียน
 ภาษาจีนที่มีต่อผู้สอนภาษาจีนชาวไทยและชาวจีนในด้านจุดแข็ง
 และจุดอ่อนของผู้สอนภาษาจีนชาวไทยและชาวจีน โดยวิเคราะห์ค่า

ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
แสดงดังตารางที่ 4.10-4.11

ตารางที่ 4.10 แสดงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ
อันดับความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มีต่อผู้สอนภาษาจีนชาว
ไทยในด้านจุดแข็งและจุดอ่อน

จุดแข็งและจุดอ่อน	ผู้สอนชาวไทย					X	S.D.	อันดับความ พึงพอใจ
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน			
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ			
1. สำเนียงถูกต้อง	10.00	61.11	27.78	1.11	0.00	3.80	0.61	13
2. ใช้ภาษาจีนในการ สื่อสาร	14.44	52.78	31.67	1.11	0.00	3.81	0.68	12
3. ถ่ายทอดความรู้ วัฒนธรรมได้อย่าง ถูกต้องและชัดเจน	21.66	47.78	30.00	0.56	0.00	3.91	0.73	8
4. มีการสอดแทรกความรู้ วัฒนธรรมเข้ากับบทเรียน	21.66	50.56	22.22	5.56	0.00	3.87	0.81	10
5. เข้มงวดหลักวินัยการณ	33.89	47.22	17.78	1.11	0.00	4.07	0.79	6
6. อธิบายเนื้อหาได้ ชัดเจน	34.44	47.78	17.22	0.56	0.00	4.09	0.77	5
7. อธิบายวินัยการณได้ ชัดเจน	34.44	43.89	20.56	1.11	0.00	4.12	0.76	4
8. มีวิธีการสอนที่น่าสนใจ	21.67	49.44	26.67	2.22	0.00	3.91	0.75	8

9. ใช้เวลาสอนเนื้อหาแต่ละเรื่องได้อย่างเหมาะสม (ไม่เร็วหรือช้าเกินไป)	15.55	44.44	35.56	3.89	0.56	3.71	0.79	16
10. เพิ่มจุดต่อการแก้ไขข้อผิดพลาดของผู้เรียน	23.89	46.67	26.11	3.33	0.00	3.91	0.79	8
11. จูงใจให้ผู้เรียนพูดและใช้ภาษาจีน	18.33	46.11	28.89	6.11	0.56	3.76	0.84	15
12. ให้ความรู้ภาษาจีนนอกบทเรียน	23.33	39.44	30.56	5.56	1.11	3.78	0.90	14
13. ให้แบบฝึกหัดทบทวนบทเรียน(ส่งกลับบ้าน)	38.89	43.89	16.11	1.11	0.00	4.21	0.74	2
14. มีความเป็นกันเองกับผู้เรียน	31.67	51.67	13.88	2.78	0.00	4.12	0.74	4
15. ให้คำปรึกษาเรื่องการเรียน	36.67	43.89	18.33	1.11	0.00	4.16	0.75	3
16. ให้คำปรึกษาเรื่องการใช้ชีวิต	24.44	35.00	27.22	10.56	2.78	3.68	1.04	17
17. เพิ่มจุดในการให้คะแนน	37.77	50.56	11.11	0.56	0.00	4.26	0.66	1
18. มีความเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน	25.56	42.77	28.33	2.78	0.56	3.90	0.83	9
19. แนะนำเทคนิคในการเรียนหรือการทำข้อสอบ	21.11	45.00	30.00	2.78	1.11	3.82	0.83	11
20. เพิ่มจุดเรื่องระเบียบวินัยในชั้นเรียน	28.89	43.89	25.55	1.67	0.00	4.00	0.78	7

จากตารางที่ 4.10 พบว่าความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มีต่อผู้สอนภาษาจีนชาวไทยในด้านจุดแข็งและจุดอ่อน ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือเข้มงวดในการให้คะแนน ($\bar{X} = 4.26$) ระดับความพึงพอใจมาก รองลงมาคือให้แบบฝึกหัดทบทวนบทเรียน(สั่งการบ้าน) ($\bar{X} = 4.21$) ระดับความพึงพอใจมาก อันดับ3 คือให้คำปรึกษาเรื่องการเรียน ($\bar{X} = 4.16$) ระดับความพึงพอใจมาก อันดับ4 คืออธิบายไวยากรณ์ได้ชัดเจนและมีความเป็นกันเองกับผู้เรียน ($\bar{X} = 4.12$) ระดับความพึงพอใจมาก อันดับ5 คืออธิบายเนื้อหาได้ชัดเจน ($\bar{X} = 4.09$) ระดับความพึงพอใจมาก อันดับ6 คือเข้มงวดหลักไวยากรณ์ ($\bar{X} = 4.07$) ระดับความพึงพอใจมาก อันดับ7 คือเข้มงวดเรื่องระเบียบวินัยในชั้นเรียน ($\bar{X} = 4.00$) ระดับความพึงพอใจมาก อันดับ8 คือถ่ายทอดความรู้วัฒนธรรมได้อย่างถูกต้องและชัดเจนและเข้มงวดต่อการแก้ไขข้อผิดพลาดของผู้เรียน ($\bar{X} = 3.91$) ระดับความพึงพอใจมาก อันดับ9 คือมีความเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน ($\bar{X} = 3.90$) ระดับความพึงพอใจมาก อันดับ10 คือมีการสอดแทรกความรู้วัฒนธรรมเข้ากับบทเรียน ($\bar{X} = 3.87$) ระดับความพึงพอใจมาก อันดับ11 คือแนะนำเทคนิคในการเรียนหรือการทำข้อสอบ ($\bar{X} = 3.82$) ระดับความพึงพอใจมาก อันดับ12 คือใช้ภาษาจีนในการสื่อสาร ($\bar{X} = 3.81$) ระดับความพึงพอใจมาก อันดับ13 คือสำเนียงถูกต้อง ($\bar{X} = 3.80$) ระดับความพึงพอใจมาก อันดับ14 คือให้ความรู้ภาษาจีนนอกบทเรียน ($\bar{X} =$

3.78) ระดับความพึงพอใจมาก อันดับ15 คือตั้งใจให้ผู้เรียนพูดและใช้ภาษาจีน ($\bar{X} = 3.76$) ระดับความพึงพอใจมาก อันดับ16 คือใช้เวลาสอนเนื้อหาแต่ละเรื่องได้อย่างเหมาะสม(ไม่เร็วหรือช้าเกินไป) ($\bar{X} = 3.71$) ระดับความพึงพอใจมาก อันดับ17 คือ ให้คำปรึกษาเรื่องการใช้ชีวิต ($\bar{X} = 3.68$) ระดับความพึงพอใจมาก

ตารางที่ 4.11 แสดงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และอันดับความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มีต่อผู้สอนภาษาจีนชาวจีนในด้านจุดแข็งและจุดอ่อน

จุดแข็งและจุดอ่อน	ผู้สอนชาวจีน					\bar{X}	S.D.	อันดับความพึงพอใจ
	มาก	มาก	ปาน	น้อย	น้อย			
	ที่สุด		กลาง		ที่สุด			
	จำนวนร้อยละ	จำนวนร้อยละ	จำนวนร้อยละ	จำนวนร้อยละ	จำนวนร้อยละ			
1. สำเนียงถูกต้อง	60.56	34.44	4.44	0.56	0.00	4.55	0.60	2
2. ใช้ภาษาจีนในการสื่อสาร	66.11	29.45	4.44	0.00	0.00	4.62	0.57	1
3. ถ่ายทอดความรู้วัฒนธรรมได้อย่างถูกต้องและชัดเจน	40.56	47.77	10.56	1.11	0.00	4.27	0.70	3

4. มีการสอดแทรก	38.33	45.00	14.45	2.22	0.00	4.12	0.82	5
ความรู้ วัฒนธรรม เข้า								
กับบทเรียน								
5. เข้มงวดหลัก	30.00	41.11	26.11	2.78	0.00	3.98	0.82	9
ไวยากรณ์								
6. อธิบายเนื้อหาได้	26.11	45.00	26.11	2.22	0.56	3.94	0.81	11
ชัดเจน								
7. อธิบายไวยากรณ์ได้	29.44	41.67	23.89	4.44	0.56	3.95	0.87	10
ชัดเจน								
8. มีวิธีการสอนที่	16.11	43.33	35.00	3.89	1.67	3.68	0.84	14
น่าสนใจ								
9. ใช้เวลาสอนเนื้อหา	14.44	40.56	38.88	5.56	0.56	3.63	0.81	15
แต่ละเรื่องได้อย่าง								
เหมาะสม								
(ไม่เร็วหรือช้าเกินไป)								
10. เข้มงวดต่อการ	20.56	42.78	33.88	1.67	1.11	3.80	0.82	12
แก้ไขข้อผิดพลาดของ								
ผู้เรียน								
11. จูงใจให้ผู้เรียนพูด	48.33	38.33	12.22	0.56	0.56	4.33	0.75	4
และใช้ภาษาจีน								

12. ให้ความรู้ภาษาจีน นอกบทเรียน	31.67	41.67	22.22	3.33	1.11	3.99	0.88	8
13. ให้แบบฝึกหัด ทบทวนบทเรียน(ส่ง การบ้าน)	34.45	41.11	22.22	2.22	0.00	4.08	0.80	6
14. มีความเป็นกันเอง กับผู้เรียน	27.22	50.56	18.88	2.78	0.56	4.02	0.78	7
15. ให้คำปรึกษาเรื่อง การเรียน	17.22	43.88	30.56	6.67	1.67	3.68	0.89	14
16. ให้คำปรึกษาเรื่อง การใช้ชีวิต	8.33	27.22	40.00	18.34	6.11	3.13	1.01	18
17. เข้มงวดในการให้ คะแนน	27.22	49.45	21.11	2.22	0.00	4.02	0.75	7
18. มีความเข้าใจ ธรรมชาติของผู้เรียน	17.78	33.88	41.11	6.67	0.56	3.62	0.87	16
19. แนะนำเทคนิคใน การเรียนหรือการทำ ข้อสอบ	17.78	41.11	36.11	4.44	0.56	3.71	0.82	13
20. เข้มงวดเรื่อง ระเบียบวินัยในชั้นเรียน	16.67	30.55	38.89	11.67	2.22	3.48	0.97	17

จากตารางที่ 4.11 พบว่าความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มีต่อผู้สอนภาษาจีนชาวจีนในด้านจุดแข็งและจุดอ่อน ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือใช้ภาษาจีนในการสื่อสาร ($\bar{X} = 4.62$) ระดับความพึงพอใจมากที่สุดรองลงมาคือสำเนียงถูกต้อง ($\bar{X} = 4.55$) ระดับความพึงพอใจมากที่สุด อันดับ3 คือช่วยให้ผู้เรียนพูดและใช้ภาษาจีน ($\bar{X} = 4.33$) ระดับความพึงพอใจมาก อันดับ4 คือถ่ายทอดความรู้วัฒนธรรมได้อย่างถูกต้องและชัดเจน ($\bar{X} = 4.27$) ระดับความพึงพอใจมาก อันดับ5 คือมีการสอดแทรกความรู้วัฒนธรรมเข้ากับบทเรียน ($\bar{X} = 4.12$) ระดับความพึงพอใจมาก อันดับ6 คือให้แบบฝึกหัดทบทวนบทเรียน(สั่งการบ้าน) ($\bar{X} = 4.08$) ระดับความพึงพอใจมาก อันดับ7 คือมีความเป็นกันเองกับผู้เรียนและเข้มงวดในการให้คะแนน ($\bar{X} = 4.02$) ระดับความพึงพอใจมาก อันดับ8 คือให้ความรู้ภาษาจีนนอกบทเรียน ($\bar{X} = 3.99$) ระดับความพึงพอใจมาก อันดับ9 คือเข้มงวดหลักไวยากรณ์ ($\bar{X} = 3.98$) ระดับความพึงพอใจมาก อันดับ10 คืออธิบายไวยากรณ์ได้ชัดเจน ($\bar{X} = 3.95$) ระดับความพึงพอใจมาก อันดับ11 คืออธิบายเนื้อหาได้ชัดเจน ($\bar{X} = 3.94$) ระดับความพึงพอใจมาก อันดับ12 คือเข้มงวดต่อการแก้ไขข้อผิดพลาดของผู้เรียน ($\bar{X} = 3.80$) ระดับความพึงพอใจมาก อันดับ13 คือแนะนำเทคนิคในการเรียนหรือการทำข้อสอบ ($\bar{X} = 3.71$) ระดับความพึงพอใจมาก อันดับ14 คือมีวิธีการสอนที่น่าสนใจและให้คำปรึกษาเรื่องการเรียน ($\bar{X} = 3.68$) ระดับความ

พึงพอใจมาก อันดับ 15 คือใช้เวลาสอนเนื้อหาแต่ละเรื่องได้อย่างเหมาะสม(ไม่เร็วหรือช้าเกินไป) ($\bar{X} = 3.63$) ระดับความพึงพอใจมาก อันดับ 16 คือมีความเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน ($\bar{X} = 3.62$) ระดับความพึงพอใจมาก อันดับ 17 คือเข้มงวดเรื่องระเบียบวินัยในชั้นเรียน ($\bar{X} = 3.48$) ระดับความพึงพอใจปานกลาง อันดับ 18 คือให้คำปรึกษาเรื่องการใช้ชีวิต ($\bar{X} = 3.13$) ระดับความพึงพอใจปานกลาง

5.สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มีต่อผู้สอนภาษาจีนชาวไทยและชาวจีน มีรายละเอียดดังนี้

1.ความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มีต่อผู้สอนภาษาจีนชาวไทยด้านกลุ่มวิชาที่สอน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือกลุ่มวิชาภาษาจีนพื้นฐาน รองลงมาคือกลุ่มวิชาหลักภาษาหรือไวยากรณ์ กลุ่มวิชาองค์ความรู้จีน และกลุ่มวิชาทักษะภาษาจีน ตามลำดับ

2.ความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มีต่อผู้สอนภาษาจีนชาวจีนด้านกลุ่มวิชาที่สอน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือกลุ่มวิชาทักษะภาษาจีน รองลงมาคือกลุ่มวิชาองค์ความรู้จีน กลุ่มวิชาหลักภาษาหรือไวยากรณ์ และกลุ่มวิชาภาษาจีนพื้นฐาน ตามลำดับ

3.ความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มีต่อผู้สอนภาษาจีนชาวไทยและชาวจีนในด้านวิธีการสอน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือผู้สอนภาษาจีนชาวไทย รองลงมาคือผู้สอนชาวจีน

4.ความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มีต่อผู้สอนภาษาจีนชาวไทยในด้านชั้นปีที่สอน พบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุดคือชั้นปี 1 รองลงมาคือชั้นปี 2 ปี 3 และปี 4 ตามลำดับ

5.ความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มีต่อผู้สอนภาษาจีนชาวจีนในด้านชั้นปีที่สอน พบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุดคือชั้นปี 4 รองลงมาคือชั้นปี 3 ปี 2 และปี 1 ตามลำดับ

6.ความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มีต่อผู้สอนภาษาจีนชาวไทยในด้านภาษาที่ใช้ในการถ่ายทอด พบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุดคือภาษาไทย รองลงมาคือภาษาจีนและภาษาอังกฤษตามลำดับ

7.ความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มีต่อผู้สอนภาษาจีนชาวจีนในด้านภาษาที่ใช้ในการถ่ายทอด พบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุดคือภาษาจีน รองลงมาคือภาษาอังกฤษและภาษาไทยตามลำดับ

8.ความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มีต่อผู้สอนภาษาจีนชาวไทยในด้านจุดแข็งและจุดอ่อนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุดคือเข้มงวดในการให้คะแนน รองลงมาคือให้แบบฝึกหัดทบทวนบทเรียน (ส่งการบ้าน) อันดับ3 คือให้คำปรึกษาเรื่องการเรียน ส่วนอันดับที่มีความพึงพอใจน้อยที่สุด คือ ให้คำปรึกษาเรื่องการใช้ชีวิต

9.ความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนที่มีต่อผู้สอนภาษาจีนชาว
จีนในด้านจุดแข็งและจุดอ่อนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อ
พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ใช้ภาษาจีนในการ
สื่อสาร ระดับความพึงพอใจมากที่สุด รองลงมา คือ สำเนียงถูกต้อง
ระดับความพึงพอใจมากที่สุด อันดับ 3 คือ จูงใจให้ผู้เรียนพูดและใช้
ภาษาจีน ส่วนอันดับที่มีความพึงพอใจน้อยที่สุด คือ ให้คำปรึกษา
เรื่องการใช้ชีวิตระดับความพึงพอใจปานกลาง

6. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ด้านกลุ่มวิชาที่สอน จากผลการวิจัย กลุ่มวิชาที่ควรให้ผู้สอน
ชาวไทยเป็นผู้รับผิดชอบสอน คือ กลุ่มวิชาภาษาจีนพื้นฐานกับกลุ่ม
วิชาหลักภาษาหรือไวยากรณ์ ส่วนกลุ่มวิชาที่ควรให้ผู้สอนชาวจีน
เป็นผู้รับผิดชอบสอน คือ กลุ่มวิชาทักษะภาษาจีนกับกลุ่มวิชาองค์
ความรู้จีน

ด้านวิธีการสอน ถึงแม้ว่าผลการวิจัยจะพบว่า ผู้เรียนมีความ
พึงพอใจต่อผู้สอนชาวไทยมากกว่าชาวจีน แต่ค่าความพึงพอใจใน
ระดับมากที่สุดนั้นไม่ถึงร้อยละห้าสิบ อีกทั้งค่าเฉลี่ยของผู้สอนทั้ง
สองกลุ่มต่างกันไม่มาก จึงควรมีแผนสำหรับการอบรมวิธีการสอน
ให้กับทั้งผู้สอนชาวไทยและชาวจีน

ด้านชั้นปีที่สอน จากผลการวิจัย ควรให้ผู้สอนชาวไทย
รับผิดชอบสอนในระดับชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 และให้ผู้สอนชาว

จีนรับผิดชอบสอนในระดับชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ทั้งนี้อาจจะต้องยืดหยุ่นตามคุณลักษณะของรายวิชาด้วย เช่น รายวิชาการแปล อาจจะบรรจุไว้ในชั้นปีที่ 3 หรือ 4 แต่เนื่องจากเป็นรายวิชาที่ต้องใช้ความรู้และทักษะทั้งภาษาไทยและภาษาจีนในตัวผู้สอนคนเดียว รายวิชาลักษณะดังกล่าวจึงควรพิจารณาคุณสมบัติของผู้สอนมากกว่าระดับชั้นปีที่กำหนดไว้

ด้านภาษาที่ใช้ในการถ่ายทอด ผลการวิจัยชัดเจนมากที่ผู้เรียนมีความพึงพอใจให้ผู้สอนชาวไทยใช้ภาษาไทยในการสอนหรือถ่ายทอด แต่อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาตามวัตถุประสงค์ของการเรียนที่พึงประสงค์แล้วนั้น ไม่ควรทำตามความพึงพอใจดังกล่าว เพราะอาจส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ภาษาจีนของผู้เรียนได้ ด้วยผู้เรียนจะเกิดความเคยชินกับการรับสารและส่งสารด้วยภาษาไทย ซึ่งจะส่งผลให้ระดับความรู้และทักษะภาษาจีนไม่พัฒนาเท่าที่ควร นอกจากนี้ก็อาจจะส่งผลเสียต่อตัวผู้สอนด้วย เพราะจะทำให้ศักยภาพในการสื่อสารภาษาจีนของผู้สอนค่อยลงไปได้ ดังนั้นจึงควรส่งเสริม หรือกำหนดมาตรการให้ผู้สอนใช้ภาษาจีนในการสอนอย่างจริงจัง เว้นแต่ในกรณีที่จำเป็น เช่น ในระดับพื้นฐาน หรือชั้นปีที่ 1 อาจผ่อนปรนหรืออนุโลมให้ใช้ภาษาไทยได้

ด้านจุดแข็งและจุดอ่อนของผู้สอนชาวไทยและชาวจีน จากผลการวิจัย ผู้สอนทั้งสองกลุ่มมีจุดแข็งและจุดอ่อนแตกต่างกัน ผู้เรียนก็มีความพึงพอใจต่อจุดแข็งและจุดอ่อนของผู้สอนทั้งสอง

กลุ่มไม่เหมือนกัน เพราะฉะนั้นจึงควรมีแผนพัฒนาจุดอ่อนของผู้สอนทั้งสองกลุ่มให้ตรงจุด โดยสิ่งที่ผู้สอนชาวไทยควรได้รับการพัฒนา เช่น การพัฒนาสำเนียงให้ถูกต้องให้เหมือนหรือใกล้เคียงกับเจ้าของภาษา ควรใช้ภาษาจีนในการสื่อสาร ควรจูงใจให้ผู้เรียนพูดและใช้ภาษาจีน เป็นต้น ส่วนจุดอ่อนที่ผู้สอนชาวจีนควรได้รับการพัฒนา เช่น การเข้มงวดในการให้คะแนน การให้แบบฝึกหัด ทบทวนบทเรียนที่เหมาะสม การให้คำปรึกษาเรื่องการเรียน เป็นต้น

สำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไปควรมีการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนภาษาจีนต่อหลักสูตรภาษาจีนระดับอุดมศึกษา เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

บรรณานุกรม

- จรินทร์ยา ขวงนาค. (2554). ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการบริหารการศึกษาของวิทยาลัยพาณิชยการบางนา กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สุน เหล่าย์. (2550). สภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน ระดับช่วงชั้นที่ 3-4 ในจังหวัดนครปฐม. ปรินญา นิพนธ์ ศษ.ม. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นิชาภัทร จาวิตุตร.(2555). การจัดการเรียนการสอนหลักสูตร
ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามความเห็นของนิสิต.
ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ.

รัตนา พรหมภพ. (2551). รายงานการวิจัย เรื่อง ความพึงพอใจของ
นิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรของภาควิชา
การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ปี
การศึกษา 2550. พิษณุโลก : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
นเรศวร.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน

พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

แลงฟอร์ด. ความหมายของการสอน. ค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2556

จาก[http://www.itie.org/eqi/modules.php?name=](http://www.itie.org/eqi/modules.php?name=Forums&file=viewtopic&p=3197)

[Forums&file=viewtopic&p=3197](http://www.itie.org/eqi/modules.php?name=Forums&file=viewtopic&p=3197).

ศุภชัย แจ่มใจ. (2552). รายงานการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการ
เรียนภาษาจีนของผู้เรียน สาขาวิเทศธุรกิจจีนและสาขาจีน
ศึกษา คณะวิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยา
เขตภูเก็ต. ภูเก็ต : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต
ภูเก็ต.

หวัง หวนหวน. (2551). ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างไทย-จีน :กรณีศึกษาการเรียนการสอนภาษาจีนในสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดเชียงราย. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Armstrong, G., & Kotler, P. (2003). *Marketing and Introduction*. (6th ed.). New Jersey :Pearson Education.

Likert, Rensis. (1932). "A Technique for the Measurement of Attitudes". *Archives of Psychology*.140: 1-55.

Maslow, Abraham. (1970). *Motivation and Personality*. New York :Harper and Row Publishers.

ABSTRACT**The Satisfaction of Chinese Learners towards Thai and
Native Instructors of Chinese Language****Teeraparp Predeepoch****Kanlaya Khaowbanpaew, Ph.D.**

The objectives of this research are 1. To study, analyze and compare the satisfaction of undergraduate students towards Thai and native Chinese instructors who are teaching Chinese which consist of groups of subjects, teaching method, levels and languages used for teaching. 2. To study the satisfaction of undergraduate students towards Thai and native Chinese instructors who are teaching Chinese in term of their strength and weakness. The samples of the study are 180 senior Chinese department students from Mae Fah Luang University, Chiang Rai Rajabhat University, Chiang Mai University and University of Phayao by using questionnaire as the data gathering instrument. Percentage, Mean, and Standard Deviation are applied for data analysis.

Keywords: *Satisfaction, Chinese Undergraduate Students, Chinese Instructors*

การศึกษาเปรียบเทียบความหมายโดยนัยของคำบอกทิศทาง “里” ในภาษาจีนกลาง กับ คำ “ใน” ในภาษาไทย¹

ญาณกร ชลาานุสนธิ์²

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความหมายโดยนัยของคำบอกทิศทาง “里” ในภาษาจีนกลาง และคำบุพบท “ใน” ในภาษาไทย โดยใช้ทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชานมาวิเคราะห์และอธิบายความหมาย ผลการวิจัยพบว่าความหมายโดยนัยของคำบอกทิศทาง “里” มีด้วยกัน 7 ความหมาย ได้แก่ 1) บ่งถึงภายในขอบเขตทางสังคม 2) บ่งถึงภายในขอบเขตของเวลา 3) บ่งถึงภายในขอบเขตของความหมายที่เปรียบเทียบ 4) บ่งถึงสมาชิกหรือหน่วยงานในเขตการปกครอง 5) บ่งถึงภายในขอบเขตของจำนวนที่เป็นพหุพจน์ 6) บ่งถึงภายในแหล่งที่มาของข่าวสาร ความรู้ หรือ

¹บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบคำบอกทิศทาง “LI”, “NEI” และ “ZHONG” ในภาษาจีนกลางกับคำภาษาไทยที่มีลักษณะเดียวกัน” ในหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยยุทธ จาจะลา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สำหรับคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ ทำให้งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จลุล่วงและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

²นิสิตหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เรื่องราวต่างๆ 7) บ่งถึงภายในสภาพ หรือลักษณะ ส่วนความหมาย
โดยนัยของคำบุพบท “ใน” นั้น มีด้วยกัน 11 ความหมาย ได้แก่

- 1) บ่งถึงภายในขอบเขตทางสังคม 2) บ่งถึงภายในขอบเขตของเวลา
- 3) บ่งถึงภายในขอบเขตของความหมายที่เปรียบเทียบ 4) บ่งถึงภายในกระบวนการของการกระทำ 5) บ่งถึงภายในสภาพ หรือลักษณะ 6) บ่งถึงเครื่องแต่งกายที่สวมใส่ 7) บ่งถึงภายในขอบเขตของจำนวนที่เป็นพหูพจน์ 8) บ่งถึงการเป็นเจ้าของ 9) บ่งถึงวัยหรือช่วงอายุ 10) บ่งถึงภายในแหล่งที่มาของข่าวสาร ความรู้ หรือเรื่องราวต่างๆ 11) บอกผู้เสริม การศึกษาเปรียบเทียบคำบอกทิศทาง “里” ในภาษาจีนกลาง กับคำบุพบท “ใน” ในภาษาไทยพบว่ามีความหมายที่เหมือนกัน 6 ความหมาย คือ “บ่งถึงภายในขอบเขตทางสังคม” “บ่งถึงภายในขอบเขตของเวลา” “บ่งถึงภายในขอบเขตของความหมายที่เปรียบเทียบ” “บ่งถึงภายในสภาพ หรือลักษณะ” “บ่งถึงภายในขอบเขตของจำนวนที่เป็นพหูพจน์” และ “บ่งถึงภายในแหล่งที่มาของข่าวสาร ความรู้ หรือเรื่องราวต่างๆ ” และแตกต่างกัน 6 ความหมาย คือ “บ่งถึงสมาชิกหรือหน่วยงานในเขตการปกครอง” “บ่งถึงภายในกระบวนการของการกระทำ” “บ่งถึงเครื่องแต่งกายที่สวมใส่” “บ่งถึงการเป็นเจ้าของ” “บ่งถึงวัย หรือช่วงอายุ” และ “บอกผู้เสริม” ซึ่งความแตกต่างทางด้านความหมายของคำบอกทิศทาง “里” ในภาษาจีนกลาง กับคำบุพบท “ใน” ใน

ภาษาไทยนั้นเกิดจากการขยายความหมายตามกระบวนการ
อุปลักษณ์ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งในระบบบรรณศาสตร์ปริชาน
คำสำคัญ คำบอกทิศทาง “里”, คำบุพบท “ใน”, ความหมาย
โดยนัย

1. บทนำ

คำบอกทิศทาง “里” ในภาษาจีนกลาง และคำบุพบท
“ใน” ในภาษาไทย เป็นคำที่มีหน้าที่หลักในการบ่งถึงภายใน
ขอบเขตของพื้นที่ ซึ่งเป็นความหมายโดยตรงของคำทั้งสอง
นอกจากความหมายโดยตรงแล้ว คำดังกล่าวยังสามารถขยายเป็น
ความหมายอื่น ๆ ได้ และความหมายขยายนี้ เราเรียกว่าความหมาย
โดยนัย³

ในบทความนี้ผู้วิจัยศึกษาความหมายของคำบอกทิศทาง
“里” ในภาษาจีนกลาง กับคำบุพบท “ใน” ในภาษาไทย
จากตัวอย่างประโยคภาษาจีนและภาษาไทยอย่างละ 2,000 ประโยค
ประโยคภาษาจีนรวบรวมมาจากคลังข้อมูลภาษาของมหาวิทยาลัย
ปักกิ่ง และประโยคภาษาไทยรวบรวมมาจากคลังข้อมูลภาษาไทย

³ ความหมายโดยนัย หมายถึงความหมายที่ชักนำความคิดให้เกี่ยวโยงไปถึงสิ่งอื่น
ความหมายโดยนัยของคำอาจจะเกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ หลายอย่าง เช่น เกี่ยวข้อง
กับความรู้สึก ความเคยชิน กาลเทศะของบุคคล และความสุภาพของภาษา (วรรณท์ อักษร-
พงศ์, 2534: 282)

แห่งชาติ โดยอาศัยทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชาน⁴ มาวิเคราะห์และอธิบายความหมาย พร้อมทั้งเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างระหว่างคำบอกทิศทาง “里” ในภาษาจีนกลาง กับ คำบุพบท “ใน” ในภาษาไทยเพื่อประโยชน์สำหรับผู้ที่ยื่นภาษาจีนหรือบุคคลทั่วไปที่สนใจภาษาจีน

2. ความหมายโดยนัยของคำบอกทิศทาง “里” ในภาษาจีนกลาง

ผลการศึกษาพบว่าความหมายโดยนัยของคำบอกทิศทาง “里” ในภาษาจีนกลางจะแปรไปตามคำหรือวลีที่ประกอบ โดยจะปรากฏในโครงสร้าง “x + 里” โดย “x” เป็นคำหรือวลีต่าง ๆ ทั้งนี้ ความหมายโดยนัยทุกความหมายของคำบอกทิศทาง “里” ยังสามารถเชื่อมโยงกับความหมายโดยตรง ซึ่งเป็นความหมายพื้นฐานได้ จากการศึกษาพบว่าความหมายโดยนัยของคำบอกทิศทาง “里” มีทั้งหมด 7 ความหมาย⁵ ดังนี้

⁴ เลคอฟ และจอห์นสัน (Lakoff & Johnson, 2003:4) กล่าวว่า อรรถศาสตร์ปริชานมีแนวคิดที่ว่าความหมายเกี่ยวข้องกับจิตใจและประสบการณ์ต่างๆ ของมนุษย์ กล่าวคือ มนุษย์เข้าใจความหมายของสิ่งต่างๆ โดยอาศัยโน้ตทัศน์ซึ่งสร้างขึ้นมาจากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวมนุษย์โดยตรง โดยคำว่า “ประสบการณ์” ที่กล่าวถึงนี้ มีความสัมพันธ์กับสังคม สิ่งแวดล้อม หรือเป็นสิ่งที่มนุษย์ประสบด้วยตัวเอง เช่น การรับรู้ ความรู้สึก อารมณ์ หรือการเคลื่อนไหว เป็นต้น

⁵ งานวิจัยชิ้นนี้ได้ศึกษาลักษณะทางความหมายโดยนัยของคำบอกทิศทาง “里” ในภาษาจีนกลางจากคลังข้อมูลภาษาของมหาวิทยาลัยปักกิ่งเพียงแหล่งเดียว ด้วยข้อจำกัดของแหล่งข้อมูล จึงอาจจะทำให้ผลการศึกษาดูแตกต่างกับการศึกษาหรืองานวิจัยชิ้นอื่นได้

2.1 บ่งถึงภายในขอบเขตทางสังคม

สังคม (พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถานและสมบุรณ์, 2553:1105) หมายถึง ความสัมพันธ์ของกลุ่มคนที่เป็นไปตามระเบียบ กฎเกณฑ์ หรือตามวัตถุประสงค์ที่มีร่วมกัน ตลอดจนการพบปะสังสรรค์ หรือการเข้าร่วมในที่ชุมนุมชนด้วย ในความหมายนี้ “x” จะเป็นคำหรือวลีที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับสังคม เช่น 社会 shèhuì “สังคม”, 系统 xìtǒng “ระบบ”, 行业 hángyè “สาขาอาชีพ” เป็นต้น และเมื่อใช้ร่วมกับคำบอกทิศทาง “里” จะหมายถึง อยู่ภายในขอบเขตต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสังคม เช่น

- (1) 他生活在社会里, 他为社会而生活。

Tā shēnghuó zài shèhuìlǐ, tā wèi shèhuì ér shēnghuó.

เขาใช้ชีวิตอยู่ในสังคม และใช้ชีวิตเพื่อสังคม

- (2) 在现代社会里, 大众传播是十分重要的社会化手段。

Zài xiàndài shèhuìlǐ, dàzhòng chuánbō shì shífēn zhòngyào de shèhuìhuà shǒuduàn.

ในสังคมยุคปัจจุบัน การสื่อสารถือได้ว่าเป็นเครื่องมือของกระบวนการทางสังคมที่สำคัญอย่างยิ่ง

2.2 บ่งถึงภายในขอบเขตของเวลา

ในบริบทนี้ “x” จะเป็นคำหรือวลีที่แสดงถึงช่วงหรือระยะเวลาของเวลา เช่น 一周 yīzhōu “หนึ่งสัปดาห์”, 三月 sānyuè “เดือนมีนาคม”, 节日 jiérì “เทศกาล” เป็นต้น เช่น

- (3) 我想我会要 5 个孩子, 五年里 一年一个。

Wǒ xiǎng wǒ huì yào wǔ gè háiizi, wǔniánlǐ yī nián yī gè.

ฉันคิดว่า ฉันจะมีลูก 5 คน ใน 5 ปีนี้จะมีปีละคน

(4) 因此一周里，只有一至两天为美国人生产，……

Yīncǐ yīzhōulǐ, zhǐyǒu yī zhì liǎng tiān wèi Měiguó rén shēngchǎn,...

ฉะนั้น ในหนึ่งสัปดาห์ จะมีแค่หนึ่งถึงสองวันเท่านั้นที่ทำการ
ผลิตให้กับชาวอเมริกัน...

2.3 บ่งถึงภายในขอบเขตของความหมายที่เปรียบเทียบ

ในปริบทนี้ “x” จะเป็นคำหรือวลีที่แสดงถึงอวัยวะ
หรือส่วนประกอบต่าง ๆ ของร่างกาย เมื่อคำดังกล่าวไปปรากฏใน
บางปริบท ความหมายของคำจะเปลี่ยนจากความหมายรูปธรรมเป็น
นามธรรมผ่านกระบวนการอุปลักษณ์ แต่ไม่ใช่ว่าคำบอกอวัยวะทุก
ส่วนของร่างกายจะสามารถขยายความหมายเป็นนามธรรมได้ จาก
การศึกษาพบว่าอวัยวะที่ใช้ในความหมายนามธรรมได้มี 9 คำได้แก่
手 shǒu “มือ”, 嘴 zuǐ “ปาก”, 口 kǒu “ปาก”, 心 xīn “ใจ”, 眼
yǎn “ตา”, 胸 xiōng “หน้าอก”, 肚子 dùzi “ท้อง”, 脑子 nǎozi
“สมอง” และ 骨子 gǔzi “กระดูก” ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(5) 每个人心里都有仁义。

Měi gè rén xīnlǐ dōu yǒu rényì.

ในใจของทุกคนต่างก็มีความเมตตาธรรม

จากตัวอย่างข้างต้น “心 xīn ใจ” เป็นความหมายเปรียบเทียบ
ที่เปรียบเสมือนภาชนะอย่างหนึ่งซึ่งสามารถบรรจุคุณธรรมของ
มนุษย์เอาไว้

(6) 我总是自信满满地认为，什么事情到了我手里都能解决。

Wǒ zǒngshì zìxīnmǎnmǎn de rènwéi, shénme shìqíng dào le wǒshǒulǐ dōu néng jiějué.

ฉันมักจะมั่นใจเต็มร้อยว่า ไม่ว่าเรื่องอะไรก็ตาม เมื่อถึงมือฉัน แล้ว ก็จะสามารรถแก้ไขได้ทุกครั้ง

จากตัวอย่างข้างต้น “我手里 wǒshǒulǐ ในมือฉัน” ไม่ได้มีความหมายว่าอยู่ในมือที่เป็นอวัยวะจริงๆ แต่ในที่นี้เป็นความหมายเปรียบเปรยที่หมายถึงอำนาจหรือการครอบครอง

2.4 ป่งถึงสมาชิกหรือหน่วยงานในเขตการปกครอง

ในความหมายนี้ “x” จะเป็นคำนามที่มีความหมายเกี่ยวกับหน่วยงาน องค์กร หรือเขตการปกครอง เช่น 县 xiàn “อำเภอ”, 省 shěng “มณฑล”, 部 bù “แผนก” เป็นต้น ทั้งนี้ยังรวมถึงคำว่า 家 jiā “บ้าน” ที่เปรียบเสมือนเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมอีกด้วย ในกรณีนี้ “x” เป็นคำนามที่มีความหมายดังกล่าวจะมีสองความหมาย ความหมายแรกเป็นความหมายโดยตรงหมายถึง ในพื้นที่ขององค์กร หน่วยงาน หรือเขตการปกครอง ความหมายที่สอง เมื่อคำที่มีความหมายเกี่ยวกับหน่วยงาน องค์กร หรือเขตการปกครองประกอบกับคำ “里” และทำหน้าที่เป็นประธานของประโยค จะแสดงความหมายโดยนัย โดยหมายถึง หมายถึง สมาชิกที่อยู่ในเขตการปกครอง หน่วยงาน หรือองค์กร หรืออาจจะหมายถึงตัวแทน หรือตัวเขตการปกครอง หน่วยงาน หรือองค์กรนั้น ๆ ก็ได้ เช่น

(7) 部里重新研究了意见, ……

Bùlǐ chóngxīn yánjiūle tā de yìliàn,...

คนที่แฟนได้ทำการทบทวนความคิดเห็นของเขาใหม่...

- (8) 厂里叫我到上海去一趟。

Chǎnglǐ jiào wǒ dào Shànghǎi qù yī tàng.

ทางโรงงานให้ผมไปเซี่ยงไฮ้สักครั้ง

2.5 บ่งถึงภายในขอบเขตของจำนวนที่เป็นพหูพจน์

จำนวนพหูพจน์ (พจนานุกรมไทย ฉบับบัณฑิตยสถานและ
สมบูรณ, 2553:758) คือจำนวนของคน สัตว์ สิ่งของ หรือสิ่งอื่นๆที่
มีจำนวนตั้งแต่ 2 สิ่งขึ้นไป ซึ่งจำนวนพหูพจน์นี้สามารถจำแนกออก
ได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

ก. เป็นการรวมตัวของคน สัตว์ สิ่งของ หรือสิ่งต่างๆ
ที่มีจำนวนตั้งแต่ 2 สิ่งขึ้นไป โดยไม่มีเงื่อนไข วัตถุประสงค์ หรือ
คุณสมบัติประจำรูป เช่น 这六句话 zhè liù jù huà “หกประโยค
นี้”, 这三点里 zhè sān diǎn lǐ “สามประเด็นนี้” เป็นต้น ดังตัว
อย่างต่อไปนี้

- (9) 这六句话里, 汉语的“读”和“书”没有任何变化。

Zhè liùjùhuàlǐ, Hànyǔ de “dú” hé “shū” méiyǒu
rènhé biànhuà.

ในหกประโยคนี้ คำว่า “อ่าน” และ “หนังสือ” ในภาษาจีนไม่มี
การเปลี่ยนแปลงใดๆ

- (10) 这三点里, 第三点又是最重要的。

Zhè sāndiǎnlǐ, dì sān diǎn yòu shì zuì zhòngyào de.

ในสามประเด็นนี้ ประเด็นที่สามก็เป็นประเด็นที่สำคัญที่สุดอีก
เช่นกัน

ข. เป็นกลุ่มที่เกิดจากการรวมตัวของสิ่งต่างๆ อาทิ คน สัตว์ สิ่งของ หรือสิ่งต่างๆ ที่อยู่รวมกันเป็นหมู่ๆ ตามเงื่อนไข วัตถุประสงค์ หรือ การรวมตัวของสิ่งที่มีคุณสมบัติ หรือลักษณะใน ด้านใดด้านหนึ่งที่เหมือนกัน และเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของ มนุษย์ ซึ่งอาจจะเป็นการรวมกลุ่มที่เป็นทางการ หรือไม่เป็นทางการ ก็ได้ เช่น

(11)这说明“通知”和“采购”还有细微的差别，它们代表及物动词里的两个小类。

Zhè shuōmíng “tōngzhī” hé “cǎigòu” hái yǒu xìwēi de chābié, tāmen dàibiǎo jíwù dòngcílǐ de liǎng gè xiǎo lèi.

จุดนี้แสดงให้เห็นถึงข้อแตกต่างเล็กๆ น้อยๆ ของคำว่า “แจ้งให้ทราบ” กับ “จัดซื้อ” ซึ่งคำทั้งสองนี้เป็นประเภทย่อยของคำกรกรรมกริยา

(12) 美国的杰出民族学家摩尔根长期生活在美洲印第安人部落里，调查并记录了大量的印第安人处于原始社会历史阶段的材料，...

Měiguó de jiéchū mínzú xuéjiā Mór'ěrgēn chángqī shēnghuó zài Měizhōu Yīndì'ānrén bùluòlǐ, diàochá bìng jìlùle dàliàng de Yīndì'ān rén chūyú yuánshǐ shèhuì lìshǐ jiēduàn de cáiliào,...

มอร์แกน นักวิชาการพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงของสหรัฐอเมริกา ได้ใช้ชีวิตอยู่กับชนเผ่าอินเดียนแดงในทวีปอเมริกามาเป็นเวลานาน ทั้งยังทำการสำรวจและบันทึกข้อมูลเป็นจำนวนมากว่า ชาวอินเดียนแดงมีต้นกำเนิดทางประวัติศาสตร์สังคมมาอย่างยาวนาน...

2.6 บ่งถึงภายในแหล่งที่มาของข่าวสาร ความรู้ หรือเรื่องราว ต่างๆ

ในบริบทนี้ “x” จะเป็นคำนามที่แสดงถึงสื่อกลางที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร เผยแพร่ ถ่ายทอด เรื่องราวต่างๆ ทั้งที่เป็นเรื่องราวสาธารณะและเรื่องส่วนบุคคล ซึ่งสื่อกลางเหล่านี้จะเป็นพวกสื่อสิ่งพิมพ์ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในสื่อสาร เช่น 电视 diànshì “โทรทัศน์”, 书 shū “หนังสือ”, 电话 diànhuà “โทรศัพท์” เป็นต้น ในกรณีนี้ เมื่อใช้ร่วมกับคำบอกทิศทาง “里” จะมี 2 ความหมาย คือ 1) ความหมายโดยตรง หมายถึงภายในของตัวอุปกรณ์สื่อสารนั้นจริงๆ 2) ความหมายโดยนัย หมายถึง แหล่งที่มาของข่าวสาร ความรู้ หรือเรื่องราวต่างๆ เป็นการบ่งว่าข่าวสาร หรือเรื่องราวนั้นๆ มีแหล่งที่มาจากสื่อและอุปกรณ์การสื่อสารชนิดใด เช่น

(13) 电视里的故事与我们历史课本中所学的有相通之处, ……

Diànshìlǐ de gùshì yǔ wǒmen lìshǐ kèběnzhōng suǒ xué de yǒu xiāngtōng zhī chù,...

เรื่องราวในโทรทัศน์กับเนื้อหาที่พวกเราเรียนในหนังสือ
แบบเรียนประวัติศาสตร์ มีส่วนที่คล้ายคลึงกัน...

(14) 这不再是小说里的幻影。

Zhè bù zài shì xiǎoshuōlǐ de huànyǐng.

นี่จะไม่ใช่ว่าภาพลวงตาในนวนิยายอีกต่อไป

2.7 บ่งถึงอยู่ในสภาพ หรือลักษณะ

ในบริบทนี้ “x” จะเป็นคำนาม หรือ คำคุณศัพท์ ที่มี ความหมายบ่งถึงสภาพหรือลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น 状态 *zhuàngtài* “ภาวะ สภาพการณ์”, 白 *bái* “ขาว” เป็นต้น เมื่อใช้ ร่วมกับคำบอกทิศทาง “里” แล้วจะหมายถึง อยู่ภายในขอบเขต สภาพ หรือลักษณะต่าง ๆ เช่น

(15) 疾病的人，往往皮肤缺少光泽，肤色灰黄，甚至晦暗。 皮肤光滑，白里透红，往往是一个人体健康的最好反映。

Jíbìng de rén, wǎngwǎng pífū quēshǎo guāngzé, fūsè huī huáng, shènzhì huì'àn. Pífū guāngrùn, báilǐ tòu hóng, wǎngwǎng shì yī ge rén zhèngtǐ jiànkāng de zuì hǎo fǎnyìng.

คนที่ป่วยเป็นโรค ผิวหนังมักจะขาดความมันเงา ผิวซีด กระทั่ง มีสีผิวหมองคล้ำ ส่วนคนที่ผิวหนังชุ่มชื้น เกลี้ยงเกลา มีเลือดฝาด⁶ มักจะเป็นสัญญาณที่ดีที่บ่งบอกว่าคนนั้นมีสุขภาพที่ดี

(16) 在这个状态里，所有的人都认为进一步的改善是不可能的。

Zài zhègè zhuàngtàilǐ, suǒyǒu de rén dōu rènwéi jìn yī bù de gǎishàn shì bù kěnéng de.

ในสภาพแบบนี้ คนทั้งหมดคิดว่าการปรับปรุงตัวไปอีกขั้นเป็น เรื่องที่เป็นไปไม่ได้

⁶ วลี 白里透红 *báilǐ tòu hóng* หากแปลตรงความหมายจะหมายถึง “ในความขาวมีสีแดงระเรื่อออกมา” แต่เมื่อมาอยู่ในบริบทดังกล่าว ผู้วิจัยได้ใช้วิธีแปลเอาความหมาย ฉะนั้น จึงแปลว่า “มีเลือดฝาด” ซึ่งสอดคล้องกับบริบทดังกล่าว และสื่อความหมายได้ชัดเจนกว่า

3. ความหมายโดยนัยของคำบุพบท “ใน”

ความหมายโดยนัยของคำบุพบท “ใน” นั้นก็ผันแปรไปตามคำหรือวลีที่ประกอบรวม ดังโครงสร้าง “ใน + y” โดย “y” เป็นคำหรือวลีต่าง ๆ จากการศึกษพบว่าความหมายโดยนัยของคำบุพบท “ใน” มี 11 ความหมาย⁷

3.1 บ่งถึงความหมายที่เกี่ยวข้องกับสังคม

ความหมายในปริบทนี้ “y” จะเป็นคำหรือวลีที่มีความหมายที่เกี่ยวข้องกับทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ตำแหน่ง ฐานะทางสังคม เจื่อนใจ หรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางสังคม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(17) คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคคงจะต้องมีบทบาทและทำงานหนักขึ้นในฐานะผู้ตรวจสอบให้แก่ประชาชนผู้บริโภค

(18) ผู้อำนวยการฝ่ายภาคพื้นยุโรปและแอฟริกา พร้อมทั้งกัปตันและลูกเรือ และผู้โดยสารในเที่ยวบินนั้นร่วมเป็นสักขีพยานในพิธีเปิดการเปิดเส้นทางบินในทวีปแอฟริกา

3.2 บ่งถึงภายในขอบเขตของเวลา

ในปริบทนี้ คำบุพบท “ใน” จะใช้ร่วมกับคำหรือวลีที่มีความหมายบ่งถึงช่วงหรือระยะของเวลา และในคำ หรือวลีบอก

⁷ งานวิจัยชิ้นนี้ได้ศึกษาลักษณะทางความหมายโดยนัยของคำบุพบท “ใน” ในภาษาไทยจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติเพียงแหล่งเดียว ด้วยข้อจำกัดของแหล่งข้อมูล จึงอาจจะทำให้ผลการศึกษาดูแตกต่างกับการศึกษาหรืองานวิจัยชิ้นอื่นได้

เวลาบางคำ อาจจะมีการตีความที่แฝงด้วยเหตุการณ์สำคัญอยู่ด้วย เช่น

(19) หากแนวโน้มการฟังเพลงเสียงดังของคนยังคงเป็นไปเช่นนี้ คาดว่าวัยรุ่นในปัจจุบันอาจมีความเสี่ยงที่จะหูหนวกเร็วกว่าคนรุ่นแม่ถึง ๓๐ ปีก็เป็นได้

(20) ในปีทีี่สิ้นนามิเกิด เขาหลักเฟิ่งจะบูมได้แค่ปีเดียว

3.3 บ่งถึงภายในขอบเขตของความหมายที่เปรียบเทียบ

ในปริบทนี้ “y” จะเป็นคำที่มีความหมายที่แสดงถึงอวัยวะหรือส่วนประกอบของร่างกาย เมื่อคำเหล่านี้ปรากฏในบางปริบท ความหมายของคำจะเปลี่ยนไปจากความหมายรูปธรรมเป็นนามธรรมผ่านกระบวนการอุปลักษณ์ จากการศึกษาพบว่าอวัยวะหรือส่วนประกอบของร่างกายที่สามารถขยายความหมายจากรูปธรรมเป็นนามธรรมได้ มีจำนวน 6 คำ ได้แก่ มือ ใจ แขน สายตา หัว และสมอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(21) เคลม้งโซเคยพูดไว้ว่า สงครามเป็นเรื่องใหญ่และสำคัญมากเกินกว่าจะปล่อยให้อยู่ในมือของบรรดานายพลทั้งหลายแต่ลำพังจากตัวอย่างข้างต้น “ในมือของบรรดานายพลทั้งหลาย” ไม่ได้มีความหมายว่าอยู่ในมือที่เป็นอวัยวะจริงๆ ของนายพลแต่อย่างใด แต่เป็นความหมายขยายที่หมายถึง อยู่ในอำนาจของนายพล

(22) ซาชนั้หั่วเราะในใจ เรื่องแบบนี้ต่อให้อยู่ในนิทาน เธอยังไม่เชื่อ
เลย

จากตัวอย่างข้างต้น ใจ หมายถึง หัวใจที่เป็นอวัยวะสำคัญของร่างกาย ส่วนหั่วเราะ เป็นอาการอย่างหนึ่งที่ต้องแสดงออกโดยการไ้ปากเปล่งเสียงหั่วเราะออกมา และสามารถมองเห็นได้ชัดเจนบนใบหน้าเท่านั้น แต่ในบริบทนี้ “ใจ” เป็นความหมายขยายที่หมายถึงความรู้สึก ฉะนั้น เมื่อใช้ร่วมกับคำบุพบท “ใน” และ “หั่วเราะ” นั้น จึงหมายถึง อาการเย้ยหยันที่เกิดขึ้นภายในใจ ไม่ได้แสดงถึงอาการหั่วเราะที่สามารถมองเห็นได้ในหัวใจ

3.4 บ่งถึงอยู่ภายในกระบวนการของการกระทำ

ในบริบทนี้ เมื่อคำบุพบท “ใน” ใช้ร่วมกับอาการนาม⁸ หรือนามวลีที่มีคำอาการนาม “การ” ขึ้นต้น เช่น การซื้อขายสินค้า การจ้อกัน การเดินทาง เป็นต้น ในกรณีนี้จะหมายถึงอยู่ในขอบเขตของการกระทำนั้น เช่น

(23) คู่เราก็มึงอนมีเถียงกันเหมือนคนอื่น แต่ใช้เหตุผลในการจ้อกัน

⁸ อาการนาม (ปรมจิต ชนวงษ์: 2529, 134) หมายถึงคำนามที่สื่อความหมายเป็นนามธรรม เป็นคำนามที่บอกความหมายของสิ่งที่ไม่ได้เป็นรูปร่าง ไม่มีขนาด แต่สามารถเข้าใจได้ คำนามประเภทนี้เกิดจากการใช้คำ “การ” “ความ” เติมลงหน้าคำกริยาหรือคำวิเศษณ์ โดยมีข้อกำหนดคือ 1. “การ” มักใช้เติมหน้าคำกริยาที่แสดงความเป็นไปทางกาย และวาจา เช่น การกิน การเดิน เป็นต้น 2. “ความ” มักใช้นำหน้าคำกริยาที่แสดงความเป็นไปทางจิตใจ หรือแสดงความรู้สึกนึกคิดในทางนามธรรม เช่น ความรู้ ความรัก เป็นต้น และนำหน้าคำวิเศษณ์ เช่น ความดี ความสูง เป็นต้น

(24) พื้นผิวของการขนส่ง มิได้มีลักษณะเป็นแบบเดียวกันหมด และระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางเท่ากันที่แสดงด้วยเส้น ก็มีลักษณะเป็นวงกลมด้วย

3.5 บ่งถึงภายในสภาพ หรือลักษณะ

ในปริบทนี้ “y” จะเป็นคำที่แสดงถึงสภาพหรือลักษณะ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วจะเป็นนามวลีที่ขึ้นต้นด้วยคำ “สภาพ” หรือ “ลักษณะ” หรือเป็นคำอาการนามที่ขึ้นต้นด้วย “ความ” เช่น ความเจ็บ เป็นต้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(25) ควรจะเสริมสร้างความคิดที่จะให้คนอีสานเข้าร่วมกันอยู่ในลักษณะหมู่บ้าน

(26) ผมสนใจอยากทราบว่าเห็ดเหล่านี้ในสภาพธรรมชาติในป่ายังอุดมสมบูรณ์คืออยู่หรือไม่

3.6 บ่งถึงเครื่องแต่งกายที่สวมใส่

ในปริบทนี้ ถ้าหาก “y” ในโครงสร้าง “ใน + y” เป็นคำหรือวลีที่แสดงความหมายเกี่ยวกับเครื่องแต่งกาย ซึ่งเครื่องแต่งกายนี้จะอยู่ในลักษณะเป็นชุดที่ประกอบด้วยเสื้อ กางเกง หรือ กระโปรง และคำที่อยู่ข้างหน้าคำบุพบท “ใน” เป็นบุคคล ในกรณีเช่นนี้ จะมีความหมายที่แสดงถึงบุคคลนั้นว่าแต่งกายด้วยเครื่องแต่งกายลักษณะใด ตัวอย่างเช่น

(27) ชายร่างสูงใหญ่หน้าตาอัปลักษณ์ในชุดสูทนั่งอยู่บนเก้าอี้ตัวใหญ่แต่เพียงลำพัง

(28) คนในห้องควบคุมที่ยืนอยู่มีอาการเสียหลักกันเป็นแถว แต่ที่หนักหน่วงคือหนุ่มน้อยผมยุ่งในชุดวอร์มสีฟ้า

3.7 บ่งถึงภายในขอบเขตของจำนวนที่เป็นพหูพจน์

จำนวนพหูพจน์ คือจำนวนของคน สัตว์ สิ่งของ หรือสิ่งอื่นๆ ที่มีจำนวนตั้งแต่ 2 สิ่งขึ้นไป จำแนกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

ก. เป็นการรวมตัวของคน สัตว์ สิ่งของ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่มีจำนวนตั้งแต่ 2 สิ่งขึ้นไป โดยไม่มีเงื่อนไข วัตถุประสงค์ หรือคุณสมบัติประจำรูปของการรวมตัว เช่น

(29) อาหารแช่แข็งเริ่มเป็นที่ต้องการ ตั้งแต่ชาวญี่ปุ่นมีตู้เย็นในแต่ละครั้วเรือน

(30) ข้อมูลเหล่านี้มีบทบาทและความสำคัญต่อผู้สัมภาษณ์ในหลายด้าน

ข. อยู่ในกลุ่มที่เป็นการรวมตัวของสิ่งต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ หรือการรวมตัวของสิ่งต่าง ๆ ที่มีคุณสมบัติหรือลักษณะในด้านใดด้านหนึ่งที่เหมือนกัน เช่น

(31) การเพิ่มราคาหมูหริ่งจะส่งผลกระทบต่อการใช้จ่ายในกลุ่มผู้สูบบุหรี่ในเขตชนบทในด้านอาหาร

(32) เจ้าฟ้าชายชาร์ลยังได้ตราให้ความเห็นว่าเป็นวงการประกอบโรคศิลป์ทางการแพทย์ควรจะให้มีการเอื้ออุปถัมภ์หรือผสมผสานกันระหว่างแพทย์แผนปัจจุบันกับแพทย์ทางเลือกอื่นๆ

3.8 บ่งถึงการเป็นเจ้าของ

ความหมายในปริบทนี้ จะพบในโครงสร้าง “... + ใน + y” โดยที่ “y” เป็นชื่อของบุคคล และคำที่อยู่ข้างหน้า “ใน” นั้น ส่วนใหญ่จะเป็นผลงานทางการเขียน หรือเป็นบุคคลที่มีฐานะทางสังคมในระดับสูง ในปริบทนี้ “ใน” จะมีความหมายว่า “ของ” บ่งถึงคำที่อยู่ข้างหน้าเป็นของบุคคลที่อยู่ข้างหลัง “ใน” เช่น

(33) ทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี เสด็จไปทรงเปิดหนังสือ เรื่องสั้นที่ฉันคิด อันเป็น บทพระราชนิพนธ์ในทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี

(34) ต่อมา พ่อผมพาไปฝากกับ “หม่อมหลวง บุญชูฯ” ใน เจ้าคุณเทเวศน์

3.9 บ่งถึงวัยหรือช่วงอายุ

ในปริบทนี้ “y” จะเป็นคำหรือวลีที่แสดงถึงช่วงของอายุ เช่น

(35) ฝอยจามีสีเข้มและโคชินในช่วงวัยรุ่นและในระหว่างตั้งครรภ์

(36) ตัวอย่างนี้คือการฝึกให้มีระเบียบวินัย โดยเด็กต้องทำตามตารางเวลา เริ่มใช้ได้ตั้งแต่ใน วัยเด็กเล็ก

3.10 บ่งถึงภายในแหล่งที่มาของข่าวสาร ความรู้ หรือเรื่องราวต่างๆ

ในความหมายนี้ คำบุพบท “ใน” จะใช้ร่วมกับสื่อที่เป็นตัวกลางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร หรือความรู้ต่างๆ ซึ่งสื่อเหล่านั้นจะเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสิ่งตีพิมพ์ก็ได้ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ นิตยสาร เป็นต้น และจะแสดงความหมายว่า ข่าวสาร ความรู้ หรือเรื่องราวต่าง ๆ มาจากหรืออยู่ในแหล่งที่มาชนิดใด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(37) ครูคนชื่อ พิมพ์ครั้งแรกในนิตยสารสตรีสาร ปีที่ 38 ฉบับที่ 28
6 ตุลาคม 2528

(38) มัสลินพยายามทำตัวให้เข้ากับเรือนไทยของยายเมื่อแต่งตัวเสร็จ จึงลงมาที่เรือนครัว ซึ่งปิ่นกำลังร้องเพลงคลอไปกับเสียงเพลงในวิทยุ

3.11 บอกผู้เสริม⁹

เมื่อคำที่อยู่ข้างหน้าของโครงสร้างคำบุพบท “ใน + y” เป็นคำกริยาที่มีความหมายเกี่ยวกับความรู้สึกหรือจิตใจ ในลักษณะนี้ คำบุพบท “ใน” จะทำหน้าที่เสริมความหมายของ

⁹ บอกผู้เสริม ในที่นี้หมายถึง คำที่ทำหน้าที่เสริมความหมายของคำกริยา เพื่อให้ความหมายของคำกริยานั้นเด่นชัดขึ้น โดยจะอยู่ในตำแหน่งด้านหลังของคำกริยา โดยทั่วไปแล้วจะเป็นคำกริยาที่มีความหมายเกี่ยวกับความรู้สึกหรือจิตใจ (นันทกา พหลยุทธ : 2526, 135)

คำกริยา เพื่อให้ความหมายของคำกริยานั้น ๆ เด่นขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี

(39) โทมัส เอคินส์ จิตรกรชาวอเมริกันเป็นศิลปินผู้ยึดมั่นในความ
จริง

(40) บอกตรงๆว่าผิดหวังเหมือนกันเพราะคาดหวังเอาไว้อย่างแบบว่า
มันใจในเสน่ห์ของตัวเองมากๆ

4.การเปรียบเทียบความหมายโดยนัยของคำบอกทิศทาง “里” กับ คำบุพบท “ใน”

จากผลการศึกษาข้างต้นจะเห็นได้ว่าความหมายโดยนัยของ
คำบอกทิศทาง “里” และคำบุพบท “ใน” มีลักษณะที่เหมือนและ
แตกต่างกัน ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของคำ
ทั้งสอง ดังตารางข้างล่างนี้

ความหมาย	คำบอก ทิศทาง “里”	คำบุพบท “ใน”
1.บ่งถึงภายในขอบเขตทางสังคม	+	+
2.บ่งถึงภายในขอบเขตของเวลา	+	+
3.บ่งถึงภายในขอบเขตของความหมายเปรียบเทียบ	+	+
4.บ่งถึงสมาชิกหรือหน่วยงานในเขตการปกครอง	+	-

ความหมาย	คำบอก ทิศทาง “里”	คำบุพบท “ใน”
5.บ่งถึงภายในขอบเขตของจำนวนที่เป็น พหูพจน์	+	-
6.บ่งถึงภายในแหล่งที่มาของข่าวสาร ความรู้ หรือเรื่องราวต่างๆ	+	+
7.บ่งถึงภายในกระบวนการของการกระทำ	-	+
8.บ่งถึงภายในสภาพ หรือลักษณะ	-	+
9.บ่งถึงเครื่องแต่งกายที่สวมใส่	-	+
10.บ่งถึงอยู่ในกลุ่ม	-	+
11.บ่งถึงการเป็นเจ้าของ	-	+
12.บ่งถึงวัยหรือช่วงอายุ	-	+
13.บอกผู้เสริม	-	+

ตารางแสดงการเปรียบเทียบความหมายโดยนัยของคำบอกทิศทาง “里” และคำบุพบท
“ใน” ในภาษาไทย (เครื่องหมาย “+” แสดงว่ามีความหมายนั้นๆ เครื่องหมาย “-” แสดงว่า
ไม่มีความหมายนั้นๆ)

5. สรุป

คำบอกทิศทาง “里” ในภาษาจีนกลาง และคำบุพบท “ใน”
ในภาษาไทย นอกจากจะแสดงความหมาย “อยู่ในขอบเขตของ

พื้นที่” ซึ่งเป็นความหมายโดยตรงได้แล้ว ยังสามารถแสดง
ความหมายอื่น ๆ ซึ่งเป็นความหมายขยายอันเกิดจากการขยายความ
จากความหมายรูปธรรมไปสู่ความหมายนามธรรม ซึ่งเราเรียก
ความหมายชนิดนี้ว่าความหมายโดยนัย จากการศึกษาข้างต้นเราจะ
เห็นได้ว่า คำบอกทิศทาง “里” ในภาษา จีนกลาง กับคำบุพบท
“ใน” ในภาษาไทยนั้น มีลักษณะความหมายโดยนัยที่หลากหลาย
ความหมายโดยนัยของคำบอกทิศทาง “里” ในภาษาจีนกลางมี
ด้วยกัน 7 ความหมาย ได้แก่ 1) บ่งถึงภายในขอบเขตทางสังคม 2) บ่ง
ถึงภายในขอบเขตของเวลา 3) บ่งถึงภายในขอบเขตของความหมาย
ที่เปรียบเทียบ 4) บ่งถึงสมาชิกหรือหน่วยงานในเขตการปกครอง
5) บ่งถึงภายในขอบเขตของจำนวนที่เป็นพหุพจน์ 6) บ่งถึงภายใน
แหล่งที่มาของข่าวสาร ความรู้ หรือเรื่องราวต่างๆ 7) บ่งถึงภายใน
สภาพ หรือลักษณะ ส่วนความหมายโดยนัยของคำบุพบท “ใน” นั้น
มีด้วยกัน 11 ความหมาย ได้แก่ 1) บ่งถึงภายในขอบเขตทางสังคม
2) บ่งถึงภายในขอบเขตของเวลา 3) บ่งถึงภายในขอบเขตของ
ความหมายที่เปรียบเทียบ 4) บ่งถึงภายในกระบวนการของการ
กระทำ 5) บ่งถึงภายในสภาพ หรือลักษณะ 6) บ่งถึงเครื่องแต่งกายที่
สวมใส่ 7) บ่งถึงภายในขอบเขตของจำนวนที่เป็นพหุพจน์ 8) บ่งถึง
การเป็นเจ้าของ 9) บ่งถึงวัยหรือช่วงอายุ 10) บ่งถึงอยู่ภายใน
แหล่งที่มาของข่าวสาร ความรู้ หรือเรื่องราวต่าง ๆ 11) บอกผู้เสริม

อย่างไรก็ตาม ความหมายทุกความหมายของคำบอกทิศทาง “里” ในภาษาจีนกลาง กับคำบุพบท “ใน” ในภาษาไทยจะสามารถเชื่อมโยงไปสู่ความหมายพื้นฐานของคำทั้งสองได้ ซึ่งก็คือ “การอยู่ในขอบเขต” นั่นเอง

การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างคำบอกทิศทาง “里” ในภาษาจีนกลาง กับคำบุพบท “ใน” ในภาษาไทยพบว่ามีความหมายที่เหมือนกัน 6 ความหมาย คือ “บ่งถึงภายในขอบเขตทางสังคม” “บ่งถึงภายในขอบเขตของเวลา” “บ่งถึงภายในขอบเขตของความหมายที่เปรียบเทียบ” “บ่งถึงภายในสภาพ หรือลักษณะ” “บ่งถึงภายในขอบเขตของจำนวนที่เป็นพหุพจน์” และ “บ่งถึงภายในแหล่งที่มาของข่าวสาร ความรู้ หรือเรื่องราวต่าง ๆ” และมีความที่แตกต่างกัน 6 ความหมาย คือ “บ่งถึงสมาชิกหรือหน่วยงานในเขตการปกครอง” “บ่งถึงภายในกระบวนการของการกระทำ” “บ่งถึงเครื่องแต่งกายที่สวมใส่” “บ่งถึงการเป็นเจ้าของ” “บ่งถึงวัยหรือช่วงอายุ” และ “บอกผู้เสริม” ซึ่งความเหมือนและแตกต่างกันนี้ เกิดจากการขยายความหมายของกระบวนการอุปลักษณะของคำบอกทิศทาง “里” ในภาษาจีนกลาง กับคำบุพบท “ใน” ในภาษาไทยที่อยู่ภายใต้บริบทต่าง ๆ บริบทที่จะส่งผลให้ความหมายขยายของคำทั้งสองนั้นต่างกันด้วย

การศึกษาความหมายโดยนัยของคำบอกทิศทาง “里” และ คำบุพบท “ใน” ในบทความนี้จะจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนชาวไทย รวมทั้งผู้สนใจทั่วไปในการศึกษา และทำความเข้าใจถึงลักษณะทาง ความหมายที่เหมือนและแตกต่างกันของคำทั้งสองได้มากขึ้น ตลอดจนสามารถใช้คำดังกล่าวในการสื่อสารได้ใกล้เคียงกับเจ้าของ ภาษามากที่สุด

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กำชัย ทองหล่อ. (2540). **หลักภาษาไทย**. (พิมพ์ครั้งที่ 10).

กรุงเทพฯ : รวมสาส์น.

มหาวิทยาลัยปักกิ่ง. **คลังข้อมูลภาษาของมหาวิทยาลัยปักกิ่ง**.

Retrieved from http://ccl.pku.edu.cn:8080/ccl_corpus/

นววรรณ พันธุเมธา. (2554). **ไวยากรณ์ไทย**. (พิมพ์ครั้งที่ 6).

กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษร-
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นันทกา พหลยุทธ. (2526). **การศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำบุพบท
ในสมัยสุโขทัย ยุชยา กับสมัยปัจจุบัน**. วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

นิภา กู้พงษ์ศักดิ์ และคณะ. (2552). **การใช้ภาษาไทย**. (พิมพ์ครั้งที่ 4).

ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

บรรจบ พันธุเมธา. (2520). **ลักษณะภาษาไทย**. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ประพิน มโนมัยวิบูลย์. (2541). **ไวยากรณ์จีนกลาง**. กรุงเทพฯ :

โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เปรมจิต ชนะวงศ์. (2529). **หลักภาษาไทย**. นครศรีธรรมราช :

โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ.

ฝูเจินจว. (2542). **หลักไวยากรณ์จีน**. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ :

นานมีบุ๊คส์.

พจนานุกรมไทย ฉบับทันสมัยและสมบูรณ์ (ข้อมูลทาง

พจนานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ). (2553). กรุงเทพฯ :

ซีเอ็ดยูเคชั่น,

ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ(Thai National Corpus).

Retrieved from <http://www.arts.chula.ac.th/~ling/TNCII/>

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.**

2554. Retrieved from <http://www.royin.go.th/dictionary/>.

วรรณัทธ์ อักษรพงศ์. (2534). **ภาษาไทย 4**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

- ศุภชัย ตั้ววิชัย. (2556). รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่องมโนทัศน์
พื้นที่ในภาษาไทย : กรณีศึกษาคำว่า"หลัง"ที่ปรากฏใน
เว็บไซต์พันทิปดอทคอม. นครปฐม : ภาควิชาภาษาไทย
คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุมิตรา อังวัฒนกุล. (2509). คำบุพบทในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

ภาษาจีน

- 储泽祥. (2003). 《现代汉语方所系统研究》. 武汉：华中师范
大学出版社.
- 储泽祥. (2010). 《汉语空间短语研究》. 北京：北京大学出版社.
- 房玉清. (1998). 《使用汉语语法》. 北京：北京语言文化大学
出版社.
- 黄伯荣, 廖序东. (1997). 《现代汉语》（增订二版, 下册）.
北京：高等教育出版社.
- 卢福波. (1996). 《对外汉语教学实用语法》. 北京：北京语言
文化大学出版社.
- 吕叔湘. (1998). 《现代汉语八百词》. 香港：商务印书馆.
- 邱斌. (2008). 《汉语方位类词相关问题研究》. 上海：学林出版社.
- 文炼. (1984). 《处所、时间和方位》. 上海：上海教育出版社.
- 西楨延子. (1999). 《名词后含“里”义方位词的用法比较》.
北京大学硕士研究生学位论文.

邢福义. (2008). 《语法问题追踪集》. 北京: 中国社会科学出版社.

张斌. (2010). 《现代汉语描写语法》. 北京: 商务印书馆.

朱德熙. (1998). 《语法讲义》. 北京: 商务印书馆.

朱真. (2007). 《“x 里/内/中”的语义系统研究》. 华东师范大学研究生硕士学位论文.

ภาษาอังกฤษ

Lakoff, G. and M. Johnson. (2003). Metaphors we live by.

Chicago : University of Chicago Press.

ABSTRACT

A Comparative Study of Connotative Meanings of “LI” in Mandarin and “NAI” in Thai

Yanakorn Chalanuson

The purpose of this article is to study and compare the connotative meanings of “LI” in Mandarin Chinese and “NAI” in Thai, by employing a cognitive semantics approach to analyze and explain the meaning. The results of this research reveal seven connotative meanings of the direction word “LI” that indicate that an object lies within the boundaries of : 1) human society, 2) time, 3) metaphorical meaning, 4) members or departments of an administrative district, 5) a plural number, 6) information sources, and 7) a condition or feature. However, there are eleven connotative meanings of Thai preposition “NAI” that indicate that an object lies within the boundaries of : 1) human society, 2) time, 3) metaphorical meaning, 4) an action process, 5) a condition or feature, 6) clothing, 7) a plural number, 8) possession, 9) age, 10) information sources, 11) the meaning of verbs. By contrasting “LI” in Mandarin Chinese and “NAI” in Thai preposition, the author indicates six similar meanings wherein an object

lies: “within the boundaries of human society”, “within the boundaries of time”, “within the boundaries of metaphorical meaning”, “within the boundaries of a condition or feature”, “within the boundaries of a plural number”, and “within the boundaries of information sources”. Additionally, the author indicates six meanings that differ when indicating an object lies: “within the boundaries of members or departments of an administrative district”, “within the boundaries of an action process”, “within the boundaries of clothing”, “within the boundaries of the possession”, “within the boundaries of age”, and “within the boundaries of the meaning of verbs”. The different meanings of “LI” in Mandarin Chinese and “NAI” in Thai occurred as extensions of meanings within a metaphor process which is one process in cognitive semantics.

Keywords: *direction word “li”, Thai preposition “nai”, connotative meaning*

การศึกษาเปรียบเทียบคำบุพบทในภาษาจีนกลางที่สื่อ ความหมายเทียบได้กับคำว่า “จาก” ในภาษาไทย

ภูวเมษฐ์ เลาบรรเทรฐ¹

บทคัดย่อ

คำบุพบทในภาษาจีนกลางที่สื่อความหมายเทียบได้กับคำว่า “จาก” ในภาษาไทยนั้นมีอยู่หลายคำ ผู้วิจัยจึงเลือกมาศึกษาจำนวน 6 คำ ได้แก่ คำ “從” คำ “由” คำ “自” คำ “打” คำ “向” และคำ “於” คำบุพบทในภาษาจีนกลางทั้ง 6 คำนี้ บางคำอาจใช้แทนกันได้ได้ในบางกรณี เนื่องจากมีความหมายใกล้เคียงกัน แต่คำบุพบทจีนทั้ง 6 คำนี้ก็มีความต่างเนื่องจากมีขอบเขตความหมายไม่เท่ากัน บทความนี้จึงมุ่งศึกษาขอบเขตความหมายของคำบุพบทในภาษาจีนกลางทั้ง 6 คำข้างต้น และเปรียบเทียบความแตกต่างของแต่ละคำ โดยนำตัวอย่างประโยคมาศึกษาและวิเคราะห์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจลักษณะการใช้ได้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ การศึกษาเปรียบเทียบ คำบุพบทภาษาจีนกลาง จาก

¹นิสิตหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. บทนำ

ผู้วิจัยได้ศึกษาคำرایยากรณ์จีน “實用現代漢語語法” ของ หลิวเยว่หฺวา (劉月華) พบหัวข้อคำพบพจนานุกรมประเภทคำพบพจนานุกรมสถานที่ (空間介詞) ในภาษาจีนซึ่งมีทั้งสิ้น 11 คำ และใน 11 คำนี้มีคำพบพจนานุกรม 6 คำ ที่แปลเป็นคำ “จาก” ได้ ได้แก่ คำ “從” คำ “由” คำ “自” คำ “打” คำ “向” และคำ “於” (劉月華, 2001: 264) ดังตัวอย่างประโยคต่อไปนี้²

1) 人們從四面八方擁進廣場。

ผู้คนจากทั่วทุกสารทิศต่างหลั่งไหลเข้ามาในลานจัตุรัส

2) 不穩定局面多半是由戰爭對經濟的影響造成的。

ความไม่มีเสถียรภาพในหลาย ๆ ด้านเกิดจากผลกระทบ
ของสงครามทางเศรษฐกิจ

3) 與會代表來自世界各地。

ผู้แทนการประชุมจากทั่วทุกมุมโลก

4) 俺打山東老家來。

ฉันมาจากบ้านเกิดที่ซานตง

5) 多向他討教請益。

ขอคำแนะนำที่เป็นประโยชน์จาก (กับ) เขาให้มาก

² ตัวอย่างประโยคทั้งหมดในบทความนี้ นำมาจากหนังสือ 實用現代漢語語法 (增訂本) ของ 劉月華、潘文娛 และ 故韓 หนังสือ 對外漢語常用詞語對比比例釋 ของ 盧福波 หนังสือ 對外漢語教學使用語法 ของ 盧福波 และเว็บไซต์ <http://www.iciba.com>

6) 天才出於勤奮。

พรสวรรค์เกิดจากความขยันหมั่นเพียร

จากตัวอย่างประโยคที่ยกมานี้ จะเห็นได้ว่า คำบุพบทภาษาจีนที่มีตำแหน่งของคำเหมือนกัน ได้แก่ คำ “從” คำ “由” คำ “打” และคำ “向” ซึ่งล้วนทำหน้าที่เป็นส่วนขยายของภาคแสดง ส่วนคำ “自” และคำ “於” นั้น จะทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมกริยาเมื่อเปรียบเทียบกับประโยคภาษาไทยแล้ว พบว่าคำ “自” และคำ “於” มีความหมายและตำแหน่งตรงกัน นอกจากนี้เราอาจใช้คำ “自” แทนคำ “於” ในประโยค 6 ได้ แต่ไม่สามารถใช้คำ “於” แทนคำ “自” ในประโยค 3 ได้ สำหรับคำ “從” คำ “由” คำ “打” และคำ “向” ที่ถึงแม้จะมีความคล้ายกันในด้านตำแหน่ง แต่ก็มิอาจใช้แทนกันได้ทุกกรณี เนื่องจากคำที่บอกสถานที่มีความต่างกันในเรื่องของนัยยะอยู่หลายประการ อาทิ คำ “由” และคำ “向” ในประโยค 2 และประโยค 5 ซึ่งสามารถใช้คำ “จาก” เทียบเคียงความหมายในประโยคภาษาไทยได้ แต่ก็ไม่สามารถใช้คำ “從” แทนที่ได้ เนื่องจากความแตกต่างทางด้านระดับภาษาและความแตกต่างในด้านของขอบเขตความหมาย คำ “自” และคำ “於” ในประโยค 3 และประโยค 6 ที่มีตำแหน่งอยู่หลังคำกริยาทำหน้าที่เสมือนส่วนเสริมกริยา ก็สามารถใช้คำ “จาก” เทียบเคียงความหมายได้ แต่ก็ไม่สามารถใช้คำ “從” แทนที่ได้ เนื่องจากข้อจำกัดทางไวยากรณ์ ส่วนคำ “打” ในประโยค 4 แม้ว่าจะ

สามารถใช้คำ “從” แทนที่ได้ แต่ก็เป็นการแทนที่ที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากเป็นภาษาถิ่นทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศจีน จากประโยคนี้จะพบคำ “俺” ที่แปลว่า “我 (ฉัน)” ซึ่งเป็นภาษาถิ่นเช่นเดียวกับคำ “打” ซึ่งเป็นการใช้ภาษาในลักษณะเดียวกัน

จากตัวอย่างประโยคข้างต้น จะเห็นได้ว่าการเลือกใช้คำพบทจีนในเงื่อนไขที่ต่างกัน ได้แก่ เงื่อนไขทางไวยากรณ์ (ตำแหน่งของคำในประโยค) เงื่อนไขทางอรรถศาสตร์ (ขอบเขตของความหมายที่ไม่เท่าเทียม) เงื่อนไขทางระดับภาษา (ภาษาพูดและภาษาเขียน) เงื่อนไขทางลักษณะภาษา (ภาษามาตรฐาน และภาษาถิ่นที่มีอิทธิพลต่อภาษามาตรฐาน) แต่ทุกประโยคก็สามารถใช้คำ “จาก” มาเทียบเคียงความหมายได้ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบ และแยกความเหมือนและความต่างออกมาให้ชัดเจนเพื่อให้ผู้เรียนและผู้สนใจได้เข้าใจถึงความหมายและหลักการใช้ได้ดียิ่งขึ้น

2. การจำแนกคำพบทจีนที่สื่อความหมายว่า “จาก” ในภาษาไทยในด้านต่าง ๆ

จากที่กล่าวมาข้างต้น คำพบทจีนที่สื่อความหมายเทียบได้กับคำว่า “จาก” นั้น มีอยู่คำ 6 คำ ได้แก่ คำ “從” คำ “由” คำ “自” คำ “打” คำ “向” และคำ “於” โดยแต่ละคำจะวิเคราะห์ให้

ความแตกต่าง 4 ด้าน ได้แก่ ความหมาย การใช้ ลำดับคำ และระดับภาษา ดังจะกล่าวในหัวข้อต่อไปนี้

2.1 คำ “從”

เนื่องจากคำ “從” เป็นคำที่มีขอบเขตความหมายกว้าง ผู้วิจัยจึงใช้เป็นคำตั้งต้นเพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกับคำบุพบทอื่นๆ ที่มี ความหมายในลักษณะเดียวกัน นอกจากนี้ ยังพบว่าคำ “從” สามารถเทียบความหมายกับคำ “จาก” ในภาษาไทยได้เกือบทุกกรณี

คำ “從” ที่มีความหมายว่า “จาก” นั้น ทำหน้าที่บอกจุดเริ่มต้นของสถานที่ (空間的起點) ทั้งที่เป็นรูปธรรม เช่น 他姐姐從英國來了。(พี่สาวเขามาจากประเทศอังกฤษแล้ว) และนามธรรม เช่น 不論做什麼事，都要從實際出發。(ไม่ว่าทำอะไรก็ตาม ล้วนต้องเริ่มต้นจากความเป็นจริง) ใช้บอกจุดเริ่มต้นของการพัฒนา การเปลี่ยนแปลง และขอบเขตที่เกี่ยวข้องถึง (事物涉及的範圍或發展變化的起點) เช่น 小剛從一個不懂事的孩子成長為大學生了。(จากเด็กไร้เดียงสาคนหนึ่ง เลี้ยงกั้งได้เติบโตเป็นนักศึกษาแล้ว) บอกสถานที่หรือเส้นทางที่ผ่าน (通過的處所或路線) เช่น 我從這裏路過，看到這個少年躺在地上動不了了。(ฉัน

¹อ้างอิงการวิเคราะห์และยกตัวอย่างประโยคมาจากหนังสือ 實用現代漢語語法 (增訂本) ของ 劉月華、潘文娛 และ 故韡 หน้า 271-277 และหนังสือ 現代漢語語法教程 ของ 丁崇明 หน้า 149-152

เคยผ่านทางจากตรงนี้ เห็นเด็กวัยรุ่นคนหนึ่งนอนแน่นิ่งอยู่บนพื้น)
บอกแหล่งที่มาทั้งที่เป็นรูปธรรม (來源) เช่น 山洞裏的二氧化碳
是從哪兒來呢? (ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในถ้ำภูเขามาจาก
ไหน) และนามธรรม (依據) เช่น 從這件小事, 我們深深體會到
他對青年人的關懷和愛護。(จากเรื่องเล็กน้อยนี้ พวกเราสัมผัสได้
อย่างลึกซึ้งถึงความรัก ความห่วงใยของเขามีต่อคนหนุ่มสาว)

อย่างไรก็ตาม บางประโยคเมื่อใช้คำ “จาก” แล้ว อาจดูไม่
สอดคล้องกับการใช้ภาษาไทยตามความนิยม หรือไม่เหมาะสมตาม
บริบททางความหมาย จึงควรใช้คำอื่นแทน ดังนี้

คำ “แต่” คำ “ตั้งแต่” และคำ “นับตั้งแต่” ใช้สำหรับบอก
จุดเริ่มต้นของเวลา (時間的起點) เช่น 她從昨天下午開始就有點
不舒服。(เขาเริ่มมีอาการไม่สบายตั้งแต่เมื่อวานตอนบ่าย) และ
จุดเริ่มต้นของการพัฒนา การเปลี่ยนแปลง และขอบเขตที่เกี่ยวข้อง
ถึง เช่น 我們應該深刻地注意解決群眾生活的問題, 從土地、勞動
問題, 到柴米油鹽問題。(พวกเราควรเอาใจใส่แก้ไขปัญหาการ
ดำรงชีพของมวลชนตั้งแต่ปัญหาที่ดิน แรงงาน ตลอดถึงปัญหาปาก
ท้องอย่างลึกซึ้ง)

คำ “อาศัย” โดยส่วนใหญ่จะใช้บอกเส้นทางที่ผ่าน บางครั้งก็
สามารถใช้คำ “จาก” ได้เช่นกัน เช่น 這兒有一條小路, 狼也許從小
路逃走了。(ที่นี่มีถนนเส้นเล็ก ๆ เส้นหนึ่ง บางทีหมาป่าอาจอาศัย
ถนนเส้นนี้หนีไปแล้ว)

คำ “從” ยังสามารถใช้คู่กับคำอื่นได้ จนกลายเป็นคู่คำตายตัว เช่น “從……到……”、“從……起”、“從……以來”、“從……往……”、“從……來說”、“從……來看” เป็นต้น เมื่อคำ “從” ประกอบคู่กับคำอื่นด้วย จะทำให้ความหมายแตกต่างกันไป ดังนี้

“從……到……” บอกขอบเขตของเวลาและสถานที่ตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงจุดสิ้นสุดทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม มีความหมายว่า “จาก...ถึง...” หรือ “จาก...เป็น...” ในที่นี้คำ “從” ใช้คำ “จาก” เทียบความหมายได้เพียงคำเดียว และเป็นคำบอกจุดเริ่มต้น ส่วนคำ “到” มีความหมายว่า “ถึง” หรือ “เป็น” เป็นคำบอกจุดสิ้นสุด เช่น 海風，從八級到九級，又從九級到十級。(ลมทะเลจากระดับแปดเป็นระดับเก้า จากระดับเก้าเป็นระดับสิบ) 這條高速公路是從三元橋到首都國際機場，全長十五公里。(ทางด่วนจากชานเขียวนเฉียวถึงสนามบินนานาชาติเส้นนี้ มีความยาวทั้งสิ้น ๑๕ กิโลเมตร)

“從……起” หรือ “從……開始” ใช้บอกเวลา มีความหมายว่า “เริ่มจาก...” “นับจาก...” “จาก...ไป” “ตั้งแต่...เป็นต้นไป” “นับตั้งแต่...เป็นต้นไป” หรือ “นับแต่...ไป” เช่น 從今天起，我就要在中國學習、生活了。(ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ฉันก็ต้องเรียนและใช้ชีวิตที่ประเทศจีนแล้ว)

“從……以來” ใช้บอกเวลาที่เริ่มต้นกระทำในอดีตต่อเนื่อง
เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีความหมายว่า “ตั้งแต่...(เป็นต้น) มา”
“นับตั้งแต่...(เป็นต้น)มา” หรือ “แต่...มา” ซึ่งความหมายดูเหมาะสม
กว่าการใช้คำ “จาก” เช่น 從開學以來，我還沒有請過假。(ตั้งแต่
เปิดเรียนมา ฉันยังไม่เคยลา)

“從……以後” ใช้บอกเวลาหรือการกระทำในปัจจุบันและ
ต่อเนื่องไปถึงอนาคต มีความหมายว่า “นับแต่...(เป็นต้น) ไป” หรือ
“หลังจากนี้...(เป็นต้น)ไป” โดยคำ “從” จะมีความหมายว่า “นับ
แต่” “นับตั้งแต่” “ต่อแต่” หรือ “แต่” โดยในกรณีนี้สามารถละคำ
“從” ได้ เช่น (從) 今以後，我決定不再工作。(นับแต่นี้ไป ฉัน
ตัดสินใจที่จะไม่ทำงานอีกต่อไป)

“從……來說 (說來)” หรือ “從……來看” ใช้บอกที่มา
หรือสิ่งที่จะกล่าวถึง มีความหมายว่า “เมื่อกล่าวถึง...” หรือ
“สำหรับ...” โดยคำ “從” กับคำ “來說 (說來)” และคำ “來
看” จะรวมความหมายเป็นความหมายเดียวในภาษาไทย เช่น 從養
蠶的季節來說，有春蠶、夏蠶、秋蠶之分。(เมื่อกล่าวถึงฤดูกาล
เลี้ยงไหม สามารถแบ่งได้เป็น 3 ช่วง ได้แก่ การเลี้ยงไหมช่วงฤดู
ใบไม้ผลิ การเลี้ยงไหมช่วงฤดูร้อน และการเลี้ยงไหมช่วงฤดูใบไม้
ร่วง)

เมื่อกล่าวถึงลำดับคำในประโยค คำ “從” จะใช้ร่วมกับกรรมของบุพบท ประกอบรวมเป็นบุพบทวลี ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายของภาคแสดง

เนื่องจากคำ “從” เป็นคำที่กินความหมายกว้างและใช้กันอย่างกว้างขวาง คำ “從” จึงสามารถใช้ได้ทั้งในภาษาพูดและภาษาเขียน (李衛中, 2009: 111)

2.2 คำ “由”

คำ “由” มีความหมายคล้ายกับคำ “從” บางครั้งสามารถใช้แทนกันได้ ในกรณีที่ใช้บอกจุดเริ่มต้นของสถานที่ เช่น 他們是搭乘由雅典直飛這裡的航班過來的。(พวกเขาโดยสารสายการบินตรงมาจากกรุงเอเธนส์) บอกจุดเริ่มต้นของเวลา เช่น 由上午九點到下午三點, 使他們對外辦公的時間。(ตั้งแต่เวลาเก้าโมงเช้าถึงบ่ายสามโมงเป็นเวลาที่เขาปฏิบัติงานนอกสถานที่) บอกจุดเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาของสิ่งต่าง ๆ หรือขอบเขต เช่น 八十年代, 我和高力在同一單位工作, 由認識到相愛。(ตั้งแต่ยุคปี 1980 เป็นต้นมา ฉันและเกาลีทำงานในหน่วยงานเดียวกัน จากที่รู้จักกันก็กลายเป็นความรักกัน) และบอกที่มา เช่น 魯多 (Ludo) 是由一種古印度競賽遊戲演變而來的。(ลูโด เป็นเกมชนิดหนึ่งที่พัฒนามาจากเกมการแข่งขันของอินเดียโบราณ) แต่มีข้อแตกต่างจากคำ “從” คือ คำ “由” เป็นคำที่คงอยู่มาจากภาษาจีนโบราณ ปัจจุบันนิยมใช้ใน

ภาษาระดับทางการ (盧福波, 2003:105) คำ “由” ยังสามารถบอกผู้กระทำ (施事者) เช่น 祇要爺爺同意, 爹的說服工作由我來做。(แต่คุณปู่เห็นด้วย เรื่องการเกลี้ยกล่อมของพ่อให้เป็นหน้าที่ของผม (กระทำโดยผม)) บอกสาเหตุ (原由) เช่น 孩子由感冒引起了肺炎。(จากที่เด็กเป็นหวัดส่งผลให้ปอดบวม) และบอกส่วนประกอบ (憑借) มักตามด้วยคำคู่ 2 แบบ ได้แก่ “由……組成” หรือ “由……構成” เช่น 這些星星是由非常稀薄的氣體狀態的物質組成的。(ดาวเหล่านี้ประกอบด้วยวัตถุที่มีสถานะเป็นก๊าซอันเบาบาง) สำหรับกรณีนี้ นอกจากจะแปลว่า “ประกอบด้วย” ยังอาจแปลแบบรักษาโครงสร้างเดิมว่า “ประกอบขึ้นจาก” ได้อีกด้วย ส่วนคำ “從” ไม่สามารถใช้บอกส่วนประกอบ สาเหตุ และผู้กระทำได้ (盧福波, 2003:107) คำ “由” ที่ใช้ในความหมายลักษณะนี้มักใช้ภาษาไทยว่า “ด้วย” หรือ “โดย” เช่น 這是可以由你自己作主的事。(นี่คือเรื่องที่คุณต้องตัดสินใจด้วยตนเอง) ส่วนการบอกสาเหตุ อาจใช้คำว่า “จาก” หรือ “โดย” ได้ เช่น 不穩定局面多半是由戰爭對經濟的影響造成的。(ความไม่มีเสถียรภาพในหลาย ๆ ด้านเกิดขึ้นจาก (โดย) ผลกระทบของสงครามทางเศรษฐกิจ)

คำ “由” มีหน้าที่การใช้คล้ายกับคำ “從” ลำดับคำของคำ “由” ก็มีตำแหน่งเหมือนกับคำ “從” กล่าวคือ ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายของภาคแสดง (李衛中, 2009:109-112)

อนึ่ง เรามักเห็นคำ “由” ประกอบอยู่ในสำนวนหรือวลีต่าง ๆ เช่น “由表及裏 (จากนอกถึงใน)” “由淺入深 (จากตื้นสู่ลึก)” “由此及彼 (จากตรงนี้ถึงตรงนั้น)” “由此可見 (จากตรงนี้จะเห็นได้ว่า)” “由此看來 (ดูจากตรงนี้)” “由此往前 (จากตรงนี้ตรงไปข้างหน้า)” “由衷感謝 (ขอบคุณจากใจจริง)” จะเห็นได้ว่า คำประกอบหลังคำ “由” นั้น เป็นลักษณะภาษาเขียนทั้งสิ้น การใช้คำ “由” จึงมักใช้ในระดับภาษาเขียน หรือข้อความที่เป็นทางการ

2.3 คำ “自”

คำ “自” มีความหมายเหมือนกับคำ “從” โดยทั่วไปสามารถใช้แทนกันได้ แต่ต่างกันที่คำ “自” ใช้ในขอบเขตที่แคบกว่ามาก กล่าวคือ ต้องใช้บอกจุดเริ่มต้นและจบลงด้วยจุดสิ้นสุด และบอกจุดเริ่มต้นของการกระทำที่ดำเนินเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันเสมอ จะใช้คำ “自” ในประโยคที่มีจุดใดจุดหนึ่งเพียงจุดเดียวไม่ได้ (盧福波, 2011: 211) เช่น 自下而上進行選舉。(ผู้คนที่ตั้งระดับล่างจนถึงระดับบนล้วนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง) 自去年六月以來，該國的失業率一直在不斷上昇。(ตั้งแต่เดือนมิถุนายนปีที่แล้ว เป็นต้นมา อัตราการว่างงานของประเทศได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง)

คำ “自” นอกจากจะวางอยู่ตำแหน่งเดียวกับคำ “從” และคำ “由” แล้ว ยังสามารถวางไว้หลังคำกริยาเพื่อทำหน้าที่เป็นส่วน

เสริมกริยาได้อีกด้วย โดยทั่วไปจะอยู่หลังคำกริยาพยางค์เดียว ในกรณีนี้จะใช้บอกแหล่งที่มาทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม (盧福波, 2003:105) เช่น 目前, 這項試驗受到了來自各方面的歡迎。(ปัจจุบัน การทดลองนี้ได้รับการตอบรับจากทุกด้าน) 她一聲聲的道謝完全發自內心深處。(คำขอบคุณทุกคำของเขาล้วนออกมาจากใจจริงอย่างลึกซึ้ง)

คำ “自” เป็นภาษาเขียนและนิยมใช้ในระดับทางการ เนื่องจากคำ “自” เป็นภาษาโบราณที่ยังมีอิทธิพลต่อภาษาปัจจุบัน (李衛中, 2009: 111) บางครั้งจะเห็นคำ “自” อยู่ในสำนวนหรือวลีโดยที่หลังคำ “自” ก็มีลักษณะเป็นภาษาเขียนเช่นกัน เช่น 自幼習武 (รำเรียนศิลปะป้องกันตัวมาแต่เล็ก) เป็นต้น

2.4 คำ “打”

คำ “打” เป็นอีกคำหนึ่งที่มีความหมายเหมือนกับคำ “從” บางครั้งสามารถใช้แทนกันได้ เช่น 花瓶裏的花是打哪兒插來的? (ดอกไม้ที่อยู่ในแจกันนำมาจากไหน) 打八點鐘起, 他便趴在桌子上寫啊, 寫啊…… (ตั้งแต่แปดโมงเรื่อยมา เขาก็นั่งที่โต๊ะเขียนแล้วเขียนเล่า) เป็นต้น แต่ต่างกันตรงที่คำ “打” นั้นไม่สามารถใช้บอกจุดเริ่มต้นของการพัฒนา การเปลี่ยนแปลง และขอบเขต รวมถึงแหล่งที่มาที่เป็นนามธรรมได้ และหากคำบอกสถานที่ที่ไม่มีความเฉพาะเจาะจง ก็ไม่สามารถใช้ได้เช่นกัน (盧福波, 2003:106-107)

สำหรับการวางตำแหน่งของคำ “打” ในประโยค พบว่ามี การวางตำแหน่งเหมือนกับคำ “從”

คำ “打” เป็นภาษาจีนถิ่นเหนือ (劉月華, 2001:64) ไม่ถือเป็นส่วนหนึ่งของภาษามาตรฐาน แต่ภาษาในถิ่นเหนือนี้มีอิทธิพล ต่อภาษาพูดในภาษามาตรฐานของชาวจีนในแถบภาคเหนือและภาค ตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศจีนพอสมควร เราจะไม่เห็นคำ “打” ไปปรากฏคู่กับคำที่เป็นภาษาเขียนและในประโยคที่เป็น ทางการ (盧福波, 2003:106-107) อย่างไรก็ตาม กลับพบว่าแทบไม่ ปรากฏการใช้คำ “打” ในภาคใต้ของประเทศจีน การที่จะสรุปว่า คำ “打” เป็นส่วนหนึ่งของภาษามาตรฐานหรือไม่ยังเป็นประเด็นที่ ต้องถกเถียงกันต่อไป แม้คำ “打” เป็นคำที่ผู้เรียนชาวไทยน้อยคนมี ความคุ้นเคย แต่ผู้วิจัยต้องการชี้ให้เห็นว่า ยังมีชาวจีนอยู่ส่วนหนึ่งที่ นิยมใช้คำ “打” สื่อสารกันอยู่ทั่วไป

2.5 คำ “向”

คำ “向” ในความหมายเทียบเท่าคำ “จาก” มีอยู่หน้าที่เดียว คือบอกเป้าหมายของการกระทำหรือการเคลื่อนที่ (方麗娜, 民國 91 年: 64) โดยหลังคำ “向” มักเป็นบุคคลหรือองค์กรที่ทำหน้าที่ เสมือนบุคคล ซึ่งเป็นเป้าหมายของการกระทำ และเป้าหมายนั้นมัก เป็นผู้ที่จะสามารถให้ประโยชน์กับประชาชน และผู้กระทำกริยาใน ประโยค คำ “向” ยังสามารถใช้คำ “กับ” ที่มีความเท่าเทียมกับคำ

“จาก” แทนได้ เช่น 他們挨家挨戶地向百姓收錢。(พวกเขาได้รวบรวมเงินจากประชาชนที่ละบ้าน ๆ) 她向經理提出這個問題時碰了一鼻子灰。(เขาได้รับการปฏิเสธจากผู้จัดการเมื่อเขาได้เสนอปัญหานี้ขึ้น)

นอกจากนี้ เมื่อใช้คำ “向” แสดงถึงเป้าหมายของพฤติกรรม การกระทำ คำกริยาที่อยู่ด้านหลังจะสื่อความหมายไปในทางการสื่อสาร (說) โดยแบ่งเป็นการสื่อสารทางคำพูด เช่น คำ “說 (พูด)” คำ “問 (ถาม)” คำ “道歉 (กล่าวขอโทษ)” คำ “賠禮 (ขอโทษ ขออภัย)” คำ “提出 (เสนอขึ้น)” คำ “打聽 (สืบข่าว สอบถาม)” คำ “訴說 (เล่า)” คำ “介紹 (แนะนำ)” “要求 (ขอร้อง เรียกร้อง)” คำ “請求 (ขอร้อง)” คำ “報告 (รายงาน)” คำ “要 (ต้องการ)” คำ “討還 (ขอคืน)” คำ “借 (ขอยืม)” เป็นต้น เช่น 你不要向別人借錢。(คุณอย่ายืมเงินจากคนอื่น) และการสื่อสารที่ไม่ใช่คำพูด เช่น “瞭解 (เข้าใจ)” คำ “指出 (ชี้ให้เห็น)” คำ “表示 (แสดง)” คำ “學習 (เรียน)” เป็นต้น เช่น 我們不能等待大自然的恩賜，我們的任務是向大自然索取。(พวกเราไม่สามารถรอคอยการให้ของธรรมชาติ หน้าที่ของพวกเราคือการขอเอาจากธรรมชาติ) (劉月華, 2001: 300) คำกริยาเหล่านี้ มีบางคำเมื่อใช้ร่วมกับคำ “向” แล้ว หากแปลเป็นคำ “จาก” จะดูไม่เหมาะสม จึงต้องใช้คำ “กับ” แทน จึงจะดูเหมาะสมกว่า เช่น 請你

把事情經過向對大家說一下。(ขอให้คุณนำเรื่องไปพูดกับทุกคนหน่อย)

คำ “向” ในบริบทนี้ เมื่อพิจารณาคำดับคำในประโยค พบว่าตำแหน่งคำ “向” เหมือนกับคำ “從” และคำ “向” เป็นคำที่นิยมใช้ทั้งในภาษาพูดและภาษาเขียน

2.6 คำ “於”

คำ “於” สามารถใช้ในความหมายว่า “จาก” หรือความหมายใกล้เคียงกับคำ “จาก” ได้ ทำหน้าที่บอกจุดเริ่มต้นของสถานที่ บอกแหล่งที่มาทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม และยังบอกเป้าหมายของการกระทำและการเคลื่อนที่ได้อีกด้วย (盧福波, 2003:626-627)

คำ “於” มักใช้ตามหลังคำกริยา ทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมกริยา สามารถใช้คำ “จาก” เทียบความหมายได้ คำ “於” มักจะอยู่ด้านหลังคำกริยาพยางค์เดียว และคำที่อยู่หลังคำ “於” มีอยู่สองชนิด ได้แก่ ชนิดแรกเป็นคำบอกสถานที่ ซึ่งเป็นรูปธรรม เช่น 我畢業於朱拉隆功大學。(ฉันจบการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) และชนิดที่สองเป็นคำแสดงทิศทาง (方向) แจ่มุม (方面) เป้าหมาย (對象) และสาเหตุ (原因) ของการกระทำหรือสภาวะการณ์ ซึ่งล้วนเป็นนามธรรมทั้งสิ้น (盧福波, 2003:626-627) เช่น 天才出於勤奮。(พรสวรรค์เกิดจากความขยันหมั่นเพียร)

苦於沒有辦法。(ทุกข์ทรมานจากการไร้ซึ่งหนทาง) 樂於助人(มีความสุขจากการช่วยเหลือผู้คน) เป็นต้น

คำ “於” เป็นคำภาษาจีนโบราณที่ยังคงปรากฏการใช้ในภาษาปัจจุบัน นิยมใช้ในภาษาเขียน และใช้ในระดับทางการ (盧福波, 2003: 625)

3. สรุป

คำพบทภาษาจีนที่สื่อความหมายเทียบเคียงได้กับคำว่า “จาก” มีอยู่หลายคำ แต่ละคำล้วนมีความแตกต่างอยู่หลายประการ ทั้งลำดับคำในประโยคที่ไม่เหมือนกัน ขอบเขตของความหมายที่ไม่เท่าเทียมกัน ระดับภาษาและเงื่อนไขของลักษณะภาษาที่ต่างกัน จึงอาจเป็นอุปสรรคต่อการเรียนภาษาจีนของผู้เรียนชาวไทย เนื่องจากภาษาไทยมีคำพบท “จาก” เพียงคำเดียวเท่านั้นที่ใช้ได้เกือบทุกกรณี ผู้วิจัยได้สรุปออกมาเป็นตาราง โดยเครื่องหมายบวก (+) หมายถึงสามารถใช้ได้ และเครื่องหมายลบ (-) หมายถึงไม่สามารถใช้ได้ ดังนี้

ตารางแสดงการเปรียบเทียบหน้าที่ การใช้ และความหมายของคำบุพบทในภาษาจีนที่สื่อ

ความหมายเทียบเคียงได้กับคำว่า “จาก” ทั้ง 6 คำ

คำบุพบทที่สื่อความว่า “จาก” หน้าที่และการใช้	從	由	自	打	向	於	เมื่อแปลเป็น คำ “จาก” ใน ภาษาไทย	คำไทยที่สามารถ ใช้แทนคำ “จาก” ได้
1. บอกจุดเริ่มต้นของสถานที่								
1.1 สถานที่ที่เป็นรูปธรรม	+	+	+	+	+	+	+	ไม่มี
1.2 สถานที่เป็นนามธรรม	+	+	+	+	-	+	+	ไม่มี
2. บอกจุดเริ่มต้นของเวลา	+	+	+	+	-	+	-	เริ่มจาก, นับจาก, ตั้งแต่, นับแค่, นับตั้งแต่, แค่, ต่อ แต่
4. บอกจุดเริ่มต้นหรือขอบเขต การพัฒนา การเปลี่ยนแปลงของ สรรพสิ่งต่าง ๆ และเหตุการณ์ที่ เกี่ยวข้องถึง	+	+	+	-	-	-	+	ไม่มี
5. ใช้ร่วมกับคำอื่นประกอบขึ้น เป็นคู่คำตายตัว	+	+	+	+	+	-	+/-	เริ่มจาก, นับจาก, ตั้งแต่, นับแค่, นับตั้งแต่, แค่, ต่อ แต่, เมื่อกล่าวถึง, สำหรับ
6. บอกแหล่งที่มา								
6.1 แหล่งที่มาเป็นรูปธรรม	+	+	+	+	-	+	+	ไม่มี
6.2 แหล่งที่มาเป็นนามธรรม	+	+	+	+	-	+	+	ไม่มี
7. บอกสถานที่หรือเส้นทางที่ ผ่าน	+	+	+	+	-	-	+/-	อาศัย
8. บอกส่วนประกอบ (ใช้ร่วมกับ คำอื่น)	-	+	-	-	-	-	+	(ประกอบ) ด้วย, (ประกอบ) โดย
9. บอกสาเหตุ	-	+	-	-	-	+	+/-	โดย
10. บอกผู้กระทำ	-	+	-	-	-	-	+/-	โดย
11. ใช้ให้เห็นถึงเป้าหมายของ การกระทำหรือการเคลื่อนที่	-	-	-	-	+	+	+	กับ

12. ระดับภาษา								
12.1 มีลักษณะเป็นภาษาพูด	+	-	-	+	+	-	+	ไม่มี
12.2 มีลักษณะเป็นภาษาเขียน	-	+	+	-	+	+	-	แต่
12.3 มีลักษณะเป็นภาษาถิ่น	-	-	-	+	-	-	-	แต่
13. การลำดับคำ								
13.1 เกิดหน้าคำกริยาทำหน้าที่เป็นส่วนขยายของภาคแสดง	+	+	+	+	+	-	+	ไม่มี
13.2 เกิดหลังคำกริยาทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมกริยา	-	-	+	-	-	+	+	ไม่มี

*คำเหล่านี้สามารถใช้ได้ทั้งมีและไม่มีคำแสดงจุดสิ้นสุด

**บังคับให้ต้องมีคำแสดงจุดสิ้นสุดเสมอ หากด้านหลังไม่มีคำบอกจุดสิ้นสุด จะไม่สามารถใช้ได้

หมายเหตุ ช่องตารางที่ระบายสีดำ แม้จะใช้ในหน้าที่ดังกล่าวได้ แต่ไม่มีตัวอย่างในบทความ เพราะไม่สามารถสื่อความหมายเป็นคำ “จาก” ได้ จึงไม่นำมาวิจัย

จากตารางจะเห็นได้ว่า ข้อ 1 ข้อ 2 และ ข้อ 6 หากไม่นับรวมคำ “向” แล้ว ทุกคำสามารถใช้อธิบายจุดเริ่มต้นของสถานที่ จุดเริ่มต้นของเวลา และแหล่งที่มาได้ทั้งสิ้นโดยสามารถใช้แทนกันได้ แต่ต่างกันที่คำ “從” คำ “由” และคำ “打” จะอยู่หน้าคำกริยาตามข้อ 13.1 คำ “自” วางได้ทั้งหน้าและหลังคำกริยาตามข้อ 13.1 และ 13.2 และคำ “於” จะวางหลังคำกริยาได้เท่านั้นตามข้อ 13.2 แต่มีข้อแตกต่างเพียงเล็กน้อยตรงที่หากใช้คำ “จาก” สื่อถึงการบอกจุดเริ่มต้นของเวลา อาจไม่สอดคล้องกับความนิยมการใช้ภาษาของคนไทย จึงต้องใช้คำอื่นแทนดังตารางด้านบน อย่างไรก็ตาม คำ “向” ถึงแม้ไม่สามารถใช้ในบริบทเหล่านี้ได้ แต่ให้สังเกตในข้อ 11 คำ “向” ใช้อธิบายเป้าหมายของการกระทำและการเคลื่อนที่ ก็สื่อ

ความหมายว่า “จาก” ได้เช่นกัน จึงอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนชาวไทยเกิดความสับสนในด้านการใช้ เนื่องจากในภาษาไทยมีคำ “จาก” เพียงคำเดียวที่มีความหมายในบริบทเหล่านี้ได้

บรรณานุกรม

หนังสือ

- 丁崇明. (2009). **現代漢語語法教程**. 北京: 北京大學出版社.
- 劉月華、潘文娛、故韓. (2001). **實用現代漢語語法 (增訂本)**. 北京: 商務印書館.
- 盧福波. (2003). **對外漢語常用詞語對比例釋**. 北京: 北京語言大學出版社.
- 盧福波. (2011). **對外漢語教學使用語法**. 第 2 版. 北京: 北京語言大學出版社.
- 中國社會科學院研究所詞典編輯室編. (2002). **現代漢語詞典: 漢英雙語**. 北京: 外語教學與研究出版社.

บทความ

- 方麗娜. (民國 91 年). **介詞語法教學探析——以國中《國文》為範例**, 《國立臺南師範學院. 南師學報 (第 36 期)》: 45-68.
- 李衛中. (2009). **介詞“從”表空間起點時使用上的優先性考察**, 《理論月刊 (第 8 期)》: 109-112.

อินเทอร์เน็ต

Kingsoft Corp. iCIBA 句庫：雙語例句——向. [2014-02-15]. 取

自： <http://dj.iciba.com/%E5%90%91-1.html>.

Kingsoft Corp. iCIBA 句庫：雙語例句——由. [2014-02-15]. 取

自： <http://dj.iciba.com/%E7%94%B1-1.html>.

Kingsoft Corp. iCIBA 句庫：雙語例句——自. [2014-02-15]. 取

自： <http://dj.iciba.com/%E8%87%AA-1.html>.

ABSTRACT

A Comparative Study of Preposition in Mandarin Chinese Which Is Equivalent to the Word “Chak (จาก)” in Thai

Phuwaamate Laobovornsetthi

There are many prepositions in Mandarin Chinese which their meaning can, sometimes, substitute with the word “Chak (จาก)” in Thai, such as 從, 由, 自, 打, 向, 於, 自從, 自打, 打從, 從打 and so on. According to this article, the researcher chose 6 words for studying which are 從, 由, 自, 打, 向, and 於 forasmuch as we found the word “Chak (จาก)” in Thai can use comparable multiple meaning in Chinese preposition not only 從 but also in 6 words of prepositions in Mandarin Chinese. Some words can use interchangeably in any cases inasmuch as the meaning are similar, but, in fact, they are different because of scope definition is unequal. Thus, this article is focused on meaning of 6 words of prepositions in Mandarin Chinese and compares the difference of each word which gives an example and analyzes to enable the students to apply correctly.

Keywords: *Comparative Study, Preposition in Mandarin Chinese, The word “Chak (จาก)” in Thai*

การศึกษาส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ใน

นวนิยายจีนจินผิงเหมย

พิบูลย์ ลี้มอริย์สุข¹

บทคัดย่อ

ภาษาที่ใช้ในนวนิยายจีนจินผิงเหมยเป็นภาษาจีนยุคใกล้ ผู้เรียนภาษาจีนปัจจุบันจึงอาจเข้าใจได้ไม่ลึกนัก เนื่องจากมีโครงสร้างภาษาแตกต่างกันอยู่พอสมควร อาทิ โครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ของภาษาจีนยุคใกล้มีรูปแบบ โครงสร้างมากกว่า ภาษาจีนปัจจุบัน บทความนี้ได้ศึกษาโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในนวนิยายจีนจินผิงเหมยจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งประเด็น โครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ที่พบในภาษาจีนยุคใกล้เพื่อเทียบกับภาษาจีนปัจจุบัน อันจะเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านให้สามารถเข้าใจเนื้อหานวนิยายจีนจินผิงเหมยได้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ ส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ นวนิยายจีนจินผิงเหมย ภาษาจีนกลางปัจจุบัน

¹ นิสิตหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. บทนำ

นวนิยายจีนเรื่องจินผิงเหมยเป็นหนึ่งในสี่ยอดวรรณกรรมสมัยราชวงศ์หมิง ((ค.ศ.1368-1644) 明代的四大奇书) เช่นเดียวกับวรรณกรรมจีนเรื่องสามก๊ก ไช้อ้ว และซ้องกั๋ง ผู้เขียนคือหลันหลิงเซี่ยวเซี่ยวเซิง² (兰陵笑笑生) ในสมัยปลายราชวงศ์หมิง ภาษาที่ใช้ในนวนิยายจีนจินผิงเหมยเป็นภาษาจีนยุคไกล่ ผู้เรียนภาษาจีนปัจจุบันจึงอาจเข้าใจได้ยาก

ภาษาจีนยุคไกล่คือภาษาพูดที่ใช้ก่อนภาษาจีนปัจจุบัน ตั้งแต่ปลายราชวงศ์ถัง(ค.ศ.618-907)และถือเอาเหตุการณ์ 4 พฤษภาคม ค.ศ.1919 เป็นจุดสิ้นสุด (蒋绍愚, 2005:2) การศึกษาภาษาจีนยุคไกล่จะใช้เอกสารที่บันทึกภาษาพูดในช่วงเวลาภาษาจีนยุคไกล่เป็นแหล่งข้อมูลหลัก(蒋绍愚, 2005:16) และใช้ภาษาจีนถิ่นปัจจุบันเป็นข้อมูลประกอบ (肖亚丽, 2008:4) เนื่องจากภาษาจีนยุคไกล่คือภาษาในช่วงเวลาที่กำลังเปลี่ยนแปลงจากภาษาจีนโบราณมาสู่ภาษาจีนปัจจุบัน โครงสร้างไวยากรณ์ส่วนใหญ่ของภาษาจีนยุคไกล่จึงมีความคล้ายกับภาษาจีนปัจจุบัน (蒋绍愚, 2005:2) เว้นแต่ ส่วนขยายกริยา(状语)ซึ่งในภาษาจีนปัจจุบันจะมีตำแหน่งอยู่ด้านหน้ากริยาเท่านั้น แต่ในภาษาจีนยุคไกล่ส่วนขยายกริยา(状语) จะมีตำแหน่ง

² การถอดเสียงในบทความนี้ใช้เกณฑ์ของราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๐ เว้นแต่ชื่อ “จินผิงเหมย” ที่ถอดเสียงตามความนิยมที่แพร่หลายในประเทศไทย

อยู่ด้านหน้าหรือด้านหลังกริยาก็อได้ (何洪峰, 2013: 92) และส่วนเสริมกริยา (补语) ซึ่งในภาษาจีนปัจจุบันมักจะมีตำแหน่งอยู่หลังกริยาและอยู่หน้ากรรม แต่ในภาษาจีนยุคไกลี่ส่วนเสริมกริยาจะมีตำแหน่งอยู่หลังกริยาและอยู่หน้าหรือหลังกรรมก็ได้อ (宋慧曼, 张和友, 2002: 81) จึงส่งผลให้โครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในภาษาจีนยุคไกลี่มีความแตกต่างจากโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในภาษาจีนปัจจุบัน

บทความนี้จำกัดขอบเขตการศึกษาเฉพาะโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้เท่านั้น การศึกษาเบื้องต้นพบว่าโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ของภาษาจีนยุคไกลี่มีจำนวนรูปแบบมากกว่าโครงสร้างของภาษาจีนปัจจุบัน เช่น

1. 我昨日周南轩那里吃酒，回家也有一更天气，也没曾见的新亲，说老早就去了。(ตอนที่ 45) (王明华, 2002: 109)

เมื่อวานฉันไปกินเหล้าที่บ้านของโจวหนันเซวียน กลับบ้านร่ายมนต์ ก็ยังไม่เห็นญาติใหม่ ได้ยินมาว่าญาติกลับไปตั้งนานแล้ว

2. 为缘你供养修持，舍了此经一千五百卷，有此功行，他投害你不得。(ตอนที่ 59) (王明华, 2002: 109)

ด้วยเธอทำนุบำรุงศาสนาถือบริจาคคัมภีร์ 1500 ฉบับ กุศลในครั้งนี้ทำให้เขาทำร้ายเธอไม่ได้

โครงสร้าง 没 V 得 O³ และ VO 不得 ที่ปรากฏข้างต้น เป็นโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในภาษาจีนยุคไคลี่เท่านั้น จึงไม่อาจพบโครงสร้างดังกล่าวในโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในภาษาจีนปัจจุบัน ทำให้ผู้ศึกษาภาษาจีนปัจจุบันเข้าใจโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในภาษาจีนยุคไคลี่ได้ไม่ถี่นัก

จากความแตกต่างกันของโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ของภาษาจีนทั้ง 2 ยุคนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในนวนิยายจินจินผิงเหมย จากงานวิจัย 3 ฉบับ ดังนี้

- 1) การศึกษาวิจัยระบบไวยากรณ์ของ “นวนิยายจินจินผิงเหมยฉบับฉือฮว่า”⁴ โดย เฉาเหว่ย (曹炜, 2002)
- 2) การศึกษาวิจัยโครงสร้างส่วนเสริมกริยาของ “นวนิยายจินจินผิงเหมยฉบับฉือฮว่า” โดย เฉาโจ่วผิง (曹守平, 2012)
- 3) การศึกษาวิจัยโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ใน “นวนิยายจินจินผิงเหมยฉบับฉือฮว่า” โดย หวังหมิงหว่า (王明华, 2002)

³ V แทนคำกริยา O แทนกรรม

⁴ ฉบับฉือฮว่า (词话本) คือ ฉบับที่ตีพิมพ์ในปีค.ศ.1617 โดย ดงหวุ่นงจูเกอ (东吴弄珠客) ฉบับฉือฮว่าเป็นต้นฉบับของนวนิยายจินจินผิงเหมยที่ปรับปรุงจากต้นฉบับลายมือ โดยฉบับนี้เป็นที่นิยมในการวิจัยภาษาจีนยุคไคลี่

งานทั้ง 3 ฉบับล้วนใช้ “นวนิยายจินจินผิงเหมยฉบับฉือฮว่า” เป็นตัวบทศึกษา แต่มีขอบเขตการวิจัยและใช้ตัวบทแตกต่างกัน ดังนี้

1) งานของเฉาเหว่ยศึกษาระบบไวยากรณ์และใช้ตัวอย่างประโยคจาก “นวนิยายจินจินผิงเหมยฉบับฉือฮว่า” ฉบับตีพิมพ์ซ้ำ ค.ศ. 1957 สำนักพิมพ์วรรณกรรมโบราณ (文学古籍刊行社) ซึ่งทำสำเนาจากฉบับตีพิมพ์สำนักพิมพ์นวนิยายโบราณที่สูญหาย (古佚小说刊行会) (曹炜, 2002:2)

2) งานของเฉาโถ้วผิงศึกษาส่วนเสริมกริยาทั้งระบบและใช้ตัวอย่างประโยคจาก “นวนิยายจินจินผิงเหมยฉบับฉือฮว่า” ฉบับตีพิมพ์ ค.ศ.2000 ของสำนักพิมพ์วรรณกรรมประชาชนที่สำเนาลบับคลังวรรณกรรมที่มีชื่อเสียงของโลก ซึ่งฉบับคลังวรรณกรรมตรวจแก้ตัวบทจากฉบับที่ตีพิมพ์ค.ศ.1991 ของสำนักพิมพ์วรรณกรรมประชาชน อันเป็นฉบับสำเนาลบับดั้งเดิมของไต้หวันที่ได้รับการเก็บซ่อนมาแต่ค.ศ.1617 (曹守平, 2012:14)

3)งานของหวังหมิงหฺวาศึกษาเฉพาะส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ซึ่งมีขอบเขตเนื้อหาใกล้เคียงกับที่ผู้วิจัยจะศึกษามากที่สุด งานวิจัยนี้ใช้ตัวอย่างประโยคจาก “นวนิยายจินจินผิงเหมยฉบับฉือฮว่า” ฉบับตีพิมพ์ ค.ศ.1992 ของสำนักพิมพ์เม้งเหมยกว่าน (梦梅馆) (王明华, 2002:6) ซึ่งมีความพิเศษที่ฉบับตีพิมพ์ดังกล่าวใช้

ฉบับนี้อู่ว่าเป็นต้นฉบับแล้วมีการตรวจแก้จากฉบับลงเงิน⁵ ฉบับ
จางจูฟัวผิงเป็น⁶ และรวบรวมข้อมูลวิจัยของนักวิจัยที่มีความ
น่าเชื่อถือมาปรับแก้ซ้ำ (梅节, 1992:1-2)

ด้วยความแตกต่างของตัวบทและขอบเขตการวิจัย ทำให้
งานวิจัยทั้ง 3 ฉบับมีข้อมูลไม่ตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้นำโครงสร้างส่วน
เสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในภาษาจีนยุคใกล้ของลู่หวิชูเซียง
(吕叔湘, 1999:132-144) มาเป็นเกณฑ์เพื่อใช้สรุปรูปแบบของ
โครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในนวนิยายจิน
ผิงเหมยของงานวิจัยทั้ง 3 ฉบับข้างต้น

⁵ ฉบับลงเงิน (崇祯本) คือ นวนิยาย จินผิงเหมย ที่คัดส่วนของโคลงกลอนออก ปรับแก้
ให้อ่านได้ง่ายขึ้นและมีรูปภาพแทรกในแต่ละบท สันนิษฐานว่า ฉบับดังกล่าวปรับแก้มา
จากฉบับนี้อู่ว่า (黄霖, 2008:22)

⁶ ฉบับจางจูฟัวผิงเป็น (张竹坡评本) คือ นวนิยายจินผิงเหมยที่นำ ฉบับลงเงินมา
เรียบเรียงใหม่ โดยลำดับเรื่องราวให้สอดคล้องมากขึ้น และมีการปรับแก้รวมถึงอธิบาย
รายละเอียด โดยนักวิจัยเกี่ยวกับนวนิยายจินผิงเหมยในสมัยราชวงศ์ชิงรัชกาล
จักรพรรดิคังซี ที่ชื่อว่า จางจูฟัว (张竹坡) ฉบับนี้เป็นต้นฉบับของฉบับที่แพร่หลายต่อมา
ในวงนักอ่านปัจจุบัน

2. โครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในนวนิยายจีน จีนผิงเหมย

ผู้วิจัยศึกษาและสรุปผลรูปแบบโครงสร้างส่วนเสริมกริยา
บอกความเป็นไปได้ในนวนิยายจีนผิงเหมย พบว่า

งานของเฉาเหว่ยพบโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความ
เป็นไปได้ 8 โครงสร้างคือ V得 V得C⁷ V不得 V不C V得CO
V不得O VO不得 และ V不了

งานของเฉาโถ่วผิงพบโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความ
เป็นไปได้ 8 โครงสร้างคือ V得 V得C V不得 V得O V得CO
不V得O V不得O และ VO不得

งานของหวังหมิงหฺวาพบโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอก
ความเป็นไปได้ 12 โครงสร้างคือ V得 V得C V不C V得O
V得CO V得OC V不得O VO不得 V不CO VO不C 没V得C
และ 没V得O

ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบโครงสร้างทั้งหมดข้างต้น และได้ผลดังที่แสดง
ในรูปแบบตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1: ตารางเปรียบเทียบโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในภาษาจีนยุค
ใกล้กับโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในนวนิยายจีนผิงเหมย

ประเภท	โครงสร้างส่วนเสริม กริยาบอกความเป็นไป ได้ในภาษาจีนยุคใกล้ ของลู่หัวซีเซียง	โครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ ในนวนิยายจีนผิงเหมย		
		งานของ เฉาเหว่ย	งานของ เฉาโจ้วผิง	งานของ หวังหมิงหฺวา
1.1 รูปบอกเล่าที่ ไม่มีกรรม	1. V 得	+	+	+
	2. V 得 C	+	+	+
	3. VC 得	-	-	-
1.2 รูปปฏิเสธที่ ไม่มีกรรม	1. V 不得	+	+	-
	2. 不 V 得	-	-	-
	3. V 不 C	+	-	+
	4. 不 V 得 C	-	-	-
	5. VC 不得	-	-	-
2.1 รูปบอกเล่า ที่มีกรรม	1. V 得 O	-	+	+
	2. VO 得	-	-	-
	3. V 得 CO	+	+	+
	4. V 得 OC	-	-	+
	5. VO 得 C	-	-	-

ประเภท	โครงสร้างส่วนเสริม กริยาบอกความเป็นไป ได้ในภาษาจีนยุคใกล้ ของลู่หัวซีเซียง	โครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ ในนวนิยายจินจิงเหมย		
		งานของ เฉาเหว่ย	งานของ เฉาโล่วผิง	งานของ หวังหมิงหฺวา
2.2 รูปปฏิเสธที่มีกรรม	1. 不 V 得 O	-	+	-
	2. V 不得 O	+	+	+
	3. VO 不得	+	+	+
	4. V 不 CO	-	-	+
	5. VO 不 C	-	-	+
	6. V 不得 OC	-	-	-
	7. VCO 不得	-	-	-
โครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในนวนิยายจินจิงเหมยที่ไม่ปรากฏในงานของลู่หัวซีเซียง				
1. V 不了		+	-	-
2. 没 V 得 C		-	-	+
3. 没 V 得 O		-	-	+

ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มรูปแบบโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้โดยใช้เกณฑ์การปรากฏร่วมกับกรรมของรูปบอกเล่าและรูปปฏิเสธ ซึ่งแบ่งได้ 5 ประเภทดังนี้

1) **รูปบอกเล่าที่ไม่มีกรรม** โครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในภาษาจีนยุคไกลี⁸ รูปบอกเล่าที่ไม่มีกรรมประกอบมี 3 โครงสร้าง คือ V得 V得C VC得 แต่พบโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในนวนิยายจีนผิงเหมยจากทั้งงานวิจัย 3 ฉบับ เพียง 2 โครงสร้าง คือ V得 และ V得C

2) **รูปปฏิเสธที่ไม่มีกรรม** โครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในภาษาจีนยุคไกลีรูปปฏิเสธที่ไม่มีกรรมประกอบมี 5 โครงสร้าง คือ V不得 不V得 V不C 不V得C และ VC不得 แต่พบโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในนวนิยายจีนผิงเหมยเพียง 2 โครงสร้าง คือ

V不得 (พบในงานของเฉาเหว่ยและเฉาฉว่ผิง) และ

V不C (พบในงานของเฉาเหว่ยและหวังหมิงหฺวา)

3) **รูปบอกเล่าที่มีกรรม** โครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในภาษาจีนยุคไกลีรูปบอกเล่าที่มีกรรมประกอบมี 5 โครงสร้าง คือ V得O VO得 V得CO V得OC และ VO得C แต่พบโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในนวนิยายจีนผิงเหมยเพียง 3 โครงสร้าง คือ

V得O (พบในงานของเฉาเหว่ยและหวังหมิงหฺวา)

V得CO (พบในงานวิจัยทั้ง 3 ฉบับ)

⁸ รูปแบบที่ปรากฏในงานของหลิวหฺวี่เซียง

V得OC (พบในงานของหวังหมิงหฺวาเท่านั้น)

4) รูปปฏิเสธที่มีกรรม โครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้รูปปฏิเสธที่มีกรรมในภาษาจีนยุคใกล้มี 7 โครงสร้าง คือ 不V得O V不得O VO不得 V不CO VO不C V不得OC และVCO不得แต่พบโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในนวนิยายจินผิงเหมยเพียง 5 โครงสร้าง คือ

不V得O (พบในงานของเฉาโถ่วผิงเท่านั้น)

V不得O และVO不得(พบในงานวิจัยทั้ง 3 ฉบับ)

V不CO และ VO不C (พบในงานของหวังหมิงหฺวาเท่านั้น)

5) โครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในนวนิยายจินผิงเหมยที่ไม่ปรากฏในงานของหลู่หฺวีซฺเหิง ประกอบด้วย V不了 没V得C 没V得O โดยโครงสร้าง V不了 (พบในงานของเฉาเหว้ยเท่านั้น) เป็นโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในภาษาจีนปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยจะนำโครงสร้างนี้ไปรวมกับโครงสร้างV不C ด้วยเหตุว่าโครงสร้าง V不了ที่พบในงานของเฉาเหว้ยเพียงตัวอย่างเดียวนั้นเมื่อเทียบเคียงรูปแบบอื่นในโครงสร้างดังกล่าว ก็พบว่าโครงสร้างนั้นใช้โครงสร้าง V不C ส่วนโครงสร้าง 没V得Cและ没V得O (พบในงานของหวังหมิงหฺวาเท่านั้น) เป็นโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในภาษาจีนถิ่นปัจจุบัน ซึ่งอาจจะเป็นโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในภาษาจีนยุคใกล้ (肖亚丽, 2008:4)

3. การเทียบโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ใน นวนิยายจีนผิงเหมยกับโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความ เป็นไปได้ในภาษาจีนยุคปัจจุบัน

การเทียบโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ใน
ภาษาจีนยุคใกล้ไปสู่ภาษาจีนยุคปัจจุบัน จะแบ่งโครงสร้างส่วน
เสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในภาษาจีนยุคใกล้ออกเป็น 2
ประเภท คือ (1) โครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ที่พบ
ใน ทั้ง 2 ยุค และ (2) โครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้
ที่พบในภาษาจีนยุคใกล้เท่านั้น เมื่อเทียบโครงสร้างส่วนเสริมกริยา
บอกความเป็นไปได้ในนวนิยายจีนผิงเหมยกับโครงสร้าง
ส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในภาษาจีนยุคปัจจุบัน
โครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ที่พบในทั้ง 2 ยุค
ส่วนใหญ่จะไม่มีเปลี่ยนแปลง แต่โครงสร้างส่วนเสริมกริยา
บอกความเป็นไปได้ที่พบแต่ในภาษาจีนยุคใกล้ส่วนใหญ่จะ
เทียบเคียงได้กับคำกริยาช่วย 能

3.1 โครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ที่พบใน ภาษาจีนยุคใกล้และภาษาจีนปัจจุบัน

เมื่อนำงานวิจัยทั้ง 3 ฉบับมาเปรียบเทียบกันจะพบว่า
มีโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในภาษาจีนยุคใกล้
5 โครงสร้างที่พบในงานวิจัยทั้ง 3 ฉบับ คือ โครงสร้าง V得 V得C

V得CO V不得O VO不得 (รูปปฏิเสธที่พบเป็นลำดับแรกๆ และไม่พบในภาษาจีนยุคปัจจุบัน) และ โครงสร้างที่พบในงานวิจัย เพียง 2 ฉบับ คือ

V不得 (พบในงานของเฉาเหว่ยกับเฉาโล่วผิง)

V不C (พบในงานของเฉาเหว่ยกับหวังหมิงหฺวา)

V得O (พบในงานของเฉาโล่วผิงกับหวังหมิงหฺวา)

และ V不CO (พบในงานของหวังหมิงหฺวาเท่านั้น) รวมทั้งสิ้น 9 โครงสร้าง พบว่า 8 ใน 9 โครงสร้าง (เว้นแต่VO不得) จะพบใน โครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในภาษาจีนยุคใกล้ และภาษาจีนปัจจุบันอันอาจอนุมานได้ว่าโครงสร้างส่วนเสริมกริยา บอกความเป็นไปได้ในภาษาจีนปัจจุบันน่าจะเป็นโครงสร้างที่พบ บ่อยในภาษาจีนยุคใกล้ โดยโครงสร้างเหล่านี้จะมีลักษณะโครงสร้าง สอดคล้องกับโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ใน ภาษาจีนปัจจุบัน (รูปบอกเล่าV ติดกับ 得 เมื่อเปลี่ยนรูปบอกเล่าเป็น รูปปฏิเสธจะเปลี่ยนจาก 得 เป็น 不 และเมื่อมีกรรมประกอบ O จะ อยู่หลังC) โดยจำแนกได้ ดังนี้

1) รูปบอกเล่าที่ไม่มีกรรม ประกอบด้วย V得และV得C ซึ่ง รูปบอกเล่าทั้งสองล้วนสะท้อนว่าในโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอก ความเป็นไปได้ในภาษาจีนยุคปัจจุบัน Vและ得จะวางติดกัน (吕叔湘, 1999: 132-144)

2) รูปปฏิเสธที่ไม่มีกรรม ประกอบด้วย V不得 และ V不C

รูปบอกเล่าของ V不得 คือ V得 ซึ่งรูปเดิมคือ V得得 แต่เนื่องจากมี
得 2 ตัวซ้ำกันจึงพูดเหลือ得ตัวเดียว (曹炜, 2002: 139) และ
รูปบอกเล่าของ V不C คือ V得C จะเห็นว่ารูปปฏิเสธดังกล่าวล้วน
เกิดจากการเปลี่ยน得เป็น 不 ซึ่งพบได้ทั่วไปในโครงสร้าง
ส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในภาษาจีนยุคปัจจุบัน

3) รูปบอกเล่าที่มีกรรม ประกอบด้วย V得O และV得CO
เป็นโครงสร้างที่มีการใช้มาอย่างต่อเนื่องจากภาษาจีนยุคใกล้ถึง
ภาษาจีนยุคปัจจุบัน (李思明, 1992: 52) สะท้อนการวางติดกันของV
และ得 (吕叔湘, 1999: 132-144) ที่พบได้ในโครงสร้างส่วนเสริม
กริยาบอกความเป็นไปได้ในภาษาจีนยุคปัจจุบัน

4) รูปปฏิเสธที่มีกรรม ประกอบด้วย V不得Oเป็นโครงสร้าง
ที่มีการใช้มาอย่างต่อเนื่องจากภาษาจีนยุคใกล้ถึงภาษาจีนยุคปัจจุบัน
(李思明, 1992: 52) และสะท้อนว่ารูปบอกเล่าของ
V不得O คือ V得O ที่ย่อมาจาก V得得O (เทียบจากV得得) และ
V不CO ที่มีรูปบอกเล่าคือ V得CO และโครงสร้างปฏิเสธคือ
การเปลี่ยนรูปของ得เป็น 不 เท่านั้น เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่พบใน
โครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในภาษาจีน
ยุคปัจจุบัน

เมื่อเทียบโครงสร้างที่พบในภาษาจีนยุคใกล้เป็นภาษาจีน
ปัจจุบันโครงสร้าง V得 V得C V不得 V不C V得CO V不CO จะ

คงรูปเดิม แต่โครงสร้าง V 得 O และ V 不得 O ในบางกรณีอาจมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเป็นโครงสร้างอื่น ดังนี้

1. รูปบอกเล่าที่ไม่มีกรรม

1.1 V 得

(1a)⁹ 月娘道：“小儿还小，今才不到一周岁儿，如何来得？” (ตอนที่ 48) (曹守平, 2012:70)

(1b)¹⁰ 月娘说：“小儿子还年少，现在年龄还不到一岁，怎么来得？”

เยว่เหนียงพูดว่า “ลูกชายยังเล็กนัก อายุยังไม่ครบปี จะมาได้ อย่างไร”

1.2 V 得 C

(2a) 咱不如悄悄行令完耍子，每人要一句，说的¹¹ 出免罚，说不出罚衙门大杯酒。(ตอนที่ 43) (王明华, 2002:109)

(2b) 咱们不如悄悄行令玩耍的，每人要行令一句，说得出免罚，说不出罚在衙门前喝一杯大杯酒。

⁹ a หมายถึง ประโยคจากต้นฉบับงานวิจัย

¹⁰ b หมายถึง ประโยคที่ใช้ภาษาจีนปัจจุบันเทียบความหมายกับประโยคจากต้นฉบับงานวิจัย

¹¹ 得 สามารถใช้แทนด้วย 的 ได้ (曹炜, 2001:80)

ไม่ผู้พวกเรามาเล่นแสดงออกคำสั่งกัน พูตกันคนละประโยค
ถ้าพูดได้ก็เว้นโทษปรับ ใครพูดไม่ได้ก็ปรับตี้มเหล่าแก้วใหญ่หน้า
ประตู

2. รูปปฏิเสธที่ไม่มีกรรม

2.1 V不得

(3a) 那来旺儿有口也说不得了。(ตอนที่ 26)

(曹炜, 2002: 139)

(3b) 那来旺儿有口也说不得了。

หลายหวังนั้นถึงมีปากก็พูดไม่ได้แล้ว

2.2 V不C

(4a) 你看不出来，小油嘴吃好少酒儿。(ตอนที่ 34)

(王明华, 2002: 109)

(4b) 你看不出来，小油嘴吃酒很少。

เรอดูไม่ออกหรือ ชัยเจ้าคารมคนนี้กินเหล้าน้อยมาก

โครงสร้าง V不了 ในงานของเฉาเหว่ยเป็นโครงสร้าง
ส่วนเสริม กริยาบอกความเป็นไปได้ในภาษาจีนยุคปัจจุบันและใน
ที่นี้ถือว่าโครงสร้าง V不了เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้าง V不C

(5a) 爹昨日到他屋里，见他只顾收拾不了……¹²(ตอนที่ 58)

¹² เนื่องจากผู้วิจัยทำการเปรียบเทียบรูปแบบและพบว่า 收拾不了 ที่พบในงานของเฉาเหว่ย
ตรงกับ 收拾不完 (梅节, 1992: 677) หรือโครงสร้าง V 不 C ในงานของหวังหมิงหฺวา

(曹炜, 2002: 139)

(5b) 爹昨日到他房间里, 见他只顾收拾不了……

เมื่อวานนายท่านไปบ้านเขา พอเห็นเขาก็คอยดูแลเสียไม่

หวาดไม่ไหว

3. รูปบอกเล่าที่มีกรรม

3.1 V得O

โครงสร้างV得O นั้น V จะเป็นกริยาตัวเดียว แต่เทียบได้ 2 แบบคือ คงโครงสร้างเดิม เช่น

(6a) 爹去吃酒, 到多咱晚来家! 俺们原等的他? (ตอนที่ 44)

(王明华, 2002: 109)

(6b) 爹去吃酒, 到什么时候才回家! 俺们怎么等得他?

นายท่านไปกินเหล้าข้างนอก ไม่รู้จะกลับมาเมื่อไร พวกเรา
จะรอเขาได้เช่นไร

อีกแบบหนึ่งนั้นส่วนมากจะเปลี่ยนโครงสร้างเป็น能 V O เช่น 受得他这气→能受他这气 (ตอนที่ 7) เป็นต้น (郑剑平, 2003: 161-162) ทั้งนี้การเทียบเป็นรูปแบบใดขึ้นอยู่กับบริบทของประโยคแวดล้อมนั้น

3.2 V得CO

โครงสร้างดังกล่าวจึงอาจเกิดขึ้นจากความคลาดเคลื่อนของการตรวจแก้ ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงรวมทั้ง 2 โครงสร้างไว้ด้วยกัน

(7a) 你教人有刺眼儿看得上你! (ตอนที่ 12) (曹炜, 2002:140)

(7b) 你叫人有刺眼儿看得上你!

เธอจะให้ใครใช้สายตาอันแหลมคมของเขามาดูเห็นค่าเธอได้

4. รูปปฏิเสธที่มีกรรม

4.1 V不得O

โครงสร้าง V 不得 O ในภาษาจีนปัจจุบัน กริยาส่วนใหญ่จะ
เกิดจากสิ่งอื่นมากระตุ้น (被动义) (郑剑平, 2003:161-162) เช่น

大小姐没有理会她们呕气的话, 却只在回想她在前年的伏天
曾绣过一对很精细的靠垫--上头也有翠鸟与凤凰的。那时白天太
热, 拿不得针, 常常留到晚上绣, 完了工, 还害了十多天眼病。
她想看看这鸟比她的怎么样, 吩咐小妞儿把那对枕顶儿立刻拿
来。(北京大学语料库)

(จากประโยคนี้จะเห็นได้ว่า ประธานในประโยคไม่สามารถ
ปักผ้าได้ เพราะปัจจัยอื่น คือ กลางวันอากาศร้อนเกินไป) เป็นต้น

แต่กริยาที่เกิดขึ้นโดยความตั้งใจของประธานเอง(主动义)มี
น้อย และกริยาส่วนใหญ่จะประกอบกรรมไม่ได้ ดังนั้นเมื่อเทียบ
โครงสร้าง V 不得 O กริยาที่เกิดขึ้นโดยความตั้งใจของประธาน
เอง(主动义) และมีกรรมประกอบไม่ได้ จะเปลี่ยนโครงสร้างเป็น 不
能 VO เช่น 弄不得手脚→不能弄手脚 (ตอนที่ 86) (ทำอะไรมิได้→
ไม่สามารถทำอะไรได้) เป็นต้น (郑剑平, 2003:161-162)

เว้นแต่โครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้บางรูป
ที่สามารถเกิดร่วมกับกรรมได้ (郑剑平, 2003:161-162) เช่น

(8a) 亲亲, 奴舍不得你! (ตอนที่ 16) (曹炜, 2002:140)

(8b) 亲亲, 奴舍不得你!

ที่รัก ฉันสละเธอไปไม่ได้

4.2 V 不 CO

(9a) 休说屏风, 三十两银子还搅给不起这两架铜锣铜鼓
来。 (ตอนที่ 45) (王明华, 2002:110)

(9b) 休说屏风, 三十两银子还搅给不起这两架铜锣铜鼓
来。

อย่าเพิ่งพูดถึงมันกันเลย ขนาด 30 ตำลึงเงินยังซื้อกลองและ
ฆ้องทองแดง 2 ชิ้นนั้นมาไม่ได้เลย

3.2 โครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ที่พบใน ภาษาจีนยุคใกล้เท่านั้น

การเทียบโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ใน
ภาษาจีนยุคใกล้ที่พบในภาษาจีนยุคใกล้เท่านั้น ส่วนใหญ่จะ
เทียบเคียงได้กับคำช่วยกริยา 能 เพราะภาษาเกิดการเปลี่ยนแปลง ใน
บางโครงสร้างจะเทียบเคียงกับส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้
ในภาษาจีนปัจจุบันเพื่อคงความหมายของส่วนเสริมกริยาบอกความ
เป็นไปได้ ประกอบด้วย

1. รูปปฏิเสธที่ไม่มีกรรม

没 V 得 C

โครงสร้าง 没 V 得 C เป็นรูปปฏิเสธของ V 得 C ซึ่งพบในภาษาจีนถิ่นเฉียนแถบตะวันออกเฉียงใต้ (黔东南方言) โดยรูปปฏิเสธของภาษาจีนปัจจุบันตรงกับ V 不 C เช่น 我没记得倒他的手机号。(我记不住他的手机号。) เป็นต้น (肖亚丽, 2008:39) ดังนั้นผู้วิจัยจึงเทียบโครงสร้าง 没 V 得 C ในภาษาจีนยุคใกล้เป็นโครงสร้าง V 不 C ในภาษาจีนปัจจุบัน

(10a) 原来两个, 蝴蝶也没曾捉的住, 倒订了燕约莺期。

(ตอนที่ 19) (王明华, 2002:109)

(10b) 原来两个女人, 蝴蝶也捉不住, 却订了燕约莺期。

เดิมทีหญิงสาวทั้ง 2 คนยังจับผีเสื้อไม่ได้ แต่กลับคาดไปด้
วาดฝันวิมานแมน

2. รูปบอกเล่าที่มีกรรม

V 得 OC

โครงสร้าง V 得 OC โดยทั่วไปสามารถเทียบเป็นโครงสร้าง V 得 CO ได้ เว้นแต่ O จะมีมากกว่า 1 พยางค์ เช่น

红二道: " 那个去跌得那老货过? " (《一片情》第 6 回) ก็ จะเทียบไม่ได้ (崔山佳, 2001:21-22) แต่ตัวอย่างในงานวิจัยที่ยกมามี O เพียง 1 พยางค์ จึงสามารถเทียบเป็นโครงสร้าง V 得 CO ได้ เช่น

(11a) 你八什么骨秃肉兑拌的他过? (ตอนที่ 75)

(王明华, 2002:111)

(11b) 你发什么骨禿肉兑拌得_得过他?

เธอจะใช้เลือดเนื้ออันใดไปแย่งเขาได้

3. รูปปฏิเสธที่มีกรรม

3.1 不 V 得 O

โครงสร้าง 不 V 得 O นั้น เมื่อเป็นภาษาจีนปัจจุบันจะคงรูปเดิม (曹守平, 2012:71) ดังนี้

(12a) 俺每就不_不认_得他了, 买了他几枝花翠。(ตอนที่ 90)

(曹守平, 2012:71)

(12b) 我们不_不认_得他了, 就买了他几枝花翠。

พวกเราไม่รู้จักเขาแล้ว ก็เลยซื้อเครื่องประดับศีรษะจากเขาหลายอัน

(เพราะเขาในบริบทนี้ คือเด็กรับใช้ชายหลายวังที่ถูกไล่ออกจากบ้านไปนานแล้ว เมื่อผู้พูดคือขุนเสวเอ๋อได้พบหลายวังอีกครั้งจึงไม่รู้จัก เพราะไม่เจอกันนาน จึงจำไม่ได้)

3.2 没 V 得 O

โครงสร้าง 没 V 得 O ในภาษาจีนยุคใกล้เป็นโครงสร้างที่ปฏิเสธความน่าจะเป็นของสิ่งที่เกิดขึ้นแล้ว (王明华, 2002:109) จึงตรงกับรูปปฏิเสธของส่วนเสริมกริยาบอผลในภาษาจีนปัจจุบันที่จะใช้ปฏิเสธสิ่งที่เกิดขึ้นแล้ว การเปลี่ยนแปลงของภาษาอาจจะทำให้การใช้ภาษามีการเปลี่ยน ทำให้การปฏิเสธความน่าจะเป็นของสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วหายไป เช่น

(13a) 我昨日周南轩那里吃酒，回家也有一更天气，也没
曾见的新亲，说老早就去了。(ตอนที่ 45) (王明华, 2002:109)

(13b) 我昨日到周南轩家吃酒，回家时才一更，也没见过
新亲戚，听说很早就去了。

เมื่อวานฉันไปกินเหล้าที่บ้านโจวหนันเซวียน กลับบ้านร่าย
ยามหนึ่ง ก็ยังไม่เห็นญาติใหม่ ได้อินมว่ากลับไปตั้งนานแล้ว

3.3 VO 不得

เนื่องจากโครงสร้าง VO 不得 ไม่พบในภาษาจีนปัจจุบัน จึง
เปลี่ยนโครงสร้างอื่นมาเทียบเคียง จะเทียบได้ว่า 不能 VO เช่น
开口不得→不能开口(ตอนที่ 12) เป็นต้น(郑剑平, 2003:162)

(14a) 为缘你供养修持，舍了此经一千五百卷，有此功
行，他投害你不得。(ตอนที่ 59) (王明华, 2002:109)

(14b) 因你有缘供养修持，舍了一千五百卷的佛经，有这
功行，他不能投害你。

ด้วยเธอทำนุบำรุงศาสนาคือบริจาคคัมภีร์ 1500 ฉบับ กุศลใน
ครั้งนี้ทำให้เขาทำร้ายเธอไม่ได้

3.4 VO 不 C

โครงสร้าง VO 不 C ใกล้เคียงกับโครงสร้าง V 不 CO แต่
ความหมายของ 2 โครงสร้างนี้ต่างกันว่าโครงสร้าง VO 不 C จะเน้น
ความหมายที่ C และโครงสร้าง V 不 CO จะเน้นความหมายที่ O
เช่น 吃你不醉 จะเทียบว่า ไม่สามารถกินจนเธอเมาได้ และ 吃不醉

你会เทียบว่า กินจนเธอ มาไม่ได้ เป็นต้น (尹湘志, 2001:33)
 ดังนั้นจึงเทียบ โครงสร้าง VO 不 C เป็นโครงสร้าง V 不 CO แต่
 ความต่างของตำแหน่งอาจมีผลต่อความหมายในประโยคที่
 เปลี่ยนไปด้วย เช่น

(15a) 昨日你们三个, 怎的三不知不和我说就走了? 我使
 小厮落后赶你不着了。(ตอนที่ 43) (王明华, 2002:111)

(15b) 昨日你们三个人, 怎的不知道不跟我告别就去了? 我
 使小厮落后赶不着你了。

เมื่อวานพวกเธอทั้ง 3 คนทำไมไม่บอกลาฉันก่อนค่อยไป ฉัน
 ให้เด็กรับใช้ตามเธอไปภายหลังก็ไม่ทันเสียแล้ว

เมื่อเทียบโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ใน
 ภาษาจีนยุคใกล้เป็นโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้
 ในภาษาจีนปัจจุบันจะเริ่มจากการเทียบโครงสร้างส่วนเสริมกริยา
 บอกความเป็นไปได้ที่พบทั้ง 2 ยุคก่อน เพราะมีความเปลี่ยนแปลง
 น้อยและยังสามารถใช้เป็นโครงสร้างเทียบเคียงให้แก่โครงสร้าง
 ส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ที่พบในภาษาจีนยุคใกล้เท่านั้น
 ได้อีกด้วย

ในภาพรวมของการเทียบโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอก
 ความเป็นไปได้ในภาษาจีนยุคใกล้เป็นโครงสร้างส่วนเสริมกริยา
 บอกความเป็นไปได้ในภาษาจีนปัจจุบัน รูปบอกเล่าและรูปปฏิเสธที่
 ไม่มีกรรมประกอบส่วนใหญ่จะคงรูปเดิมเว้นแต่ 没 V 得 C ที่จะ

เทียบเป็นโครงสร้าง V 不 C ได้เลย โดยความหมายอาจไม่มีการเปลี่ยนแปลง

แต่รูปบอกเล่าและรูปปฏิเสธที่มีกรรมประกอบ พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงมาก โดยประโยคบอกเล่าที่มีกรรมประกอบ โครงสร้าง V 得 O จะเทียบโดยคงรูปเดิมหรือเปลี่ยนรูปเป็น 能 VO ก็ได้ โครงสร้าง V 得 CO จะคงรูปเดิม และโครงสร้าง V 得 OC จะเทียบเป็นโครงสร้าง V 得 CO เว้นแต่กรณีที่มีมากกว่า 1 พยางค์ก็จะเทียบไม่ได้

ประโยคปฏิเสธที่มีกรรมประกอบ โครงสร้าง 不 V 得 O จะเทียบเป็นโครงสร้าง V 不得 O ในขณะที่โครงสร้าง V 不得 O จะคงรูปเดิมหรือเทียบเป็นรูปแบบ 不能 VO ก็ได้ โครงสร้าง 没 V 得 O จะเทียบเป็นโครงสร้างปฏิเสธของส่วนเสริมบอกผลคือ 没 VCO อันเป็นความหมายที่ใกล้เคียงที่สุด โครงสร้าง VO 不得 จะเทียบเป็นโครงสร้าง 不能 VO สุดท้ายโครงสร้าง V 不 CO และ VO 不 C จะเทียบเป็นรูป V 不 CO เช่นเดียวกัน แต่มีความต่างของ 2 โครงสร้างนี้ คือโครงสร้าง V 不 CO จะคงความหมายเดิม แต่โครงสร้าง VO 不 C จะมีการแปลงความหมายจากเดิมที่เน้นความหมาย C กลายเป็นเน้นความหมายของ O แทน

ทั้งนี้ในการหาข้อมูลเพิ่มเติมจากที่กล่าวแล้ว อาจหาจากโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในภาษาจีนถิ่น

ปัจจุบัน เพราะภาษาจีนถิ่นปัจจุบันเป็นแหล่งข้อมูลประกอบที่อาจอนุรักษ์ภาษาจีนยุคไค้ไ้ (王明华, 2002:109) รวมไปถึงการเทียบรูปแบบประโยคเทียบเคียงอื่นๆ เพราะอาจมีการเปลี่ยนแปลงอื่นอีก อันขึ้นอยู่กับบริบทของประโยคแวดล้อมเป็นสำคัญ

ผู้วิจัยได้สรุปผลการเทียบโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในนวนิยายจีนจินผิงเหมยเป็น โครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในภาษาจีนยุคปัจจุบันในรูปแบบตารางดังนี้

ตารางที่ 2: ตารางเทียบโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในนวนิยายจีนจินผิงเหมยเป็นโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในภาษาจีนยุคปัจจุบัน

ประเภท	โครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในนวนิยายจีนจินผิงเหมย	โครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในภาษาจีนยุคปัจจุบัน
1.1 รูปบอกเล่าที่ไม่มีกรรม	1. V 得	V 得
	2. V 得 C	V 得 C
1.2 รูปปฏิเสธที่ไม่มีกรรม	1. V 不得	V 不得
	2. V 不 C	V 不 C
	3. 没 V 得 C	
2.1 รูปบอกเล่าที่มีกรรม	1. V 得 O	V 得 O/能 VO
	2. V 得 CO	V 得 CO
	3. V 得 OC	

2.2 รูปปฏิเสธที่มีกรรม	1. 不 V 得 O	不 V 得 O
	2. V 不得 O	V 不得 O/不能 VO
	3. 没 V 得 O	没 VCO
	4. VO 不得	不能 VO
	5. V 不 CO	V 不 CO
	6. VO 不 C	

4. บทสรุป

ภาษาที่ใช้ในนวนิยายจีนผิงเหมยเป็นภาษาจีนยุคใกล้ การศึกษาโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในนวนิยายจีนผิงเหมยนี้จึงเป็นการศึกษาโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในภาษาจีนยุคใกล้ที่จำกัดขอบเขตที่พบในนวนิยายจีนผิงเหมยเท่านั้น ผู้วิจัยพบโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ในนวนิยายจีนผิงเหมยทั้งหมด 14 โครงสร้าง (โดยได้รวมโครงสร้าง V 不了 ไว้เป็นส่วนหนึ่งของ V 不 C) จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3 ฉบับ สามารถจัดกลุ่มเป็น (1) กลุ่มโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ที่พบในทั้งภาษาจีนยุคใกล้และภาษาจีนปัจจุบัน 8 โครงสร้างและ (2) กลุ่มโครงสร้างส่วนเสริมกริยาบอกความเป็นไปได้ที่พบในเฉพาะภาษาจีนยุคใกล้เท่านั้น 6 โครงสร้าง

เมื่อเทียบกับภาษาจีนปัจจุบัน ผู้อ่านที่รู้ภาษาจีนปัจจุบันจะสามารถเข้าใจกลุ่มโครงสร้างที่ 1 ได้ไม่ยากนัก เพราะมีโครงสร้างที่

คล้ายกับภาษาจีนปัจจุบัน และสื่อความหมายใกล้เคียงกับโครงสร้างเดิม แต่สำหรับกลุ่มโครงสร้างที่ 2 ซึ่งมีรูปแบบที่ไม่ปรากฏในภาษาจีนปัจจุบันจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ยากขึ้น แต่เมื่อใช้หลักทำให้เปลี่ยนเป็น 能 VC หรือ 能 VO มาเทียบความหมายก็จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจง่ายขึ้น ส่วนโครงสร้าง V 不 CO หรือ VO 不 C ที่ลำดับของคำมีผลต่อการเน้นความหมาย ก็เป็นข้อสังเกตที่ผู้วิจัยต้องการจะเสนอให้ผู้อ่านได้ทราบด้วย

บรรณานุกรม

- 曹炜. 2001. 《金瓶梅词话》中的结构助词和语气助词, 《苏州大学学报(哲学社会科学版)》(3). 79-82.
- 曹炜. 2002. 《金瓶梅词话》语法研究. 上海师范大学博士学位论文.
- 曹守平. 2012. 《金瓶梅词话》述补结构研究. 苏州大学硕士学位论文.
- 崔山佳. 2001. 近代汉语中的“VO 过”、“V 得 O 过”和“V 得 O 着”, 《张家口职业技术学院学报》14(4). 19-27.
- 何洪峰. 2013. 元明清时期方式状语的发展, 《江汉学术》32(2). 85-93.
- 黄霖. 2008. 《金瓶梅讲演录》. 桂林: 广西师范大学出版社.
- 蒋绍愚. 2005. 《近代汉语研究概要》. 北京: 北京大学出版社.

- 李思明. 1992. 晚唐以来可能性动补结构中宾语位置的发展变化, 《古汉语研究》(4). 47-52.
- 吕叔湘. 1999. 《汉语语法论文集》. 北京:商务印书馆.
- 梅节. 1992. 《金瓶梅词话》. 台山:梦梅馆印行.
- 宋慧曼, 张和友. 2002. 《金瓶梅》中述补带宾句式考察, 《四川大学学报(哲学社会科学版)》(3). 81-85.
- 王明华. 2002. 《金瓶梅词话》中的可能补语, 《汉语史学报》(2). 108-113.
- 肖亚丽. 2008. 黔东南方言语法研究. 上海师范大学硕士学位论文.
- 尹湘志. 2001. 方言格式“VO 不 C”. 湖南师范大学硕士学位论文.
- 郑剑平. 2003. 《《金瓶梅》语法研究》. 成都:巴蜀书社.

ABSTRACT

A Study of Potential Complements in Chinese Novel

Jin Ping Mei

Phibun Limareesuk

Chinese novel *Jin Ping Mei* was written in Pre-modern Chinese language. It is quite difficult for non-native learners to understand that Pre-modern Chinese structure is different from Modern Chinese structure, such as type of potential complements in Pre-modern Chinese language; there are more structures than Modern Chinese's. This paper reviewed the previous findings of potential complements structure in Chinese novel *Jin Ping Mei* from related papers and theses. Then, compare the potential complements structure in Pre-modern Chinese language with their form in modern Chinese, in order to help readers to understand contents of the Chinese novel *Jin Ping Mei* more clearly.

Keywords: *Potential Complements, Chinese Novel*

Jin Ping Mei, Modern Chinese

การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ทางคติชนของสำนวนจีน ทางพุทธศาสนากับสำนวนไทยที่มีความหมายใกล้เคียงกัน¹

พริยา สุรขจร²

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนทางพุทธศาสนากับสำนวนไทยที่มีความหมายใกล้เคียงกันในเชิงบทบาทหน้าที่ทางคติชน โดยจำแนกออกเป็น 3 ประการตามแนวทางของวิลเลียม บาสคอม (William Bascom) คือ 1) บทบาทหน้าที่ในการอธิบายกำเนิดและที่มา 2) บทบาทหน้าที่ในการอบรมระเบียบสังคมและรักษามาตรฐานพฤติกรรมของสังคม และ 3) บทบาทหน้าที่ในการเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคล ทั้งนี้ เพื่อให้เข้าใจกลุ่มชนในสังคมนั้นๆ รวมทั้งทิศทางของคติชนในการรักษาความมั่นคงทางวัฒนธรรมและความเป็นไปในสังคม

คำสำคัญ พุทธศาสนา คติชน บทบาทหน้าที่ สำนวนจีน สำนวนไทย การศึกษาเปรียบเทียบ

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาคุญบัณฑิตเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนทางพุทธศาสนากับสำนวนไทยที่มีความหมายใกล้เคียงกัน” (A Comparative Study of Buddhist Chinese Idiomatic Expressions and Thai Idiomatic Expressions with Similar Meanings) สาขาวิชาภาษาจีน ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

² อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาจีนธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

1. บทนำ

พุทธศาสนาเป็นรากฐานของวัฒนธรรมและเป็นแหล่งแห่งความเจริญของภาษาทั้งจีนและไทย เรื่องราวหรือเนื้อหาในคัมภีร์ทางพุทธศาสนาและภาษาบาลีสันสกฤตเป็นแหล่งใหญ่และเป็นเครื่องมือในการประพันธ์งานวรรณคดี วรรณกรรม หรือกวีนิพนธ์ต่างๆ มาทุกยุคสมัย แน่แน่นอนว่าเมื่อพุทธศาสนาและภาษาบาลีสันสกฤตเป็นเครื่องมือในการสร้างผลงานต่างๆ การเกิดสำนวนซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะทั้งในภาษาจีนและภาษาไทยที่สะท้อนที่มาหรือส่วนประกอบสำคัญที่มาจากพุทธศาสนา จึงปรากฏให้เห็นอยู่มากมายในงานต่างๆ เหล่านั้นด้วย

การเกิดสำนวนต่างๆ ขึ้นในภาษานั้นมีจุดมุ่งหมายหลายประการที่เหมือนกันกับเป้าหมายของการใช้ภาษา กล่าวคือ เพื่อบอกเล่าแสดงสาร ใช้เป็นพลังในการเสนอความคิดเห็น ต้องการกระตุ้นเร้าเร้าเพื่อเป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่ง และทำให้เกิดสุนทริยะทางอารมณ์ เกิดความงดงามทางภาษาขึ้น (ประภาศรี สีหอำไพ, 2550: 21) สำนวนโวหารต่างๆ นอกจากจะมีหน้าที่และเป้าหมายในการสื่อสารข้อมูลต่างๆ ดังกล่าวแล้ว สำนวนโวหารยังทำหน้าที่เสมือนเป็นหนึ่งในข้อมูลทางวัฒนธรรมที่นำเอาความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และความรู้สึกต่างๆ ถ่ายทอดสืบต่อกันมาอย่างยาวนานด้วย

ถือได้ว่า สำนวนเป็นข้อมูลประเภทมุขปาฐะ (Verbal) ที่ใช้
ถ้อยคำเป็นสื่อในการบอกเล่าสืบทอดความหมาย จัดเป็นคติชน³
ประเภทที่ใช้ถ้อยคำที่แสดงออกถึงศิลปวัฒนธรรมของชาติ เพื่อ
สะท้อนสภาพสังคมในด้านค่านิยมและความรู้สึกนึกคิดของสังคม
เวลานั้นว่า ต้องการหรือไม่ต้องการสิ่งใด เมื่อเกิดข้อมูลประเภทนี้
และมีการนำไปใช้หรือทดลองแล้วว่าเป็นจริง เป็นสิ่งที่ดีหรือมี
ประโยชน์ ก็จะเกิดการบอกกล่าวต่อๆ กันไป เกิดการจดจำ และสั่ง
สอนตกทอดเป็นมรดกทางภาษาและสังคมต่อไป (อารี ถาวรเศรษฐ์,
2546: 162)

การศึกษาบทพหุหน้าที่ของคติชน โดยผ่านข้อมูลมุขปาฐะ
แบบสำนวน ทำให้ทราบว่าสำนวนสามารถทำหน้าที่ช่วยแนะนำ
บอกกล่าว สั่งสอน และควบคุมพฤติกรรมในสังคมได้ ตัวอย่างเช่น
การใช้สำนวนไทยเพื่อย้ำความหมายที่ต้องการสื่อหรือให้คำพุดมี
น้ำหนักขึ้น โดยไม่ได้มุ่งสั่งสอนผู้ใดโดยเฉพาะ เช่น ใจพระ ตคนรก

³ คติชนวิทยา เป็นศาสตร์ที่เกิดขึ้นมาในราวคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยมาจากคำว่า Folk-Lore
ซึ่งหมายถึง ความรู้เกี่ยวกับชาวบ้าน เป็นคำที่นักวิชาการชาวอังกฤษชื่อ วิลเลียม ธอมส์
(William Thoms) ได้บัญญัติขึ้นใน ค.ศ. 1846 (สิราพร ณ ถลาง, 2552: 3) เป็นศาสตร์ที่
ศึกษาเรื่องราววิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ จินตนาการและความรู้สึกของชาวบ้านโดยผ่าน
ทฤษฎีที่ใช้ในการตีความ เพื่อทำความเข้าใจสิ่งที่ชาวบ้านต้องการจะสื่อผ่าน โดยสามารถ
มองได้หลายแง่มุมคือมองผ่าน โครงสร้างตัวบท (text) บริบท (context) และบริบททาง
สังคม (social context) ด้วย คติชนวิทยาจึงเป็นวิชาที่ศึกษาถึงความรู้อย่างต่างๆ ของกลุ่มชน
หรือเรียกรวมว่า คติชน

ทั้งเป็น ชายสามโบสถ์ เป็นต้น หรือการใช้สุภาษิตเพื่อให้เป็นคติสอนใจผู้คนให้ปฏิบัติตาม เช่น คนดีผีคุ้ม คนร้ายตายขุม ให้ทุกข์แก่ท่าน ทุกข์นั้นถึงตัว แพ้เป็นพระ ชนะเป็นมาร ปิดทองหลังพระ เป็นต้น

สำนวนจีนก็มีลักษณะเป็นข้อมูลมุขปาฐะเช่นกัน แต่ต่างกับสำนวนไทยตรงที่ สำนวนไทยและสุภาษิตไทยนั้น มีความหมายลักษณะและหน้าที่ที่ใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่จึงใช้คำทั้งสองประเภทเป็นกลุ่มคำเดียวกัน (อารี ถาวรเศรษฐ์, 2546: 163) ส่วนสำนวนจีน (成语 chéngyǔ) นั้นจะต่างกับสุภาษิตจีน (谚语 yànyǔ) ตรงที่ สำนวนจีนเป็นกลุ่มคำที่มีรูปแบบเฉพาะมักประกอบด้วยโครงสร้าง 4 อักษร และมีลักษณะเป็นภาษาหนังสือซึ่งพัฒนามาจากสุภาษิตจีน สุภาษิตจีนถือว่าเป็นข้อมูลมุขปาฐะ เพราะมีลักษณะเป็นประโยคสำเร็จรูปที่สืบทอดกันมาแบบปากต่อปาก มีรูปแบบเป็นภาษาพูดมากกว่าสำนวน แต่เมื่อมีการพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดจากปากต่อปาก เป็นการจดลงหนังสือหรือมีการบันทึกไว้ สุภาษิตบางประโยคจึงกลายเป็นรูปแบบสำนวนด้วย บางครั้งจะพบว่า บางสำนวนก็มีลักษณะมากกว่า 4 อักษรได้ ดังนั้น จึงถือได้ว่า สำนวนจีนเองก็มีลักษณะที่เกิดมาจากข้อมูลมุขปาฐะแบบสุภาษิต เมื่อสำนวนจีนมีลักษณะเป็นข้อมูลทางวัฒนธรรมดังกล่าวเช่นเดียวกับสำนวนไทยแล้ว ย่อมมีบทบาทหน้าที่ทางคติชนในการช่วยแนะนำ บอกกล่าวสั่งสอน และควบคุมพฤติกรรมในสังคมได้เช่นกัน ดังเช่น

1) 求人不如求己

Qiú rén bù rú qiú jǐ

ขอร้อง คนอื่น เทียบไม่ได้กับ ขอร้อง ตนเอง⁴

หมายถึง ขอร้องคนอื่นสู้ขอร้องตัวเองไม่ได้

2) 不经一事，不长一智

Bù jīng yī shì, bù zhǎng yī zhì

ไม่ ผ่าน หนึ่ง เรื่อง ไม่ เกิด หนึ่ง ปัญญา

(ไม่ผ่านเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ก็จะไม่เกิดปัญญา)

หมายถึง ถ้าไม่ผ่านเหตุการณ์นั้นๆ มา ก็จะไม่เกิด
ปัญญาหรือไม่มีประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆ

3) 一朝被蛇咬，三年怕草绳

Yī zhāo bèi shé yǎo, sān nián pà cǎo shéng

หนึ่ง เข้า (พอ เมื่อ) ถูก งู กัด สาม ปี กลัว หูร่า เชือก

(พอถูกงูกัดหนึ่งครั้ง กลัวเส้นเชือกไปสามปี)

หมายถึง หากเคยเจอความลำบากในเรื่องใดๆ มาก่อน
ก็จะกลัวเรื่องประเภทนั้นหรือทำนองเดียวกันในภายหลัง

ด้วยเหตุนี้ เมื่อสำนวนทั้งจีนและไทยมีบทบาทหน้าที่ทาง

คติชนดังกล่าว การศึกษาบทบาทหน้าที่ของคติชนที่มีต่อสังคมใน
ทิศทางนี้จึงรับแนวคิดมาจาก ทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism)
ของ มาลินอฟสกี (Malinowski) ผู้เป็นนักมานุษยวิทยาผู้บุกเบิก

⁴ สำนวนจีนที่นำมาใช้เป็นตัวอย่าง จะแปลความหมายตามตัวอักษรก่อน หากไม่เป็นที่
เข้าใจในภาษาไทย จะแปลรวมความอีกครั้งไว้ในวงเล็บในบรรทัดถัดไป

ทฤษฎีนี้โดยใช้ข้อมูลจากตำนานปรัมปรา (myth) เป็นหลัก(สุกัญญา
สุจฉายา, 2549: 3) ทฤษฎีหน้าที่นิยมนี้มองว่า “วัฒนธรรมในส่วนที่
เป็นคติชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล่าประเภทต่างๆ เพลง การละเล่น การ
แสดง ความเชื่อ พิธีกรรม ล้วนมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของ
มนุษย์ทางด้านจิตใจ และช่วยสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคง
ทางวัฒนธรรมให้แก่แต่ละสังคม ดังนั้น การศึกษาวัฒนธรรมที่เป็นคติ
ชนจึงควรศึกษาในบริบททางสังคมนั้นๆ เพื่อให้เห็นความ สำคัญ
ของข้อมูลประเภทคติชนที่ช่วยให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง”
(ศิริพร ณ ถลาง, 2552: 360)

นักคติชนวิทยา วิลเลียม บาสคอม (William Bascom)
ผู้เขียนบทความแนวบทบาทหน้าที่นิยมซึ่งเห็นด้วยกับแนวทางของ
มาลินอฟสกี ได้เขียนบทความชื่อว่า “Four Functions of
Folklore” ในปี ค.ศ. 1954 ซึ่งกล่าวถึงเรื่องบริบททางสังคมของคติ
ชนและบทบาทหน้าที่ของคติชนในสังคมไว้ โดยบาสคอมได้เสนอ
บทบาทหน้าที่ของคติชนไว้ทั้งหมด 4 ประการ ซึ่งมีความเหมาะสม
ที่จะนำมาใช้ในการศึกษาเพื่อให้เข้าใจกลุ่มชนในสังคมนั้นๆ รวมทั้ง
ทิศทางของคติชนในการรักษาความมั่นคงทางวัฒนธรรมและความ
เป็นไปในสังคมด้วย ดังจะได้กล่าวในลำดับต่อไป

2. แนวคิดและบทบาทหน้าที่ของคติชนตามแนวทางของบาสคอม

บทบาทหน้าที่ของคติชนตามแนวทางของบาสคอมนั้น บาสคอมชี้ให้เห็นว่า คติชนแต่ละประเภทอาจมีบทบาทที่แตกต่างกันได้ หรือบางประเภทอาจมีบทบาทหลายอย่าง ตัวอย่างเช่น การใช้ภายิตของกลุ่มชนบางกลุ่มในการตัดสินใจตัดสินคดีความ⁵ การใช้ตำนานหรือนิทานเพื่อให้เห็นความสำคัญของสิ่งที่ควรปฏิบัติ หรือการใช้บทเพลงเพื่อเสียดสีสังคมในยุคนั้นๆ เป็นต้น (สุกัญญา สุจฉายา, 2549: 5-6) บาสคอมได้เสนอบทบาทหน้าที่ของคติชนไว้ทั้งหมด 4 ประการ ได้แก่

- 1) คติชนใช้อธิบายที่มา เหตุผล และความสำคัญในการทำพิธีกรรม
- 2) คติชนให้การศึกษาและขัดเกลาสังคมที่ใช้ประเพณีถ่ายทอดกันแบบมุขปาฐะ
- 3) คติชนช่วยรักษามาตรฐานและแบบแผนของสังคม

⁵ การใช้ภายิตในการตัดสินคดีความนั้น บางกลุ่มชนในแอฟริกา เช่น ชนเผ่าจาโบ (Jabo) ที่อาศัยอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของสาธารณรัฐไลบีเรียในแอฟริกาตะวันตก มีการนำภายิตมาช่วยในขั้นตอนของการวิเคราะห์หรือตัดสินเรื่องทางกฎหมาย โดยหากผู้ใดสามารถใช้หรือภายิตได้มากกว่าผู้หนึ่งก็จะยิ่งได้รับการยกย่องหรือนับถือให้เป็นผู้รู้หรือนักกฎหมาย หากอ้างอิงภายิตมาผิดหรือนำภายิตมาใช้อย่างผิดความหมาย จะทำให้การพิจารณาตัดสินผิดพลาดได้ โดยจะมีการกล่าวถึงภายิตในคำร้องก่อนการพิพากษาคดี ในคำให้การหรือการเบิกพยาน และในขั้นตอนของการพิจารณาพิพากษา เป็นต้น (Herzog, Herskovits & Tagbwe, cited in Bascom, 1954: 348)

- 4) คติชนให้ความเพลิดเพลินและเป็นทางออกให้กับความ
คับข้องใจของคนในสังคม

อาจกล่าวได้ว่า คติชนมีบทบาทหน้าที่ในการรักษา
เสถียรภาพทางวัฒนธรรมในสังคมที่สำคัญยิ่ง

แนวคิดของบาสคอมที่เสนอบทบาทหน้าที่ทั้ง4ประการ
ของคติชนไว้ดังกล่าวนั้น มีผู้นำมาปรับความคิดและประเด็นในการ
นำเสนอโดยยึดหลักแนวทางทั้ง4อยู่เสมอ บางหัวข้อวิจัยอาจจะ
เสนอบทบาทเป็น3ประการ แต่บางหัวข้อวิจัยอาจจะนำเสนอ
บทบาทเป็น 5 ประการก็ได้ ดังนั้น ในงานวิจัยนี้จึงได้ประยุกต์รวม
เอาความคิดในหัวข้อต่างๆ ทั้ง4ประการมาจำแนกใหม่ให้เห็น
บทบาทหน้าที่หลักของคติชนในตำนานพุทธศาสนา โดยแบ่ง
ออกเป็น 3 ประการ ดังนี้

- 1) บทบาทหน้าที่ในการอธิบายกำเนิดและที่มา
- 2) บทบาทหน้าที่ในการอบรมระเบียบสังคมและรักษา
มาตรฐานพฤติกรรมของสังคม
- 3) บทบาทหน้าที่ในการเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจ
ของบุคคล

ดังที่ทราบกันว่า พุทธศาสนาเป็นรากฐานของวัฒนธรรม
ดั้งเดิมทั้งหลายของประเทศจีนและประเทศไทย จึงมีความสัมพันธ์
เกี่ยวเนื่องกับภาษาอย่างแยกจากกันมิได้ ศาสนาพุทธมีอิทธิพล
แทรกซึมอยู่ในวิถีชีวิตของชาวจีนและชาวไทยมาอย่างยาวนาน ทำ

ให้เกิดคติความเชื่อต่างๆ ที่สะท้อนแนวคิดของพุทธศาสนาขึ้น และทำให้เกิดภาษาที่ต้องการนำมาใช้สื่อสารถ่ายทอดเรื่องราว แนวคิด ความเชื่อต่างๆ เหล่านั้น และเพื่อแสดงถึงเอกลักษณ์ทางภาษาคำนิยม อุดลักษณะหรือภูมิปัญญาเฉพาะของชาติตน รูปแบบของสำนวน ไวยากรณ์ คำพังเพย หรือสุภาษิตต่างๆ จึงเกิดขึ้น เพื่อแสดงถึงรูปแบบศิลปวัฒนธรรมทางภาษาที่มีเฉพาะชนชาติ ดังนั้น สำนวนต่างๆ ของกลุ่มชนจึงเป็นคติชนที่สืบทอดกันมาประเภทหนึ่ง ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ทางภาษา และมีบทบาทหน้าที่ทางสังคมด้วย

การวิจัยนี้จึงมุ่งเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ของคติชนในสำนวนจีนและไทย เพื่อให้เห็นถึงลักษณะที่เหมือนกัน ร่วมกันหรือต่างกัน โดยยึดหลักทั้ง 3 ประการข้างต้น ดังต่อไปนี้

2.1 การเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ในการอธิบายกำเนิดและที่มา

แนวคิดที่บาทสคอมเสนอไว้นั้น เดิมทีหมายถึงการอธิบายกำเนิดและความสำคัญของพิธีกรรมของกลุ่มชนในสังคมนั้นๆ โดยหน้าที่ที่สำคัญของพิธีกรรม คือ ให้ความมั่นคงทางจิตใจ ปลอบประโลมใจให้มีความสบายใจเกิดขึ้น เป็นที่พึ่งทางใจให้กับผู้คน และมักมี “ตำนาน” เพื่อใช้ในการอธิบายเหตุผลและที่มาของพิธีกรรมด้วย ดังนั้น หากนำมาวิเคราะห์ในด้านสำนวนโวหารแล้ว ที่มาของสำนวนโวหารต่างๆ นั้น จึงมีความสำคัญเพื่อเน้นย้ำหรืออธิบายความสำคัญของสำนวนโวหารเหล่านั้นด้วยเช่นกัน

สำนวนทางพุทธศาสนาของจีนและไทยนั้น บางสำนวนมีที่มาจากตำนานหรือเรื่องเล่าเรื่องเดียวกัน บางสำนวนมาจากเรื่องคล้ายกัน โดยมีรายละเอียดต่างกันไป หรือบางสำนวนก็มาจากคนละตำนานกัน แต่มีความหมายเดียวกัน ตัวอย่างเช่น

สำนวนที่มาจากเรื่องเล่าจากพุทธประวัติ ได้แก่

1) 群魔乱舞

Qún mó luàn wǔ

กลุ่ม มาร อลหม่าน เต้นรำ

(หมู่มารเต้นรำกันอย่างอลหม่าน)

หมายถึง การกระทำของกลุ่มคนที่เลวร้าย คอยขัดขวางผลหรือประโยชน์ของผู้อื่น ก่อความเดือดร้อนหรือทำความเสียหายแก่ผู้อื่น

สำนวนจีนนี้มีความหมายใกล้เคียงกับสำนวนไทย คือ

มารผจญ หรือ มารประจญ

หมายถึง ผู้ที่คอยขัดขวางไม่ให้สำเร็จประโยชน์ หรือผู้คอยขัดขวางไม่ให้ทำอะไรได้สำเร็จสมประสงค์

ที่มาของสำนวนทั้งสองนี้มาจากตำนานพุทธประวัติเรื่องเดียวกัน ตอนที่พระพุทธเจ้ามีชัยชนะเหนือพญามาร เนื้อหาหลักของเรื่องเหมือนกัน แต่ต่างกันตรงรายละเอียดปลีกย่อย เนื้อหาทางตำนานไทยที่เราทราบกันนั้น คือ พญามารพร้อมเหล่ามารจำนวนมากมายทำร้ายขัดขวางพระพุทธเจ้าไม่ให้บรรลุโพธิญาณแสวงหา

หนทางคับทุกขั้ได้ แต่พญามารพ่ายแพ้กกลับไป เหล่าธิดามารทั้งสาม
นางคือ นางคันทมา นางอรดี (ความเกลียดชัง) และนางราคา (ความ
ทะยานอยาก) (มุลินีสังเสริมวิปัสสนากรรมฐานในพระสังฆราชูป-
ถัมภ์, 2556: 16) เมื่อเห็นบิดาพ่ายแพ้จึงขออาสาไปขัดขวางพระพุทธ
เจ้า แต่สุดท้ายก็ต้องพ่ายแพ้กกลับไปเช่นกัน

ในส่วนเนื้อหาทางตำนานจีนนั้นเล่าว่า พญามารได้ส่งเหล่า
มารทั้งหลายมาขัดขวางการบำเพ็ญเพียรของพระพุทธเจ้า โดยส่ง
มารสาวทั้งสามมาก่อน จากนั้นจึงได้ส่งมารอีกสี่ตนตามมา โดยให้
แปลงเป็นพระราชบิดา พระราชมารดา พระมเหสีและพระโอรส
ของพระพุทธเจ้า โดยมารำให้ขัดขวาง อ้อนวอนให้ล้มเลิกความตั้ง
พระทัย และสุดท้ายพญามารจึงออกมาขัดขวางด้วยตนเอง แต่ที่สุด
แล้วทั้งพญามารและเหล่ามารทั้งหลายก็ต้องพ่ายแพ้กกลับไป

ตำนานทั้งสองเรื่องถึงแม้จะมีรายละเอียดปลีกย่อยที่ต่างกัน
แต่ตำนานทั้งสองมีลักษณะแนวคิดที่เหมือนกันคือ ต้องการให้ความ
มั่นคงทางจิตใจ เป็นที่พึ่งทางใจ เพื่อบอกว่า หากเอาชนะสิ่งชั่วช
กิเลสต่างๆ ได้ ไม่หลงมัวเมาไปกับสิ่งเหล่านั้น สุดท้ายก็จะเกิด
ปัญญา มีสติ เอาชนะได้ทุกสิ่ง

จะเห็นได้ว่า ตำนานหรือเรื่องเล่าต่างๆ นั้น มีความสำคัญ
กับระบบความเชื่อ และบอกตัวตนของบุคคลในสังคม ตำนานเป็น
เรื่องเล่าที่สังคมใช้สร้างมาตรฐานทางศีลธรรม ตำนานจึงเป็นสิ่งที่
บ่งบอกอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชน (ศิริพร ณ ถลาง, 2552: 366)

ดังตัวอย่างสำนวนข้างต้น คำนานสะท้อนเรื่องราวของธรรมเนียมการออกรบในสมัยโบราณของจีนและไทยไว้ การออกรบของผู้นำไทยจะนำทัพออกรบด้วยตนเอง แต่การออกรบของผู้นำจีนนั้น จะส่งแม่ทัพนายกองออกรบก่อน แล้วใช้จิตวิทยาพิชัยสงครามเข้าต่อสู้ ดังเช่น มารทั้งสี่แปลงเป็นพระญาติมาหลอกล่อให้ล้มเลิกความตั้งพระทัยของพระพุทธเจ้านั่นเอง

2) 大彻大悟

Dà chè dà wù

ใหญ่ ตลอด ใหญ่ เข้าใจซาบซึ้ง

(การรู้แจ้งโดยตลอดที่ยิ่งใหญ่)

หมายถึง การเข้าสู่สภาพแห่ง “การรู้แจ้ง” อุปมาว่า การรู้แจ้งถึงทุกสิ่ง เข้าใจทุกอย่างทั้งหมด เข้าใจอย่างทะลุปรุโปร่ง
สำนวนจีนนี้มีความหมายใกล้เคียงกับสำนวนไทย คือ
ตรัสรู้

หมายถึง รู้แจ้ง หรือ รู้แจ้งเห็นจริง เมื่อนำมาใช้เป็นสำนวน
อุปมาว่า รู้เอาเองว่าเป็นอย่างนั้นอย่างนี้

สำนวนทั้งสองนี้มาจากพุทธประวัติเช่นเดียวกัน ตอนที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ก่อนรุ่งสางในคืนเพ็ญเดือนวิสาขะ ซึ่งตำนานของจีนและไทยนั้นเล่าไว้ตรงกัน
สำนวนจีนนั้นเดิมเป็นศัพท์ทางพุทธศาสนา หมายถึง การรู้แจ้ง เมื่อนำมาใช้เป็นสำนวน ก็ยังคงความหมายว่า เข้าใจทุกอย่างอย่างทะลุปรุ

โปรง ส่วนสำนวนไทย “ตรัสรู้” นั้น โดยทั่วไปเป็นคำที่ใช้กับพระพุทธเจ้าตอนออกมหาภิเนษกรรม⁶ แล้วสำเร็จพระโพธิญาณจึงเรียกว่า “ตรัสรู้” คือ รู้ทางที่จะให้พ้นทุกข์ ได้มรรคผลนิพพานด้วยพระองค์เอง (ขุนวิจิตรมาตรา (สง่า กาญจนาคพันธุ์), 2538:201-202) แต่เมื่อนำมาใช้เป็นสำนวนแล้วนั้น ในปัจจุบันความหมายมีน้อยเปลี่ยนไปในทางเหน็บแนมหรือประชดประชัน ดังเช่น “ใครจะไปตรัสรู้ได้” หรือ “เดียวคงตรัสรู้ได้เอง” เป็นต้น

ถึงแม้สำนวนทั้งสองจะมีนัยทางความหมายแตกต่างกันในปัจจุบัน แต่ก็ยังใช้สื่อความหมายว่า เข้าใจในทุกสิ่ง หรือสามารถเข้าใจเรื่องต่างๆ ได้อย่างลึกซึ้ง เหมือนที่พระพุทธเจ้าทรงรู้แจ้งเห็นความจริงเช่นกัน

2.2 การเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ในการอบรมระเบียบสังคมและรักษามาตรฐานพฤติกรรมของสังคม

นอกจากคติชนประเภทสำนวนโวหารและสุภาษิตจะทำหน้าที่ให้แนวคิด บอกเล่าและถ่ายทอดที่มาแล้ว ยังมีบทบาทในการอบรมระเบียบสังคมด้วย โดยส่วนมากจะใช้เป็นความเปรียบ เพื่อให้บุคคลต่างๆ ในสังคมได้เรียนรู้ทัศนคติและค่านิยมที่พึงปฏิบัติในสังคมนั้นๆ ว่า สิ่งใดควรทำ หรือ สิ่งใดไม่ควรทำ สิ่งใดเป็นสิ่งดี

⁶ มหาภิเนษกรรม แปลว่า การเสด็จออกบรรพชาของพระพุทธเจ้า (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 886)

หรือ สิ่งใดเป็นสิ่งที่ไม่ดี ส่วนวนโวหารต่างๆ เหล่านั้น จะบ่งบอกทัศนคติและค่านิยมที่สั่งสมหรือปฏิบัติกันมา และยังสามารถใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในสังคมอื่นๆ ต่อไปได้

การอบรมระเบียบสังคมและปลูกฝังค่านิยมต่างๆ โดยการใช้นิทานทางพุทธศาสนานั้น ถือเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการสร้างบรรทัดฐานทางพฤติกรรมและจริยธรรมในสังคมได้ เราสามารถเห็นคำที่มาจากนิทานชาดกหรือนิทานสาธกคำสอนต่างๆ เพื่อนำเสนอแนวคิดปรัชญาทางพุทธศาสนา หรือคำเฉพาะจากพระคัมภีร์ต่างๆ โดยมุ่งหวังเตือนสติ สอนใจหรือสั่งสอนศีลธรรมอันดีงามต่างๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นิทานที่มาจากนิทานสาธกที่พระพุทธเจ้าทรงยกเป็นตัวอย่างประกอบการแสดงธรรมเพื่อสั่งสอนพระสาวกให้เป็นเครื่องเตือนสติเตือนใจ ดังเช่น

1) 盲人摸象

Máng rén mō xiàng

ตาบอด คน ลูบคลำ ช้าง

(คนตาบอดลูบคลำช้าง)

หมายถึง ไม่ได้ทำความเข้าใจในเหตุการณ์จนทั่วทุกด้าน ต่างยึดข้อคิดเห็นของตนอย่างมีทิฐิ แล้วทำการคาดคะเนอย่างผิดๆ ถูกๆ

สำนวนจีนนี้มีความหมายใกล้เคียงกับสำนวนไทย คือ

ดาบอดคาล้าง

หมายถึง คนที่รู้อะไรเพียงด้านเดียวหรือจุดเดียว แล้วคิดว่า
ตนเองรู้จักสิ่งนั้นอย่างแท้จริง หรือเข้าใจว่าสิ่งนั้นเป็นอย่างนั้น

สำนวนทั้งสองนี้มีที่มาจากนิทานสาธกเช่นเดียวกัน สำนวน
จีนนั้นมาจากนิทานสาธกเรื่องหนึ่งในพระสูตรมหาปรินิรวาณสูตร⁷
โดยเล่าว่า ในอดีตพระราชาพระองค์หนึ่งในดินแดนชมพูทวีปได้มี
รับสั่งให้นำช้างมาให้คนดาบอดที่ไม่เคยรู้จักช้างมาก่อน ได้ลอง
สัมผัสว่าช้างนั้นมีลักษณะเป็นอย่างไร คนดาบอดเหล่านั้นเมื่อลอง
จับช้างดูแล้ว พระราชาจึงตรัสถามว่าช้างมีลักษณะอย่างไรบ้าง คน
ดาบอดที่จับขาช้างก็บอกว่า เหมือนถังใบใหญ่ คนที่จับขนหางก็
บอกว่า เหมือนไม้กวาด คนที่จับหางก็บอกว่า เหมือนไม้พลอง คนที่
จับบริเวณท้องก็บอกว่า ทุกคนนั้นทายผิดหมด ช้างเหมือนกลอง
ใหญ่ต่างหาก คนที่จับใบหูก็บอกว่า เหมือนบั้ง⁸ คนที่จับงาก็บอก
ว่า เหมือนเขาแหลม คนที่จับข้งกือบอกว่า เหมือนเชือกเส้นใหญ่มาก
ต่างได้เถียงกัน ไม่หยุด จนพระราชาทรงพระสรวลถูกพระทัยเป็น

⁷ มหาปรินิรวาณสูตร (Mahāparinirvāṇa-sūtra) หรือเรียกอย่างย่อว่า นิรวาณสูตร (Nirvana Sutra) 《涅槃經》(Nièpán jīng) เป็นพระสูตรที่บรรยายถึงแนวคิดของพุทธภาวะต่างๆ ถือเอาพระองค์ในประวัติศาสตร์เป็นพระองค์ที่ยังทรงสถิตอยู่ โดยพระสูตรนี้ขยายความจากนิพพานของเถรวาทมารวมกับแนวคิดของมหายานที่แตกต่างกับสูตรอื่น (อภิรัช โพธิ์ประสิทธิ์ศาสตร์, 2551: 187-188)

⁸ บั้งก็ เป็นคำที่มาจากคำจีน แปลว่า เครื่องสานรูปคล้ายเปลือกหอยแครง สำหรับใช้โยกดินเป็นคัน บ้างก็เรียกว่า บั้งก็ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 676)

อย่างยิ่ง นิทานเรื่องนี้พระพุทธเจ้าได้ทรงเล่าให้เป็นคติสอนใจพระสาวก ณ พระเชตวันวิหาร

ส่วนสำนวนไทยนั้นปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกเล่มที่ 25 ในส่วนที่ว่าด้วยอุทาน ซึ่งมีเนื้อหาคล้ายกันกับนิทานของทางจีน แต่ต่างกันในส่วนอุปมาของช้าง กล่าวคือ พระราชาเรียกบุรุษคนหนึ่งให้หาช้างมาให้คนตาบอดทั้งเก้าพวกสัมผัส โดยต่างลูบคลำช้างแล้วคนที่จับขา ก็บอกว่า เหมือนเสา คนที่จับขนหางก็บอกว่า เหมือนไม้กวาด คนที่จับหางก็บอกว่า เหมือนสาครดำข้าว คนที่จับตัวช้างก็บอกว่า เหมือนขี้ช้าง คนที่จับหูช้างก็บอกว่า เหมือนกระดิ่ง คนที่จับงาก็บอกว่า เหมือนตอไม้ คนที่จับงวงก็บอกว่า เหมือนงอนไถ ต่างก็เถียงกันจนหาข้อยุติไม่ได้

สำนวนทั้งสองนี้เป็นความเปรียบ ใช้เพื่อเป็นคติสอนใจให้คนในสังคมอย่ามองอะไรเพียงด้านเดียว ต้องทำความเข้าใจภาพรวมหรือเหตุการณ์ทั้งหมดเสียก่อน แล้วจึงพิจารณาความถูกต้องหรือความเป็นจริงนั้นๆ สอนให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีสติ และดำเนินชีวิตในแนวทางปรัชญาพุทธศาสนาที่แฝงอยู่ในสำนวนทั้งจีนและไทยได้

นอกจากสำนวนทั้งสองจะมาจากนิทานสาธกดังกล่าวแล้ว เนื้อหาในส่วนความเปรียบอุปมาของนิทานสาธกนั้น ก็ยังอธิบายถึงอัตลักษณ์และสภาพของกลุ่มชนชาวจีนและไทยที่เหมือนและต่างกัน ซึ่งแฝงอยู่ในความเปรียบอุปมาอีกด้วย เช่น คนจีน

จินตนาการว่า พูซ้างเหมือนบั้งก็ ส่วนคนไทยว่า เหมือนกระดิ่ง
เหล่านี้อธิบายถึงสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมนั้นๆ ที่
ใช้เครื่องสานที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ไม่เหมือนกันในการตกแต่ง
หรือใส่สิ่งของต่างๆ บ่งบอกถึงวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์
เฉพาะถิ่นนั้นๆ ได้

2) 种瓜得瓜, 种豆得豆

Zhòng guā dé guā, zhòng dòu dé dòu

ปลูก แตง ได้ แตง ปลูก ถั่ว ได้ ถั่ว

หมายถึง ลงแรงไปอย่างไร ก็ได้ผลออกมาอย่างนั้น ทำ
สิ่งใดเอาไว้ ก็ได้สิ่งนั้นตอบแทน ทำอะไรไว้ ก็ได้ผลตามที่ได้ทำนั้น

สำนวนจีนนี้มีความหมายใกล้เคียงกับสำนวนไทย คือ

หว่านพืชเช่นใด ได้ผลเช่นนั้น

หมายถึง ทำอย่างไร ได้อย่างนั้น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

ทำบุญย่อมได้บุญ ทำบาปย่อมได้บาป ซึ่งสำนวนไทยนั้นตรงกับ
ภาษาบาลีว่า “ยาทิสํ วปะเต พิชฺ คาทิสํ ลภเต ผลํ” แปลว่า “บุคคล
หว่านพืชเช่นใด ย่อมได้ผลเช่นนั้น”

สำนวนจีนนี้มาจากแนวคิดคำสอนหลักของพระพุทธเจ้า ที่
มักปรากฏเป็นหลักธรรมสำคัญในนิทานชาดกหลายๆ เรื่อง เกี่ยวกับ
“กฎแห่งกรรม” ผลจากการกระทำในแต่ละชาติ ในประเทศจีนเองก็

นิทานชาดก⁹ที่เล่าถึงพุทธประวัติในแต่ละชาติในอดีต และชาดกที่
คนจีนแต่งขึ้นมาเอง ไม่มีในพระไตรปิฎก เพื่อนำเสนอแนวคิดกฎ
แห่งกรรมนี้ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมหรือยุคสมัยนั้นๆ ชาดกเรื่องที่เป็น
ตัวอย่างคำสอนนี้ คือ เรื่อง “กวางทอง” (《九色鹿》 Jiūsèlù)¹⁰
ซึ่งให้ข้อคิดคือ ผลที่ได้รับจากการกระทำดีหรือชั่ว นอกจากนี้
สำนวนจีนนี้ยังปรากฏอยู่ในพระสูตรมหาปริณิรวาณสูตรด้วย
เช่นกัน ส่วนสำนวนไทยนั้น ปรากฏเป็นพุทธภาษิตอธิบายว่า บุคคล
หว่านพืชเช่นใด ย่อมได้ผลเช่นนั้น

สำนวนทั้งสองนี้ใช้ความเปรียบอย่างเข้าใจง่าย เพื่อเป็นคติ
สอนใจให้ผู้คนในสังคมประพฤติปฏิบัติตาม หากคนในสังคมเห็น

⁹นิทานชาดกของจีนนั้น เป็นเรื่องราวชีวิตประวัติในแต่ละชาติของพระพุทธเจ้า ที่ทรงสะสม
บุญบารมีมาตลอด จนได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในชาติสุดท้าย มีทั้งหมด 500 เรื่อง ตรงกับ
“นิบาตชาดก” ของไทยที่เป็นชาดกในพระไตรปิฎกจำนวน 500 เรื่องเช่นกัน

¹⁰นิทานชาดกเรื่องนี้ เป็นเรื่องเมื่อสมัยพระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นกวางทอง โดย
เรื่องราวของทางจีนและไทยคล้ายกันมาก ต่างกันแค่ตรงจุดประสงค์ในการดามหา
กวางทองเท่านั้น เนื้อเรื่องเล่าถึง กวางทองที่งดงามมากตัวหนึ่งได้ช่วยชีวิตชายจมน้ำเอาไว้
กวางทองตัวนี้พูดภาษามนุษย์ได้ จึงได้ขอสัญญาว่า ห้ามบอกที่อยู่ของตนแก่ผู้ใด เมื่อชาย
คนนั้นกลับถึงเมือง ได้ยินว่าแม่สีของพระราชสีนเห็นกวางทองจึงอยากได้ (ทางจีนเล่าว่า
อยากได้หนังมาทำที่รองนั่ง ทางไทยเล่าว่า อยากเห็นความงดงามและความมหัศจรรย์ของ
กวางทองเท่านั้น) ชายคนนั้นจึงทูลพระราชสีนที่อยู่ของกวางทอง พระราชสีนจึงพาทหารไป
ช่วยกันจับ สุดท้ายกวางทองจึงทูลว่า ชายผู้นั้น ไม่สำนึกบุญคุณที่ตนได้ช่วยเหลือไว้จาก
ความตาย พระราชสีนได้ทราบดังนั้นจึงได้รับสั่งลงโทษชายคนนั้นที่ไม่รู้จักบุญคุณของผู้อื่น
แต่กวางทองได้ขออภัยโทษให้ และพระราชสีนสัญญาว่าจะไม่ล่าสัตว์ใดๆ ที่ป่าแห่งนั้นอีก

ความสำคัญจากผลแห่งกรรมดีว่า ทำความดีหรือสิ่งดี ก็ย่อมต้อง
ได้รับผลแห่งความดีนั้นตอบแทน แต่หากทำความชั่วแล้ว ผลแห่ง
ความชั่วนั้นก็ย่อมตอบแทนอย่างแน่นอนด้วยเช่นกัน เมื่อทุกคน
เข้าใจถึงสิ่งที่สำนวนต้องการนำเสนอแล้ว จึงถือได้ว่าสำนวนเป็น
เครื่องมืออันสำคัญยิ่งในการรักษามาตรฐานพฤติกรรมทางสังคมให้
ดำรงอยู่ในระเบียบเรียบร้อยและสงบสุขได้

2.3 การเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ในการเป็นทางออกให้กับความ คับข้องใจของบุคคล

บทบาทหน้าที่ในการเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจ
ของบุคคลนั้น เป็นบทบาททางด้านจิตใจ อาจกล่าวได้ว่า คติชนมี
บทบาทหน้าที่ในการนำเสนอทางออกให้กับคนในสังคมที่อาจถูก
กีดกันจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว หรือถูกจำกัดอยู่ในภาวะกฎเกณฑ์
ใดๆ ที่หาทางออกไม่ได้ โดยคติชนจะเสนอทางออกที่สามารถ
ปลดปล่อยจิตใจของคนในสังคม เช่น ด้วยการใช้นิทานแนว
จินตนาการเหนือจริงหรือมหัศจรรย์ การร้องเพลง การละเล่น
พื้นบ้านต่างๆ เพื่อผ่อนคลาย ลดความกดดัน หรือให้ความ
เพลิดเพลินแก่ผู้คนในสังคมนั้นๆ บางสังคมจำกัดสิทธิในเรื่องเพศ
ไม่เท่าเทียมกัน โลกของนิทานแนวเพื่อฝันเจ้าหญิงเจ้าชาย หรือมี
พลังอำนาจวิเศษต่างๆ จึงเกิดขึ้นมา เพื่อให้ทุกคนได้ปลดปล่อย
ความทุกข์ใจหรือความกดดันเหล่านั้นไปกับเนื้อหาของนิทาน

สังคมในอดีตหรือแม้แต่ในปัจจุบัน มีการวางกฎเกณฑ์ต่างๆ ขึ้นอย่างมากมาย เพื่อควบคุมพฤติกรรมของคนหรือรักษามาตรฐานในสังคม จนทำให้คนในสังคมต้องการหาทางออก ตัวอย่างเช่น การห้ามพูดเรื่องต้องห้ามต่างๆ เรื่องเพศ หรือคำหยาบคายในที่สาธารณะ เมื่อห้ามพูดออกมาตรงๆ คติชนแบบสำนวนโวหารจึงเป็นทางออกให้กับคนในสังคมได้เช่นเดียวกับการใช้นิทานหรือบทเพลงต่างๆ เพื่อช่วยลดความอึดอัด กดดันที่ไม่สามารถพูดออกไปได้ โดยการใช้สำนวนต่างๆ แทน ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

สังคมจีนและไทยในอดีตมีลักษณะที่เหมือนกันเกี่ยวกับพระสงฆ์คือ จะไม่นำมาพูดวิจารณ์หรือลบหลู่ดูหมิ่น เพราะเป็นการแสดงความเคารพและเกรงกลัวต่อบาปตามความเชื่อของศาสนาพุทธ แต่หากเห็นสิ่งที่ไม่ดีของศาสนาแล้ว ก็เกิดความคับข้องใจ จะวิจารณ์ใดๆ ก็ทำไม่ได้ จึงต้องใช้ความเปรียบต่างๆ แทน ตัวอย่างสำนวนที่นำคำว่า พระสงฆ์ มาใช้ โดยมีความหมายที่ต้องการว่ากล่าวบุคคลที่มีพฤติกรรมไม่ดี โดยนำมาเปรียบเทียบกับพระสงฆ์ ดังเช่น

- 1) 佛口蛇心
Fó kǒu shé xīn
พระ ปาก งู ใจ
(ปากเป็นพระ ใจเป็นงู)

หมายถึง พุดจาไฟเราะน่าฟัง แต่จิตใจโหดร้ายอำมหิต
สำนวนจีนนี้มีความหมายใกล้เคียงกับสำนวนไทย คือ
มือถือสาک ปากถือศีล

หมายถึง ปากพูดว่าตนเองเป็นคนดีมีศีลธรรม แต่ที่จริงแอบ
ประพฤติชั่ว หรือ

ปากปราศรัยใจเชือดคอ

หมายถึง พุดดีแต่ปาก ส่วนใจคิดร้าย

สำนวนบางสำนวนอาจมาจากเพลงพื้นบ้าน โดยมีเนื้อหา
เพื่อให้ผู้อ่านคลาย สร้างความหวังหรือเป็นกำลังใจให้ รวมทั้งให้
ความเพลิดเพลินด้วย ดังเช่น

2) 善有善报，恶有恶报

Shàn yǒu shàn bào, è yǒu è bào

ดี มี ดี ตอบแทน ชั่ว มี ชั่ว ตอบแทน

(ทำความดีย่อมได้สิ่งดีตอบแทน ทำความชั่วย่อมได้สิ่ง
ไม่ดีตอบแทน)

หมายถึง ทำความดีก็จะได้ผลแห่งความดีตอบแทน ทำ
ความชั่วก็จะได้ผลร้ายตอบแทน

สำนวนจีนนี้มีความหมายใกล้เคียงกับสำนวนไทย คือ
ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

หมายถึง ใครทำสิ่งใดไว้ ย่อมได้รับสิ่งนั้นตอบแทน

สำนวนทั้งสองนี้มีที่มาจากหลักธรรมที่สำคัญและเป็นหัวใจของพุทธศาสนา คือ “โอวาทปาติโมกข์” อันได้แก่ “การทำ ความดี ละเว้นความชั่ว และทำจิตใจให้ผ่องใส” การกระทำความดี และละเว้นการทำความชั่วนั้น เป็นแนวคิดที่แฝงอยู่ในสำนวนทาง พุทธศาสนาทั้งของจีนและไทย การนำเสนอแนวคิดลักษณะนี้ก็ เพื่อให้ง่ายต่อการจดจำและรำลึกไว้ในใจได้ ส่วนมากมักมาใน รูปแบบบทกลอน บทเพลง หรือเพลงพื้นบ้านประจำถิ่นต่างๆ ดัง ตัวอย่างสำนวนจีนที่ยกมาข้างต้นนี้ มีเพลงพื้นเมืองที่เผยแพร่จนร้อง กันติดปากไปทั่วว่า

善有善报，恶有恶报。

不是不报，时辰未到；

时辰一到，一切全报！

Shàn yǒu shàn bào, è yǒu è bào.

Bù shì bù bào, shí chén wèi dào;

Shí chén yī dào, yī qiè quán bào!

ดี มี ดี ตอบแทน ชั่ว มี ชั่ว ตอบแทน

ไม่ใช่ ไม่ ตอบแทน เวลา ยัง ไม่ถึง

เวลา พอ มาถึง ทุกอย่าง ทั้งหมด ตอบแทน

(ทำดียอมได้คิสนอง ทำชั่วยอมได้ชั่วสนอง

ไม่ใช่ไม่มีกรรมสนอง แต่ยังไม่ถึงเวลา

หากพอถึงเวลา ผลกรรมล้วนสนอง)

(Zhū Ruìmín, 2006: 57)

จะเห็นได้ว่า สองท่อนแรกของเพลงพื้นบ้านนี้ ตรงกับ
สำนวนจีนดังกล่าว การนำคำสอนหรือหลักธรรมมาแต่งหรือร้อง
เป็นเพลง หรือกระทั่งเกิดเป็นสำนวนให้จดจำได้ติดปาก เป็นวิธีหนึ่ง
ที่เป็นทางออกหรือทางเลือกให้กับผู้คนได้เลือกใช้มาผ่อนคลายจาก
ความกดดันที่ถูกกระทำหรือถูกบีบคั้นจากสภาวะใดๆ เป็นการให้
ความหวัง เป็นที่พึ่งทางใจ และเป็นกำลังใจให้ดำเนินชีวิตอยู่ใน
สังคมนั้นๆ ได้ต่อไป จึงอาจกล่าวได้ว่า คติชนในลักษณะนี้มี
บทบาทหน้าที่สำคัญในการช่วยสร้างภาวะสมดุลในจิตใจให้แก่ผู้คน
ในสังคม (ศิริพร ณ ถลาง, 2552: 413)

3. บทสรุป

ดังได้กล่าวมาข้างต้น คติชนแบบถ่ายทอดด้วยถ้อยคำหรือ
มุขปาฐะนั้น มีความสัมพันธ์กับพุทธศาสนาอย่างยาวนาน
ผ่านการถ่ายทอดต่อกันไปทุกยุคสมัย เราสามารถมองเห็นเนื้อหา
ทางด้านความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรมต่างๆ ผ่านสำนวน
โวหารหรือสุภาษิตเหล่านั้นได้ รวมทั้งยังมีบทบาทหน้าที่ต่อสังคม 3
ประการ กล่าวคือ การมีตำนานหรือที่มาที่ช่วยอธิบายอัตลักษณ์ของ
กลุ่มชนได้ การใช้สำนวนสุภาษิตในการให้ความรู้ ชัดเจน ชี้แนะ
แนวทาง ปลุกฝังค่านิยม ควบคุมพฤติกรรม จริยธรรมและสร้าง

มาตรฐานในสังคม และบทบาทในการเป็นทางออกหรือทางเลือกให้กับความคับข้องใจที่ถูกบีบคั้นจากกฎเกณฑ์ต่างๆ ของคนในสังคม กล่าวได้ว่า คติชนมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญยิ่งในการสร้างความมั่นคงทางสังคม ตลอดจนสร้างความมั่นคงทางจิตใจของผู้คนในสังคมไปพร้อมกันด้วย

พุทธศาสนาเป็นรากฐานของวัฒนธรรมจีนและไทย แม้จะมีคติความเชื่อดั้งเดิมของท้องถิ่นอยู่ก่อนแล้ว พุทธศาสนาก็ไม่ได้ขัดแย้งกับคติความเชื่อดั้งเดิมเหล่านั้น แต่ผสมผสานซึ่งกันและกันจนกลายเป็นแกนหลักของวิถีชีวิตและระบบความคิดความเชื่อของคนในสังคม ดังเช่น คำสอนของพุทธศาสนาที่ยังคงแพร่หลายอยู่ในปัจจุบัน เช่น เรื่องการรู้จักความพอดี การวางสายกลาง การทำความดีละเว้นความชั่ว กฎแห่งกรรม เป็นต้น พุทธศาสนาจึงมีส่วนปรุงแต่งโลกทัศน์และค่านิยมในการใช้ชีวิตร่วมกันของผู้คนในสังคม (ธิดา สาระยา, 2552:345) ทำให้เกิดมาตรฐานของพฤติกรรมหรือการกระทำต่างๆ ในสังคม การที่พุทธศาสนาจะสามารถเป็นแกนหลักของวัฒนธรรมได้นั้น ก็ไม่พ้นบทบาทหน้าที่ของเครื่องมือที่ใช้ในการถ่ายทอดอย่างภาษาไปได้ หากภาษาทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดทางพุทธศาสนาก็จะสามารถหยั่งรากลงในจิตใจของผู้คนและแพร่ไปในสังคมได้อย่างทั่วถึงด้วยเช่นเดียวกัน

บรรณานุกรม

- ธิดา สาระยา. (2552). **อารยธรรมไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เมือง
โบราณ (ในนาม บริษัท วิริยะธุรกิจ จำกัด).
- ประกาศรี สืออำไพ. (2550). **วัฒนธรรมทางภาษา**. กรุงเทพฯ: สำนัก
พิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มูลนิธิส่งเสริมวิปัสสนากรรมฐานในพระสังฆราชูปถัมภ์. (2556).
ฉากชีวิตในพุทธประวัติ. แปลและเรียบเรียงจาก Glimpses
of the Buddha's Life ของท่านอาจารย์โกเอ็นก้า.
กรุงเทพฯ: มูลนิธิส่งเสริมวิปัสสนากรรมฐานในพระสังฆราช
ูปถัมภ์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน
พ.ศ. 2554**. กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.
- จิตรมาตรา (สง่า กาญจนาคพันธุ์), ชุน. (2538). **สำนวนไทย**. กุ
งเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- ศิราพร ณ ถลาง. (2552). **ทฤษฎีคติชนวิทยา : วิธีวิทยาในการ
วิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุกัญญา สุจฉายา. (2549). บทนำ : การศึกษาบทบาทหน้าที่ของคติ
ชน. ใน สุกัญญา สุจฉายา (บรรณาธิการ), **พิธีกรรม ตำนาน
นิทาน เพลง : บทบาทของคติชนกับสังคมไทย**, หน้า 1-10.

ชุดคติชนวิทยา. ลำดับที่ 7. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่
ผลงานทางวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

อภิชัย โพธิ์ประสิทธิ์ศาสตร์. (2551). พระพุทธศาสนามหายาน.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อารี ถาวรเศรษฐ์. (2546). คติชนวิทยา (Folklore). กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา.

Bascom, W. R. (1954). Four functions of folklore. *The
Journal of American Folklore*, 67 (266), 333-349.

陈观胜和李培荣. 2005. 《中英佛教词典 A Chinese-English
Dictionary of Buddhist Terms》. Beijing: Foreign
Languages Press.

陈聿东. 2005. 《佛教文化百科》. 文史工具书系列. 天津: 天
津人民出版社.

钟敬文. 2009. 《民俗学概论》. 高等院校民俗学教学参考书.
上海: 上海文艺出版社.

朱瑞琰. 2006. 《佛教成语》. 绘图本通俗佛学丛书. 上海: 汉
语大词典出版社.

ABSTRACT

A Comparative Study on Functions of Folklore of Buddhist Chinese Idiomatic Expressions and Thai Idiomatic Expressions with Similar Meanings

Piriya Surakajohn

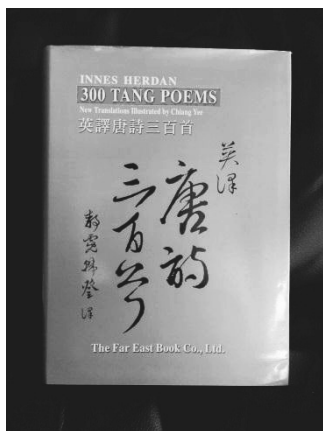
This article aims to do a comparative study of Buddhist Chinese idiomatic expressions and Thai idiomatic expressions with similar meanings, analyzing the ways of comparison on functions of folklore according to 4 concepts proposed by William Bascom. The study showed that the comparison could be categorized into 3 functions: 1) Justifying its origins; 2) Being a pedagogic device and exercising social control; 3) Letting people escape from repressions by social pressure. Thus, the purpose of this study is to understand groups of people in a society, including directions of cultural stability and social possibility.

Keywords: *Buddhism, Folklore, functions of folklore, Chinese and Thai idiomatic expressions, comparative study*

บทวิจารณ์หนังสือ

ดร.ภูริวรรณ วรรณศาสน¹

สำหรับผู้สนใจศึกษาวรรณคดีคลาสสิกจีน คงไม่มีใครที่ไม่รู้จัก 全唐诗 (ชุมนุมกวีนิพนธ์สมัยราชวงศ์ถัง) และ 唐诗三百首 (กวีนิพนธ์สมัยราชวงศ์ถัง 300 บท) ซึ่งในประเทศจีนและประเทศต่างๆทั่วโลกได้มีการพิมพ์ออกมาหลายสำนวน และมีการแปลเป็น

ภาษาต่างๆทั่วโลก ฉบับนี้จึงขอ ยกตัวอย่างหนังสือที่แปลกวีนิพนธ์สมัยราชวงศ์ถังเป็นภาษาอังกฤษและมีรูปเล่มสวยงามน่าอ่าน

Innes Herdan translated. **The Three Hundred Tang Poems.** 2000. Taipei: The Far East Book.

หนังสือมีชื่อภาษาจีนว่า 英译唐诗三百首 ชื่อภาษาอังกฤษคือ The Three Hundred Tang Poems ที่แปลจากภาษาจีนเป็นภาษาอังกฤษโดย Innes Herdan และมีภาพวาดประกอบโดย

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาจีน ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Chiang Yee (蒋彝) หนังสือเล่มนี้ตีพิมพ์ในไต้หวันและแพร่หลายไปยังประเทศอื่นๆในโลก

Innes Herdan สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีเกียรตินิยมจาก Oxford University สาขา English Literature ต่อมาในปี ค.ศ. 1937 ได้ไปศึกษาภาษาจีนที่มหาวิทยาลัยหวู่ฮั่น ประเทศจีน ดังนั้น จึงมีความสามารถทั้งด้านการใช้ภาษาอังกฤษและภาษาจีนได้เป็นอย่างดี ทำให้บทแปลเป็นภาษาอังกฤษที่แปลออกมานั้น ไพเราะงดงามในด้านวรรณศิลป์และคงไว้ซึ่งความหมายตามตัวบทของภาษาจีน

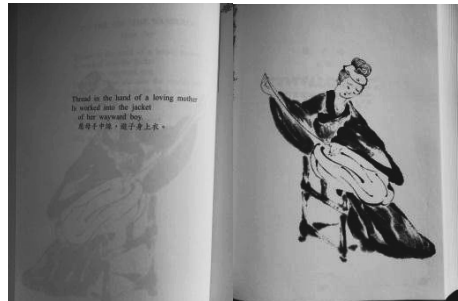
หนังสือแบ่งออกเป็น 6 หมวด โดยแบ่งตามฉันทลักษณ์ในสมัยราชวงศ์ถัง ได้แก่ หมวดที่หนึ่ง 五言古诗 (กลอน 5 อักษรแบบโบราณ) หมวดที่สอง 七言古诗 (กลอน 7 อักษรแบบโบราณ) หมวดที่สาม 五言律诗 (กลอน 5 อักษร 8 วรรค) หมวดที่สี่ 七言律诗 (กลอน 7 อักษร 8 วรรค) หมวดที่ห้า 五言绝句 (กลอน 5 อักษร 4 วรรค) และหมวดที่หก 七言绝句 (กลอน 7 อักษร 4 วรรค)

ส่วนท้ายของแต่ละหมวด มีการใส่ 乐府(กลอนที่ใช้ประกอบกับท่วงทำนอง) เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันระหว่างกวีนิพนธ์กับดนตรี อันเป็นหัวใจสำคัญของการประพันธ์กวีนิพนธ์ของจีนมาตั้งแต่ 诗经 (กัมภีร์กวีศาสตร์) หนังสือที่รวบรวมกวีนิพนธ์เล่มแรกของจีนและเป็นหนึ่งในหนังสือสำคัญสี่เล่มของลัทธิขงจื้อ

สำหรับการเปลี่ยน Innes Herdan ได้อธิบายถึงวิธีการแปลจากภาษาจีนมาเป็นภาษาอังกฤษไว้ในบทนำ รวมไปถึงการอธิบายสั้นๆ ถึงทั้งจำนวนคำ จำนวนวรรค รูปแบบ การสัมผัส และท่วงทำนองของกลอนในสมัยราชวงศ์ถังอย่างง่าย ๆ เป็นภาษาอังกฤษพร้อมยกตัวอย่าง ทำให้ผู้อ่านที่เป็นชาวต่างชาติหรือผู้ที่ไม่มีความรู้เรื่องกวีนิพนธ์ของจีนสามารถเข้าใจได้ง่าย หากมีคำเฉพาะเช่นสถานที่หรือชื่อดอกไม้ สัตว์ต่างๆ ซึ่งมีนัยยะแฝงหรือเป็นสัญลักษณ์สำคัญในวัฒนธรรมจีน ผู้แปลจะใช้เชิงอรรถอธิบายความหมายไว้ให้อย่างละเอียด

ในส่วนท้ายเล่ม ผู้แปลได้ใส่ประวัติของกวีที่ปรากฏนามในหนังสือเล่มนี้ทั้งสิ้น 75 คน กล่าวถึงปีเกิด ปีที่เสียชีวิต สถานที่เกิด ความสำคัญต่อวงการวรรณคดีและกวีนิพนธ์ของจีนพอสังเขปเป็นภาษาอังกฤษ

นอกจากกวีนิพนธ์แล้วจุดเด่นที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ มีภาพประกอบสวยงามที่มีลักษณะเป็นภาพวาดแบบโบราณของจีน

โดยจิตรกรได้วาดออกมาจากบทบรรยายของกวีนิพนธ์ ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพและสามารถจินตนาการตามกวีนิพนธ์ได้ง่ายขึ้น

หนังสือเล่มนี้มีประโยชน์สำหรับผู้สนใจศึกษางานวรรณศิลป์ของจีน ขณะเดียวกันก็ยังสามารถเสพความงามด้านวรรณศิลป์ของภาษาอังกฤษ อีกทั้งผู้ที่สนใจเรื่องการแปลก็สามารถใช้หนังสือเล่มนี้เป็นแบบเรียนและแบบทดสอบในการฝึกแปลภาษาได้อีกด้วย นอกจากนี้ หนังสือเล่มนี้ยังมีประโยชน์ต่อการศึกษาวัฒนธรรมจีนที่ปรากฏออกมาผ่านกวีนิพนธ์ จึงเป็นหนังสืออีกเล่มที่ควรค่าแก่การอ่านจะขอยกตัวอย่างบทกวีและบทแปลจากหนังสือเล่มนี้ให้ทดลองอ่านกัน

静夜思 (李白)

床前明月光，疑是地上霜。

举头望明月，低头思故乡。

The bright moon shone
before my bed,
I wondered—
was it frost upon the ground?
I raised my head
to gaze at the clear moon,
Bowed my head
remembering my old home.

(Innes Herdan, p.580-581)